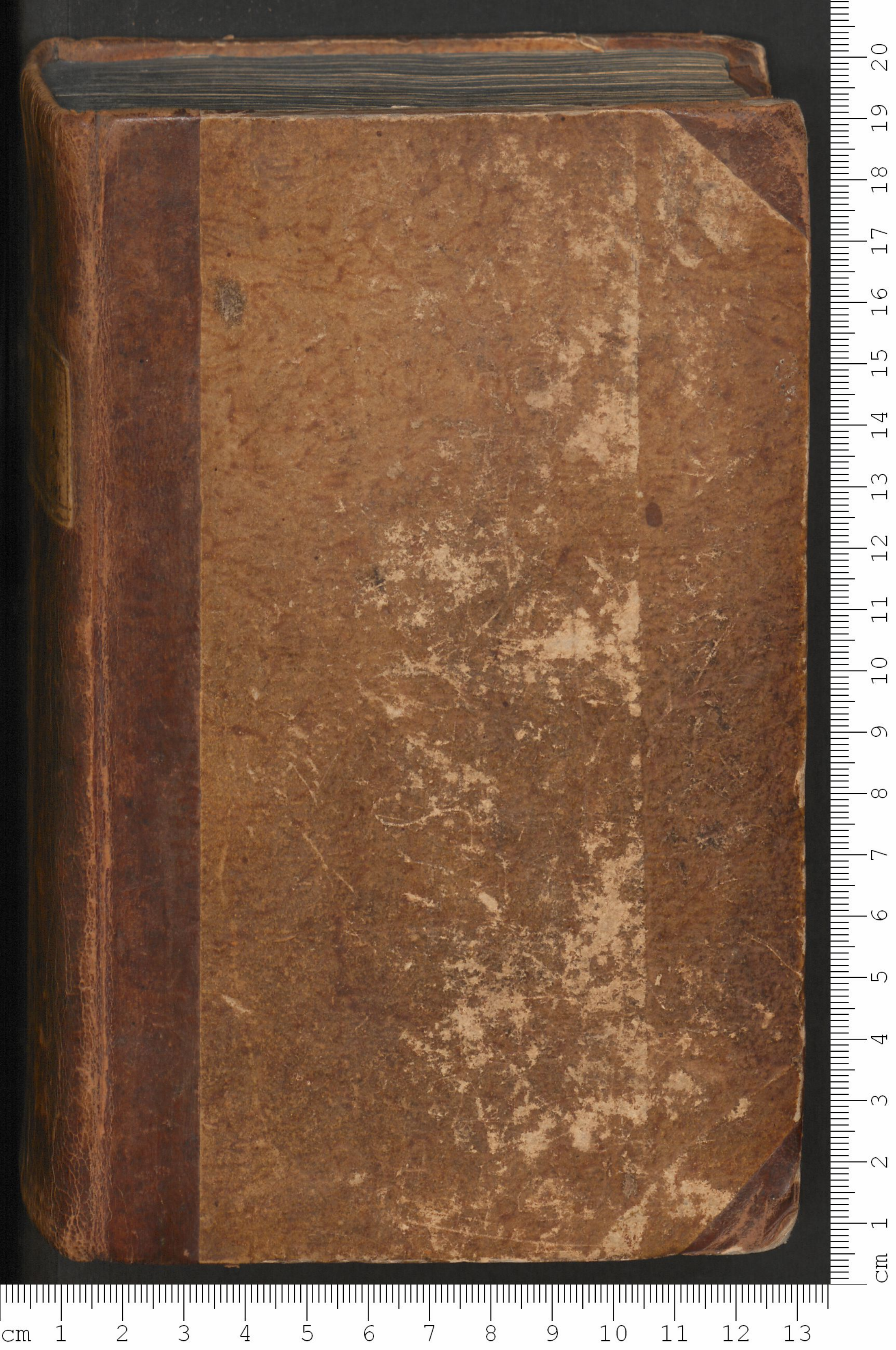
FREEDOM

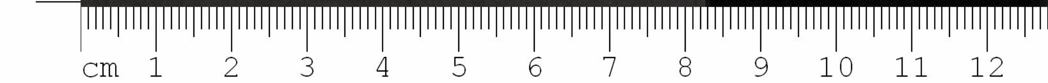
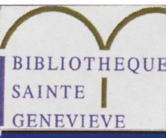
MAROCCO

EX LIBRIS
LING
Gustaf Berndtsson

2 vols
1 (of 2)

BIBLIOTHEQUE
SAINTE
GENEVIEVE

BREF
OM
MAROCO;

AF

OLOF AGRELL,

Ordinarie Cantzlist i Kongl. Cantzliet, Consulat-Secreterare i Maroco och Ledamot af Nordiska Sälskapet i London.

STOCKHOLM,
Tryckte hos JOHAN A. CARLBOHM, 1796.

På Bokhandlaren Magist. ISAAC UTTERS Förlag, och säljes i des Bokhandel.

TIL

HANS KONGL. HÖGHET

HERTIG CARL

AF SÖDERMANLAND,

SVEA RIKES REGENT

OCH

STOR-AMIRAL.

HÖGBORNE FURSTE,

Nådigste Herre!

Då til Eder Kongl. Höghet jag i underdånighet vågar öfverlåmna desse Bref om Maroco, Slafvarnes och Tyranniets land, njuter mit hjerta och min öfvertygelse den mest ljufva och tilfredsställande känsla af Frihet och Såkerhet.

Såsom

Såſom ſtyrkan och lifvet af Högſta Magten ligga uti Lagarnes Godhet och Helgd, och en allmån Sållhet är dåraf den lyckligaſte följd; ſå åro fruktan och oſåkerhet, vanmagt och träldom lika ſå viſſe ſom olycklige följder af okunnighet, våld och förtryck.

Maroco år en tafla af det ſenare, där Deſpoten och deſs Slaf åro ömſom hvarandras Tyranner; oſåkerhet och fruktan bågges känſla.

Under Eder Kongl. Höghets Regering ſer Sverige Uplysningen utſpridas, Friheten förſvaras, Lagarne vårdas, Ordning ſtadgas och en allmän trefnad tiltaga.

Tilgifvenhet, kärlek och vördnad äro ſamtidens offer åt en Råttvis och Vålgörande Furſte; Tackſamheten ſkall föreviga Eder Kongl. Höghets Minne, ånnu då Sverige icke ſaknar en uplyſt och mild Regent.

Med djupaſte undergifvenhet och nit framhårdar

EDER KONGL. HÖGHETS

underdånigſte tjenare

Olof Agrell.

UNDERRÄTTELSE.

Utan at känna, om vi verkligen förut äge på vårt språk någon Beskrifning om Maroco, har man så mycket mindre dragit i betänkande at til trycket befordra desse Bref, som de, utom den egenskapen at vara originale, gifva uplysning om detta Landets närvarande läge. Författaren, som enligt sin kallelse där vistas, och således ej med en Resandes flyktiga blick, som hastar beständigt til nya föremål, utan med en invånares jämna upmärksamhet betraktar et Land, för honom sjelf angeläget at känna, bör därigenom erhålla en större trovärdighet, än man til äfventyrs annars kunnat tillägga honom. Med denna hufvudsakliga förtjenst förenar sig en munter och behaglig skrifart, som jämte brefformen och den ständiga omväxling af ämnen som denna tillåter, synes böra förvärfva honom de flesta Läsares bifall. Hvarje Bref är upfyldt af de nyaste i Maroco förefallne händelser, ifrån de största til de minsta, och merändels alle berättade på et sätt och med de omständigheter, at Läsaren, likasom flyttad på stället, blir sjelf åskådare af Morerne i alla deras särskilda uppträden och lär likasom af erfa-

renhet

renhet at kånna dem. I förtröstan på rigtigheten af detta omdöme, har man ej låtit afskräcka sig af den nog betydliga kostnad desse Brefs utgifvande fordrat, då man jämte utsigten af en måttlig vinst kunde äga den tilfredsställelsen at på något sätt bidraga til Svenska Literaturens gagn och den låsande Allmånhetens nöje.

FÖRLÄGGAREN.

BREF

BREF OM MAROCO.

Si tantus amor noſtros cognoſcere caſus
Incipiam - - - - - - - - -

Förſta Brefvet.

Tangier d. 5 Sept. 1789.

Ändteligen befinner jag mig uti Africa, i Kejſaredömet Maroco, denne Barbariſke del af gamla Verlden. Men denna gamla Verld är för mig aldeles ny, och är i allmänhet och för en hvar ſå ny, at den i alla affeenden ſkulle tyckas ligga i linda, lefva i ſin förſta barndom, om icke et närmare betragtande öfvertygade at den hunnit til ſina bäſta ſlyngel-år, ty Sjelfsvåld och Oordning regera och röjas uti alt hvad ögat möter.

Huruvida underrättelſer härifrån kunna tilſkynda nöje åt uplyſte och vittre Läſare, huruvida mine Vänner och Correſpondenter, dem jag efter öfverenskommelſe under namn af *Africanſke Sälſkapet* förenar och tilſkrifver, huruvida J blifven tilfredsſtälde med underrättelſer ifrån et med Egyptiſkt Mörker öfvertäckt Land, ſkall tiden utviſa och edert omdöme afgöra. Nyheterna torde blifva mera ſmärtande än förnöjande, mera beſtörtande än undransvärde; men då de afſkildra et näſtan okändt Folkſlag och främ-

mande feder; då de innefatta ej mindre allmänna händelfer än enfkildtes öden, kunna de i flera affeenden förtjena anmärkas och jämväl finnas intereffante för fjäl och känfla. Men innan jag i en målning af Barbariet börjar kafta fkugga på mänfkligheten, vill jag i inbillningen ännu en ftund lefva med mennifkor och i få drag teckna refan ifrån London öfver Gibraltar til Tangier.

Jag lämnade denna rygtbara Brittifka Hufvudftad d. 4 fiftl. Augufti, och gick om bord på en Ängelfk Brigg, fraktad til Gibraltar. Min Skeppares dageliga upfkof i refan hindrade mig at använda 2:ne månaders viftande i Ängland, fåfom jag önfkat. Sedan jag förft i brådfka öfverfarit det märkeligafte i London, och därefter i mera maklighet betragtat detfamma, pafferade jag där ännu några veckor, utan at egenteligen kunna företaga något, utan at knapt våga refa ifrån Staden och min Skeppare. Jag hade emedlertid njutit dageliga höfligheter hos vår General-Conful Grill, fom är älfkad och anfedd af alla, och i hvars hus man gör artiga både Svenfke och Ängelfke bekantfkaper. Jag bör icke glömma, at Majoren och Riddaren Ruuthensparre (nu mera Öfverfte och Commendant) var den förfte Landsman, fom jag utaf en lycklig händelfe ftrax efter min ankomft råkade, och hvars godhet mycket bidrog at göra mit viftande i Lon-

i London angenämt. Men jag längtade ifrån det rikt förvillande och på sommarnöjen fattiga London. Jag hade sedt Konungen i sit Parlament, Hastings inför sine Domare. Jag hade sedt Greenwich, det prägtigaste Hospital i verlden; St. James Palats, det sämsta Kongl. Boställe i Europa; St. Pauls Kyrka, märkvärdig för sin storlek och pragt; Vestminster Abby, för sine Epitaphier; Vauxhalln för sina Illuminationer; Ranelagh för sina Maskerader; British Museum för sine Samlingar. Jag hade sedt Londons Spectakler; jag hade hört Madame Mara; jag hade sprungit ifrån den ena ändan af Staden til den andra. Korrteligen jag hade sedt London, den uplyste och civiliserade verlden. Det återstod för mig at se Barbariet, och jag längtade til denna Änglands motsats, likasom man ifrån en stor och trång Assemblée önskar komma i enslighet; såsom man gärna tilsluter sina ögon, sedan de blifvit mattade i stark dager. Men jag har redan för länge uppehållit mig med London, utan at hafva något beskrifvit: ockšå fann jag där ingen ting, som icke är kändt; och jag var minst i belägenhet at söka och finna det okända.

Jag gjorde om bord snar bekantskap med mine Medpassagerare. De voro fyra til antalet: tvänne unge Officerare, som skulle i Gibraltar begynna sin första tjenst; en Yng-

ling, bestämd til et Handels-Contoir därstädes, och et Fruntimmer - - - 50 år gammalt, gift med en Proviant-Mästare. Så såg hon ock ut; fet och frodig, och hennes utseende vittnade om et godt Magazin. — Vädret var hela tiden ganska vackert, och vinden merändels tjenlig. Ingen var sjuk; vi delade nöjen och ledsnad lika. Det roligaste var at dageligen bada i et stort kar på däck, och vid denna tid kom Gumman altid up, at andas frisk luft, sade hon. I början voro vi anständige såsom Eva med fikonalöfvet; men vi tänkte omsider alla såsom Marmontel säger uti Les Incas: *L'innocence n'a honte de rien.* — Hvar och en af oss betalte 15 Guineer, omkring 70 R:dlr Specie för fragt, mat och liqueurer. Skepps-Captenen var en ung och artig karl; hans bord och hans sällskap voro förnöjande. Jag hade väl aldrig betalt dagligt bröd så dyrt, men så hade jag ock aldrig en så god appetit och en så fort förtärande mage. Vår Capitaine hade om bord alt hvad alla Skeppares Ålderman Gubben Noach hade i Arken, och ändå mycket mera. På Ängelskt vis drucko vi skålar i vin och pounch hela eftermiddagen, och vår Gumma Noach roade oss alla aftnar med et parti torr-whist; men jag tror det roade henne mest.

På detta sättet passerades tiden utan synnerligt ombyte, tils vi den 21 Aug. fingo

go Africa i ögnaſigte, och ſnart befunno oſs emellan Kuſterne af Spanien och Maroco. Huru beſtört blef jag icke at ſe och nalkas Barbariet, detta ändamålet för min reſa, mit tilkommande hemviſt! Des kala och ſkarpa Kuſter gåfvo mig et obehagligt begrep om landet och des invånare; ty alt ſyntes öde och obrukadt, lofvade ingen förnöjelſe hvarken för ögat eller hjertat. Deſſe äfven ſom de motſvarande Spanſke äro aldeles olika Ängelands Kuſter, dem vi hade i friſkt minne, och ſom vid denna contraſt gjorde et lifligare intryck på våre uprörde ſinnen. Naturen målar ſig där uti det vackraſte perſpectif; och då ögat öfverfar alla des härligheter, då det med Landet höjer ſig och förlorar ſig i ſkyarne, känner ſjälen en hänryckning, och hjertat önſkar at landſtiga under det Paſſageraren följer ſkeppet och vågorne.

Vår Capten kaſtade ankar ſamma dag ſtrax eftermiddagen i *Gibraltar-Bay*. Nu voro mine Medpaſſagerare lika ſå förvånade ſom jag; och de delade min oro och mine känſlor. En ofantlig ſtor och naken klippa, ſom en låg och ſmal landtunga gör omärkligt ſammanhängande med faſta landet, föreſtälde ſig för våra ögon. Jag påminte dem de fordne Jättars ſtormande företag emot Himmelen, då Jofur i ſin vrede kroſſade de förmätne och likaſom handlöſt i hafvet ſtörtade de upſtaplade berg. Detta Gibraltar,

så väl åt landet som åt sjösidan nästan perpendiculairt afhuggit, tyckes nyss kommit utur en skicklig Stenhuggares hand, men vräkt af en större Mästare. Staden med et dystert och mörkt utseende, ligger vid foten af berget, där vägar och stigar tyckas hafva icke annat ändamål än at leda et större eller mindre antal förtviflade til *Vallhal*.

Alt detta tilsammans lofvade ingen glädje åt en munter ungdom från Ängland; och utom det patriotiska nöjet at äga och försvara en Brittisk fästning på främmande botten, hade de unge Officerare känt bara ledsnad och missnöje at landstiga å en ort, där ingen årstid tycktes kunna göra lefnaden behaglig. Men ödet måste följas - - - och vi följde vår Fru i land. Hon hade redan i öpna sjön budit oss på Thé i sit hus; och okände och främmande i Gibraltar, emottogo vi med dubbel tacksamhet hennes tilbud. En vacker och väl växt dotter serverade et godt Thé; och den torra klippan började strax at behaga. Hon spelade med färdighet sin Forte-Piano, och med sång därjämte förtjuste våra öron ömare än man kunnat vänta af Sireners harmoniska stämma. Under all denna välfägnad och innan jag sansat mig at tänka på natt-qvarter i land, inträdde en ung Man, som frågade efter den Svenske resande, och med helsning ifrån Herr ROBERT ANDERSSON ärbjöd mig at

i des

i des hus taga och njuta en obekymrad hvila. Jag bjöd mit fällſkap et vänligt och tackſamt farväl, och blef ſnart i det främmande Gibraltar et lyckligt föremål för en patriotiſk vänſkap. Denne ROBERT ANDERSSON, en förmögen Ängelſk Handlande, har flere år tilbaka varit utnämd Kongl. Svenſk Conſul i Gibraltar. För orſaker ſom jag icke ännu känner, blef han icke i denne egenſkap af Miniſtéren i St. James ärkänd; men har icke desmindre fortfarit, at ſå väl i anſeende til Maroco, där Fredsverket med Sverige fordrar ſtändige växlar och handräckning, ſom vid alla andra ſig yppande tilfällen, vara Svenſka Nationen til tjenſt. Han emottog mig på det vänligaſte, och förſäkrade at jag ſåſom Svenſk hade rättighet til åtnjutande af all den tjenſt han kunde beviſa. Sit hus hade han redan ärbjudit mig; nu ärbjöd han mig ock ſin caſſa. Han hade hvarken huſtru, dotter eller forte-piano; men jag ſaknade intet af alt detta. Jag träffade där med nöje en nyſs lämnad Reskamrat, ſom jag fann engagerad på min nya värds Contoir, och är Syſterſon af honom. Således blef den gåtan uplöſt, huru jag ſtrax efter ankomſten ibland främmande ſåg mig utaf en mera okänd genaſt känd, upſökt och omfattad.

Följande dagen gick jag at upvagta General OHARA, ſom under Lord HEATH-

FIELDS (General ELJOT) frånvaro är vice Gouverneur och Commendant i Staden; men jag fann äfven honom frånvarande och jag lämnade et kort. På Rapport-liſtan var min lilla perſon ibland ankomne reſande redan anmäld. Jag gjorde äfven beſök hos Gouvern. Secret. ſ. d. Capitain RALEIGH, ſom ſamma dag betalte beſöket och bad mig följande morgon kl. 7 infinna mig på ſtora Paraden, där Generalen ville emottaga min upvaktning.

Klockan 7 om mogonen är i Gibraltar icke bittida, där alt folk är tidigt uppe för at njuta en ſvalkande morgon. General O-HARA behagade yttra ſägnad öfver min ankomſt, var ganſka artig, och talade om et och annat både på Franſyſka och Ängelſka. Det var en Söndag, då Paraden vanligen utgöres af hela Garniſonen, omkring 5000 man ſtark. Det tilhör en Militair at döma om handgrep, rörelſer och ordning; men Soldatens propra klädſel och ſkönheten af det hela faller en hvar i ögonen. Jag råkade bägge mina Fändrickar, ſom redan voro incorporerade i ſina Regementer. Tvänne unge reſande ifrån den Anglo-Americanſka Republiken hade äfven blifvit för Generalen på Paraden preſenterade, och han böd oſs hos ſig til middag kl. 4 e. m. Generalen föreſlog oſs at emedlertid öfvervandra och beſe Berget, des äldre och ſenare arbeten.

ten. En Lieutenant vid Fortificationen Mr. Smart åtog ſig at vara vår ledare. Deſſe Herrar voro alla bekante med Hr Rob. Andersson, och vi gingo til honom at frukoſtera. Detta arbete var ganſka lätt emot det ſom föreſtod. Et jämnt upſtigande til 1400 fot öfver Vattu-horizonten fordrade både krafter och tålamod. Men hvar ſkall jag börja för at gifva et någorlunda fullſtändigt begrep om Gibraltar?

Denna ſträcka af berg, ſom utgör et enda ſtycke, ligger ſåſom af en ſlump kaſtad i hafvet; men ſnart blir man varſe, at den varit och är et föremål för de meſt äregirige, för de rikaſte Nationer i Europa. Batterier äro anlagde i flere affättningar, det ena öfver det andra med betäckta communicationer; ja ſå mycket mera betäckta, ſom de äro ſprängde och uthuggne inuti ſjelfva berget, där man trappvis upſtiger til halfva högden. Den namnkunnige General Eljot begynte under ſjelfva belägringen af den allierade Spanſka och Franſka Arméen at tilſkapa deſſa vägar, at härma naturen och genom konſt göra et eldſprutande berg. Embraſſurer öpnades långs åt Spanſka landet; och de belägrande hafva icke blifvit litet förvånade at ſe en underjordiſk eld up emot ſkyarne med förödelſe agera i deras verk. General O-Hara har fortſatt och utvidgat detta arbete. Ordenteliga och breda

da vägar äro uthugne i berget, med flere Kamrar och en stor Sal, som med 24- och 36-pundige Canoner äro meublerade. Desse bestyckade Kamrar äro i allmänhet kände under namn af *Galerierne*, äfven som den omnämde Salen kallas *St. Georges Hall*, och tjente ofta til samlingsplats för en dansande ungdom, innan desse martialiske meubler ditfördes. Den är urholkad uti en likasom tilvuxen del af berget, och det hela liknar et rundt torn med gluggar. Man upstiger därifrån uti berget några och 60 trappsteg til en öfre våning, där man går ut såsom på en Altan; men jag hisnar, - - - och pennan vill falla ur min hand, då jag påminner mig den afgrund, som därifrån lodrätt föreställer sig. Man berättade at några Soldater, som där i granskapet haft vakt, företagit sig en natt at genom gluggarne af *St. Georges Hall* gå utur Ängelska tjensten. De hade til den ändan förskaffat sig en myckenhet rep och tåg, hvilke sammanbundne skulle bana dem väg til Spanien. I mörkret och stillheten begåfvo de sig på vägen. Den förste reste, den andre och så vidare, sju til antalet. Följande morgonen funnos de alle döde och sönderslagne vid foten af berget. Man kunde endast spåra dem på halfva vägen. De hade grufveligen misräknat sig på längden, och hafva trodt sig nära vid jorden,

jorden, då de ännu långt därifrån voro på brädden af evigheten.

Vi fortsatte vår vandring til bergets högsta spets och befunno oss då 1400 fot öfver vattu-horizonten. En grof Canon är där placerad, som ännu bär märke utaf en Bomb, som under senaste belägringen ifrån et Spanskt Batterie blifvit ditkastad. Det händer stundom at skyar nedlåta sig och bortskymma öfre delen af berget: och jag skulle önskat, för sällsamheten skull, at, omgifven af moln och skiljd ifrån det jordiska, hafva sett mig med Canoner likasom sväfva i luften. Denna gången var synkretsen på berget ganska klar; men ingenting förekom oss vackert eller interessant. Utom det gränslösa Hafvet, syntes alt så smått och för mycket under oss. Alt var i et krypande tilstånd, och vi sjelfve voro såsom dvärgar på denna Herculis stod. Med förnöjelse sökte vi vägen til en lägre Hemisphere, för at jämnlike med alla andra, finna naturen gjord för oss.

Närmast öfver Staden äro här och där små hus och bygnader, hvilke utgöra det förmögnare folkets lust- och malm-gårdar. Större och mindre trägårdar äro med mycken kostnad och i flere afsättningar anlagde; och på denna kala och brinnande klippa njuter man i skuggan af Vinrankan och vid åskådandet af buskar och smärre trän mera vällust än uti den täckaste äng och uti den

vackra-

vackraste park. Vår Lieutenant SMART ägde et sådant ställe på berget, där han inbjöd ofs at taga förfriskning, och där han med en älskvärd Famille lefver i en lycklig Eremitage. Et par Regementer hafva här sina Caserner, utaf sten upförde, med en förträffelig utsigt åt den stora skeppsrika Bayen och Spanska landet med 2:ne Städer, *Algeziras* midt öfver *Gibraltar*, och *St. Roque*, på et mera aflägse berg belägne. Denna utsigt, denna slags gemenskap med Spanien, hvars Konung, afundsjuk öfver det Ängelska granskapet, förbudit all slags handel och rörelse emellan *Gibraltar* och fasta landet; denna på visst sätt vidlöftige gemenskap tilfredsställer Brittens högmod, som ehuru inom berget inskränkt, därifrån äger et slags commando öfver dessa Spaniens trakter. På bergets nordliga sida finnas åtskilliga lämningar efter det Moriska herraväldet, såsom torn och bombfrie hvalf, hvilke nyttjas til Magaziner, och trotsa tiden. Bergets och stadens namn är råbråkad Arabiska: *Gibelthorek*, såsom det ännu kallas af Morerne, betyder Thareks berg. Men Thareks berg var endast til hälften öfvervandradt, då vi borde bereda ofs til middagen hos General OHARA. Vi togo närmaste vägen til staden, rätt ned öfver berget, följande en gammal Morisk mur, som i flere affätttningar, på inra sidan är med trappsteg förfedd.

Säl-

Sälſkapet hos General OHARA var ſtort och artigt. Han kände och efterfrågade åtſkillige Svenſke Herrar, dem han råkat i Paris och London, och jag kände dem ockſå, åtminſtone ſå mycket, at han icke fann mig *Hoſpes in Patria.* Generalen är naturlig Son af en Lord TURULLY f. d. Miniſter i Portugal, och af et Portugiſiſkt Fruntimmer, och har ſå mycken förtjenſt, ſom hade han varit laglig arftagare til ſin faders ära, titlar och ägendom. Han är känd för ſnäll och hurtig Militair, och utmärkt ſkicklig Ingenieur; är quick, ſkarp i ſina infällen och i ſynnerhet Satyr emot könet, hvilket jag tror ingen utan kärlek och ärfarenhet lär känna. Han har reſt mycket och med färdighet talar Portugiſiſka, Spanſka, Franſka och Italienſka ſpråken. Han har ſamlat lagrar i Veſt-Indien, rikedom i Oſt-Indien, förvärfvar ära och kärlek alleſtädes; är i Gibraltar lika afhållen utaf Garniſonen och Borgerſkapet. Med deſſe egenſkaper förenar han et manligt utſeende och ſtark växt. — At uppehålla mig med beſkrifning om mat och måltid, ſkulle för mycket ſtöta på fruntimmer; men deſerten fägnar ännu mit minne. Den intog min ſmak och mine ögon, beſtående utaf de ſkönaſte frugter och finaſte vin, detta Climatets medfödda härligheter. Sedan vi på Ängelſkt vis och ſent på eftermiddagen upſtigit ifrån bordet, där man

drack

drack både Caffé och Pouſſe-Caffé, lämnade vi Generalen i ſit Convent, et ſeculariſeradt Kloſter, ſom ännu bibehåller namnet af ſin fordna Catholſka värdighet.

Det är i Gibraltar en urgammal häfd, at reſande, ſom äta middag hos Gouverneuren, bjudas på Thé och paſſera aftonen hos Gouvernements-Secreteraren. Herrar Americaner, jag med flere råkades ſåledes hos Mr. Raleigh, ſom har huſtru, ſöner och döttrar. Han lämnade oſs Paſſe-ports, af Generalen underſkrifne, ſom upviſte i vakterne, gåfvo oſs frihet at öfverfara och beſe Gibraltar med all des verk.

Vi voro bittida följande morgon til häſt, och ſamma Lieut. Smart täcktes ännu vara vår ledſagare. En ſmal och låg landtunga förenar Gibraltar med Spanſka landet; och denna tunga är medelſt dammar och utgräfningar gjord ännu ſmalare. Et flackt fält ſträcker ſig nu vid paſs $\frac{3}{4}$ mil ifrån Gibraltar, där landet varſamt höjer ſig och på ſkäligt afſtånd formerar mindre berg. Närmaſt til ſtaden hafva de reſpect. Magter öfverenskommit om en neutral grund, den Ängelsmännerne, i början nöjde endaſt med klippan, icke gifvit tilräcklig utſträckning. Gränſen är dragen $\frac{1}{8}$ mil ifrån Gibraltar, och har vid paſs ſamma längd tvärs öfver tungan imellan Bayen och Hafvet. Spaniorerne hafva vid deſſe bägge ytterligheter an-

lagt

lagt 2:ne ſtarka Baſtioner, ſom kunna beſkjuta både Fäſtningen och Bayen. Soldater äro poſterade långs den ſå kallade *Spanſka linien;* men de hade föga martialiſkt utſeende. De uplifvade hos mig minnet af en Don Quixote och Don Colibrados, med flere. Man berättade, at deſſa buſſar drifva ſmyghandel med Spanſka hundar til Ångelſka Damerna, och få tobak m. m. i retour. Lämningar ſynas ännu efter den förenade Bourbonſka Arméens approcher och efter et batterie af 60 ſvåra canoner, ſom på en natt färdigt och ganſka nära berget gjorde de belägrades ſtora förundran. Men detta landbatterie var icke faſtare än de flytande ſedermera. Des eld blef ifrån fäſtningen ſamma dag ſläckt, och et hurtigt utfall gjorde ſlut på denna attaquen. Före kriget var denne neutrale grund et grönt fält, där ſtadens invånare njöto friſk luft och en upfriſkande rörelſe i vackra trägårdar. Nu ligger det öde för oräknelige gräshoppor. På den nordoſtlige ſidan kunde en fiende gå ända til och inunder berget, där et vakttorn bär namn af *Djefvulstornet;* men ehuru berget därſtädes af naturen reſer ſig näſtan perpendiculairt, är man dageligen ſyſſelſatt med bergſprängningar för at ännu mera förſäkra ſig emot ſtormſtegar och alla fiendteliga tilbud. Under ſiſta långvariga bloquaden, hade de Allierade ſluteligen varit

om-

omtänkte at bereda sig en väg igenom berget, och medelst uthuggningar och minor öpna tilgång til staden; men freden kom lyckeligen imellan och gjorde slut på detta dommedags-arbete. Man utvidgar fästningsverken emot landsidan och hamnen, och gör dageligen nya försvars-anstalter, då likväl de gamla varit tilräckelige at afhålla de Bourbonske Hofvens förenade styrka; men formodeligen är det i Ängland som annorstädes, at några hungrige själar spisas utaf statens öfverlopps-gerningar. Sedan denna nordliga delen af Gibraltar blifvit öfverfaren, begaf sig sällskapet til Mr. Andersson, där en god frukost var i beredskap, hvarefter promenaden fortsattes åt södra sidan.

Strax utanför staden, som med murar, torra grafvar, bastioner och pallisader är försvarad, och skiljd ifrån den så kallade södra delen (the South), blir man varse et vackert planeradt fält, som til parade- och exercer-plats nyttjas af Garnisonen. Omkring 7 à 800 man samlas där hvarje morgon kl. 7 och fördelas til särskildte vakthållningar och posteringar. Allmän parade hålles alla söndagar utaf hela Garnisonen, såsom redan anmärkt är, och utgörs af 10 Regementer utom Artillerie och Fortifications-corpserne; men hvarje Regemente räknas i fredstider endast til 500 man. Ifrån detta parade-ställe gå 2:ne vägar, den ena i zigzag ända up

til

til bergets södra spets, där Vakt- och Signal-hus äro upförde; den andre följer stranden, som alt omkring med mur, är i öfrigt mer och mindre försedd med försvars-anstalter. Et Hvarf är där nedanföre anlagdt, där Kronans fartyg repareras och under en mölj och starka bol-verk ligga säkra emot vågornes stormande; men ingen docka finnes uthuggen i berget. Denne södre delen utgör såsom en Förstad för Gibraltars stad. Åtskillige stora och vackra hus äro där upförda; alla utaf sten. Några Regementer hafva där sine Caserner och flere smärre hus äro inrättade för Officerare, med små täcka trägårdar. Et Hospital, svarande emot Garnisonens storlek, ligger på et vackert och säkert ställe, där luften är fri och Invaliderne befinna sig utom skotthåll i anseende til Spanska landet. Denne, såsom alla dylike inrättningar i Ångland, är på en förträffelig fot och i aldrabästa ordning. Jag glömmer aldrig det intryck, som Lazaretter, Hospitaler och Dårhus i London gjorde i min själ. Lycklig den som har god helsa och förstånd, men i brist däraf vore det en lycka at bli så väl herbergerad och skött som man där blifver. Det är visst at desse olycklige befinna sig bättre än efter vanliga omständigheter. Benskador voro nu egenteligen det onda, som sysselsatte Regementernes Läkare. Ständigt arbete på berget, där stensprängning

ning och ſten-transporter äro hvardagsgöra, orſakar denna farſot, hvartil ovålighet i början och et varmt climat hufvudſakeligen bidraga. Och då 1000 à 1200 man dageligen arbeta uti och på berget, är mindre underligt, om hela garniſonen icke altid kan vara på fötter. Uti och imellan bergsklyftorne ſer man ännu en myckenhet kojor, där under ſiſta belägringen qvinnor och barn m. m. drogo ſig undan de Bourbonſke kulorne. På yttersta udden åt ſöder ſvajar Stor-Britanniſka flaggan alla dagar äfven ſom vid ſjöporten, och denna udde kallas *the Point of Europe* (Europas yttersta udde). Förſvarsverken åt denne ſida äro mindre konſtige och ſtarke, men ockſå kan ingen fiende med ſtyrka där angripa. En häftig ſtröm hindrar krigsſkepp at där ligga för ankar, förbjuder äfven landſtigning; men om den ock kunde verkſtällas, hade fienden icke vunnit eller bemäſtrat ſig annat än tomma Caſerner och et kanſke fullt Hoſpital, hvilket ingendera förtjenar et uprigtigt *Te Deum.*

Spanſka Fäſtningen *Seuta* ligger gent öfver, på Barbariſke kuſten och ſynes tydligen. Smalaſte paſſagen imellan Europa och Africa utgör här vid paſs 2:ne mil. Upkommen på bergsryggen, på branten af en brådſtörta, anſer vandraren för omöjligt at nu komma längre, men General O'HARA, ſom i mycket ſtort gjort ſig odödlig på

Gi-

Gibraltar har äfven gjort det i ſmått. Han har låtit uthugga ſmå och ſmala trappſteg, där man i zigzag och med mur på branta ſidan går et godt ſtycke ned på berget. Små planer med hviloſtällen finnas här och där, och hufvudet behöfver dem icke mindre än benen. Men i det ſamma uphör denne nedſtigande väg, och man ſer icke annat än hafvet framför ſig, en afgrund inunder och berget öfver ſig - - - En *ha-ha* öpnar ſig i klippan, och genom en mörk och lång, men ſäker och bred väg kommer man ut på berget igen på förra ſidan, där det ödſliga och mörka förbytes uti en vidlyftig och vacker utſigt. Grottor, dels naturlige, dels uthuggne med ſoffor och inſcriptioner, fånga och förnöja ögat, ſom på det vilda berget och det gränslöſa hafvet nyſs var vilſefarande. Nu följer man ſtora landsvägen, paſſerar några vackra trägårdar, ſer Hoſpitalet, Caſerner, Parade-platſen, Hvarfvet och Staden lågt under ſig, och Spanſka kuſterne och landet i längre afſtånd, på andra ſidan en ſtor och ſegelrik Bay.

Jag vandrade ſedan vid lediga ſtunder omkring i ſtaden, ſom ännu är icke aldeles upbygd efter ſenaſte belägringen. På berget finner man öfver alt ſtycken utaf creverade bomber, och på gator och i gränder förſtörde hus. Man viſar med nöje den Baſtion, där Gubben Eljot kaſtade ſine eld-

kulor på Spanska flytande batterierne, och förstörde en trotsande oöfvervinnerlig flotta. Den kallas Kungs-bastionen (The Kings bastion) är ganska stor och commenderar på alla sidor. Tvänne Regementer äro inquarterade i des *Casematter* och förrätta dageliga exercicer på den så kallade *Place d'armes*. Jag besåg Arsenalen, som är vacker, men ganska liten i jämnförelse med den på Towern i London, där gevär för 80,000 man förvaras. Samma ordning i upställnings-konsten finner man på båda ställen iagttagen. Solar, stjernor och allehanda figurer och himmelstecken äro sammansatte utaf musköter, pistoler, värjor och sablar. Alla väggar äro så utsirade: och pelarne uti desse Martis tempel tyckas sjelfve hafva pelare af nöden för at bära tyngden af Stor-Britanniens vapen. Garnisonen är altid provianterad för 1½ år och hämtar färskt förråd ifrån Barbariet, så ofta omständigheterna medgifva. Man försäkrade at 320 Canoner för det närvarande äro monterade omkring Gibraltar; men deras antal, då alla verken äro färdige, skall utgöra 450. Man har därtil anslagit 10 års arbete, och för innevarande år en summa af 30,000 pund Sterling eller vid pass 150,000 R:dlr. Fästningens canoner äro altid färdige at emottaga en fiende, äfvensom dageliga vakten är försedd med skarpa skott. Jag bör icke förbigå at nämna en mörsare, som

är

är urholkad i fjelfva hälleberget, få ftor och vidlöftig, at väl 1000 cartecher där kunna rymmas. Man har därmed gjort förfök, fom vår ledfagare förfäkrade hade förträffeligen lyckats; men förmodeligen är detta mera för nöje fkull, än nytta, eller för at fkada en fiende. Garnifons-tjenftgörningen är få fträng, fom vore fienden utom murarne och et anfall hvarje ftund väntades. Regementerne hafva fina färfkilde famlings- eller parade-ftällen, där manfkapet, äfven de fom varit på arbete, alla aftnar, men utan gevär, infinner fig at vifiteras och marcherar. Deras mufik öfva fig efter noter och utgöra flera vackra orcheftrer. Efter en half timmas tid inmarcherar hvarje Regemente i fin Cafern; och då fjunger foldaten: *Nu hvilar hela jorden.*

Några dagar pafferades ganfka fort och roligt i Gibraltar, där jag gjorde artiga bekantfkaper och af alla bemöttes med förfta vänlighet. En båt gick emedlertid til Tangier och jag underrättade General-Confulen Wyk om min ditkomft med förfta lägenhet. Den inträffade d. 26 Augufti. Mine 2:ne Americaner, medborgare ifrån et fritt land, hade förefatt fig at åtminftone trampa den jord, där millioner uflingar darra vid en tyrans röft. Deffe Herrar, ftadde på fine refor, hade befedt Ängland, Frankrike, Sveitz, Italien m. m. De ville nu för granfkapet fkull åtminftone fe Africa. Men det var

likväl icke blott nyfikenheten at ſe ingen ting i Tangier, ſom gjorde dem til mine följeſlagare. En Mohammedanſk nödvändighet blandar i deſſa trakter ofta de Chriſtnas kort, hälſt då Spanien ſkall vara med i ſpelet. CARL III, afundſjuk på det Ängelſka *Gibraltar*, har uphäfvit all gemenſkap med denna plats. Til lands öfver Spanſke linierne tillåtes ingen handel eller rörelſe; och til ſjöſs är 40 dagars quarantaine ålagd alla fartyg, ſom ifrån Gibraltar ſöka Spanſk hamn. Men fartyg eller båtar, förſedde med ſundhets paſs ifrån en Marocanſk ort, blifva i Spanſke hamnar genaſt admitterade. Således var det för deſſe Americanſke reſande, ſom ifrån Gibraltar ämnade ſig til Cadix, en nödvändighet at taga denna genväg öfver Africa.

Vi ſeglade kl. 10 f. m. ifrån Gibraltar och kaſtade kl. 4 e. m. ankar uti *Tangier-bay*, en paſſage af omkring 5 Svenſke mil. Innan jag ſätter faſt fot i Barbariet, vill jag med få ord nämna ſällſkapet på båten, hvilket i flere hänſeenden föreföll mig främmande. — Vi voro i anſeende til verldsdelarne, Européer, Africaner och Americaner; i anſeende til tungomålet, Svenſkar, Ängelsmän, Italienare, Araber och Hebræer; i anſeende til trosbekännelſen, Chriſtne, Judar och Mohammedaner, Proteſtanter, Lutheraner och Catholiker. Sällſkapet förtjenar icke vidare beſkrifning. Men för mina ſynder ſkull befann

fann jag mig nu i Tangier-bay, och ſtunden var för handen at börja ſammanlefnad med Barbarer, Araber och Marocaner.

Utur den ſtora båten gingo vi uti en mindre, och ifrån denne buros vi i land utaf halfnakne Judar, emedan ſtranden är långgrund och där finnes ingen ſtrandbrygga. Om endaſt händelſen eller en ſlags nyfikenhet fördt mig ſåſom reſande öfver til denne kuſt, ſkulle jag af närvarande föremål blifvit mindre förvånad, än då jag nu kom, Gud vet för huru lång tid, at bygga och bo i landet.

Ingen ting i ſynnerhet ådrager ſig här en reſandes upmärkſamhet; men det hela, contraſten af at efter några timmars paſſage finna all ting förändradt och olika, ſlår ſtarkt i ögonen och talar ſtarkare til hjertat. Klädträgt, byggnings-ſätt, tungomål, folk och ſeder, alt hvad man ſer och hör, har ingen likhet, ingen jämförelſe med det land, den plats man ſå nyſs lämnat. Djup i deſſe betraktelſer hör jag Svenſka tungomålet ljuda i mine öron. Jag ſkyndar dit röſten förde mig, och råkar ſtrax på General Conſuln Wyk, ſom med en Svenſk betjent ſökte ſig väg igenom folkhopen.

Jag blef på det ömmaſte välkomnad af en redan älſkad okänd. Bägge Herrar Americaner hade ifrån Hr. Andersson recommendations-bref til Gen. Conſ. Wyk; och vi gingo genaſt in i Staden, ſom omgifven

utaf gamla och bestyckade murar ligger et korrt bösskott ifrån stranden. Et brädskjul vid Stadsporten utgör Tullhuset, där den inkommande Skeppsbro-Inspectionen var församlad at vid båtens ankomst bevaka Kronans inkomst. Gen. Consuln försäkrade dem at de resande hade ingen contraband och inge tullbare saker; och vi passerade fritt förbi dessa Kejserlige Tullråd, som med benen i kors på en halmmatta, höllo sin session i Österländsk smak.

Knapt hade jag satt foten innom denne Marocanske fästning där alt förvillade mig, än glädjen lifligt intog min själ, då jag helt oförmodadt såg Kongl. Svenska flaggan hissas öfver et hus längre up i staden. Jag omfamnade min främmande landsman, och mina ögon tolkade den glädje, som beherrskade mig. — Men skulle jag trodt at det *Africanske Sällskapet*, som lofvat med blomster och nöjen beströ mine magre barbariske fält, at mine vänner i Sverige skulle förbistra mit första upträde, min första lefnad, första dagen i Africa. Jag hade ännu icke sansat mig vara ibland Barbarer, då mit hjerta gaf eder detta namn. Upkommen under Svenskt tak, begärde jag utaf General Consuln de bref, som ni lofvat skulle vänta mig i Maroco, som i London, ja, ända ifrån Götheborgska Skärgården gjorde mig Tangier efterlängtad; jag begärde dem, men få-

fådane funnos icke, Stockholms-posten var ännu icke ankommen. Den 26 Maji lämnade jag Sverige; den 26 Augusti landsteg jag i Maroco. Trenne månader voro passerade och et bref ifrån Stockholm til Tangier fordrar högst 40 dagar, skynden at anföra edre hinder och orsaken härtil, om jag en gång skall kunna förlåta den synden.

Här stadnar min lilla Resebeskrifning, sedan resan ty värr! är slutad; - - - men den utlofvade berättelsen ifrån Africa begynner med morgonen bittida d. 27 Augusti, då jag utaf ljufva och glada drömmar förd ibland känslornas föremål, stördes och väcktes af et jämmerfullt skri, hvilket lika som uti afmätte pauser fortsatt, gjorde mig lika så oroad som förvånad. Jag skyndade mig ut, up på taket, och såg at flere qvinfolk i en granngård tilstälde detta tjutande. En gammal Morinna hade i morgonstunden afsomnat, och närvaraade anhörige hade genast börjat med gråt och klagoljud upfylla luften. Grannhustrur hade på denna signal infunnit sig, och i harmonie med de förjande gåfvo bedröfvelsen en starkare ton. Jag skall följa den saligen döda til grafven, och en likfärd skall blifva det första jag ifrån denne Barbariske tummelplats, denne nöjets graf, skall beskrifva. Sedan liket blifvit tvättadt, hvartil jag endast såg anstalterne, uti linne svept och med et stycke ullväf betäckt som

äfven i lifstiden utgjort den dödas klädſel, lades det under en ſkrålande ſorgmuſik på en ſimpel bår med häckar på ſidorne. Den var ditburen utaf et par Morer, och hade blifvit emottagen vid porten utaf qvinfolk med hölgda anſigten. Deſſe, lutande ſine hufvuden tilſamman, fattade hvarandra i axlar och armar, och vägande til höger och vänſter, uttryckte en ſorg, ſom hos de fleſte var tilgjord. De meſt bedröfvade refvo ſig blodige ſkråmor i anſigtet, och ſlogo ſig i hufvudet och för bröſtet. Jag betraktade denna löjliga tragedie ifrån taket, hvilka härſtädes äro platta, och ſå bygda, at man ofvan på huſen kunde gå näſtan Staden öfver. Utan at röras af detta betjutna frånfälle, ſkulle jag önſkat at man däraf gjort mindre buller. *Eva* uti paradiſet, *Lotts döttrar* efter eldsvådan i Sodom, och *gumman Noach* i arken ſkulle icke högre begråtit hvar ſin endaſte karl i verlden, än den ena gumman här förjde den andras död. Någre Morer inſtälde ſig, ſom utan at ſe ſig ikring, togo båren på axlarne, och gingo vid paſs kl. 8 om morgonen til en Moſké, där liket under vanlige bönſtunden nedſattes uti et öppet rum eller hvalf. Efter förrättad bön åtföljdes et ſtörre antal manfolk, hvilke i tvänne afdelningar, före och efter liket, ſkiftevis ſöngo den Mohammedanſke trosbekännelſen: *Det är icke mer än en Gud;*
Mo-

Mohammed är Guds man. Vanlige begrafnings-platsen är straxt utom staden på et öppet fält, där liket under sång och böner anständigt nedmyllades, och processionen åtskiljdes. Jag bevistade denne jordfärd på skäligt afstånd, och lämnar härmedelst del af det jag i hast sedt och öfverfarit, med löfte at framdeles meddela alt hvad som förekommer värdigt läsarens kännedom. Jag binder mig likväl til ingen ordning i berättelsen, hvilket anmärkes en gång för alla. I sorghuset upfördes flere dagar samma sorgmusik, och i synnerhet då någon af de förjandes vänner sig där för första gången instälde. Man har i detta land ännu icke hunnit så långt uti en stilla försakelse, at sorgbeklagelse undanbedes.

Samma dag, den förste efter min hitkomst, var jag til middag hos Danske General-Consuln Herr CLASSEN, en ung och beskedlig karl, men han är ogift, äfven som den Svenske och de öfrige Sändebuden. Jag råkade hos honom et stort sällskap, började bekantskap med härvarande Corps Diplomatique, och gjorde eftermiddagen en rolig promenade til häst.

Vi följde Holländske General-Consuln Herr BLOUNDT på vägen til Maroco, dit han af Kejsaren var kallad at upbära bannor å General-Staternes vägnar för otilräcklige presenter. Han hade låtit upslå sine

tält

tält $\frac{1}{4}$ mil utom ſtaden på en vacker äng, där källſprång underhåller en angenäm och om ſommarmånaderne härſtädes ſällſynt grönſka. Apelſin och Citronträn, Vinrankor, Aloë, Granat- och Fikon-trän växa därikring, och hela fältet liknade et Orangerie. Til betäckning hade han 6 Marocanſke ryttare, i ſällſam utruſtning. Barbente, med ſtora ſporrar på gula tofflor, korrta och tunna lårfoder, en hvit ſkjorta utanpå kläderne, med bälte om lifvet, en liten röd möſſa på et rakadt hufvud; och med en lång böſſa, ſom frammanföre på ſadeln hålls rätt up och ned i handen, delade de min förundran. Inga vägar, inge hus, inge upodlingar; och denna vildhet ibland de hos oſs vanlige orangerie-växter; denne eſcorte af parodierade krigsmän, detta ſamelſurium af naturens och konſtens enfald. - - - alt var främmande och borde ſå förekomma mig. Sedan vi i flere omgångar druckit Holländarens lyckliga reſas ſkål, lämnade vi honom i ſit läger at hvila til morgondagen.

Nu gaf General Conſuln Wyk en ſtor middagsmåltid i ſin trägård ſtrax utom Stadsporten, där han upbygt et hus med 3:ne vackra rum och kök. En ſådan retraite är ſå mycket mera nödvändig och intereſſant, ſom det Kongl. Svenſka Hotelet i ſtaden är ganſka dåligt och det ſämſta utaf de Europeiſke Reſidence-huſen. Lefnaden i ſtaden

ſkall

ſkall desutom, hällſt ſommartiden, vara ledſam, oſund och förſmägtande ibland et oſnygt folk, ſom vräker på gatorne all den ſmuts, ſom icke får rum i deras hus. Således hafva de fläſte Conſulerne trägårdar, där de paſſera ſommarmånaderne; och jag vill framdeles beſkrifva de nöjen ſom där förefalla. Hvad den Svenſke angår, bör jag vara något mera utförlig, där jag alla dagar andas én friſk luft, äger en förträffelig utſigt, ſmakar ljufva frukter och njuter et paradis, ſå mycket ſom enſligheten och omſtändigheterna medgifva. Jag går dit alla dagar bittida, och finner rike ämnen til betraktelſer. Strax vid trägården hafva Morerne en öppen begrafningsplats, där qvinfolk, förjande änkor och mödrar gå at begråta hvad deras hjerta fordom älſkade. Med en altid öm, ofta tjutande ton likaſom tiltala de ſine affomnade; de berätta, huru de i deras ſällſkap voro lycklige; huru de nu efter deras bortgång känna intet annat än ſorg och ſaknad. I det ſamma utropas ifrån Moſkéerne, at *Gud allena är Gud och Mohammed Guds man.* Alla rättrogne upmanas och upmuntras til bön. Vandrande och arbetande Morer nedkaſta ſig på ſit anſigte och i ſtoftet erkänna allas vår Gud och deras Profet. I ſkuggan af Fikonträdet deltager jag uti denne allmänne andagt, och upſänder trogne ſuckar til all Ljuſets Fader, hela Verldens ſtore

Bygg-

Byggmästare. Ögat och lukten förnöjas af et kringväxande orangerie, där vinrankan lindar sig imellan frukterne af en paradisisk lustgård, och med fulla drufvor tröstar mig öfver den tomhet jag i alt annat finner. Ifrån taket af det omtalda huset, bygdt på en kulle midt i trägården, är staden at anse såsom en kyrkogård. Alla des hus, aflånga, platta, låga och hvitmenade föreställa så många grifter; och folket, som ifrån hufvud til fot äro uti en hvit hlädbonad insvepte och i långsam jämn rörelse vandra omkring på de trånga gatorne, emotsvara fullkomligen det begrep en uprörd inbillning gör sig om spöken och vålnader, desse multnade bens och grifternes uråldrige skyddsänglar. Staden är i öfrigt omgifven af en gammal mur och des nedfallande portar, svarande emot det hela, tyckas leda til en boning för liflöse varelser. Men utöfver denne förödelsens styggelse höja sig Herculis stoder up emot skyarne, där Ängland och Spanien på hvar sin sida om sundet imellan Europa och Africa äga inkräktningar på främmande botten. *Plus ultra* är den Spanske Monarkens motto, och kusterne af des herradöme äro et fägnesamt föremål för en Europas älskare i Africa. På en annan sida ifrån samma terrasse ser jag et vimlande af människor, som ifrån landet och staden råkas på en vanlig marknadsplats, 2:ne dagar i veckan, vår fön-

söndag och torsdag, at utbyta varor och köpslå om landets producter. Spanjorer och Ängelsmän uphandla oxar, får, höns och ägg, til en otrolig myckenhet, som flere dagsresor in ifrån landet ditföras. Jag räknade sistledne marknadsdag vid pass 60 st. kameler, det fulaste sällskap jag någonsin sedt, lastade med spanmål, victualier, brännkål, frukter, m. m. I et lågt och ringa tält, där en skäggig gubbe sitter med benen i kors under sig, köper man knifvar, speglar, messingsringar, glasperlor &c. alt af sämsta slaget, men högst beundrade utaf invånare ifrån Africas ödemarker.

Jag såg en myckenhet Morinnor, som sålde bröd, höns, ägg, m. m., ansigte mot ansigte, men de voro gamla, bruna, och fattiga gummor ifrån landsbygden, där qvinkönet i allmänhet skall vara mindre granlaga at visa sina små behag än i städerne, där et dagligt umgänge fordrar mera försigtighet.

Jag äter vindrufvor ifrån morgon til afton; det är just deras tid, och min också - - - Men jag har snart fullskrifvit 3:dje arket, och det vore oskickligt at vara mera vidlöftig. Jag slutar då et bref, som jag til sjöss började vid Cap finisterre, och jag slutar det med otålighet öfver uteblifvandet af edre nyheter. Jag har i desse dagar mera skrifvit, än skådat landet och des döttrar.

Alt ligger i vanhäfd och jag får icke blifva åkerbrukare. Jag framlefver m. m.

Andra Brefvet.

Tangier d. 1 Nov. 1789.

Då jag fordom roade mig med genomläsandet af vår namnkunnige Björnståls bref, förekommo mig des allmänne underrättelser och anmärkningar uti lefnads- och lärdoms-historien lika så interessante som hans egne långa betragtelser och nitiske utrop öfver vissa märkelsedagar och glada händelser i Sverige syntes mig i en Resebeskrifning öfverflödige. Jag påminnes härom utaf innevarande dag, som visserligen ger Svenskar å alla orter ämne til glädje; och jag tilstår uprigtigt at känslorne olika uplifvas i skötet af et fädernesland, där man sorglöst finner sig omgifven af goda vänner, och i et främmande aflägse land, där hjertat mindre vant at öma än förståndet at forska, utbryter med mera häftighet och vid et dyrbart tilfälle dubbelt njuter efter et långt tilslutande. Detta är i sanning i dag min händelse; men då man ifrån främmande orter skrifver för hemmavarande vänners underrättelse och nöje, äro desse mera belåtne med hvad den resande ser än hvad han känner.

För

För denna orsaken skull, vill jag äfven förbigå den glädje, som den länge efterlängtade och för några dagar sedan ankomne Svenska post tilskyndade mig. Den dagen lät jag icke solen gå ned öfver min vrede.

J tyckens alla framställa för mig den fornålders frågan: *Quid novi ex Africa?* Men huru skall svaret blifva nog tilfredsställande. Africa är en okänd del af den gamla bekanta verlden. Barbariet! sjelfva namnet röjer en tomhet. Tangier! denna stad är så obetydelig, at den mest bereste Coopvaerdie-Capitain knapt skulle känna des namn eller läge, om han icke ända ifrån barndomen hört omtalas stamböcker, och fruktade at falla uti röfvarehänder. Men då det *Africanske Sällskapet* begär nyheter ifrån Africa, så är det hvarken Guldkusterne på Guinea, Slafhandeln på Gorée eller Drottningen i Golconda, som interessera; nej, icke en gång Cap de bonne esperance, om icke mit Caput nu finge komma under et så hederligt namn. Välan! vänner imellan må det då vara: *Quid novi ex Africa? valeo.*

Men då jag redan under den 5 sistl. September affärdat et vidlöftigt bref angående min hitresa och mit första vistande här i landet, vill jag med barbariske anecdoter fortsätta denna berättelse, til des Sällskapet behagar annorlunda förordna.

Morerne firade d. 10 sistl. Sept. en stor högtid, til åminnelse af Mohammeds flykt ifrån Mecca, som börjar deras tidräkning. De samlades kl. 8 om morgonen utom staden, på en högd, midt emot Svenska trägården. Stadens Garnison, som utgör några 100:de man, och utaf närmaste land-Milicen omkring 800 man, til häst och fot, paraderade vid detta tilfälle. De voro upstälde uti en ojämn linie, utan ordning, utan exercise, och vid Gouverneurens ankomst ifrån Castellet gåfvo salvor i 3:ne omgångar, kädjesalvor eller *à feu roulant*. Gouverneuren hade gröna och röda fanor framför sig, äfven som Cavalleriet, hvilka alla fördes uti en rad, mera för prydnad än ordning skull. Högtidens egenteliga ceremonie bestod uti offrandet af et lam, å hvilket Gouverneuren med ansigtet vändt åt öster, i Guds namn afskar halsen. Det emottogs genast af en ryttare, som i fullt sträckande begaf sig til förnämsta Moskén, där *Cadi* skulle döma om mera eller mindre lyckliga tider utaf mera eller mindre lif och rörelse, som hos offret kunde förmärkas. Nu var alt efter önskan. Någre canoner lossades ifrån stadens murar och besvarades af Tropparne. Gouverneuren begaf sig då med krigsfolket, soldater och ryttare om hvarandra, utom stadsmuren til stranden, där de i vanlig oordning gåfvo en plottrande salva. Denne siste manoeuvre var

för

för at hedra ſig i anſende til det Europeiſke ſjöfolk, ſom i en eller flere båtar vid detta tilfälle kunde vara åſkådare och ſom til flere Europeiſke hamnar borde föra ryktet om Mohammeds födelſe och Morernes ſkicklighet. De begåfvo ſig därpå efter behag in i ſtaden, där hvarje husfader ſlagtar et lam och med vänner och lamſtek roar ſig hela dagen. — Jag inbillar mig uti detta firande af Mohammeds flykt ifrån Mecca finna en jämnförelſe med Iſraeliternes ſlagtoffer efter deras flykt ur Egypten: förmodeligen har detta Moriſke offrande därifrån ſin uprinnelſe, hälſt man vet, at en Jude underſtödt Mohammeds helige ingifvelſer. Det ſom utaf lammet icke förſta dagen förtäres, uphänges i tunna ſtycken ſönderſkurit at i ſolen torrkas. Säledes ſåg jag följande morgon Morinnor på alla tak därmed ſyſſelſatta, men med höljda anſigten, mindre för den torrkande ſolen ſkull, än för älſkarens brännande ögon. Qvinfolk, ſom där viſa ſig på tak eller gator, äro af ſämre och den tjenande hopen. De rika och förnäma gå ſällan utom huſet, til äfventyrs någon gång i en trägård utom ſtaden, följda af en miſstänkſam man, af afundſiuka medhuſtrur eller af et ſlags ſtympade varelſer, ſom likna hunden vid hötappen. De hämta i ſtaden friſk luft på taken, men deſſe äro då med höga bröſtvärn ombygda, ſå at de hvarken ſe eller ſynas

af tredje man. En betydande Mor härstädes, vacker och artig karl, som varit Ambassadeur til Holland och utnämd Ambassadeur til Sverige, försäkrar, at hans hustru (han har bara en) på 20 år icke varit utom huset och icke talt med annan karl, än sin bror.

Judinnorna äro vackra och tilgängeliga. Jag har sedt alla stadens skönheter; de tala Arabiska och Spanska språken, men jag förstår ännu intetdera. Jag har skrifvit om Morinnor och Judinnor utom huset, och icke nämt mina Christendoms systrar i huset. De ligga mig ock i sanning mindre på hjertat och interessera äfven mina läsare mindre än det Africanska okända könet. Trenne ogifta Fruntimmer ifrån Gibraltar, två af dem för gamla och en för ung, hafva redan 6 veckor vistats här i Svenska huset. En tvungen och instängd lefnad i Gibraltar gör, at både Damer och Herrar gärna resa öfver til Barbariet, där de njuta landet och fri luft, promenera til häst och fot och finna en Österländsk gästfrihet uti alla Europeiska hus. Deras sällskap har gjort et slags ombyte i vår allmänne ungkarls lefnad; men det är just ända icke roligt. De äldre äro en blandning af Ängelsk och Spansk race, som icke synnerligen lyckats; den yngre är verklig Ängelska, glad och småtäck. Vi fjäsa för henne som vore hon allas vår fästmö.

En

En ung Medicus, Regements-Fältſkär ifrån Gibraltar, vid namn LEMPRIERE, reſte, efter 14 dagars viſtande härſtädes, i ſlutet af ſiſtl. September til Tarudant, hufvudſtaden i det fordna Konungariket Suz, på andra ſidan om berget Atlas, där en af vår Kejſares ſöner är Gouverneur. Prinſen har genom Ängelſke Gen. Conſuln MATRA begärt en Ögon-Doctor, och denne LEMPRIERE har dels utaf nyfikenhet at ſe och känna et främmande land, dels i hopp om hederlig vedergällning, hvarom löften icke fela, med Gouvernementets i Gibraltar tilſtånd, påtagit ſig denna äfventyrliga commiſſion. Förmodeligen får han inträda i Prinſens Harem, en för Européer eljeſt otilgängelig jungfrubur. Han har lofvat meddela oſs alt nytt ſom förekommer, och jag ämnar därmed öka och rikta mine Africanſke anecdoter.

Jag ſkall imedlertid med berättelſe om ſättet at förſkaffa denne Doctor en uti Arabiſka och Ängelſka ſpråken kunnig man til Tolk, gifva et litet begrep om frihet och ſäkerhet i Maroco. Sedan Gouverneuren förgäfves i ſtaden ſökt en Tolk, lät han i alla Synagogor under vanlige bönſtunder efterfråga en ſådan. En i Gibraltar handlande Jude, ſom, för at med huſtru och anhörige paſſera en Judiſk högtid, hit anländt, okunnig om ändamålet och i hopp om en lätt förtjenſt, anmälte ſig äga den ärfordrade ſpråkkunnighet.

het. Strax vardt han af flere Morer antaſtad och i ögnablicket förd til Gouverneuren. Man kan icke föreſtälla ſig den haſtighet och våldſamhet, hvarmed alla befallningar här uträttas. Endaſt en gränſlös tilgifvenhet eller en ſlaviſk fruktan kunna åſtadkomma ſå flygande rörelſer, hvaraf jag redan ſedt några exempel. Det ſenare är otvifvelagtigt det enda pådrifvande i Maroco, ſåſom under alla deſpotiſke Regeringar, där ingen mänſklighet, än mindre kärlek förenar befallande och lydande; där ingen mildhet uplyſter den felande, ingen rättviſa den lidande; där oſkuld och brott blandas och våldsverkaren bekrönes utaf Tyrannen. Juden ſåſom den grofvaſte miſsgerningsman, fördes ifrån Synagogan til Caſtellet, ifrån et bönehus til en röfvarekula. Om han med en Simſons ſtyrka fatt ſig emot deſſe Philiſtéer, ſå ſkulle de icke med mera alfvar kunnat fatta uti honom. Han fick utaf Gouverneuren befallning at genaſt vara färdig, och ſåſom Tolk följa med den Ängelſka Doctorn til Taradant, omkring 80 Svenſka mil härifrån. Imedlertid hade hans huſtru och barn blifvit underrättade om händelſen i templet, och tröſtlöſe i deras okunnighet, blefvo de icke mindre beſtörte utaf uplyſningen, öfver den oförmodade ſkilsmäſſan, ſom i ögnablicket gjorde ſlut på glädjen, högtiden, på all den vinſt ſom Juden utaf Barbariets frukter ſkolat upbära i Gibral-

Gibraltar. Gråt och klagoljud uträttade ingen ting. Den Ängelſke Gen. Conſuln lofvade hederlig vedergällning åt Juden, och Doctorn förſäkrade at förſvara ſin Tolk ifrån all orätt och våld, at återſända honom, ſå fort han under reſan kunde ertappa en annan. Doctor LEMPRIERE reſte, förſedd med tält, ſäng, proviſion, kök, eſcort och alt hvad landets fattigdom och oſäkerhet göra til nödvändighets varor, och Juden måtte följa med.

Jag har nämnt en Gouverneur här i Tangiér, men jag bör nämna honom något mera. Hans namn är ABDELMALEK, ſom betyder Konungens tjenare, och paſſar ſåledes til hans ämbete. Jag har med Gen. Conſuln upvaktat honom i ſit Caſtell, ſom är beläget på en högd och medelſt en mur ſkilgdt ifrån ſtaden. Son utaf förre Gouverneuren, upfödd ſå til ſäjandes ibland Chriſtne, är han en artig man, och i belefvenhet mycket öfver alla andra förnäma Morer, ſom icke i umgänge med Europeiſke Sändebud och reſande haft tilfälle at blifva folkade. Han emottog oſs ganſka vänligt och vi fingo ſkinnkuddar at ſitta på jämte honom och några Morer ſom han hade til ſällſkap. En Mor upſtiger aldrig ifrån ſit ſtälle at helſa på någon, man tar hvarandra i hand och frågar efter helſan. Ehuru Gen. Conſuln förſtår och något talar Arabiſka, hade han likväl

sin Tolk med sig; men han tolkade sjelf för mig på Svenska alt hvad som sades. För en Jude är det, i närvaro af förnäme Morer, icke anständigt at sitta efter landets sätt, med benen under sig. Han ställer sig på knä eller sitter på hälarne; och understår sig aldrig at tolka något, som han förstår kan vara vederbörande obehagligt. Det händer således, at om en Europé har klagomål at anföra eller et misshandlande at besvära sig öfver och icke sjelf känner språket, hans Tolk, långt ifrån at tolka sin Herres missnöje, säger bara höfligheter. — Vi fägnades med godt thé, som färdigt med socker och thé i kittelen inbars och utan grädda serverades i små koppar. Morerne dricka mycket thé oth tractera därmed bittida och sent, både före och efter middagen. I rummet voro inge meubler, inge fenster, ingen slags granlåt utom mattor på galfvet och måladt bildthuggeri (inge bilder likväl) i taket och på dörarne, hvilke voro, som man säger, *à deux battans*. Detta, uti hvilket vi emottogos, var et ftats- eller audience-rum, och midt öfver gården var Ränteriet, där flera stora kistor stodo ikring väggarne. Gouverneurens dageliga rum, där han har sina hustrur och barn, äro uti andre byggnader, dit intet öga får se och ingen fot nalkas. Castellet är vidlöftigt och innehåller flere kringbygde gårdsrum, med trägård, stall, moské, ammunitions- och

krut-

krut-hvalf, och liknar i öfrigt en liten ſtad. Det har åt ſjöſidan en ſtor baſtion med metal-canoner och mörſare, där jag flere gångor förſökt at ingå, men altid blifvit motad. I Gibraltar nekas ingen Spanjor, icke en gång den förſte Ingenieur at beſe fäſtningen med all des verk, och ſjelfva *Towern* i London är öppen för utländningar, utom en del däraf, där jag likväl varit med en Svenſk, ſom vakten anſåg för Ängelsman, och jag märkte ingen ting, ſom kunde förrådas. Vårt förſvar, ſäger Britten, ligger i vår ſtyrka och i vårt mod, och behöfver icke utländningens okunnighet til hjelp. — Moriſka hus äro i allmänhet kringbygda, eller åtminſtone med mur tilſtängda och ingången ſå tilſtäld i zigzag, at man från gatan vid portens öpnande icke kan ſe in på gården. Et ſtall och ofta et afträde är det förſta man där finner; och en beſökande blir altid i portgången eller på gatan uppehållen, til des qvinfolken äro borrtgömde. Det anſes för oanſtändigt af manfolk at gå up på taken, därifrån de kunde ſe ſin grannes fruntimmer. Följderne kunde blifva vådelige i anſeende til ſvartſjuke män. Gårdsrummet är ſtörre eller mindre efter huſets plan, men kringbygdt har det altid 4 rum; et åt hvarje ſida, ſom, i briſt af bjelkar och byggningstimmer i landet, äro ſmala och långa, där i båda ändarne af rummet man har fina lägerſtällen

på mattor, ſom utgöra deras enda beqvämlighet. Hos förmögnare folk är ſängſtället upreſt til väl 3 alnars höjd i rummet, där man på en ſtega upſtiger, och med ſilkesgardiner hängande ända up ifrån taket. Inga fenſter på huſet kvarken åt gatan eller gården, endaſt ſmå gluggar up vid taket, och dagsljuſet har ingen annan ingång än genom dörrarne, där qvinfolken, ſittande på mattor, förrätta ſina göromål. Efter mörkningen itändes en lampa ſom hänger i taket eller på väggen. En vinranka betäcker merendels det lilla gårdsrummet; eller har man där planterat et fikonträd, i hvars ſkugga det inſtängda könet njuter en liten ſvalka.

Holländſka Conſul-huſet härſtädes har tilhört en förmögen och betydande Mor, och bibehåller ännu ſin Moriſke ſmak i en högre ſtil. Sjelfva gårdsrummet är tämmeliſtort, med brokiga ſtenar belagdt och har friſkt vatten midt uti. En öppen corridor går rundt ikring, ſom afböjer ſolſtrålarne och uti de höga rummen underhåller en angenäm ſvalka. Dörrarne äro med åtſkillige färgor i olja öfverſtrukne, och öfre delen med uthugget arbete och granlåt beprydd. General-Staterne hade före detta et ganſka vackert hus i Laraſch, ſom de låtit upbygga för ſin Beſkickning härſtädes? men det föll Kejſaren in en vacker dag at ſjelf blifva herre deröfver, då han i utbyte gaf Holländſke

Con-

Confuln detta beſkrifna huſet i Tangier, hvilket han fråntog des förre ägare. *Stat pro ratione voluntas.* Holländſke General Conſuln har nu inrättat ſin fångkammare i ena byggnaden, köket i den andra, en matſal i den tredje och inrymt ſin betjening i den fjerde; men rummen äro ſå höge at han å ena ſidan gjort en öfre våning eller et par ſmå rum ſåſom *entre-ſoler.* Han har tilköpt ſin grannes hus för bättre utrymme och nödige uthus ſkull. Det är endaſt 3 à 4 hus utom Conſulernes, ſom hafva en öfre våning, men de äro alla utan anſeende och viſa åt yttre ſidan icke annat än en högre mur. Vårt Hôtel har tilhört en förmögen Jude, ſom med huſtru och barn blef husvill, då förre Svenſke Conſuln flyttades ifrån Salée til Tangier. Judens arfvingar få en liten årlig hushyra utaf den främmande innehafvaren; men mera utaf barmhertighet än ſkyldighet. Vår matſal, liknar en källare, och boningsrummen äro trånga med ſmå fönſter. Kronan Sverige har likväl en ſtor tomt och huſet en vacker belägenhet på ſtörſta gatan, ſå at alt kunde med litet byggnadsmedel hjelpas. De Danſka och Venetianſka huſen äro rymliga och i bättre ſtånd än vårt. De Portugiſiſka och Spanſka äro upbyggda i Europeiſk ſmak, och det ſenare är juſt präggtigt och rikt meubleradt med ſiden, förgyllningar, criſtalls ljuskronor, marmorbord, och

så vidare. Det skall ha kostat Spanska kronan 25,000 piaster, med cisterner och källare anlagdt. De Ängelska och Holländska husen skola å nyo upbyggas. Man har redan gjordt en början med det förra, hvartil materialier och arbetare komma öfver ifrån Gibraltar. Jag har nu nämnt alla våra Europeiska hus i Tangier, och gifvit en korrt beskrifning på staden. Folknummern förmenes stiga til emellan 5000 à 6000 människor, då man beräknar öfver hufvud 8 à 10 personer uti hvarje hus. Ibland Judarne är det icke rart at finna 2 til 3 familler bo tilsammans uti et litet hus. De hafva då hvar sit lilla rum, där de ligga, äta och arbeta på gålfvet. Gården är full af smuts, och det som icke där får rum, kastas ut och ligger i högar på de trånga gatorne. Döda hundar, höns, råttor och allehanda ohyra, som den starka värman sätter uti en vämjefull rörelse, förgifta ännu mera den instängda luften, och göra utaf det hela en förödelsens styggelse. Om jag någon gång skulle behöfva kräkas, har jag endast at gå vissa gator; läkemedel äro icke dyra för små krämpor; för stora finnas inga. — Judarne bo här blandade med Morerne, då de däremot i andra städer hafva antingen en egen trakt at bebo, eller utgöra en egen stad, som kallas *Juderiet*. Det händer därföre här at man går miste, och jag har några gånger med flit

gjort

gjort det, för at få titta in i et Morifkt hus. Qvinfolken fätta då til at fkrika och fpringa undan, och man vänder ftraxt tilbaka. Judarne ha fina egne fkräddare och fkomakare, fom äfven fufka i Europeifkt arbete, då man icke har tid göra beftällningar i Gibraltar. Gen. Confuln Wyk har en Renegad i fin tjenft, Franfos til nationen, fom helt ung blef tagen på et Franfkt fkepp och tvungen at antaga Mohammeds lära. Han är gift med en Morifk änka och har ftora ftyfdöttrar. Han har ofta lofvat föra mig i fit hus och at få göra en liten bekantfkap med flickorna; men desimellan fvärjer han öfver landets feder och bruk, fom icke tillåta få chrifteliga befök; och jag fruktar vi blifva altid okända för hvarandra. Han äter och dricker fåfom en rättfkaffens Chriften, är endaft utvärtes Mor och fäger altid til mig: *Les Maures font plus bêtes que nous autres*.

Morerne äro fällan hemma i fina hus. De handlande hafva fina bodar på andra ftällen, äfven fom handverkare fina verkftäder. Bodarne äro et ftycke uphöjde öfver gatan, där ägaren upftiger fåfom uti et fkåp, och utan at röra fig ifrån ftället, kan fittande räcka och framtaga alla fina varor. Han har altid et radband i handen, hvarmed alla bättre Morer i almänhet äro förfedde, hvarpå han upräknar Guds egenfkaper och full-

kom-

komligheter, under det han drifver ſin handel. Jude eller Mor, kan han, utan at äfventyra ſina varor, gå ifrån och lämna ſin bod öpen, endaſt han drager en tråd i kors i dörren eller där ſtäller et par käppar, ſom underrätta om ägarens frånvaro. Under Svenſka huſet äro flere ſådane bodar, tilhörande Judar och Morer, ſom därföre aflägga en viſs hyres-ſumma til ſtora Moſkéen, och långs vår gata finnas dylike inrättningar. Ibland idkare af handaſlögder kan jag här i ſtaden icke nämna flere än Skräddare, Skomakare, Väfvare och Smeder, dem jag icke vill neka at vara mäſtare i Moriſk ſmak, men de vore ſtora fuſkare i våre verkſtäder; en Böſsſmed likväl gör goda Moriſke gevär, bårar pipor och är en ſkickelig arbetare. — Då husbonden är hemma, ſitter han merendels vid portgången, där han ſamlar ſina vänner, ſom ſtödjande ryggen emot väggen, ſitta på hälen ech ſpråkas vid, ſtundom halfva dagen. De tala i allmänhet ganſka högt och häftigt, ſåſom voro de ovänner; men vanan at merendels altid tala under öpen himmel, är förmodeligen därtil orſaken. De äro i ſällſkap altid alſvarſame; ſällan ſer man en Mor le, aldrig ſkratta högt. De kunna väl ordväxlas, och tala gärna flere på en gång, men knapt är exempel på at deras trätor ſkrida til ſlagsmål. Man ſer Morer aldrig promenera, eller gå för ro eller rörel-

rörelſe ſkull. Om 2:ne råkas och ha annat at ſäga, än *en paſſant* fråga efter helſan, hvarpå de knapt afvakta ſvar, ſätta de ſig genaſt ned på hälarne vid gatan eller hvar ſom hälſt. De ſkratta åt oſs, ſom ſpaſſera i rum, och ſkulle anſe den icke mindre än galen, ſom de viſste föreſatt ſig dageligen gå, endaſt för at gå. Utom landporten hafva de en mera allmän mötesplats, där de under öpen himmel vid ſtadsmurarne förluſta ſig med det hos oſs vanlige *Dame-ſpelet* och ſtundom äfven med kort-ſpel. De formera flere ſådane partier, men ſpela endaſt för nöje ſkull och at paſſera tiden. Deras ädlare tidsfördrif beſtår uti målſkjutning utom ſtrand-porten och uti *Krutridning* (Powder-running på Ängelſka) vid högtidelige tilfällen, ſom jag vill lämna til framdeles beſkrifvande. Qvinfolken förrätta imedlertid ſina husſyſlor, och inſvepte uti en haïk, okända äfven för ſina män, gå at beſöka hvarandra. De ſätta då ſina toflor utanför dörren och gå barfotade på mattor i rumet. Och ſå länge mannen ſer et par röda toflor vid dörren, vågar han icke ingå til ſin huſtru. Den ſvartſjuka förſigtigheten har ſålegjordt alt i ſin förmåga för at bevara oſkulden eller åtminſtone at förekomma tilfällen och freſtelſer til des förförande; men ſå länge arfſynden herrſkar i Africa ſom i Europa, och Evas döttrar äro des döttrar i alla verldsdelar,

delar, lär begärelsen til det förbudne icke kunna aldeles förqväfvas; och könet mägtigt i list, finner altid och allestädes utvägar at hämnas det tvång, och sönderslita de band, som kärleks-despotismen pålagt dem. Det händer, påstår man, at en förklädd och väl omsvept karl går in til hustrun, då mannen utaf agtning för et par röda toflor vid dörren lämnar dem i den tryggaste säkerhet. Är mannen säker om bedrägeriet, äfventyrar han ingen ting at mörda dem bägge på stället; men är hans misstanka falsk, och han uptäckt eller blottat en annans hustru, då är han sjelf et mål för den förolämpades ododeliga förföljelse. Mindre farliga möten träffas uti trägårdar och plantager; och hvem känner en ung mans väg til ena pigo? Ifrån våra tak, som äro mycket högre än Morernes kojor hafva våra ögon fri tilgång til grannarnes fruntimmer, hvilha i männernes frånvaro äro fria, göra tecken åt oss och tala mycket mera än vi i allmänhet förstå. Men Morerne, som äro högst svartsjuke, äro det mindre i anseende til Christne och Judar, än sins imellan. De anse oss med så mycket föragt, at utom en viss anständighet, skulle de väl kunna hos sina fruntimmer öfverse den oanständigheten at något umgås med kättare. Det hör til qvinnornas hemseder at gå i blotta lintyget; och som den orena andan icke är besvuren at vika ifrån

dem,

dem, vore svårt at svara för följderne, *en jupon court et en blanc corset.* Men en liten höflighet åt en Morinna skulle kosta min evinnerliga salighet. Et sådant brott försonas med intet mindre än omskärelse, så vida syndaren ej ville vinna tiden och låta sig genast lefvande bränna. Om en i beskickning varande person blefve til en sådan ogerning förvunnen, skulle Kejsaren desutom anse det såsom et fredsbrott, och man vore i dubbelt afseende olycklig. Judinnorna bruka kjortlar, såsom det vackra könet i Europa, och med dem äfventyrar man ingen ting. De emottaga och omfatta besökande af alla religioner: Judar för lagen skull, Christne för penningen skull, Morer för rädslo skull, alla för nöjet.

Så väl Judinnor som Morinnor i städerne bruka rödt, hvilket ofta på et gulbrunt ansigte gör en sällsam verkan. De förra hafva en fin och vacker hy, de senares stöter något på contraband, likväl mindre vid kusterne norr ut, än uti landets södre trakter, där de äro ganska mörka. De Arabiska qvinfolken på landsbygden förskköna sina ansigten med svarta figurer på kindbenen, med en strek på nästippen och på hakan, och med en svart rand på bröstet. De tilskapas så i barndomen, då man i skinnet sticker eller utskär små arabesker och strekar, hvilke väl ingnidne med krutblandning, tilväxa med män-

människan och kunna icke utplånas. Utom dessa färgor i ansigtet, måla Judinnor och Morinnor äfven fötterna, flata handen och naglarne med en brandgul färg, som kokas af en ört. Då denna färg efter några veckors tid är afsliten, förnyas den, om omständigheterne så fordra; ty dessa smink- och färg-burkar äro icke hvardagsprydnader; de tilhöra endast deras granlåts- eller galla-dagar. Med en salva borttagas visse hår på kroppen, som här anses öfverflödige; men det är endast gifta qvinnor, som hvarannan, hvar tredje vecka, alt efter hårväxten, underkasta sig denna raknings method. De ogifta begagna sig hvarken af salva eller knif, men vänta at ordningen skall komma til dem.

Landets invånare eller *Aborigines* äro icke Negrer eller svarta; men här finnas mycket Negrer, som i förra tider äro införde, och ännu införas. Desses blandning med landets döttrar, och tiden på någre generationer, hafva tilskapat ansigten i alla *nuancer*. I Sverige säger man Neger och Mor om hvartannat, hvilket i min tanka är orätt. Mor eller Morinna vill egenteligen icke säga annat än en invånare af det gamla Mauritanien, hvadan de kallas Maurer eller Morer. Ifrån Æthiopien, Guinea och andra Africanske kuster hämtar man Negrer eller svarta människor, mycket svartare än våre Marocaner. Men då jag uppehåller mig så länge

ge med färgor, måste jag icke lämna oomrördt et slags coquetterie hos mit nuvarande vackra kön, som är mera rafineradt än hvad Europas och Nordens skönheter ännu påfunnit. För at gifva ögonen mera glans, styrka och utseende, bestryka de yttersta kanten af ögonlåcken, med en matt svärta; och i sanning, då ögonen äro eldige och stora, förskönas de mycket därigenom, likna solen, klar imellan moln, och hafva en brännande verkan. Om ålder eller händelser skulle gjort desse Damer glåmiga och mörka under ögonen, så försvinner detta fel; och den störste granskare ser intet annat än en lätt behaglig skugga til den svarta randen, som omger ögat. Jag tilstår at detta är väl uträknadt af qvinfolk utan upfostran och uplysning.

Jag påminner mig en Fransman i Stockholm, et par år sedan, som från Parterren på stora Operan en dag betraktade Logerne och de där sittande skönheter. Han klandrade at Logerne voro med så ljus färg bestrukne, hvilket, i stället för at uphöja och gifva en viss *relief* åt Damerna, hanpåstod minskade och betog dem det ut och anseende, som deras behagligheter och i almänhet vackra hy verkeligen tilkom. Om de kände, tillade han, sin förlust vid denne jämförelse, skulle de nödsakas sätta mera rödt på sig än som anstår et väl klädt an-

 sigte,

ſigte, för at göra en vacker och verkſam brytning emot den grå färgen, hvaruti de äro likaſom infattade, och ſom vid ljus och lampor ännu mera reflecterar på dem. Nu bättre än förr begriper jag, huru detta omdöme grundar ſig i ſakens natur; och öm om Fäderneslandets och Könets bäſta, vore jag färdig at ända ifrån Africas öknar, hos den Kongl. Opera-Directionen i Stockholm anhålla om en på ſamtelige Logerne mera mörk och afpaſſad anſtrykning. Men nu på Operan i Stockholm glömmer jag alla mina tragiſka ämnen och den Barbariſka theatern!

Några vederſtyggelige acteurer och figurer hafva här nyligen upſtigit; icke mindre än 5000 perſoner: Moriſke krigsmän, ſom ifrån Maroco äro hit commenderade. Gemenare anſigten ſåg jag aldrig, mindre martialiſke än vilde och grymme. De fleſte hafva aldrig ſedt Chriſtne; och de älſka oſs ſom hin håle älſkar förſamlingen. Fruktan är det enda ſom afhåller dem. De ſkulle tro ſig göra Gudi en tjenſt och Mohammed et behagligt offer, at ſkaffa oſs alla ur verlden. Men Kejſarens ordres äro ſtränge, och förkunnades dem ſjelfva anländnings-dagen, utaf följande innehåll: at „Den ſom på minſta ſätt ofredar en Chriſten, ſkall i järn föras til Maroco och i Kejſarens öfvervaro ſönderſlitas". Denna gubbens lif ligger oſs nu dubbelt om hjertat. Hans död eller blott

et

et rykte därom ſkulle uplöſa alla band och til äfventyrs afſkära min lilla enkla lifstråd. Tangier ſkulle då blifva en Jeruſalems jämmerliga förſtöring. Våre civiliſerade Morer hyſa ſjelfve fruktan och miſstroende til deſſe vilde krigsmän. Gouverneuren låter bittida om aftnarne tilſtänga ſtadens portar, at de innan mörkningen må vara ur ſtaden, i deras läger, ſtraxt utom våra murar. Om dagen komma de in ſkocktals och gapa på oſs, ſkälla och förbanna oſs. Deras Kaider eller Officerare hålla likväl ſträng ordning, ſå at de icke våga gå in i våra hus; men hos Judarne göra de hvad dem lyſter. Gouverneuren har tilſagt oſs at icke utan vakt gå utom ſtadsmuren, där han icke kan anſvara för följderne. Nu vågar jag enſam knapt ſpringa öfver til Svenſka trägården, 10 ſteg ifrån ſtadsporten, och det är beſvärligt.

Deſſe troppar utgöra en obſervations-armée emot Kejſarens äldſte ſon, Muley Yazid, ſom redan några månader uppehållit ſig i en helgedom, en dagsreſa eller 5 Svenſka mil härifrån. Sådane friſtällen finnas ſtrax utom ſtaden, där ſå kallade helige män blifvit begrafne, och gifva förſvar och ſäkerhet åt de ſtörſte illgärnings-män, trotſa Deſpotens hämd och välde. Mine läſare torde påminna ſig en Arabiſk förbannelſe, ſom öfverſatt på Svenſka, förledit år läſtes i våra Tidningar. Det var en Fez-

Marocansk straffsång utaf den regerande Sidi Mohammed emot denne Prinsen. Flere omständigheter hafva gjort honom utaf fadren förhatad och til et föremål för des förföljelser. Osäker om sin frihet til äfventyrs om lifvet, tog han tilflykt i denne fristad, där för 150 år sedan en Prins vid namn ABDSALEM är begrafven. Stället kallas än i denna dag Muley (Prins) Abdsalem och innefattar et stort berg, där äfven lefvande Prinsar och flere hushåll satt sig ned, hafva landtbruk och boskaps-hjordar. Minnet och ryktet äro ännu sysselsatte med ABDSALEMS underverk och bedrifter, hvarom jag kunde anföra ganska mycket. Med löfte om förlåtelse och glömska af det förbigångne vill gubben locka sin son ur helgedomen til Hofvet; men denne anser sig mera säker ibland förmultnade ben, än i sin regerande faders armar. Hans upförande är imedlertid oförviteligt. Han företager ingen ting emot sin Herre och fader, men förskaffar sig i tysthet medhållare, stadgar sit parti, för at vid gubbens död en gång kunna bjuda sina ovänner spetsen och segra öfver sine om thronen medtäflande bröder. Men så väl Prinsen som vår observations-armée skola blifva framdeles ämnen för min Africanska penna och edar Europeiska nyfikenhet.

Då Kejsaren således lefver i oförsonlighet med sin son och tilskapar partier i sit Rike,

Rike, gör han ſig en verkelig fiende i Ängelſka Nationen. Början til denna kallſinnighet, ſom blir ju längre des mera häftig, är et vägrande af Gouverneuren i Gibraltar at låta reparera en fregatt, ſom Kejſaren til den ändan låtit dit affegla. Detta afſlag har upretat gubben, ſom van at i Europa och Africa blifva åtlydd, ſöker alla utvägar at hämnas. En Kejſerlig HofCavalier (efter landets taleſätt en af Sultans vänner) har nyligen medbragt et bref, ſtält til ſamtelige Conſulerne, där han grufveligen beſkärmar ſig öfver Ängelſka Nationen. „Ingen Nation i „Europa, ſäger han, är mindre ordhållig än „denna, hvarom 30 års erfarenhet öfvertygat honom. De äro ljugare, och med ſtändige förſäkringar om vänſkap och med „löften om tjenſt, har intet folk mera oförſkämdt bedragit honom". För at utmärka ſin ovilja, men därjämte genom lindriga medel, ſäger han, återföra de ſvekfulle Ängelsmän til känſlan af deras förolämpande upförande, har han upſatt tullafgifterne för alla ſlags victualier och proviant, ſom ifrån Maroco öfverföras til Gibraltar, til ex. ifrån 3 piaſter til 8 för en oxe, och ſå vidare. Ängelſke Gen. Conſuln proteſterar däremot, ſåſom et inbrott emot Fredstractaten emellan de reſpective Magter; men Kejſaren utan at bryta Freden, hvarpå han äfven ſå litet vunne ſom Ängelsmännerne, ſöker at komma

dem på den kostnad, som de i anseende til fregatten velat undvika. Communicationen imellan Gibraltar och Tangier torde imedlertid med första uphöra, och därmed många nöjen och mycket godt ifrån vårt protestantiske granskap. Med Spanien lefver man i största vänskap, och de höge vederbörande tjena hvarandra. Den omtalta Moriska fregatten blef i *Cadiz* til lagning genast emottagen. — En nästan dagelig förelse är imellan vår stad och *Tariffa*, som ligger gent öfver; men man skördar ingen ting roligt ifrån den kusten. En båt ifrån Europa och et litet ombyte af folk för ögonen, är ändå något förnöjande. Utan Fruar i Consulernes hus och utan främmande ifrån Europa är Tangier et *Botanybay*, dit man bör sändas för sina synder skull. Jag frågar ofta mit samvete, hvad jag gjort eller underlåtit, och där herrskar en lugn tystnad.

Jag är nu tämmeligen bekant med folket i staden. De helsa på mig och jag svarar dem med små Arabiske höfligheter som jag lärt mig. De gifva sin välvilja tilkänna med et *Bono!* halfbruten Spanska, hvaraf alle höflige Morer, ifrån Kejsaren til tiggaren, såsom helsnings-ord betjena sig: til ex. *Bono Bassador! Bono Conso! Bono Swid! Bono Ingles*, och så vidare. I allmänhet anse de alla Européer för Ängelsmän och helsa merendels alla Christne med et *Bono Ingles!*

les! Ifrån kusterne, längre in i landet, känner man inga andra Europeiska nationer än Ängelsmän och Spanjorer; och då en Mor vill yttra ovilja och hat til en Christen säger han: *Spanjol! makan bono;* det är, du Spanjor! du är icke bra karl. Deras vanligaste skälsord och enligt deras seder mest expressiva ovett, är *Karann* eller Hanrej, och i slägtskap därmed *Horunge. Du, son af en hora!* är et skällsord, som dageligen brukas utaf en fader til sit barn, utan at modren är däraf personligen förolämpad. Hon sjelf betjenar sig af samma ord, och om hon är i sinne at bannas, tillägger: *Gud brånne din fader!* — Det är likväl besynnerligt, at en Maur eller Arab förbannar icke det hatade föremålet utan orsaken och uphofsmannen därtil. De känna icke upfostran hvarken til grund eller verkställighet, men tyckas gilla den gamla lagen i Athen, som ålade föräldrar at stå til svars och pligta för sine barns brott. Desse skälsord och förbannelser hos Morerne äro så almänne, at de bruka dem icke allenast sins imellan, utan til Christne och Judar, til hästar och mulor och til all djur på marken. Oss Européer kallar man i synnerhet *Khilb N-sara*, du Christne hund! men jag är nu van vid detta glafs.

De betydande i staden och visse Officerare för tropparne besöka Consulerne esomoftast på the, stundom äfven til middag, då

de vid kötträtter underrätta sig om det blifvit tilredt och slagtat på Moriskt vis. De lämpa sig då efter våra bruk och betjena sig merendels af knif och gaffel, dricka äfven vin, endast man har den höfliga försigtigheten at bjuda det såsom upblandadt eller färgadt vatten, då de dricka ända til *pirum*. Det sämre folket super bränvin hos Judarne, där det tages med våld, tilverkadt utaf torra fikon och drufvor. Icke upfödde vid starke drycker, blifva Morerne snart druckne, då Gouverneuren med nöje betjenar sig af tilfället at preja Judarne under namn at de såldt bränvin til Musulmän. Och om desse senare hafva något at mista, så glömmer han icke at uttaga pligt för fylleriet och låter med penningar försona brottet. Det hände til ex. i dessa dagar, under et Judiskt firande af *Hamans* uphöjelse i galga, at et hjonelag af denna Nation i järn och bojor upfördes i Castellet, och måste med sin förmögenhet betala det bränvin, som Moriske soldater tagit och druckit i deras hus. Jag bör likväl anmärka, at jag funnit åtskillige Morer af bättre och sämre vilkor, som aldrig ohelga en Mohammedansk strupe med förbudne drycker. — Kejsaren sjelf är däruti ostraffelig och såsom Kyrkans Hufvud föregår sin församlings lemmar med värdigt efterdöme. Men huru mycket mera förlåteligt at

at bryta halſen på hundradetals vin-butel-jer, än at ſlå hufvud af en enda ſlaf!

Gen. Conſ. WYK var nyligen oenſe med Gouverneuren, angående en Jude, ſom är WYKS Tolk, en af de förmögnare i ſtaden. Gouverneuren har länge traktat efter denne Judes egendom, och trodde ſig nu icke böra förſumma et förment godt tilfälle. Berättelſen torde förefalla något lång, men jag har intet roligare tidsfördrif än at ſkrifva til mina vänner; och händelſen hörer desutom til vår Diplomatiſka hiſtoria, til mine Barbariſke anecdoter.

En vacker dag kommer Tolkens huſtru i fullt ſprång, och med rinnande ögon och ſtaplande röſt berättar, at hennes man nu på ſtunden blifvit tagen ur huſet och i järn förd til Caſtellet. Gen. Conſ. ſkickar genaſt en af ſine vakthafvande ſoldater til Gouverneuren och begär ſin Tolk fri ſåſom för honom altid oumbärlig, och frågar därjämte efter orſaken til et ſå våldſamt ſteg. ABDELMALEK ſvarar, at Juden haft högſt förgripelige utlåtelſer, ſom rörde des ära och värdighet; och ſkulle därföre ſtraffas. Nu började en national rättegång imellan Sverige och Maroco. Gen. Conſuln flere gånger tilförne och nu i Juden förolämpad, ville för en rättfärdig ſak ſegra eller dö. Han förnyar ſit påſtående om Tolkens frigifvande, åberopar ſig Fredstractaten imellan de

re-

respect. Magter, där personlig säkerhet är förbehållen, *nominatim* Tolken; där uttryckeligen stadgas, at oförrätter emot eller utaf Svenske män och tjenare skola i Gouverneurens och Gen. Consulns närvaro undersökas och afgöras. Herr WYK hotar, at besvära sig hos Kejsaren, om Juden längre qvarhålles; ärbjudande likväl en billig uprättelse å Judens vägnar. Gouverneuren smädad af en Jude och af en rik Jude, brydde sig litet om Tractaten imellan Sverige och Maroco. Juden skulle yttrat sig, förebar han, at medelst mutor til Gouverneuren kunna uträtta i staden hvad han behagade; och märk: denna försmädelse borde kosta Judens penningar at han tädan efter skulle blifva mindre mägtig och förledande. Juden nekade och svor vid Gud, at hans ord icke så fallit; men Gouverneurens vitnen ville svärja vid sina skägg, at han så utlåtit sig. Gen. Consuln beslöt at vända sig til Kejsaren, men ingen Mor vågade författa et bref emot Gouverneuren. Den vanlige skrifvaren undanbad sig denne förtjenst; och WYK, i brist på Arabisk hjelp, måste på Spanska beklaga sig hos Kejsaren, klaga öfver et uppenbart inbrott emot Freden med Sverige, just en tid, då GUSTAF III dragit i härnad och blottstälde sit lif för at frälsa en Mohammedansk Bundsförvandt. Kejsaren är för kriget skull emot Ryssland så nitisk och så

god

god vän af Konungen i Sverige, at han på Wyks recommendation väl skulle kunna slå hufvud af sin bästa vän. Det var således ganska vådeligt för Abdelmalek at trotsa den Svenske Consulen; och Wyk ville nyttja detta tilfälle at stadga sit och Nationens anseende, då hela Tangier var upmärksam på utgången af Svenska Tolkens misshandlande såsom vore han en rätt och slätt Jude. Brefvet til Kejsaren skulle afgå med en Kejserlig Secreterare, för detta Christen och Brabantiner, som mera för nöd än salighet skull blifvit Renegad, som gerna tjente en gammal Christendoms broder, och för några silfpenningar var villig at förråda en ny Mohammedansk. Det skulle aflämnas til Stats-Secreteraren vid Europeiske Departementet, Chiappe vid namn, Catholsk Christen, som född på en ö under Malta, där Arabiskan är modersmålet, är mästare af språket, och skulle öfversätta och öfverlämna det til Kejsaren. Denne Chiappe har en bror, som är Venetiansk vice Consul här i staden, och 2:ne handlande bröder, den ene i Mogador, den andre i Larache; alle lycksökare på Språkets vägnar.

Gouverneuren hade emedlertid på längre håll blifvit underrättad om tilställningen och kunde däremot ingen ting förebygga. Fängelset öpnades, Juden blir fri, och Gouverneuren gör sig et nöje utaf at vilfara en gammal

mal vän Consuln och at glömma oförrätter. Sjelfva Police-Mästaren i staden och Gouvernements-Secreteraren, å Gouverneurens vägnar, försäkrade om dess oföränderliga tilgifvenhet för Gen. Consuln: han ville gärna förlåta et obetänksamt yttrande af en Jude, hälst denne redan nog därföre pligtat. Gouverneuren önskade sjelf därom försäkra Gen. Consuln, och hoppades han ville til den ändan besöka honom i Castellet. Wyk afslog besöket och ville icke ens se Gouverneuren, til dess Kejsaren dömt dem imellan, förlitande sig på Dess allmäna rättvisa. Nu infunno sig täta beskickningar; och den omtalte Renegaden, i hopp at vinna på bägge händer, företog sig at tjena 2:ne herrar. Man föreslog at Abdelmalek och Wyk skulle träffas på 3:dje stället, hos den Spanske eller Ängelske Consuln. Wyk svarade, at han, personligen förolämpad, hade gärna följt sin böjelse at öfverse med et förhastande, hälst Gouverneuren vand och berättigad at behandla Judar efter godtfinnande, lätteligen kunnat bortblanda en Jude med en annan; men Kongl. Svenska Beskickningen vore våldförd; en begärd och billig uprättelse flere dagar afslagen; händelsen vore lika så sällsam som följderne kunde blifva vådelige, då den person, som Kejsaren til fredens och säkerhetens handhafvande förordnat, sjelf däruti brustit; så väl de öfrige

re-

respect. Magters Residenter, som samtelige stadens invånare voro upmärksamme på utgången, och WYK sluteligen ansåg sig icke kunna eller böra göra et steg emot Gouverneuren, som orättvisligen öfverskridit flere i anseende til honom. ABDELMALEK lät då beqväma sig at besöka WYK i sit hus, och därmed afgjordes tvisten utan at man talte därom. — Men nu är det WYKS ordning at tilfredsställa Gouverneuren, at med skänker försona honom, som eljest förr eller senare skulle hämnas; men hämnden fölle altid på Nationen. En instundande högtid, firandet af den store Mohammeds födelse, ger därtil et önskadt tilfälle. Det är vanligt at Statens Ämbetsmän då ihogkommas med the, socker, kläde, lärft, m. m. och ABDELMALEK väntar icke förgäfves dubbla portioner och rationer. Det minsta gäller penningen här i landet. Morerne anse de Christnes länder likasom fulle af guld, och oss otrogne skyldige at vräka alt på dem. En rättskaffens Mor går icke et steg, öpnar icke sin mun at tala med en Christen, utan at därföre begära betalning. Det är endast en Magt, och en ibland de minsta i Europa, som drar en årlig summa penningar ur Sultan Mohammeds Stats-Contoir. Jag menar *Malta*, som säljer Turkiska fångar åt denne de rättrognes Patron. Samtelige Consulerne voro icke längesedan upkallade på Castellet,

då Gouverneuren på sin Herres befallning i allas närvaro, til den Spanske Consulen afräknade en summa af 72,000 pes. dur. De skola skickas til Spanien, hvarifrån et skepp afgår til Malta at ur fångenskapen utlösa och hit öfverföra et visst antal Turkar, som betalas med 300 à 500 piaster personen. Han gör ofta sådane barmhertighetsverk, mindre utaf mänsklighet och kärlek til nästan, än at såsom rättrogen göra sig et stort namn och såsom helgon dyrkas efter döden.

Fördjupad i ledsnad och omgifven af besvärligheter, finner jag mine bekymmer lindrade af den vackra årstiden, som med stora steg nalkas. Huru all ting under denne himmel förhåller sig olika emot Sverige! Nu knoppas träden, nu grönskar marken, och luften är upfyld af sjungande foglar. Alle slags blomster pryda våra trägårdar; Rosor, Neglikor, Levcojer, men ingen Eva, icke et bröst, som jag med en lefvande bouquet kunde förhärliga, finnes i lustgården. Umgänget är således för det närvarande på en Barbarisk fot; och i alla fall är man här öfverlämnad åt et Mohammedanskt öde. På böcker lider man ock brist. — En årsgång af Stockholms *Dagligt Allehanda* med specifierade förlorade saker, skulle vara här just et fynd. Hvad som nu i så många affeenden felas, och för locale omständigheter svårligen kan hjelpas,

kunde

kunde genom et godt bord någorlunda ärsättas, om vi hade ſkickelige och väl underbygde kokerſkor. Men en Soldat-huſtru ifrån Gibraltar är på långt när icke en Mamſell WARG. Man kokar rätt och ſlätt både grönſaker och pundvaror, utan at ſtufva det förra, eller fricaſſera och hachera det ſenare, för ombyte ſkull. Peppar och ſalt äro de enda kryddor, ſom våra Ängelſke kokerſkor känna och nyttja. Vi ha et par Judar i Staden, ſom anlitas vid högtidelige tilfällen, och deſſe ſtäda då til flere goda anrättningar, utan at likväl efter Moſis lag få ſmaka på den mat de tillaga. Allehanda grönſaker och de ſkönaſte frukter växa i våre trägårdar. Vi ha öfverflöd af ägg, vildt, fiſk, mjölk, färſkt kött m. m. ſom dageligen utbjudes på gatorna. Brödet är förträffeligen godt och alla dagar färſkt. Det tilredes i egna hus, men bakas i allmänna ugnar emot en liten afgift. De bäſta viner hämtas ifrån våra Europeiſke grannſkaper. Det felas ingen ting - - - utan människor. — Det har rägnat en månad, likväl med ombyte af vackert väder. Vid min hitkomſt voro alla fält brände och förtorkade. Knapt var vaſſen grön; ty om ſommaren, flere månader, faller icke en droppa af det vederqvickande, det uplifvande rägnet.

En Kejſerlig Prins väntas hit oförtöfvadt. Han ſkall taga Commando öfver den

här camperande Arméen och börja et fälttåg emot ſin broder i Helgedomen. Vår nu varande General är en gammal Herre: han beſöker oſs rätt ofta och dricker vin ur ölglas för ondt i magen. Han bebor enſam et litet hus i Staden, i vårt grannſkap, och jag har en gång varit hos honom i ſällſkap med Danſke Conſulens Tolk, ſom är Preuſſare til Nation, och har många år varit i landet. Vi funno Generalen ha ſällſkap utaf några ſine Officerare; de hade en butelj Jud-bränvin emellan ſig. Et ſvart qvinfolk oklädt i blotta lintyget, geck ut och in. Gubben tillät ſmå friheter med henne och tycktes vara innerligen road däraf. Morerne äro icke ſå ſvartſjuke om ſina ſvarta fruntimmer eller ſlafvinnor, ſom om ſina egna och landets döttrar. Man ſer de förra på gatorne med obetäckta anſikten, och *baïken* löſt och öppen hängande på lintyget; men deras ſvarte kroppar äro för oſs lika ſå ſtora helgedomar, ſom ſjelfve Mohammeds huſtrur. Då jag nekade at dricka bränvin, räckte Generalen mig kärnmjölk i en träſkål, och ville nödga mig at bära hem med mig et ſtycke fårkött, ſom jämte ſablen hängde på väggen. Gäſtfrihet och enfald regerade i denna koja; och föreſtällningen om förſte tidernes lefnadsſätt gjordes ganſka liflig i min ſjäl. Huru orätt man ifrån våra tider och våra feder dömmer til

de

de långt föregångne, och i denna olikhet finner fulla ſkäl at ofta draga ſanningen i tvifvelsmål. *David* var herde och *David* var Kung. Jag har hört folk, men födde i höghet, upfödde med fördomar, anſe denna och andra hiſtoriſka berättelſer lika med *Tuſende och en Natt* och dylike Öſterländſke ſagor. Sanningen leder min penna och vänſkapen mit hjerta, då jag framlefver m. m.

Tredje Brefvet.

Tangier d. 31 Dec. 1789.

Man har ſagt mig, at det är i dag ſiſta dagen af året, och jag vill då ſluta det med et bref til Fäderneslandet. Detta tidsfördrif ſkall utgöra mit dyrbaraſte Julnöje, under en i allmänhet åt nöjen helgad tid. Men bannlyſt ifrån vänner och anhörige, utan Chriſtendoms-ſyſtrar, utan Juſklappar, tilbringar jag en barbariſk Julhelg. Vore jag äfven utan en gammal almanacka, ſkulle jag med mera ſkäl tro mig lefva uti Julii månad än uti Julmånaden. Årstiderne bortblandas härſtädes likaſom dagarne. Deſſe äro alle lika; alle äro arbetsdagar, åtminſtone ingen helgedag. Vi lefva i ſlutet af veckan, då jag inbillar mig den nyſs begynt: och då både

 ſön-

söndagen och torsdagen äro Marknadsdagar; så missräknar man sig snart på desse. Morernes högtidsdag, fredagen, tjenar icke heller til säker efterrättelse i detta affeende, ty de äro icke bättre klädde eller mera nitiske at gå i Moskéerne den dagen än de öfrige, och de äfven imellan bönstunderne förrätta allehanda arbeten. Vi Christne Magter utmärka och fira väl söndagen med et allmänt flaggande; men som samma ärebetygelse sträcker sig til alla ankommande Krigsskepp, och man äfven vid andra glada tilfällen hissar flagga, så är flaggning icke at anse såsom en pålitelig söndags-bokstaf. Jag bör likväl anmärka at i Spanska Huset är et Capell, där mässa ordenteligen hålles. En Legations-Präst är därtil förordnad, och alle Romersk-Catholske betjena sig af denna vackra Inrättning, dit nyfikenhet mera än andakt några gånger fört mig; men för oss Protestanter är hela Maroco en allmännelig Kyrka, ty vi äro icke bundne til något visst rum, tid eller person.

Årstiderne hålla icke bättre stånd än dagarne. Julafton var en behaglig sommardag. Det var så lugnt och varmt i luften och i vattnet, at jag med nöje badade i stora Verldshafvet. Morerne göra det året igenom, och jag har alt sedan min hitkomst funnit mig rätt väl däraf; men at bada Julafton var för mig ibland det ovanliga. Vi passerade Julafton hos Danska General-Consuln

fuln Classen, vi Protestanter nämligen: och vi protesterade alla emot det ochristna bruket, at äta Julgröt utan värdinna och Julklappar. Juldagen bittida om morgonen hade elementerne slitit sig löse, de rasade hela dagen. Et grufligt stormande, ljungeldar och hällrägn visade Himmelens vrede öfver Folket, fiender til dagens Herre. Följande dagen d. 26 var alt lugnt och väl igen. Fälten äro klädde i ny grönska; våre trägårdar äro vilda orangerier; träden, under den täckaste börda af blommor, blad och frukt, föreställa de tre mest förnöjande årstider, och äro lika begärlige föremål för lukt, syn och smak. Det är i synnerhet Apelcin och Citronträn, som i detta afseende utmärka sig. Apelciner äro nu i December redan ätelige, hälst för en nykommen i Landet, och de blifva dageligen bättre. Naturen går här aldrig i Vinterqvarter; men så vackert som Landet är, så motbjudande är Folket. Om all Verldenes Gud har skapat det förra; så skönjes tydeligen, at en Arabisk handlande tilskapat det senare. Och det är et förlegadt gods, contraband i den civiliserade verlden. De fira likväl också en Julhelg, och den inträffade i sistledne November månad. En Kejserlig Höghet med et ansenligt följe af svarta Damer och Cavaljerer hade i samma dagar här inträffat, hvilke jämte vårt Läger af 5000 Negrer gjorde

gjorde Högtiden mera lyſande och lefvande. Canonſkott öpnade helgen och började dagens högtidlighet d. 30 ſiſtledne November. Jag vaknade vid deſſe ovanlige morgonſkott; jag räknade - - - det ſkjuter än! det är en Prins! tänkte jag; men ſnart fick jag veta at et ännu ſtörre och mera betydligt Barn hade kommit til Verlden, i dag 1204 år ſedan. Alla Muſulmäns Prophet, den ſtore Mohammed ſkådade nu dagens ljus. En förnäm Morinna på Caſtellet, en af Gouverneurens ordinarie Husfruar hade påtagit ſig en Borgare-huſtrus ſkepelſe, hade hela natten föreſtällt Mohammeds Fru Moder i et arbetande tilſtånd, och i morgonſtunden nedkommit med en välſkapad pilt. Vederbörande Vakthafvande hade genaſt gifvit ſignal til ſkjutning, ſom beledſagades med alla i Staden varande Qvinfolks vanlige glädjeſkri. Det beſtår uti et fint genomträngande och ſammanhängande i - - ja - - i - - ja - - i - - ja - - i - - ſom i flere omgångar hus ifrån hus upfyller luft och öron, vid alla glada tilfällen. Tropparne voro upſtälde fram på förmiddagen utan för Stadsmuren, och vid Prinſens ankomſt ifrån Caſtellet gåfvo vanlige tre ſalvor. De helſade honom med et allmänt utrop: Gud välſigne Prinſens dagar! hvarvid alla deſſe hjeltar bugade, med geväret på axlen, ſomlige jämt efter horizonten, andre pekande åt zenit. Så började denne

Mo-

Mohammedanſke Julhelg, och fortſattes i åtta dagar med enſkilte nöjen och jullekar, efter råd och lägenhet. Ibland de allmännare och meſt högtidlige bör jag nämna *Krutridning*, en exerciſe, ſom utgör Morernes ypperſta tidsfördrif. Cavalleriet är då deladt i 2:ne Corpser, och deſſe i flere rotar, ſom ſkiftevis under ſträckande galopp och et härſkri af ha - - ha - - ha - - ha - - rida emot hvarandra och loſſa geväron. De vända därpå långſamt tilbaka och göra ſig färdige til nytt anfall, då et annat parti imedlertid anſtäller en dylik krutridning och ſåledes underhålla et beſtändigt ſkjutande. Det är vid detta tilfälle, ſom Morerne inlägga och täfla om ſkicklighet ſåſom ryttare, och de förtjena verkeligt beröm. De handtera en lång och tung böſſa med ſtörſta lätthet, kaſta den up i luften under full ritt och fela aldrig at ſå taga geväret, at icke de i ögonblicket äro färdige at ge fyr. Et långt hängande betſel kaſta de imedlertid antingen om vänſtra armen, eller hålla de det med tänderne, och på en gång ſtadna ſin häſt ifrån det ſtarkaſte galopp. Järnſtången i munnen är med en halfcirkel förſedd, ſom med den häftighet trycker häſtens tunga och nedre käken, at ryttaren när ſom hälſt, ſätter ſin häſt på bakdelen; men med tilhjelp af et par långa ſpetſiga ſporrar, ſom likna ſpjut, reſer han honom ſnart på be-

nen igen. De ſporrhugga ſina häſtar långs efter buken, ſå at bloden rinner; och fragga blandad med blod i munnen, vittnar om en raſk häſt och en ſkickelig ryttare. Denna öfning anſtälles här altid på ſtranden vid lågt vatten, och anſtälles vid alla högtideliga tilfällen. Kejſaren deltager ſjelf i deſſe kappridningar med ſine ryttare, men vår Prins General-Fältmarſkalken håller häldre Carrouſel inom fyra väggar med ſina Damer. De Moriſke ſadlarne äro mycket höge före och baktil, ſå at ſadelknappen med ſin ſpets räcker up på halfva lifvet. De rida med korta ſtegböglar, hvilka äro breda och betäcka hela foten, gjorde utaf järn, men förſilfrade eller förgylde, efter råd och lägenhet. Kejſaren har ſtegböglar och alt ſadelbeſlag utaf guld. Sadlarne äro beklädde med rödt kläde, damaſt eller ſammet. Såſom vidare bevis af Morernes ſkicklighet i ridkonſten, vill jag anföra, at de med fullaſte fart rida emot en mur, och då man ſom meſt fruktar för både häſt ock karl, ſtadnar ryttaren ſin häſt ſå nära muren, at han näſtan rör därvid. Men Morernes ridkonſt leder mig förlångt ifrån Julhelgens ſluteliga beſkrifning. En myckenhet af Stadens Damer läto förſta dagen ſe ſig i full *Galla*, väl inſvepta i hvita och rena *haïkar*, med nya röda toflor på ſina gulmålade fötter. Et par ſvarta glänſande ögon och röda kind-

ben

ben ſkimrade fram under täckelſet, när deras ſvartſjuke manfolk icke voro för mycket närvarande; ty könet, här ſom annorſtädes, viſar gärna ſina ſmå behagligheter, när tilfället det anſtändigt medgifver. Men de äldre och mycket nitiſka i förſakelſen hafva et kläde bundit öfver näſa och mun, ſå Gud vet, huru de kunna draga andan.

Det är ingen husmoder betagit at den omtalte Julnatten föreſtälla Mohammeds moder; men fattiga Morer hafva blott en huſtru, ſom ej behöfver för ro ſkull agera barnſängshuſtru, det är endaſt de bättre, de förmögnare Morinnor, ſom hvar och en har trenne medhuſtrur och många hjelphuſtrur, hvilka Julnatten upföra detta ſpectakel. Deſsutom måſte här ſom i alla länder, tonen gifvas af de högt uplyſte, och det paſſar i detta fall ſå mycket bättre, ſom höghetens nöjen gemenligen beſtå uti föreſtällning och inbildning. I Spanien ſkall det ännu på ſina ſtällen vara brukeligt at i ſamma ſmak Julnatten agera Jungfru Maria. En oſkyldig flicka tycker jag ſkall då ſpela en främmande och luſtig role; men ſådane lekar äro icke at ſkämta med, ſom måla hin håle på väggen, och det är bara et ſteg ifrån narri til alfvar.

Siſta dagen af denna helg var i ſynnerhet högtidelig och glädjen mera liflig. Det var en allmän Omſkärelſe-dag, för pojkar näm-

nämligen, ſom icke redan varit faſt för denna Mohammedanſka hufvud-ceremonie, men nu vid detta tilfälle gjordes til rättſkaffens Muſulmän. Acten förrättas uti en Helgedom ſtrax ofvan för Svenſka trägården, där några förnäma helgon blifvit hegrafne. Det är et muradt, hvitmenadt hus eller en ſtor Dome, ſom bygd på en kulle, ligger vackert omgifven af trägårdar. En röd ſvajande fana utmärker ännu mera detta rum, ſom näſtan borrtgömdt ibland altid grönſkande träd, tyckes hafva en gammal rättighet at vördas ſåſom helgadt åt andakt och gudelige öfningar. Men där et ömt och rördt hjerta utgjuter ſig inför det Högſta Väſendet uti klagan, bön och tackſägelſer, där ſöker den gudlöſe, där finner mördaren en ſäker friſtad. Den förre offrar tårar åt Barmhertighetens Fader, då den ſenares offer är hämndens, en af näſtans blod ännu rykande dolk. Ingen Judes eller Chriſtens närvaro får oſkära denna helgedom. En olycklig af deſſe ſkulle likväl i nödenes tid där njuta full ſäkerhet; men den ſom en gång ſå vida ſvurit Mohammeds fana, blefve viſſerligen tvungen at tjena honom på lifstid. Såſom Chriſten kommer han väl aldrig därifrån oomſkuren, ſåſom Jude utan at tro på den handlande Propheten. Och om Judar ändå en gång ſkola erkänna en Prophet eller Frälſare, ſå tyckes deras lynne och naturliga handels-genie böra gifva Mo-

ham-

hammed ſtörſta äran. Nu vid denne Mohammedanſke Julhögtid var det endaſt förſamlingens barn ſom njöto Kyrkans rätt. Tio à 12 pojkar vid 5 til 6 års ålder, i hvita ſkjortor med band och ſilkeskläden utſirade, fördes til häſt med ſtor ſtåt igenom ſtaden til Helgedomen. Då pojken icke ſjelf kan ſitta i ſadlen, oagtadt karlar altid å ömſe ſidor följa med, håller fadren honom framför ſig på häſten, och vänner och fränder til fots omgifva honom. Fanor och ſilkesklåden fäſtade på långa rör bäras af äldre pojkar framföre den ridande; och muſik, beſtående uti gnällande pipor och oſtämde trummor, upfyller öronen med et grufveligt ſkrål. Med ſilkesklåden fläcktar man oafbrutit på goſſen, från ömſe ſidor; et bruk ſom i allmänhet utmärker ära och et viſst anſeende. Kejſaren ſjelf, de öfrige Kejſerlige perſonerna och äfven Gouverneuren, ſittande til häſt eller på matta, låta betjena ſig af flugfläcktare. Ändamålet därmed har förmodeligen ifrån början varit at hålla flugor och all annan yrfänad ifrån et reſpectabelt anſigte, men det brukas nu vederbörande perſoner mera til heder än til nytta. I denna beſkrifna ordning gingo proceſſioner hela dagen, ty ſamma muſik åtföljde alla deſſa ſälſkaper. Omſkärelſen förrättas af Cadi, ſom förenar en andelig och verldſlig värdighet, eller af en Talb, en lag-

klok man, hvarvid goſſen aflägger ſin Trosbekännelſe och med et fingers hållande i vädret utmärker Guds enhet. Efter förrättningen lämnas pilten åt en gumma, ſom i all tyſthet och utan medfölje bär honom på ryggen i et kläde inſvept hem til modren. Så väl goſſar ſom flickor få namn af föräldrarne någre dagar efter födelſen, då vänner och anhörige undfägnas.

Men ehuru det Mohammedanſka qvinkönet icke är tillåtit at med mankönet biviſta allmännelig Gudstjenſt i Moſkéer eller Helgedomar, äro de likväl icke uteſtängde ifrån alla andeliga öfningar. Om Mohammed, på en gammal tantes ömma föreſtällningar medgifvit, at qvinnor väl ockſå äga en ſjäl och borde följakteligen förr eller ſenare få vänta en himmel; ſå har han inſkränkt deras andeliga njutande med nog ſå mycken ſtränghet ſom deras lekamliga. De äro förbundne at hemma i ſina hus iakttaga tvagningar och vanlige bönſtunder, och fredagen f. m. beſöka fruntimren här i ſtaden den omtalde Helgedomen, där de ur minnet uprepa viſſa dageliga böner; men om i våra Kyrkor en gudelig andagt ofta förvillas och hjertat följer ögonen på läcktare, på gångar och i bänkar, ſå anſer jag den abſoluta och tvungna enſamheten af en qvinlig gudstjenſt i allmänhet än mindre upbyggelig och alfvarſam. Man kan icke begära ordning där

ingen

ingen ordning är föreſkrifven, där ingen ting fäſter upmärkſamhet eller väcker andagt. Men de längta efter denna fredags bönſtunden ſom efter en högtid, emedan de råkas fritt, förluſta ſig i det gröna och tilbringa flere ſtunder i en ſvalkande ſkugga. Denna qvinliga gudstjenſt är i ſin enfaldighet lika få litet upbyggelig ſom et dundrande och med ceremonie beledſagadt *Te Deum* i våra Kyrkor. Morinnornas öde är ſåledes i andelig och lekamlig måtto lika inſkränkt och beklagansvärdt. Upfoſtran och vana mildra likväl få vida deras ſvåra belägenhet, at de icke med en *Arſenes* lifligbet känna förluſten af det umgänge, ſom naturen gjort hos bägge könen lika efterlängtadt. De veta af inga gradationer i nöjen, i oſkyldige ſällſkapsnöjen. De känna icke annat än rent alfvar, men de njuta det icke utan et tvång, en undergifvenhet och uti en gemenſkap, ſom all rättſkaffens kärlek förkaſtar.

Jag förſummar aldrig någon fredag at promenera den väg, ſom igenom Morernes begrafnings-ſtälle, förbi denne Helgedom leder til Ängelſke och Danſke Conſulernes Trägårdar. Jag möter då Stadens Damer, ſer dem anſigte mot anſigte, ſtadnar äfven och talar med dem, ſäger granlåt på Arabiſka, då ingen Mor är i farvattnet. I denna händelſen betäcka de anſigtet, ſom ſkulle de undvika at ſe något ryſligt. De uti Re-

ligion

ligion och fedolära mäst nitiska, öfverhopa mig med förbannelser och skälsord. *Karann*, som betyder Hanrej, ropar man åt mig ifrån höger til vänster; men med en ton, som upväcker mera medlidande än harm. Detta ord ifrån et oskyldigt men suckande hjerta förekommer mig såsom et slags nödrop; och jag delar deras missnöje at icke få hämnas det tvång, som en missbrukad styrka påbundit dem. Jag finner esomoftast, at *Tolerance* är en medfödd dygd, och at det är mera fruktan för egne Trosbekännare än hat til Kättare, som afhåller Morinnor ifrån at med oss Christne föreslå och berama ordentelige kärleksmöten. Oss otrogne tillåtes icke at gå eller rida utom denna stig imellan deras Grafvårdar, ehuru man i sin väg går öfver flere. Alla således, män och qvinnor, som mötas, lämna oss vägen; och denna höflighet kunna de icke utan svårighet förena med det förakt de hysa för oss.

Denna smala väg, som jag omrört, leder til *Paradiset* och *Elåndes-berget*, Ängelske och Danske Consulernes Trägårdar. Den senare eller *Mount Misery*, (så kalladt af et Fruntimmer ifrån Gibraltar, då stället ännu var vildt och obebygdt) är belägen på et med buskar bevuxit berg $\frac{3}{8}$ mil ifrån staden. Trägården är ganska stor, äfven som dess utsigt vidlöftig och vacker. Goda källor finnas imellan bergsklyftorne och aldeles

pitto-

pittoreſka belägenheter. Ägaren har där låtit upföra åtſkillige ſmärre byggnader, och man ſaknar nu på *Mount Miſery* hvarken nöjen eller välfägnad. Han har låtit plantera alla ſlags fruktbärande träd, gjort uthuggningar och luſthus ſamt planerat på vederbörlige ſtällen. Detta ſtycke jord, ſom utgör minſt 12 tunnland, koſtar i inköp vid paſs 50 piaſtrer. Det upläts honom af Gouverneuren, ſom i Kejſarens namn gaf därå et ſlags köpebref. Vägen upföre berget är ganſka beſvärlig, uphuggen imellan buſkar och berghällar. Jag föreſatte mig förſta ditreſan, at aldrig til häſt färdas ſamma väg, med äfventyr af friſka lemmar; men vanan och nödvändigheten öfvervinna här än ſtörre betänkligheter.

Den Ängelſke Trägården bär namn af *Paradiſet*, har et vackert och rymligt Stenhus med flyglar, och en lugn belägenhet nedan om Danſka Nybygget, närmare til Staden. Den är anlagd uti flere affättningar ända ned til ſjön, där en vacker ſtrand och et prägtigt badſtälle utgör Paradiſets gränſor. Trägården beſtod för detta af flere Moriſke Täppor, dem Ängelſke Conſuln köpt med Gouverneurens bekräftelſe. Den Svenſka Trägården, ſtrax vid Staden, är den ordenteligaſte och vackraſte. Vi råkas där alle dagar, midt i vintren. Den är öppen för alla Chriſtne, och de bättre Morer hafva äfven fritt tilträde. Man ſer där ſtundom

dom Christne, Judar och Morer gå om hvarandra; man hör flere tungomål; man plockar de vackraste blommor; man äter den utvaldaste frukt; man talar om Europa; man njuter något och saknar mycket.

Utom desse små Europeiska äröfringar i landet, hvartil dess ägare likväl endast hafen osäker nyttjande rätt, är hela Landet Kejsarens enskilda egendom. Han ger, säljer och tar tilbaka; efter nådigt godtfinnande. En stor Trägård vid Staden, där et vackert fyrkantigt Torn och kostsame Cisterner dageligen förfalla, bär namn af en Gouverneur, som i förre Kejsarens tid miste lif och ägendom, emedan han var rik och ansedd. Nu varande Gouverneuren har uptagit en annan plats til Trägård; där han bygger och förlustar sig; men en vacker dag säger Kejsaren: *Af jord äst tu tagen och til jord skall tu varda igen.* Morernes Trägårdar äro utan anläggningar, utan konst. De äro icke annat än täppor, där Fikon, Drufvor, Plommon, Mulbär, Apricoser, Mandel, Apelciner, Pomeranser, Citroner, Granater m. m. växa om hvarandra hvar efter sit slag. De instängas med växande rör, som flätas eller bindas tilhopa, och som altid utgöra en lefvande gärdsgård. Man planterar äfven Aloë omkring Trägårdarne, som med sina spetsiga och starka blad utgöra en säker förmur.

Med den Consulariske Corps Diplomatique har jag haft den nåden upvakta Hans Kejserliga Höghet Muley Ischem, korrt efter dess ankomst, som jag redan omtalt. Det var under Morernes påstående Juldagar, då man tillika lyckönskade i anseende til Högtiden. Prinsen gaf audience, til häst, uti en eljest otilgängelig Bastion på Castellet, omgifven af Europeiske Canoner och Africanske Soldater, klädd uti en gul Sidencaftan, med en vanlig röd mössa på hufvudet. Vi presenterades utaf Gouverneuren, som fägnat oss med thé under det vi afvaktade Prinsens upståndelse efter en tung middagssömn, hvilken öfverraskat honom, då han i bästa välmening drack skålar til Mohammeds och den Profetiska Famillens ära. Han var ännu sömnig til häst, och stammande och hickande emottog oss med et *bono*, som uttydes nådigt välbehag. Han frågade Gouverneuren, hvilken var den Spanske och hvilken den Ängelske Consuln. Den förre Nationen är vid Hofvet mycket väl; den senare utmärkt illa. Då stammade Prinsen andra gången fram et *bono* och efter tredje resan, som icke dröjde, var audiencen slutad och vi hemförlofvades. Presenter medfördes til 300 R:s värde, bestående uti thé, socker, kläde, sidentyg, finare och gröfre Järfter, stufvar af guld-brocarde, sammet m. m. hvilket alt, styckvis inlagdt och med silkes-

kläde omſvept, bäres utaf Morer och egen betjening, och vid audiencens ſlut nedlägges för den höge vederbörande eller rättare lämnas på ſtället. Utom bemälte preſenter til Prinſen ſkall hela deſs Hofſtat beſkänkas. Andre dagen inſtälde ſig, efter anvisning hos Venitianſke Conſuln, all ſlags Hofbetjening och det prutades med dem det bäſta man kunde. Prinſen har för ſin del icke varit nöjd med Conſulernes preſenter, och ännu mindre Stadens Judar och Judinnor, faſt i annat affeende. Deſſe upkallades på Caſtellet några dagar därefter och voro en hel vecka ſyſſelſatte at utaf viſſa preſenter förfärdiga allahanda klädes-perſedlar för den högſtförnäma Familien. Judar få aldrig betalning för något ſlags arbete; de äro ſåſom ſlafvar förbundne at göra alt för intet, och ärlägga gärna penningar på köpet för at ſlippa en elak medfart. Prinſens ſömnſjuka fortfar ännu, ſå länge han har något at dricka. Han ſofver til häſt och fot, har knapt varit i Lägret och befattar ſig icke mycket med det militariſka. Men jag har icke heller varit i Lägret, ehuru Tropparne campera ſtrax utom Staden. Jag känner på längre håll den oordning ſom där regerar, och det vore äfventyrligt at därom inhämta närmare underrättelſe.

Et Moriſkt Läger är vanligen formeradt uti en rundel, med Anförarens tält midtuti,

då

då deras hästar, bagage och kameler befinna sig inom cirkeln; men desse Troppar utan ordning och indelning campera här längs efter stranden på en hård och sandig grund, och det är endast några af de bättre och förmögnare Kaider som hafva tält. Hela det öfriga medföljet har utaf jord, halm och rör gjort sig kojor, där de såsom boskap ligga på bara marken. En Soldats mondering består uti et par korta lårfoder, et lifstycke och en slags slängkappa, sammansydd öfver bröstet, med hufva, hvaraf de om vintern betjäna sig. Den kallas *Sulam* och är gjord utaf groft ofärgadt ylletyg. Somlige bruka på hufvudet en liten röd mössa; andre et sammanvickladt kläde, bundit omkring hjässan; de fleste äro barhufvade, och alle rakade. Om lifvet bära de bälte, med en dolk, som hänger öfver högra axlen, och en stor knif i bältet på högra sidan. Deras bössor äro ganska långa, af landets fabrik, hvarmed de skjuta säkert. Bland Morernes största nöje är mål-skjutning. Stadens Invånare råkas nästan dageligen utom Stadsporten, där de således tilbringa hela eftermiddagen. Jag är ofta därvid närvarande, då mine bekante tilbjuda mig deltaga uti deras nöje, det jag icke afslår. De sigta länge och fela sällan. Soldaterne bära sin ammunition uti en röd skinpung, fästad uti bältet framman til. Bruket af ba-

jonetter eller värjor är icke infördt ibland de Moriſke Tropparne, och Cavalleriet endaſt har ſablar ſom jag likväl aldrig ſett dragas. Deras Officerare, ſom alle kallas *Kaider*, Kaid til ex. öfver 1000 man, öfver 500, öfver 100 man och ſå vidare, kunna i allmänhet icke ſkiljas ifrån Soldaterne, endaſt at deras Sulam eller kappa är utaf finare tilverkning, ren och hvit och med franſar förſedd, äfven ſom deras lårfoder gå längre ned på benen. De äro i öfrigt alle barbente och hafva gula toflor. Förmögnare Kaider bruka kappan af Europeiſkt merendels blått kläde, en caftan därunder, brokiga väſtar, bältet utaf ſilke, och äro civiliſerade i den mon de ſett och umgåtts med Européer. Ryttare utaf en bättre claſs, til ex. de ſom bo i Städer, Gouverneurers och äfven Conſulernes vakt bruka en hvit linneſkjorta utan på caftanen, ſom räcker ned öfver knäen, med vida ärmar. De hafva ſablen och patronköket utan på ſkjortan, och en näsduk hänger ifrån bältet ned åt foten. — Man företager ingen ting i Lägret; de känna inga handgrep, ingen ſlags manoeuvre. De marchera, komma och gå utan ordning, äfven ſom deras upſtällning är ojämn och utan ſlutne leder. Men de upſtällas aldrig utan vid parader, ſåſom för Kejſaren, Prinſar, Gouverneurer, Utrikes Sändebud och vid högtidelige tilfällen, De hafva ingen

muſik,

mufik, inge canoner, inga fanor, ingen trofs, och det är endaft i detta affeende fom Morifke Troppar kunna kallas rörlige. I en drabbning, fkall deras anfall beftå uti at troppvis, under fkriande af ha - ha - ha - ha, rufa emot fienden och under loppet affkjuta gevären, då de vända tilbaka för at åter göra fig färdige, och en annan tropp imedlertid gör et dylikt anfall. I handgemäng fkola de betjena fig af mordgevär, af dolark och knifvar. Då Tropparne icke äro fammandragne eller på fältftat, hafva de ingen betalning, utan kläda och föda fig fjelfve. Då de commenderas til tjenftgöring, ger Kejfaren dem några Piafter på man, och därmed måfte de vara nöjde, ofta hela campagnen. Men ockfå lefver detta folket af fnart fagt ingen ting. Det är undransvärdt at helfa och krafter kunna bibehållas med få otilräckelig och mager föda. Mjöl och vatten, fammanblandade, och lök, torra fikon, dåligt bröd och vatten utgöra deras dageliga förtäring, och detta Landets Invånare äro likväl i allmänhet ftarke och af en anfenlig växt. Marknadsdagarne har jag fett de förmögnare och mera välluftige köpa fmå köttftycken af oxe eller får, fom flagtare hålla dem til falu. Hela kreaturet är då ftyckadt uti fmå delar, få at man med en oxe fpifar väl 5000 man. På marknaderne fäljer man äfven fmör, fom på ftället imellan händerne

formeras i ſtörre eller mindre bollar efter köpares åſtundan. Det tilredes på följande ſätt: man ſamlar grädda och mjölk uti et ſammanſydt torrt getſkinn, där hårſidan är vänd inåt; man ſätter et finger genom öpningen under ſvanſen, dels för at med mera ſtyrka hålla denna tjärna, dels för at denna vägen utröna, när ſmöret är färdigt. Ändteligen öpnas ſkinnet, och det i gethåren faſtnade och kringſpridde ſmöret ſkrapas tilhopa med fingrarne. Ehuru renlig och aktſam en god Matmoder må vara, ſå följer ändå altid en myckenhet gethår med ſmöret, och det lämnas til Köpares ſmak och godtfinnande at äta det med eller utan hår. Flere ſmörtjärningar utgöra en betydelig tranſport til Städer och Marknader, där jag ſett ſmutſiga och ſvarta Gummor fälja däraf en eller flere göpnar, efter åſtundan. Detta barbariſka Smör har flere färgor och luktar vedervärdigt. Näſan ger anviſning på ſäljaren, och ju ſtarkare det luktar, deſto bättre anſes det utaf Moriſke kännare. Man minuterar Smör äfven uti bodar i Staden, där ſtörre och mindre hål äro gjorde i muren, ſom ſtändigt upfyllas utan at någonſin göras rena. Fattigt folk brukar i ſtället för Smör, Oxe-, Får- och Get-talg, ſom i hoprullade kulor förvaras. Deras Oſt i allmänhet är icke annat än yſtad mjölk, ſom torrkas i luften, är hård, ſur och oſmakelig.

Då

Då jag ordat något om Landets matvaror på Marknader, bör jag icke förbigå vanlige dricksvaror. De bestå 1:mo, 2:do och 3:o uti vatten. Fattige Morer hämta däraf uti närmaste bäckar ocb källor, och bära det omkring til salu uti torra getskin, hvilka på flere ställen äro med tjära och beck bestrukne för at vara täta. Folket uti et hett Climat äro altid torrstige, och man aflåter dem vatten uti en liten skål genom samma hål där man vid smör-tjärningen håller fingret. Jag har en gång utaf nyfikenhet druckit af detta slags vatten, och jag önskar aldrig komma däraf i behof.

Men ifrån et Moriskt Läger kom jag helt oförmodadt på en Morisk Marknad, och ännu där vill jag nämna något om de så kallade *Ormätare*.

Ibland flere Secter i Mohammedanske Religionen finnes en, hvars bekännare lefva för sig sjelfve i Bergsklyftorne, men därifrån besöka alla Marknader i granskapet, mindre för at göra Proselyter än at förtjäna penningar. De påstå sig vara Mohammeds gunstlingar, och lefva i den gemenskap med honom, at inge giftige djur kunna skada dem. De bevisa sin kallelse i synnerhet med stora, otäcka Ormar, dem de handtera och upäta såsom vi förtära en läckerhet. Jag har i desse dagar varit närvarande vid en sådan publik spisning. Inom en tid af 2:ne

timmar såg jag en Karl af detta folket spisa en Orm af nästan 2 alnars längd, och tjock som en förswarlig handlofve. Men han beredde sig och sine åskådare til denna måltid med ohyggeliga läten och vridningar. Han dansade omkring i cirkeln under en vild musik, kastade sig på jorden, vred hufvud och alla lemmar såsom en ursinnig och af djefvulen besatt människa. Et svart långt hår var likasom i ständig resning på hans hufvud; ögonen voro vilde, munnen fraggade, och småningom under alla dessa öfningar försattes han såsom uti et verkeligt raseri. Han tuggade och nedsväljde flere tappar af halm, för at likasom göra en bädd åt det ohyggliga djuret, hvilket han sluteligen tog fram ur en skinsäck, lät slingra sig om hals och armar och som flere gånger stack hufvudet in uti en altid vidöppen mund. Men stunden var ännu icke kommen. Han uprepade först korta böner, anropade Mohammed om hjelp, och folket deltog med honom uti desse Andagts-öfningar. Han körde därpå Ormen ned i halsen, tryckte och sväljde så at endast yttersta stjerten hängde slingrande utom munnen, hvarmedelst han drog den up igen och repeterade denna scen flere gånger. Til slut åt han bitvis up hela Ormen, börjande på stjerten, och då denna rysliga måltid var gjord, syntes karlen aldeles lugn och stilla. En

Chri-

Christen gör försigtigt at vid sådane tilfällen hålla sig på skäligt afstånd, åtminstone utom den mångduble cirkeln. Det kunde under raseriet falla honom in at förföra sig på en Christen, och folket sig sjelft lämnadt, långt ifrån at frälsa en sådan olycklig, skulle kanske med et tyst bifall anse et så tragiskt spectakel. De ha et slags Capell i Staden, där de inom murarne af et förfallit hus församla mycket folk. Deras andagtsöfningar med sång och musik förekomma mig stundom såsom Litanian uti Catholska Kyrkor. De anställa där äfven dans, då 4 à 5 personer omfamna hvarandra och göra åtskillige hopp med mycken vighet. Detta rum är heligt, så at man endast *en passant* är däraf åskådare. Jag har sett äfven Luftspringare, Taskspelare och dylike konstmästare, hvilke ådagalagt mera skicklighet än jag, i mån af andre framsteg, kunnat här vänta. Vi hafva hufvudsakeligen Prinsens vistande i Staden at tacka för alla dessa lustbarheter. Det är i Africa såsom i Europa, at Gycklare infinna sig där det förmögnaste eller mest sysselsöse folket finnes; men vid et ohöfsadt Hof finner man barbariska och dumma nöjen.

Men då jag i allmänhet betraktar Maroco, finner jag högst undransvärdt, at et Folkslag, som några 100:de år herrskat i Europa, där Konster och Vetenskaper redan gjort betydelige

delige framſteg, och ſom har ſtändig gemenſkap med policerade Nationer, at detta folkſlag är oſs Européer uti Kunſkaper och Inrättningar väl ſå långt efter, ſom Mohammedanſke tideräkningen är ſenare än den Chriſtne. Lyckſökare ifrån flere Catholſke Länder hafva bjudit til at uphjelpa detta Barbari; hvilke för at vinna förtroende hafva afſvurit både Maria och Barnet; men om deſſe i Mohammeds himmel finna tio Jungfrur för en, ſå beſtår däruti hela deras vinſt, ty Renegader äro altid föraktade. Deras barn födas och upfoſtras i Moriſke fördomar och anſes aldrig ſåſom gode Muſulmän, utan i mån af det förakt de viſa emot de ſå kallade Otrogne och Fädernes grundſatſer. Förgäfves får man ock vänta förbättringar och framſteg under et Regeringsſätt, där fördomar och okunnighet utgöra Lagſtiftande Magten, egennytta och bedrägerier den Lagſkipande, eld och ſvärd den Verkſtällande; under en Regent, hvars lefnad är en kedja af våld och oförrätter, emot Barn, Underſåtare och Bundsförvandter - - - Jag ämnar i framdeles Bref beviſa alt detta, och ſlutar imedlertid detta, ſom redan öfverſkridit vanlig längd. Friſka underrättelſer ifrån Doctor LEMPRIERE i Maroco, där han nu viſtas, ſkola uti et näſtkommande meddela intereſſante nyheter om Prinſen i Tarudant, hans Harem, med mera, ſom jag

förr

förr lofvat, och imedlertid med gammal vänſkap framlefver &c.

Fjerde Brefvet.

Tangier d. 28 Jan. 1790.

Jag vill icke uppehålla eder med beſkrifning om Landet, ſom Doctor Lempriere genomvandrat, icke heller med ſådane allmänne händelſer, ſom möta hvar och en reſande. Jag hoppas förr eller ſenare göra *Ericsgatu mina*, och min Journal ſkall då icke briſta uti hvad ſom kan väcka min uppmärkſamhet. Men ſom Medicus har Lempriere fritt inträde där jag aldrig får ſätta en fot; han har varit längre in i landet än mine ämbets-reſor troligen kunna föra mig; han gör anmärkningar, vida utom min atmoſpher: och deſſe äro de underrättelſer, ſom jag vill meddela.

De ſjukdomar ſom Lempriere funnit meſt allmänne och gängſe, ſkola varit blinda och förderfvade ögon, ſvullna ben, vattuſot, vattubråk och rheumatiſmer. Men et ondt kommer aldrig enſamt; och detta ordſpråk inträffar här alt för mycket. Briſt på läkmedel och tidig hjelp gör at ſmå ſkador blifva dageligen ſtörre; och inrotade i kroppen och blandade med ſpetälſka och venerisk

riſk ſmitta, ſom aldrig motad gör förfärlige framſteg, har D. LEMPRIERE funnit deſſe Patienters belägenhet högſt ömmande och beklagansvärd. Stadd på reſa kunde han icke företaga någon cur, om han ock kunnat utröna hvars och ens ſjukdom; men deſſe okunnige Morer trodde at han endaſt medelſt kännande på pulſen kunde känna deras onda, och borde ſåſom Chriſten Doctor kunna bota dem. Alla ville hjelpas och hjelpas på ſtunden. Halta, blinda och vattuſigtige framräckte än den ena handen, än den andre, och D. LEMPRIERE har ſluteligen varit nödſakad at medelſt vakt hålla deſſe krymplingar på afſtånd, och emottaga en i ſender. Han gaf dem råd och medicamenter, ſäger han, ſådane ſom han hade til hands, mera för at tilfredsſtälla deras ömma längtan, än at verkeligen kunna afhjelpa eller lindra deras elände.

Utan at vara Medicus eller Phyſicus torde jag kunna gifva orſak til flere ſjukdomar härſtädes ſom äro locale. Förderfvade och ſvaga ögon, t. ex. hafva ingen närmare orſak än ſolſtrålarnes ſtarka verkan på et bart och för ſolen altid blottſtäldt hufvud. Morerne vänjas ſå ifrån barndomen; men långt ifrån at vanan härutinnan ſkulle göra ſolſtrålarnes verkan mindre känbar, blir den en tidigare orſak til deras ögon-ſvaghet. En annan och ökande olägenhet är uti Städerne, bruket af

hvit-

hvitmenade hus. Reflectionen utaf solstrålarne ifrån tak och väggar är så stark, at ögonen känbart däraf lida. Jag har sjelf denna ärfarenhet och sorgfälligt undviker at i stark dager promenera ögonen öfver staden eller imellan husen. Qvinkönet drager i detta affeende stor förmån af sine altid betäckte hufvud; et tvång som svartsjuka mera än ömhet om deras helsa ålagt dem. Vattusot, svullna ben, förskämd mage, med mera, torde härleda sig ifrån folkets eländiga och fattiga lefnadssätt. Största delen af Landets Invånare hafva intet annat än rötter, grönsaker, dåligt mjöl och bröd at äta, och intet annat än vatten och oftast osmakeligt vatten at dricka. Deras hus eller kojor äro vintermånaderne mycket fugtige. Blotta jorden eller en dålig matta är deras vanlige läger. Lösaktighet, och et otjenligt bruk af varma bad torde äfven bidraga at förslappa nerverne och förderfva kroppen. Här, blott inom murarne af Tangier, kan man bli öfvertygad om både det onda och orsakerne därtill. Strax efter min hitkomst vardt jag förvånad at se så många jämntjocka ben, röda ögon och gänglige figurer leta sig fram på våra eländige gator, och denna syn är altid oroande.

Doctor Lempriere reste den 30 Sept. ifrån Tangier och har anländt den 28 Oct. til Tarudant; en resa af omkring 80 Svenska mil. Svåre och på flere ställen farlige vä-

gar,

gar, utan fällſkap, utan beqvämligheter, utan ombyte, där alt ligger öde och obrukadt; et jämnt hängande på häſt eller mulåſna, alt var beſvärligt och tröttande. Och ſom rägn denna årstid näſtan dageligen infaller, har vår Reſande, vand vid ſällſkap och beqvämligheter hvart man i Ängland vänder ſig, funnit denna tid af fyra veckor aldeles en evighet.

Resklädd och trött hade LEMPRIERE genaſt blifvit förd til Reſidencet, ſom är belägit ſtrax vid ſtaden, och beſtår utaf flere ſmå byggnader, inrättade för Prinſen, hans Qvinnor och hans häſtar, och det hela omgifvit af en tämmeligen hög mur. Sedan han paſſerat flere ſmala gångar och ſmå gårdsrum, där han en timmas tid blef uppehållen, inträdde han uti en ſtörre Borggård och fick genaſt upvakta Hans Kejſerl. Höghet, ſom med et vanligt *Bono Ingles*, *Bono Tabib* (Doctor) lyckönſkade honom öfver ankomſten. Han ſatt i Öſterländſk ſmak på gålfvet, jämte et litet ſällſkap; och en matta med några kuddar var den enda möbel i rumet, ſom i öfrigt var högt, fyrkantigt och hvitmenadt. I taket och på dörrarne, hvilka altid äro *à deux battans*, var mycket bildhuggeri, och altſammans med allehanda färgor öfverſtrukit. Dörrpoſterne, ganſka breda och djupa, voro med brokige ſtenar i rutor inlagde, äfven ſom gårdsrumet

på

på famma fätt ftenlagdt och rundt ikring med pelare förfedt, hvilka formera Corridorer at där njuta fkugga och fri luft. Prinfen hade genaft befallt honom yttra fig angående hans helfa, hans ögon och alla hans fvagheter, räckte honom den högra handen och den vänftra, och frågade: Om och huru fnart han kunde blifva hulpen och frifk igen. De åtfkillige Cavalierer, Prinfens vänner, fom hade den nåden vara närvarande, utfträckte äfven fina armar til pulskänning, och hvar och en af dem åftundade genaft veta om han vore frifk eller icke, med oräknelige dylike underftällningar. Prinfens utfeende var vänligt, men injagade hos honom fruktan och ledfnad vid förfta inträdet, emedan han var nära blind på bägge ögonen. En fläck i det ena betog honom fynen därpå, och det andra var näftan igendragit. Hela varelfen befanns defsutom fvag och utmärglad; tänderne voro murkne, hans hy fvartgul, men denna anfigts-färg var det enda naturliga.

Sedan Doctorn känt deras refpective pulfar och befvarat alla Medicinfke frågor, måfte han göra en lika få vidlöftig fom befvärlig reda för fin kläddrägt, fom i anfeende til fpännen, knappar, ftrumpor, m. m., förekom dem, hvilke aldrig fett en Europé, högft förundransvärd. Tolken hade federmera berättat honom deras omdöme fins

imellan.

imellan. De hade alla öfverenskommit, at den Christne Doctorn, utan skägg (han hade rakat sig samma dag) vore för ung at kunna bota Prinsen och deras samtelige svagheter. De anmärkte, at han slagit mjöl i håret för at dölja sin ungdom, och at han försäkrat flere af dem om god helsa, då de likväl trodde sig sjuklige. Efter en lång och mödosam examen hade LEMPRIERE fått tillstånd at intaga sit hus, som Prinsen försäkrade vara det bästa han kunde åstadkomma. Det befanns vara et kringbygdt Judhus, där 3:ne talrika familjer bebodde hvar sin byggnad eller del af huset, och Doctorn skulle inrymmas uti den fjerde, som bestod af et långt och smalt rum. Han lät upsätta sin säng i ena ändan af rummet och Tolken låg på matta i den andra. Utan stolar, bord och fönster, utan all slags beqvämlighet, utan sällskap; omgifven närmast af fattigdom, smuts och elände; fjärmare af bestar och vettlöse patienter; öfverlämnad åt deras okunnighet, galenskaper och ondska, gjorde D. LEMPRIERE betraktelser öfver Ödet. Uti de flesta Städer är Judarne anvist en särskild plats, där de bo alldeles för sig sjelfve uti en så kallad Judstad. Det var uti et sådant Jerusalem, som Prinsens Lif-Medicus inqvarterades hos den förnämste Borgersmannen, icke långt ifrån Palatset och Staden Tarudant. Hvad matred-

nin-

ningen angå, så måste Tolken äfven vara Kock. Tarudant är en god Mat-ort, således felades icke lifsförnödenheter, hvartil han utaf Prinsen fick räkna på en Piaster om dagen; men hela Köket bestod uti en järn-panna, en skål och några bleck-talrickar. Uti Mogador hade han blifvit försedd med The, Socker, Vin och andre Europeiske varor, och kunde på endast 20 Svenska mils afstånd altid proviantera, då nöden fordrade. Särskilte Kök eller Spisar brukas icke i Landet; man tilreder sin mat på en sort fyrfat af Murmästare composition, på gården eller uti dagliga rummet, efter omständigheterne.

En långsam 80 mils resa uti hvad Land som hälst, kan icke annat än bibringa kännedom åt den som med upmärksamhet alt betraktar; och Hr Lempriere underlåter icke at skaffa sig alla underrättelser, men han säger anständigt om sig sjelf hvad den störste Philosoph skulle säga, nämligen: at då man mest studerat, och hunnit som längst uti Naturens och sakernes kännedom, då finner man snarast sig ännu känna ingen ting. Hr Lempriere är lika så litet tilfredsställd med den uplysning han kunnat hämta, som med den vinst han kan göra. Hvarken det ena eller andra ärsätter de besvärligheter han undergår, den fara han löper, den kostnad han måste vidkännas. Men

han är en frivillig Slaf och bör af hjertat anropa både den ſtore Mohammed och den ſtore Æſculapius för ſin Patients ögon.

Morgonen efter ankomſten hade han upvaktat den Kejſerlige Patienten och tagit en närmare kännedom om alla deſs ſvaga ſinnen. Han hade då föreſkrifvit honom en ſträng diet, förbjudit honom all ſkörlefnad och fylleri; ty Morerne känna icke et måtteligt och granlaga njutande af våra Gudomligheter *Venus* och *Bacchus:* och alt detta med underdånig antydan, at om Hans Kejſerl. Höghet behagade det minſta briſta uti det ena eller andra, ſå kunde han, Doctorn, ingen ting uträtta, ville aldeles icke anſvara för följderne; men i den händelſen genaſt återvända. Han gaf Prinſen et ſkriftligt förordnande om diet och updrog deſs vakthafvande Cavalierer at hålla noga hand öfver deſs efterlefnad. Fjorton dagar paſſerade, och Prinſen kände en verkelig förbättring, ſå väl i anſeende til det ena ögat, hvilket tycktes komma i ſit förra ſkick och läge igen, ſom til kroppens krafter i allmänhet. Han hade imedlertid haft ſtändige diſputer med Patienten, ſom ibland annat icke kunde begripa, huru invärtes läkemedel kunde verka på ögonen. Prinſen kände ingen annan gemenſkap dem imellan och magen, än at den ſenare ſtundom blir tilfredsſtäld förr än de förre. Men Lempriere njöt

icke

icke i ſin koja det lugn och den ſtillhet, ſom han ſaknade hos Prinſen, och altid ſaknas i Hof. Hela ortens folk, underrättade om en Chriſten Doctors ankomſt, beſtormade dageligen hans hus ifrån morgon til afton: och ſom han bodde uti et Judhus, ſå anſågo Morerne ſig hafva full rättighet at gå in och ut efter behag. De ſökte likväl icke alla helſan. De fleſte ville ha penningar eller penningars värde, och emot denne farſot hade Hr. LEMPRIERE aldeles inge botmedel.

Doctorn hade imedlertid vunnit en fullkomlig ſeger öfver både Prinſen och Hofvet, där miſstanka och afund gjorde honom i förſtone dageliga förargelſer. Han paſſerade nu flere timmar om dagen i Prinſens ſällſkap, där umgänget oafbrutit beſtod uti frågor och ſvar. Muley ABDSALEM ville känna Ängelſka Conſtitutionen; men en *lagbunden Konung*, *lag lydige Prinſar* och *et fritt Folk* revolterade honom ſå mycket, at han afbröt och aldrig återtog detta ämne. Frågorne blefvo ſedan mera allmänne, ſträckte ſig til Europa och hela Chriſtenheten. Det enſkilta förtroendet gick imedlertid ſå långt, at han fick inträde i *Harem* och ſkulle förſöka ſin konſt på Prinſeſſorna. Detta var et nytt och artigt fält för LEMPRIERE, och jag hoppas det icke lärer blifva mindre för mine Läſare.

Prinſen gaf en af ſine Vänner befallning at följa Doctorn ſtora vägen til Harem, där de vakthafvande Snöpingar fingo tilfälelſe at lemna den Chriſtne Doctorn med Tolken fritt tilträde til Damerna, när hälſt de där infunno ſig. Under convoy af et par ſådane Stånd-drabanter gick han igenom flere mörka och ſmala gångar, och infördes i en öppen gård, ſom är et ſlags förmak til alla de rum, ſom där äro inredde. Knapt var han inom tröſkeln af detta heliga rum, än han fann ſig omgifven af ſvarta, bruna, brungula och hvita Qvinfolk, Huſtrur och barn. Alla gapade urſinnigt och med en tyſt förundran betraktade honom. Då han rörde ſig och talte med Tolken, utbruſto ſomlige i et otygladt ſkratt, då andra ſåſom af räddhåga ſprungo undan. En af Prinſens Gemåler var imedlertid tilſagd at emottaga beſök af Doctorn; och under denna beredelſe-tid var han til et allmänt ſpectakel. Man kände på knappar, ſpännen, ſtrumpor och alt, och maken hade de aldrig ſedt. En väl conditionerad Apa eller Kamel från Öſterlandet, ſkulle icke upväcka en mera gapande upmärkſamhet på en Land-marknad, än Lempriere åſtadkom i Prinſens Harem. Det pudrade håret ådrog ſig äfven deras upmärkſamhet: och ſåſom Morerne, hvilke ſjelfve bruka rakade hufvud, anſågo mjöl vara påſlagit för at dölja håret och ungdomen;

men; så trodde Qvinfolken, som sjelfva hafva långt och tjockt hår, at det hvita påslagna pulver var, för at förstöra ohyran. Men den släta hakan gjorde ej mindre Damernas förundran; och de hade disputerat sins imellan, om han därtil brukade rak-knif eller en sådan slags salva, hvaraf de stundom betjäna sig. Sat sapienti.

Imedlertid var Hennes Höghet färdig, och Doctorn tilsades at stiga in. Men i stället för en Österländsk Prinsessa, som i ögnablicket skulle intaga alla hans sinnen, som han i skönhet och pragt redan jämförde med en Drottning af rika Arabien, såg han icke annat än en gardin, som var dragen tvärs öfver rummet. En Hoftärna bad honom sitta ned på mattan vid gardinen, så skulle han genast få känna Prinsessans puls. En hand stacks i det samma fram ned under gardinen, och en röst bakom denna förlåten bad honom känna, och säga hvar hon hade ondt. Förgäfves gjorde han henne denna fråga tilbaka, med begäran at få veta, om sjukdomen bestod i magen, bröstet, hufvudet eller hvar? Hon räckte honom den andra handen och anhöll ytterligare, han ville säga henne beskaffenheten af sjukdomen och hjelpen däremot. Han försäkrade om omöjligheten at kunna tilfredsställa henne, med mindre hon ville beskrifva sit lidande; och begärde såsom högst ovilkorligt at

få se hennes tunga. Den oförskämda Doctorn! ropte hon til sin Tärna, som icke nöjd at känna vill äfven se! Nej det är ogörligt; det sker icke, svarade de bägge, oaktadt alt hvad Tolken i den Medicinske vägen kunde anföra. Efter mycken öfverläggning, föreslog Hennes Höghet sjelf, mera fintlig och ärfaren än et ungt Hof-fruntimmer, at skära hål på gardinen och sticka tungan därigenom. Det verkställdes genast, Doctorn såg et stycke oren tunga och kunde omöjligen få se mera.

Han blef äfven anmodad at besöka en annan Prinsens Gemål, hvars opasslighet bestod uti en svulst på halsen. Och som hon insåg nödvändigheten at visa detta onda, så prutade hon icke hvad hals och ansigte angick. Han beskrifver henne såsom et ganska vackert Fruntimmer, och mycket otålig öfver sit onda. Hon hade varit Prinsens Favorit, och hade dubbel orsak at vara bekymrad om halsen, som gifvit Prinsen afsmak för kroppen. Hon ville gifva alt hvad hon ägde och visa alt hvad hon hade, om han kunde hjelpa henne. Ovis om utgången kunde Doctorn ingen ting lofva och ingen ting taga, ehuru med bästa hjerta til bäggedera.

Under dageliga besök i Harem, blef han mera bekant med Damerna och desse mindre vilda. Han kände pulsen på alla; men

men de flesta blefvo misſnöjda då han förſäkrade dem äga god helſa. De friſka ville vara ſjuka, emedan nu ſå godt tilfälle gafs, och de ſjuka på ſtunden friſka. *Nu eller aldrig; alt eller intet*, äro Könets nästan allmänna lefnads-maximer, och ſåſom en thermometer för deras begär. Huru få äro de ſom känna, at *in medio conſiiſtit virtus!* men ockſå är Latin et dödt ſpråk.

Antalet af Qvinfolk, hvars lott det blifvit at utgöra Prinſens höga nöje, anſer Dr LEMPRIERE ſtiga til några och 20 perſoner, de 4 ordinaire Gemålerne inberäknade. Deras ålder tycktes vara ifrån 14 til 40 år, och deras utſeende blandadt. Såſom Morerne i almänhet föredraga de feta och fylliga af könet framför de magra, ſå förſtår ſig ſjelft at deſſa utvalda Damer icke voro magerlagda. Detta tycke är ſå afgjort, at där icke naturen eller en ſtilla och ſömnig lefnad kan ſätta fetma på männiſkan, ſå underkaſtar hon ſig på längre eller kortare tid en ordentelig gödning, likaſom man hos oſs brukar med kalkoner. En flicka ſom ſkall giftas, lefver en eller flere månader före bröllopet på en ſort kakor, tillagade af fint mjöl, grädda, ſpecerier, och alt hvad de äldres ärfarenhet i denna väg kan vid handen gifva. Deras gång och ſtällning i almänhet är ovig och tvungen, hvilket hufvudſakeligen beror af et ſå inſkränkt lefnadsſätt.

— Men til Harem igen. Så ofta som Dr LEMPRIERE där instälte sig, fann han Damerna altid lediga och arbetslösa, merändels sittande på gården, som var vackert stenlagd och med mattor betäckt i gångarne. Umgänge, prat och sqvaller om alt hvad som passerar inom deras murar, och hvad deras Haremske Stånddrabanter kunna berätta, utgör deras endaste tidsfördrif. Judinnor förfärdiga deras linne och kläder, och Slafvinnor eller svarta Qvinfolk förrätta alt gröfre arbete. Hvar och en har uppassning och betjening efter den ynnest hon står uti hos höga vederbörande. Ingen enda af dem kunde läsa eller skrifva, och de voro förundrade at den Christne Doctorn kunde bäggedera. De trodde at all hans konst bestod uti en fin känsel på fingerändarne, och at han af blodets omgång och fart utrönte sjukdomar, såsom en Astrolog dömer utaf stjernornes lopp om menniskors och verldens öde. De fria konster äro likväl icke helt och hållit banlyste ifrån detta dumhetens och lättjans Residence. Dr LEMPRIERE berättar, at en Mor, som någon tid vistats i Europa, dageligen underviste några Damer i Musiken och lärde dem at sjunga och spela. Instrumenterne för Landets finare Musikälskare äro en sort Mandolin eller Viol med 2 strängar, som accompagneras med röst och en liten handtrumma, til utseende såsom en sikt

med

med spändt skin, hvarpå man slår med fingrarne: Det är naturligt at musiken är i samma skick och smak som alla andra konster och vetenskaper i Landet. Det är endast frie människor, som känna det harmoniska öma och höga, för hvilket slafvens hjerta är altid tillyckt. En öfverlagd Despotisme borde ock aldrig tillåta musikens framsteg; ty alt hvad som lifvar känslan och kan åstadkomma hänryckning eller enthousiasme, är farligt för den tryckande Magten. Den påskyndar en slags uplysning; och i samma mån som denna utbreder sig, verkar känslan med electrisk egenskap til dess en hurtig marsch sätter alt uti rörelse. Jag har med nöje sedt et helt sällskap af Morer uti en slags förtjusning vid den musik, som Herdar längst in ifrån landet i en pastoral smak upfört. Jag högagtade dem, öfvertygad, at de voro människor, ägde et hjärta, och skickelige til ädla och öma intryck. Det var uti et enskilt hus här i staden, där förmodeligen en amateur samlat sina vänner at höra oskulden, kärleken och herdelefnaden besjungas utaf Atlas bebyggare. Orchestern hade satt sig under et Fikonträd, som gaf skugga åt hela gården. Upmärksamme åhörare suto rundt ikring i flere rader vid väggarne, och de närmaste taken voro fulla af Fruntimmer, som med betäckta ansigten men öpne öron deltogo uti denna förnöjelse, och för en li-

ten ſtund öfverlämnade ſig åt okände och förbudne känſlor. En allmän tyſtnad regerade ibland deſſe delade ſällſkaper och afbröts af intet annat än et fint och genomträngande ſkri af i--ja--i--ja---i, ſom det vackra könet ger ſåſom vanligt bevis af bifall och glädje. Jag beſåg och afhörde alt detta ifrån Holländſke Gen. Conſulns tak, och fann denna concert ganſka ſällſam. Jag tilſtår, den talade ingen ting åt mit hjerta; det var et aldeles okändt ſpråk; men jag är lätteligen öfvertygad, at en Vogler ſkulle här funnit et Thema för de ſkönaſte Variationer, och ſkulle muſicaliter lifligt uttrycka huru Fikonalöfven växte och frukten mognade, med flere ſådane finheter, ſom en ſtark inbillning ſkapar och bifaller. För Fruntimmers ſällſkap har man Fruntimmers Muſicanter, och ingalunda ſåſom hos oſs, Manſkräddare til Fruntimmers kläder. Jag har ſedt mina Grannfruar i deras Herrars frånvaro anſtälla ſmå Pickenicker och Luſtbarheter, där de danſat, ſjungit och raſat ſins emellan ſom hade de vetat ſine älſkare där i hemlighet förborgade. Dylika nöjen anſtällas äfven i Harem, där höga vederbörande är enſam Cavalier, men deltager i ſina Damers nöjen ſåſom en ung katt leker med råttor. De tillåtas aldrig gå ut vidare än i ſmå trägårdar inom Harems murar; och *Kiſlar Aga* eller den Öfverſte Snöpingen är anſvarig för alt hvad

ſom

ſom händer. Han är at anſe ſåſom Spinhus-Inſpector och Policemäſtare i en perſon, och nyttjar ſine underhafvande med-varelſer ſåſom Police-betjenter. De äro ganſka ſtränga; och ſom de aldrig kunna dela en glad ſtund med deſſa ämnen til högſta ſälhet; aldrig njuta lifvets förtjuſning; aldrig vänta hvarken en kärlekens eller medömkans blick; ſå öfverlämna de ſig åt en ilſka och vreſighet, ſom känſlan af et almänt förakt och den ypperſta ſaknad hos dem upväcker. Deras upförande emot Hr LEMPRIERE hade ockſå burit ſtarka vittnesbörd om deras tilſtånd; men han beſvärade ſig öfver dem hos Prinſen, och deras afund tyſtnade. Jag föreſtäller mig likväl at Damerna i Harem, deſſa offer för Deſpotens djuriſka nöjen och djuriſka raſeri; lifstidsfångar, beröfvade fri luft och rörelſe, utan vänner, utan göromål, at deſſa i och för ſig ſjelfva äro mindre olyckliga än i vår föreſtällning. Den gråter icke guld, ſom aldrig guld ägde, är et gammalt ordſpråk ſom här kan tillämpas. Men finge Doctor LEMPRIERE hålla föreläsningar öfver Ängelſka friheten, icke den conſtitutionella utan qvinno-friheten; finge han rätt förklara den naturlige Parlaments-Acten om *Habeas Corpus;* finge han för dem afmåla en rättſkaffens kärlek, et fritt öfverlämnande åt och njutande med den man älſkar; finge han med rörande ord föreſtälla dem: Chriſt-

na

na Qvinnors glädje på Jorden såsom mera verklig än löften om den Mohammedanske i Himmelen; finge LEMPRIERE, säger jag, känna Morinnorne på denna pulsen, då skulle de begråta sit tilstånd såsom alt för litet välsignadt; de skulle hata lifvet och uti jämnförelsen, uti sit tvång känna sin olycka. Uplysning kan därföre aldrig göra människors eller et Samhälles sällhet, utan i samma mån, som gamla fördomar och därpå grundade lagar och inrättningar försvinna och gifva vika för sanning och en sakernas mera ordenteliga ordning. Men den Regerande, som uti öfverlagde och frivillige offer åt et uplystare tidehvarf bereder en allmän sälhet, den äger större uplysning och människjo-kärlek än fördomar och egoisme; och sådan är icke ställningen i Maroco, hvarken i anseende til den befallande eller de lydande.

Muley ABDSALEM förbättrades ögonskenligen, och så mycket, at han efter en månads förlopp kunde sjelf skrifva til sin Herr Fader, då han vid Doctorns ankomst kunde knapt skilja ljuset ifrån mörkret. I sakernas så varande ställning kommer Kejsarens ordres til Prinsen, at genast göra sig färdig til en Pelegrims-resa til Mecca; och åtta dagar senare, at Doctorn har at oförtöfvat inställa sig i Maroco Stad. *O tempora?* Just nu, då Prinsen dageligen blef bättre, då fortsättning af samma medicinska diet

kunde

kunde vara af den lyckligaste följd, då Doctorn var vand och nöjd med sit elände, då skulle Patienten til Mecca och Doctorn til Maroco! Den förre skulle til äfventyrs sjunga et *Te Deum* på Prophetens graf, men den senare - - - - et *miserere mei* för Kejsarens fötter. Bägge voro missnöjde med Sultans vilja, och de tröstade hvarandra. Prinsen kunde icke föregifva någon orsak til et så oväntadt beslut, då han nyligen sjelf ganska mycket berömt Doctorns skicklighet; men Ödet måste vördas. Hr. LEMPRIERE föreskref hvad Prinsen imedlertid hade at iakttaga: han lemnade Patienten, och lidande sjelf lemnade Tarudant och sit Tarudantske Jerusalem den 30 November. Hans tilfredsställelse var liten, och hans belöning, så stor i löften, högst obetydlig i sjelfva verket. Utom en Piaster om dagen til uppehälle, hade Prinsen skänkt honom en Arabisk häst af medelmåttig godhet til 50 R:dlrs värde, en vacker Ängelsk Guldklocka, värd 100 Piaster, och dertil gifvit honom contant 30 Spanske Piaster. Sättet at gifva hade likväl hos Prinsen utmärkt mera granlagenhet, än Morer vid dylika rara tilfällen pläga iakttaga. Som Doctoren bodde et lit.. stycke väg ifrån Prinsen, nyttjade han denna anledning i anseende til hästen, och föreslog honom såsom et tidsfördrif och förfriskning at rida och bese det

vackra

vackra granſkapet. Då det desutom anſes för ringa och ſkamligt at gå til fots här i landet, blott ifrån den ena ändan af en liten ſtad til den andra; ſå utmärkte Hans Högh et äfven i detta affeende et ädelt tänkeſätt. Så gjorde Prinſen äfven med klockan; ty då Doctorn en dag för at förſöka hans ögon, framtog ſin egen och bad honom utmärka timan, det han verkeligen gjorde, obſerverade Prinſen tillika, ſåſom et bevis af förbättrad ſyn, at klockan var mindre vacker och af ſilfver; och ſåſom bevis af en motſvarande tackſamhet, bad honom emottaga hans guld-klocka, ſom i Doctorns hand vore en landsman. Detta var ju ganſka artigt; och en Europeiſk Prins ſkulle icke varit frikoſtig med mera granlagenhet.

Maroco Stad är belägen något öfver 20 mil ifrån Tarudant, och denna reſa gjorde Mr Lempriere på 4 dagars tid. Han paſſerade öfver Berget Atlas och den värrſta delen däraf, hvarom beſkrifning ſkall meddelas vid annat tilfälle. Han bor uti Judſtaden, men med mera beqvämlighet än i Tarudant. Han har ſällſkap utaf Spanſka Munkar och åtſkillige andre ſine Verldsdelsmän, ſom Kejſarens befallning eller egen kallelſe fört til detta Marocanſka Reſidence. Ingen ordentelig Poſt går därifrån til någon ort i Riket, utan alla ordres och ärender i allmänna och enſkilta göromål expedieras

me-

medelst Courierer, til häst och fot. På 7 à 8 dagar går en Exprès til fot beqvämligen imellan Maroco och Tangier. Han bär då en mjöl-provision jämte Postväskan på ryggen, och där han träffar vatten, där gör han sin måltid. De Handlande i Mogador affärda, för correspondencen skull med Europa, hvar 14 dag en sådan Extrapost til Tangier. Budet uppehåller sig då en dag hos Franske Gen. Consuln i Salée, och hvilar et par dagar i Tangier, innan återmarchen företages. Skulle Europeiska Posten icke vara kommen, hvilken ofta länge uteblifver för bristande lägenheter til våra Kuster, så får ändå icke Posten uppehållas, i anseende til angelägenheter inom landet. Herrar Consuler härstädes ombyta sins imellan at förestå Postmästare sysslan; men de hafva hvarken tafla eller horn, och öfverblifna bref finnes icke heller. Et segel, kommande ifrån Ängelsk eller Spansk hamn, är det käraste och mest interressante jag härstädes ser. Om det just icke medför bref ifrån Sverige, hvilka icke löpa öfver, så vankar ändå altid något nytt. *Les Gazettes de Leyde, Madridske* Tidningar och stundom äfven *Londonske* Dagblad underrätta oss i öfrigt om alt hvad som både händer och icke händer i Europa. Men imellan Gibraltar och Maroco är för det närvarande icke godt förstånd, och då vi lefva i dagelig fruktan för

något

något utbrott, ſom kunde ſtöra vår gemenſkap och rörelſe; händer i deſſa dagar at et Commando Sjukmanſkap, ſom ifrån Gibraltar ännu ligger här qvar, afbryter denna communication, och öpnar en annan directe med andra verlden. En Ängelſk Soldat afſomnade i deſſa dagar, och alla härvarande Chriſtne Män och Qvinnor beledſagade honom til ſit hviloſtälle i en öpen ſandbacke. Liket bars af förre kamrater, och några Moriſke Soldater följde til betäckning. Grafven var ganſka djup och jämnades med marken, at Morerne icke må igenkänna ſtället och upgräfva liket för kiſtan och ſvepningen ſkull, hvilket förut händt. Det ſkall Conſulerne imellan flere gånger varit i fråga, at utaf Regeringen begära en egen och inſtängd plats vid Staden til grafſtälle; men ſå länge döden icke öfverraſkat någon af dem, har man icke däraf gjort alfvar, och ſaken ligger imedlertid på bordet, Vi hjelptes åt alla at nedmylla denne vår Chriſtendoms-broder, och ceremonien ſlutades med allmänna och tyſta ſuckar til lifvets och dödens Herre. Efter Ängelſka Kyrkans Handbok kaſtas, äfven ſom efter den Svenſka, 3:ne ſkoſlar jord på liket, endaſt med den ſkilnad, at Dödgräfvaren där förrättar jordkaſtningen vid Präſtens ſida, då denne uprepar de vanlige orden: *Af jord äſt du kommen* m. m. Ängelſke Conſuln före-

föreſtälde Präſt och hans betjent Dödgräf-vare.

Jag ſåg en i lifstiden allmänt anſedd Mor nyligen jordfäſtas, vid ſidan af et mindre Helgon, ſtraxt vid Marknads-platſen. Den dödes ſon, en beſkedlig Talb, viſade mig grafven, ſom dagen före begrafningen murades och lämpades efter likets längd och bredd. Han ſade mig, at et lik lägges på högra ſidan emot den upgående Solen, med högra handen under hufvudet och den vänſtra långs åt kroppen. Jag frågade om jag finge öfvervara och ſe jordfäſtningen, hvartil han jakade; men en närſtående vardt ond, ſade nej, och at en Chriſtens ögon icke finge ſe ſå heliga ſaker. På längre håll var jag likväl åſkådare däraf. Bröd, torra fikon och något penningar utdeltes vid grafven åt fattige, ſom där förſamlat ſig. Vänner och anhörige gingo 3:ne dagar å rad efter bönſtunden e. m. til grafven, där de läſte och ſöngo öfver den döde. Då affomnade Mans-perſoner bäras til grafven, ligger liket fritt i ſin ſvepning och med en haïk betäckt på båren, ſom är med häckar på båda ſidor förſedd; men det är märkvärdigt, at et Qvinno-lik är med linne til häckarnes höjd betäckt och med vanliga breda ſkärp öfver häckarne likaſom faſtbundit på båren. Man kan ſåledes på anſtalterne ſe, utaf hvad kön den döde varit: och

det har frapperat mig, at Qvinkönet, som i lifstiden är så mycket tvång underkastadt och inskränkt, at dessa olyckliga varelser äfven på likbåren skola likasom vidkännas band; och således i lif och död vara friheten betagna.

Jag har i förra bref berättat, at Qvinfolken vid begrafningar tilställa et jämmerfullt tjutande i sorghuset; däremot ser man aldrig en Mansperson gråta öfver et lik, och det är i allmänhet lika så rart at se en Mor fälla tårar som skratta öfverljudt. De äro jämne och alfvarsamme, hvilket förmodeligen bör tilskrifvas deras fullkomliga och oinskränkta undergifvenhet för Ödet. Vid de mest ömmande dödsfall, beklagar icke den ene den andres förlust. Man säger endast: *Välsignelse vare öfver dit hufvud*, som besvaras med *Gud välsigne dig.* — Qvinfolken gå esomoftast til sine afledne vänners grafställen, beklaga sig och tiltala den döde. De lemna då någon sort mat efter sig på grafven, hvilket är et barmhertighets-verk i anseende til förbigående fattige, til hundar eller foglar. Man upreser i allmänhet en lång och smal sten vid den dödes hufvud med något utaf Elkoran inhuggit, och vanliga smärre stenar rundt omkring grafven utmärka dess längd och bredd. Förmögnare och förnämare Folk omgifva grafven med en mur, til 1 à 2 alnars höjd, som med knap-

par

par och uphöjningar är utſirad och merändels lägre åt öſtra ſidan. Öfver et Helgons graf bygger man et litet hus eller en ſå kallad *Dome*, där männiſkor ſtändigt uppehålla ſig och ſtundom lampor uptändas til den dödes ära. Om Helgonet ſtår i utmärkt anſeende, bebygger man platſen, för at närmare få deltaga uti deſs ära. Helgedomen innefattar då en ſtörre eller mindre krets, ſåſom til exempel den omtalda *Muley Abdſalem*, där många hushåll lefva och bo inom Helgedomens gränſor. Jag vandrar dageligen ibland Morernes grifter den förſt omtalde gångſtigen; men då jag en dag gick derutom och tog en vacker Lilja, hvaraf man gärna planterar på grafvarne, kom i detſamma en af Stadens Invånare, ſom jag kände, och på halfbruten Spanſka ſade mig, at jorden där var helig och at jag icke där finge gå än mindre plocka blomſter; men jag låtſade icke förſtå honom, ſvarade med *Bono* och välſignade honom, och han ofredade mig icke det minſta. Folk här ſom annorſtädes äro af olika, af argare eller mildare ſinnelag. Då jag nyligen jämte Holländſke Conſuln på en ſmal gata mötte tvänne unga Qvinfolk, och vi icke kunde paſſera hvarandra utan at röras, hvilket jag icke heller ſökte undvika, bannade den ena både mig och ſin medſyſter: *Du doter af en hora*, ſade hon, *kan du icke föra mig på en*

gata, dår jag ſlipper trångas med Chriſtna hundar. Jag ſvarade med vänliga och kärleksfulla ord, ſom jag dageligen ſtuderar, ſade at de voro vackra flickor och at jag tyckte mycket om dem. Flickorne ſtadnade och Holländſke Conſuln bad dem öpna haïken, då de viſte oſs fula men glada anſigten. Samtalet blef litet förtroligare i den ſmala gatan, och flickorna tycktes aldeles glömma at vi voro Chriſtne. De ſade ſig imellan, at de aldrig råkat ſå beſkedlige Manfolk, icke heller hört ſå höfliga och vackra ord. En Morinna, gammal och afundſjuk, kom och förſtörde vårt umgänge; och det var icke utan ſkälsord och ſvordomar hon kunde förmå flickorna at lämna de beſkedlige Chriſtne — hundarne. Framlefver &c.

Femte Brefvet.

Tangier d. 20 Febr. 1790.

Jag har lofvat at den af ſin Fader förföljde och förbannade Prins Yazid ſkulle framdeles blifva ämne för et ſärſkildt bref: och då jag nu ſamlat alla de underrättelſer, ſom Chriſtne, Judar och Mohammedaner kunnat bibringa, vill jag icke längre neka mig den heder at blifva Prinſens Biograph. Jag börjar min berättelſe utan vidare förberedelſe.

Ibland

Ibland de flere Europeiske Nationer som ingått fred och vänskap med Kejsaren af Maroco, har under nuvarande Regering ingen Nation varit uti et mera förtroligt anseende än den Spanska. Mexicanske gulldet, som Spanska Ministéren til öfverflöd utsådde ibland de mest verkande i Marocanske Cabinettet, hade på dessa et mägtigt inflytande; och Spanska Nationen, som ifrån äldre tider varit Morernes afsvurne fiender, blef i största hast *Gens amicissima.* Ingen Nation kunde ock göra sig den nytta af denna fred eller draga de förmåner ifrån Maroco, som Spanien; dels i anseende til den vundne säkerhet för egne Kuster och Sjöfart, som eljest utaf Moriske kapare ofredades, dels i anseende til en lätt och fördelaktig utförsel af Marocos producter, i synnerhet af Spanmål, som förut med större kostnad måste hämtas ifrån aflägsnare orter. Denne handel blef ock en Guld-grufva för Kejsaren. Utgående tullen ensam gaf honom större och vissare inkomst än hans röfvande Flotta kunde göra priser af värde, och då denne handelsgren därjämte spridde en viss förmögenhet ibland hans Undersåtare, fann han därmedelst en annan och mera säker utväg at til lands göra goda Kaperier. De höge Allierade voro således bägge nöjde. Men Kejsarens äldste Son fann altid orsak at vara missnöjd med Spanska

partiet. Ung och oförståndig, full af hat och fördomar emot de Christne, hade han ständige upträden med Spanjorer, dem han allestädes såg och altid förföljde. För deras skull måste Prinsen upbära ständiga bannor utaf en Fader, som dessutom icke mycket älskade honom och hvars lifligaste kärlek hade penningen til föremål. Muley Yazids almänna hat emot Christna, vände sig ifrån denne stund lika som mera enskildt emot Spanjorer, men andre orsaker kunde ock bidraga därtil. På fädernet god Mor; på mödernet Ängelsk sinnad (hans mormoder var född Ängelska); och utan andel i Spanska vinsten, bortkörd ifrån Hofvet, hade han fulla skäl at hata Spanjorerna, som där hade det starkaste inflytande. Morerne i allmänhet, hvilka icke kände förmånerna af handeln med Spanien, men väl följderna af hungersnöd, då missväxt inträffade, och at Spanske utskeppningen medtog vanlige tilgångar ifrån andre Landskaper: Morerne som ärindrade sig huru deras förfäder blifvit utur Spanien utkörde, som sedermera sjelfve lefvat i ständigt krig med denne granne, funno i denne handel nya skäl til gammalt hat. Prinsen kunde således formera en stark Opposition, och var i Kejsarens ögon så mycket mera farlig, som Staden Fes med omliggande trakter vid samma tid upreste sig, med föresats at utropa denne Yazid til Kejsare. Utan

at arbeta emot ſin fader, för at ſjelf göra ſig et parti, viſste han alleſtädes vinna folkets tycke och förtroende. Hans färdighet i ridande och ſkjutande, en medfödd ſkicklighet i Moriſke bragder, tilvann honom en allmän kärlek; och til äfventyrs fadrens förföljelſer gjorde honom mera älſkad af folket.

Yazid fick befallning at företaga en reſa til Mohammeds graf; en ſkyldighet ſom åligger hvarje rättſkaffens Muſulman. Religionen och Politiken förenade ſig at jaga honom utur landet. Redan på hemreſan, efter väl förrättad andaktsöfning, blir han underrättad om en kommande Caravan med Pelegrimer ifrån Marocos landsändar. Sådane gå alla år, då de ſamlas, hvila och förſtärkas på öfverenskomne ſtällen. De medföra ſtora ſkänker ifrån Kejſaren, dels i arbetadt guld och ſilfver at nyttjas i de heliga Moſkéerne, dels i penningar at utdelas ibland uſlingar i lyckliga Arabien, omkring Mecca och Medina. Kejſaren ville genom gudaktighets verk göra ſig förtjent at ſjelf blifva Helgon, utan tvifvel för at efter döden emot en annan Tyran kunna förſvara den han ſjelf då icke mera kan förfölja. Muley Yazid ſamlar kringſpridde Araber och bergsboer, och i ſpetſen för dem lägger ſig i förſåt för de helige reſande. Han öfverrumplar dem och ſätter ſig i beſittning af alt det guld de medförde; men förſäkrade därvid, at han ſjelf

på resa och i nöd stadd, vidtagit til sin frälsning en utväg, som i beslut och verkställighet väckt hans afsky: han ville framdeles deröfver förfona Propheten, men för det närvarande trodde han sig närmast berättigad til de penningar, hans fader och Fäderne-Rike kunnat umbära. Sjelf därpå besökte han Alexandria, Tripoli, Tunis och Algier, hvilket senare är i anseende til granlåt, artighet och konster et Barbariets Paris, och han hemkom til Maroco, en värdig Musulman, en berest Prins.

Kejsaren, underrättad om händelsen med Caravanen, bar et heligt hat til sin son och ville icke se honom, YAZID ansågs nu med svårare ögon än förut, äfven af dem, som interesserade i Spanska sakerne, hade starkare skäl at afhålla honom ifrån alt deltagande i Regerings ärender och i synnerhet ifrån Skattkammarn. MOHAMMED *Efendi* eller Premier Ministern var Chef för detta parti, en slug och verksam man, ganska förmögen, ehuru Kejsaren årligen tog ifrån honom största delen af hans tilväxande egendom. Men så länge Sultan MOHAMMED följde hans råd, kunde han vara obekymrad om morgondagen, en omsorg, som han lagt på den Sp. Ministerns axlar. Kejsaren ville aldeles icke se sin son, icke förlåta honom, oaktadt alla försäkringar om lydnad, bättring och undergifvenhet. Hemligen underrättad om en

en tilämnad befallning at arresteras och föras til en aflägsen del af Riket, reser YAZID directe til sin faders Hof, låter anmäla sig och säga: at han otvunget öfverlämnade sig i sin faders händer och godvilligt underkastade sig hans vrede, om all nåd vore utestängd. Kejsaren högeligen förundrad; lät förekalla sin son för at bli öfvertygad om et steg, som han icke kunde tro. Prinsen på sit ansigte begär nåd, och anförde mycket til sit försvar och urskuldande. Gubben hade ännu litet värma och känsla qvar: han förlät sin son och lemnade honom sin frihet, med befallning, at inskränkt och i största stillhet lefva i Meknes, där hans Moder, som nu mera icke hade et brukbart ansigte, och afskedad utur Harem, uppehöll sig. YAZID lydde, var en botfärdig son och älskades af sin moder; men misstänkt af Kejsaren, fruktad af Ministrarne, spionerad af det rådande partiet, lefde han väl et tyst men icke et roligt lif.

Stilleståndet var ock icke långvarigt. Prinsen fick befallning at å nyo resa til Mohammeds graf, at försona sit brott emot Mohammed. Han reste, men föga nöjd med denna Faste-, Böne-, Bot- och Bättrings-resa, öfvergaf han sit sällskap och besökte Algier, där han förra gången blifvit väl emottagen. Nu ankom bref ifrån Kejsaren til Regeringen i Algier, med anhållan at icke

hyſa en olydig ſon, en rebell, et vilddjur, ſom viſat det ytterſta förakt emot Gud, Propheten, ſin Fader och Kejſare. En gammal förbannelſe, den hårdaſte i ſit ſlag, och ſom jag i våra Dagblad läſte i Sverige, innan jag ännu tänkte blifva African och ſkrifva Marocanſke Annaler, uplifvades öfver hela Landet, med ve och fördömelſe öfver alla dem, ſom icke ſade et Ja och Amen därtil.

Yazid förnam, at förföljelſe å alla Orter väntade honom, och föredrog ſit Fädernesland framföre et främmande. Öfvertygad at hvarken förlåtelſe eller frihet där mera ſtode at vänta utaf en miſstänkſam och retad Fader, begaf han ſig til den friſtad, 5 Svenſka mil härifrån belägen, ſom jag uti förra ſkrifvelſen nämnt och kallas *Muley Abdſalem*. Yazid lefver där inſtängd ſedan ſiſtl. Maji månad, har låtit bygga et litet hus inom de helige gränſorne, och med en huſtru och några tjenare vil afvakta ſit öde. Förnyade förſäkringar ifrån en Fader om förlåtelſe och vänſkap voro likväl nära at öfvertala den tvekande Prinſen, färdig at med någre betydande och redan i lifvet helige män, dem Kejſaren ſkickat honom ſåſom löftesmän och ledſagare, begifva ſig til Maroco. Men närvarande vänner föreſtälde honom Kejſarens löften ſåſom opålitelige; och Yazid, på brädden af ſin undergång,

gång, blef igenom en främmande hand frälst ifrån den afgrund, dit en Fader ämnade störta honom. Han blef qvar i Helgedomen, och de utskickade, som trodt sig oskyldige verktyg i en underhandling imellan Fader och Son, återgingo til Kejsaren med helsning ifrån Prinsen, at han älskade visse Mäns hufvud, hvaribland Premier-Ministerns, såsom ojäfagtige bevis af den försonlighet man lofvade honom.

Nu blefvo alla underhandlingar afbrutne, och Kejsaren talade om icke annat, än at genom våldsamme steg vinna sit ändamål, at underkufva den uproriske, at med eld och svärd hemsöka Helgedomen och alla dem, som vågade hjelpa och försvara honom. I så critiske tider hade de Svenske och de Ängelske Consulerne icke dess mindre öfverenskommit at skicka den fattige Prinsen, närmaste Pretendenten til Riket, några nödvändighets-varor, bestående uti The, Socker, Kläde, Lärft m. m. Denne beskickning gjordes förleden Sommar, då Prinsen var i största förlägenhet. En gammal Morisk Trotjenare hos Svenske Consuln utförde detta granlaga ärende så väl, at ingen i Tangier hade minsta underrättelse därom. YAZID uti svar til Consulerne, betygade dem sin uprigtigaste tacksägelse, och försäkrade at han så mycket mera värderade den honom beviste vänskap, som han

visste

visste hvad de äfventyrade; och på sin Faders thron, där han med Guds hjelp hoppades en gång upstiga, ville han räkna denna tjenst dem och deras Nationer til godo. Et rykte ifrån sjelfva Helgedomen hade om desse skänker likväl utbredt sig; men förgäfves bemödade sig Gouverneuren at uptäcka gifvaren. Man tror, at ABDELMALEK sjelf nu sedermera begått et dylikt lurendrägeri, föga nitisk at i sin Herres höga ålderdom, i dess sista dagar skingra et mörker, som altid föregår den upgående Solen. En klok man tänker på morgondagen: och ABDELMALEK förenar en Christelig försigtighet med det Mohammedanske ödet.

Kejsaren upbådade alt sit Folk, samlade hela sin styrka för at bekriga sin Son i Helgedomen: men hela Krigshärar kunna ingen ting uträtta emot en fördom som allmänt rådande utgör sjelfva styrkan; och mägtigare än alla band herrskar öfver sjelfve Despoten. Vidskeppelsen, denna Fåkunnighetens Gudinna, är stundom välgörande och räcker en hjelpsam hand åt den olycklige och förföljde, som utaf inga Lagar försvaras och för hvilken den nedtryckta Mänskligheten icke vågar ömma. YAZID ensam uti en öppen koja, trotsar Marocanske Despotens magt och ilska. Med mindre Helgon är denne altföraktande Herre vand at bruka mindre complimenter. Han har för några år sedan, efter

efter föregifne uppenbarelser och samtal med Andar och Helgon, för at hämnas på några uslingar i en fristad, förklarat den saligen döde för en uppenbar skälm, låtit sköfla Helgedomen och mörda dem, som velat undandraga sig det öde, som Religionen bjuder at vörda. Men sjelfve Mohammed kan icke göra YAZIDS Patron til en skälm, eller förminska anseendet af vår *Muley Abdsalem*, som uti 150 år gjordt underverk, och hvars heliga anor upstiga i ren och oförfalskad ordning ända til den store Mohammed. Det förhåller sig med Barbariets Helgon nästan såsom med den uplyste Verldens Adelskap. Deras anseende skattas efter åldern och efter det intryck, som inbildningen gör på sådane menniskor, hvilke äro mera vande at beundra än at tänka. Kejsaren vågade icke profanera den fristad, som allmänheten vördade; han såg sig nödsakad respectera et Helgon, som han föraktade och hatade, hvars ära i närvarande tider är lysande i samma mån, som dess uprinnelse är mörk och invecklad, dess underverk löjlige. Imedlertid hade han likväl funnit för godt, at med en Observations-Corps i granskapet hålla Folket i ordning; och det var denne Armée, som under Muley ISCHEMS Commando camperade vid Tangier och jag före detta beskrifvit. Denne Anförare hotade vid ankomsten at med eld och svärd förstöra

alla

alla Yazids medhållare, at ödelägga hela granſkapet, och några kojor här och där upgingo i rök, då grannarne til Helgedomen, hvilkas förſta känſla ömmade för dem ſjelfve, genaſt ville öfvertala den olycklige Prinſen at öfvergifva Helgedomen, och på et aflägsnare mera okändt ſtälle ſöka ſin och deras frälsning. Yazid tycktes billiga deras fruktan och omtanka, och långt ifrån at på oſkyldige vänners bekoſtnad vilja grunda ſin ſäkerhet, gjorde han ſig färdig at reſa därifrån. Han hade verkeligen den ena foten i ſtegbögeln, men kunde omöjeligen, ſade han, uplyfta den andre ifrån jorden. En okänd och hemlig kraft, förſäkrade han, hölle honom qvar. Alt bemödande var förgäfves; han kände någon ting ovanligt, något ſtarkare än han ſjelf: och mäſtare öfver ſin vilja var han det icke öfver ſin förmåga. Händelſen kunde icke beſtridas; underverket kungjordes, och alt Folket trodde. Helgonet hade nu uppenbarligen åtagit ſig Prinſens förſvar; och granſkapet, hela trakten ingick uti en helig öfverenskommelſe, at med lif och egendom förſvara den lefvande och den döde Prinſen, at ſtyra våld med våld. Närmaſte granſkapet beſtår til en ſtor del af Scherifer eller Prinſar af blodet, hvaraf en gräſelig mängd finnes i Landet, men utan Privilegier eller vanlige företrädes rättigheter i et Land, där i Deſpotens ögon

ſåſom

såsom för dödsens lia, alt kött är hö. Imedlertid torde ingen Riks-historia kunna förete et exempel af så många allierade Prinsar. Sjelfva Tyskland och FREDRIC den Stores coalition emot Österrikiska Huset kan icke jämföras med denna Durchläuchtiga Alliance emot Kejsaren af Maroco. Och det var i sanning mindre kärlek til en olycklig broder än fruktan för höge Allierade, som afhöll vår Prins Fältmarskalken ifrån at något företaga. Sultan MOHAMMED, missnöjd med alla desse Prinsars upförande, gaf Tropparne upbrotts ordres, hvilke nu cantonera längre in i Landet, kallade Anföraren til Maroco til ansvar, och upsköt til lägligare tid hämnden öfver de öfrige.

Jag lämnar för en liten stund desse höge vederbörande hvar på sin ort, och vill anföra några händelser, som tilhöra samlingen af Barbariske anecdoter.

Tvänne utaf Muley ISCHEMS tjenare hade uti sistl. Januarii månad kommit i träta, hvilken så mycket svårare kunde biläggas, som de voro druckne, och bränvin upeldar Barbarens grymhet och blodtörstighet. Den ene sticker den andre i bröstet med knif; den stuckne dog på stället och mördaren blef fasttagen. Sammanhanget berättades för Prinsen, som utöfvar *Jus vitæ et necis* öfver sit folk: och då den döda icke mera kunde hjelpas, ville de lefvande frälsa den

den brottſlige. Flere bevekande ſkäl anfördes, och det ſtarkaſte hämtades utur 300 Spanſka Peſ. dur. hvilke ärbödos Prinſen för mördarens lif och frihet. Den höge Domaren tog ſaken uti nycktert öfvervägande, och utſlaget förkunnades, näml.: at den brottſlige följande morgonen ſkulle miſta en hand och en fot och utdrifvas ur Staden. Men denne morgon och förmiddagen gingo förbi . . . . och man undrade hvad ſlut den afdömda ſaken ſkulle taga. Eftermiddagen begaf ſig Prinſen til häſt ned til ſtranden, där folk altid är förſamladt, åtföljd af Soldater och tjenare. Den fängſlade blef genaſt efterſkickad, och Prinſen förklarade honom ſåſom fyllhund och mördare i dubbelt affeende brottſlig emot Guds och Mohammeds lag. Fyra Soldater, ſom voro färdige med ſkarpa ſkott, fingo befallning at ſkjuta honom ihjäl. Tvänne karlar höllo honom i hvar ſin axel eller ſnarare i haïken, ſom ſveptes omkring honom, och på afſtånd af några ſteg blef domen verkſtäld, och 3:ne ſkott togo honom omkring hjertat. Händelſen blef ſnart bekant, och allmänheten gillade Prinſens oveldughet. Jag gick ockſå ned til ſtranden där den ſkutne låg, och det ſtigande vatnet bortſköljde mördarens blod. Kroppen begrofs på vanligt ſätt och ſtälle, innan den hunnit kallna.

En

En annan mördare mycket mera brottslig än den föregående, frikändes i dessa dagar ifrån alt straff och ansvar. Utan at detta folk är dygdigt, ifrar hvar och en emot et olyckligt qvinfolk, som kärleken förrådt och som utan man finner sig i belägenhet at blifva moder. Den närmaste anförvandt begår då den ohyggeligaste gerning; och et dubbelt, et öfverlagdt mord skall utskrapa den vanära, som en naturlig svaghet förmenes ådraga en hel slägt. En Enka - - - - i sin bästa ålder, var så vida välsignad, at hela Staden talte därom. Hennes bror kommer en dag til henne, och under de häftigaste förebråelser för den skymf hon ådragit honom, stöter henne en dolk i lifvet, för at på en gång, sade han, befria slägten ifrån en dubbel smälek. Han fullbordade sit mord och blef gripen, bestänkt af blod, innan han hunnit til den Helgedom, där de största illgerningar skyddas af en stum vantro. Med en af sin systers blod rykande dolk i handen, bevittnade han den afsky han bar til hennes brott, och förklarade at han ännu i en annan systers blod vore färdig utplåna en dylik vanära. — Men våre Europeiske dueller äro icke mindre omänsklige, där för mindre omständigheters skull än en välsignad syster, ofta för et intet, en vän afhänder den andre lifvet och den brottslige ursäktas af en falsk *point d'honneur*, och uti

uplyste menniskors vanvett finner et lika lagstridigt bifall.

En händelse träffade mig i sistl. månad, som jag i ögonblicket fruktade skulle få icke bättre utgång än den farligaste duell. För mit nöje skull gjorde jag en dag en promenad til häst: och som man icke altid har tilfälle at rida i sällskap eller med vakt, så red jag ensam, utan at likväl skilja mig långt ifrån Staden. I det samma blir jag varse 2:ne Morer, som i fullt galopp kommo emot mig. De manœuvrerade med sina bössor, och på närmare håll lade an. Ingen undflykt var för mig möjelig; jag beslöt i fruktan och bäfvan at afbida mit öde, men ropade *Bono*, *Bono!* af full hals, för at med detta vänliga ordet likasom afböja den hotande faran. Några steg ifrån mig gåfvo de eld, och ur den molnsky som omgaf mig, hörde jag genljud af *Bono*, hvarmed de helsade mig. De voro Officerare eller Kaider utaf våra Troppar; de kände mig, talade vänligt til mig och vi gjorde sällskap til Staden, där man sade mig at et sådant helsnings-sätt vore den största heder som kunde bevisas, och var det man kallar *Krutridning*. Med denne förklaring var jag så vida aldeles nöjd; men gjorde inge promenader utom Staden ensam, så länge de svarta Tropparne där camperade. De aftågade i den oordning som deras Reglemente före-

föreſkrifver, huller om buller i ſiſtl. Januarii månad; och vi känne oſs alla lättade ſåſom ifrån en tung börda.

Men Prins Ischem hade gerna bibehållit detta Commando, och emottog ſine upbrotts-ordres icke utan at med et vildt miſsnöje utmärka den dagen. En Judſkräddare kom hem til honom ſamma dag med en klädning, ſom omöjligen kunde paſſa en kropp, där ſjäl och ſinnen voro högſt oſkapelige. Skräddaren fick upbära grufvelige ſlängar i ſtället för drickspenningar, då Prinſens HandSecreterare i det ſamma inkom, och okunnig om orſaken til Judens miſshandlande, hälſt det ſnaraſt kunde anſes ſåſom et af Hans Höghets tidsfördrif, berömde den vackra klädning, ſom Prinſen behagat påkläda ſig; men knapt hade han yttrat detta ſit underdåniga tycke, än Soldater inkallades, hvilke befaltes at genaſt bak- och faſtbinda HandSecreteraren och Judſkräddaren. Soldaterne beordrades därjämte at prygla dem bägge och vara färdige med ſkarpa ſkott, då Prinſen ville beviſta en målſkjutning. Gouverneuren, ſom recommenderat hos Prinſen denne ſin egen Hofſkräddare, blef genaſt underrättad om händelſen, och beſvor Prinſen i Guds namn at ſkona de oſkyldige, hvartil han ändteligen ſamtyckte, ſedan Gouverneuren lofvat at erſätta honom den bortſkämda klädningen. Prinſen

lät hårvis afrycka Skräddarens ſkägg, ſom är Judars och Morers ypperſta prydnad, och befalte honom, blodig ſom han var, gå til Gouverneuren och tacka honom för ſit lif. Men ABDELMALEK måſte ännu en gång vidkännas tyngden af den Högborne Öfver-Commendanten. Kejſaren hade anordnat en viſs ſumma penningar utaf Tullkammaren för Prinſen; och ſedan deſs Commando uphört, fordrade han ännu ſin Stat för följande månaden, hvilket Gouverneuren icke kunde villfara. Muley ISCHEM lät då arreſtera hela Tull-Societeten, hvilke utaf egne medel måſte utgöra den affordrade Summan; och ABDELMALEK var ändå glad, at blifva utaf med honom för det köpet.

Sultan MOHAMMED förlorade imedlertid icke tiden; men då han ſom General kunde för det närvarande ingen ting uträtta, var han deſsmera verkſam ſom Miniſter. Utan at vara hvarken en SVEDENBORGS, en MESMERS eller en CAGLIOSTROS anhängare, hade den Marocanſke Kejſaren dagelige uppenbarelſer, och han emottog Courierer ifrån de ſaligen aflidne när hälſt han behagade. Han hade täta ſamtal med Andar och Helgon, hvilke ſamfält förſäkrade honom, ar hans ſak var rättvis, och hans Son den rebelliſke YAZID oförtjent til det beſkydd Helgedomen lämnade honom. Hufvudſtaden ägde inom ſit territorium en dylik

lik Helgedom som vår *Muley Abdsalem.* Helgonet hade, sade Kejsaren, åtskillige gånger beklagat sig öfver granskapet af en afleden Gouverneur eller Basha, som där blifvit begrafven. Denne Basha hade i lifstiden varit ansedd för en rättskaffens och bra man, och hans minne hedrades af alla. Men Helgonet kände honom efter döden bättre än de lefvande, och hade försäkrat Kejsaren, at Bashan varit full af skrymteri och elakhet, til den grad, at Helgonet nu mera icke kunde njuta lugn och ro i sin graf. Det hade hos Kejsaren anhållit om likets bortförande, såsom ovärdigt at hvila vid dess sida. Kejsaren berättade denne uppenbarelse allmänt, och alle närvarande skyndade sig at finna fel hos den afledne Bashan, och i följe däraf Helgonets påstående billigt. Nöjd öfver en så god början, gaf han ryktet några dagars tid at kringsprida händelsen, och bestämde nya uppenbarelser. Desse dröjde icke längre än omständigheterne fordrade. Tvänne den afledne Bashans söner hade imedlertid instält sig i Maroco, dit Kejsaren låtit kalla dem; och han lämnade dem ogerna, sade han, del af Helgonets förtroende angående deras Fader. Uti et senare samtal hade Helgonet ytterligare påstått likets bortförande, med tilläggning, at om därmed dröjdes, funne det sig nödsakadt, för eget lugn skull i grafven, at sjelf

upkasta liket utur den helige jorden. Sönerne fingo imedlertid befallning at i tysthet upgräfva och annorstädes nedsätta den saligen döde. De blefvo likväl et par dagar uppehållne, och vid framkomsten til stället möter dem den sällsamme berättelse, at man en morgon funnit deras begrafne faders lik ofvan jord, väkt utom Helgedomens gränsor.

Här talas i våre bygder mycket om detta underverk; men ehuru blinde och lättrogne Morerne äro, tviflar jag at Kejsaren med hvad förberedde uppenbarelser som helst, kan något uträtta i anseende til Muley Yazid, som rask och oförskräckt, i spetsen för sine Prinsar, under beskydd af det stora Helgonet, vill försvara sig på fältet emot alt öfvervåld. Vi otrogne Européer, finna ögonskenligen at Kejsaren därmed syftar åt sin son, och at tillämpning däraf i sinom tid skall göras vid denna fristad. Således då han icke kan minska anseendet af vår Helgedom, vill han få öfver all måtto öka dess helighet, at contrasten imellan den förgudade *Muley* Abdsalem och den Gudsförgätne *Muley* Yazid skall blifva så mycket starkare, och vända allas hjertan ifrån denne senare. De skola såsom ljusets och mörkrets söner icke kunna trifvas under et tak eller på et ställe. Grannar til Helgedomen, där et blodigt uppträde förestår, vänte vi med fruktan och

bäfvan utgången af denna ſtrid. Sultan Mo-HAMMED, vand at bryta alla band, hvars vilja, til blygd för ära och religion, är Landets högſta Gud, är liknögd om medlen, blott han vinner ſit ändamål. Och ſådane äro ofta våre Gudar på jorden.

Jag bjuder til dageligen at dränka mine bekymmer uti Tangier-bay, åtminſtone at ſtärka min kropp och ſtadga mina krafter emot det onda, ſom hotar. Det har händt några gånger, at Morinnor paſſerat ſtranden där jag badat, då de ſtadnat och betraktat min lekamen, ſom i jämnförelſe med deras ſvartbruna kroppar, liknar en hvit Marmor-Apollo. Då jag ſtigit up ur vattnet emot dem, hafva de låtſat ſpringa tilbaka, och likaſom våra Chriſtna qvinfolk vågat et ſkrik; men ſnart fatta de ſtånd igen, och med öpen haïk och öpna ögon åſkåda mig. Morinnor känna i öfrigt icke den blygſamhet, ſom i våra Länder ſå mycket uphöjer Könets behagligheter. Anſigtet är det enda, ſom de med ſorgfällighet dölja; men om de äro mindre bekymrade eller granlaga i anſeende til andre kroppsdelar, ſå bör man icke ſöka orſaken därtil uti en briſtande ärbarhet eller en ſtörre lättſinnighet hos könet i denna verldsdel. De hafva i detta ſom i flera affeenden gjordt mindre affteg ifrån naturen än de policerade Folkſlag. Det är ofelbart at menniſkorne ifrån början eller i de äldſte tider gått

nakne, äfven ſom åtſkillige vilda folkſlag under et varmt luftſtrek ännu icke antagit bruket af kläder. Kringſpridde och afſkilde ifrån hvarandra uti ſmå hushåll, beſtående endaſt af man, huſtru och barn, hade ännu icke umgänget tilſkapat främmande begär å ena ſidan, ſvartſjuka å den andra, följder af en om icke borgerlig åtminſtone mera mänſklig ſammanlefnad. Men i denna belägenhet anſåg mannen för godt och rådeligt at omgjorda huſtrun med et bälte, och huſtrun kaſtade då en ſlöja öfver anſigtet. Betäckt och okänd var hon ſtrax mera fri, och blygſamheten gömde ſig under ſlöjan. Hon gick nu hvilke vägar hon behagade, och den ſvartſjuke mannen ſökte förgäfves at utmärka och känna ſin huſtru ifrån andras. Ifrån den ſtunden blefvo qvinfolken ſorgfällige at hölja anſigtet, mindre granlaga om det öfriga, ſom de hafva alla lika och med hvarandra gemenſamt. Jag har ſjelf flere gånger ſedt Morinnor vada öfver en bäck här nära vid Tangier, då de med betäckt anſigte och kläderne öfver hufvud driſteliga och i all anſtändighet, äfven uti Morers närvaro, nedſtigit i vattnet. *Naturalia non ſunt turpia.* Det är endaſt npfoſtran och vana, ſom tilſkapa denna ſlags blygſamhet; och ſå många folkſlags olika begrep därom tyckas ſätta denna tanka utom tvifvelsmål. Man finner Bibliſka Damer, ſom ſittande på vägen

gen med betäckt ansigte, drogo Patriarkerne utom vägen; och vår tids Masquerader och Carnevaler äro i visst affeende icke annat än Österländske Pantominer, där Gudinnorna Ärbarhet och Anständighet agera med förbundne ögon, likasom Kärleken och Rättvisan, hvilkas blindhet komma mången oskyldig på fall. Jag påminner mig en problematisk anecdot om tvänne unga Fruntimmer, som upstigna utur bad, blefvo af en ynglings ankomst öfverraskade. Bägge villrådiga och lika ärbara sökte, den ena med händerne för ansigtet at uttrycka sin känsla af blygsamhet, då den andra, såsom Eva med fikonalöfvet och uti ställning af en *Venus de Medicis*, såg denne *Actæon* med en hjorts skyndsamhet passera förbi. Skulle jag dömma dem imellan och gifva äplet åt den mest blygsamma, så blefve den förra min *Diana*.

Men desse här på stället okända Gudinnor draga mig för långt ifrån mine Marocanske ämnen, hvilka jag med mycket större nöje meddelar än samlar. Jag känner mycken förnöjelse öfver de svarte Tropparnes afmarche, som jag hoppades skulle bereda oss en fri och rolig lefnad; men en besvärlighet följer en annan, likasom de Egyptiske plågorne. En ostlig storm har rasat nästan hela året, besvärar folket och förtorrkar landet. Den har flere gånger varit så häftig, at

jag nattetid känt huſet och min ſäng däraf ſkakas. Om dagen flyger ſand om öron och ögon ſåſom yrſnö uti Norden. Denna oſtliga vind orſakar tillika en opaſslighet, en *malaiſe*, ſom jag bättre känner än jag kan beſkrifva, och är beſvärlig äfven inuti rummen, i ſynnerhet om den vrider ſig til ſydlig, då den får namn af *Siroc-vind* och medförer en qväfvande värma. Hittils hafva deſſe *Siroc-vindar* icke varit långvarige eller mycket beſvärande, och jag vill upſkjuta med deras beſkrifning tils vidare ärfarenhet. Väderleken har i detta år varit ovanlig, jag tror i alla Verldsdelar. Bref ifrån Sverige berätta at Vintern därſtädes varit ſom en Vår, utan ſnö och froſt. I Ängland har man haft en aldeles Italienſk Vinter, då förledit år *Themſen* nyttjades ſåſom våre Nordiſke ſjöar. Uti Italien har fallit mycken ſnö; men på Spanſka kuſterne och uti Barbariet har man ännu i ſlutet af Febr. månad icke fått en droppa rägn, då vid denne tiden alle ſtrömmar vanligt öfverflöda och communication orter imellan utaf briſt på broar uphör. Hela Sommar-proviſionen för folk och fä beror på nederbörden i vintermånaderne, och jorden är ännu aldeles torr; emottager deſto ſtarkare hetta vid en annalkande Sommar, och hotar oſs således med hunger, törſt och en förſmägtande luft. Men det onda ſom vi frukta, kunde ännu hjelpas,

pas, och vi hoppas mycket utaf de processioner, som Morer och Judar nyligen begynt för at draga välsignelse ned öfver Landet.

Stadens pojkar började för snart 14 dagar sedan, at stryka omkring på gatorna, och med en stojande sång begärde rägn; men som Himmelen icke täcktes höra deras röst, begynte de äldre, samtelige Stadens invånare, at ifrån Moskéerne efter vanlige bönestunder anställa processioner igenom Staden ut til den förr omrörde närmaste Helgedomen, där böner förrättades och hvarifrån de sjungande återkommo och uti Moskéerne åtskiljdes. Ungdomen gick främst, bärande på sina hufvud stycken af Elkoran, klistrade på tunna brädstycken, hvilka de uti Scholarne lära utan til; och de äldre följde därpå, utan ordning, dock så at *Cadi* och *Talberne* eller alla de Skriftlärde gingo i främste lederne. Deras vanliga bön eller sång är: *Yarbi Örbåmna*, som uttydes: Min Gud förbarma dig öfver oss! hvilket de i tvänne afdelningar afsjunga, så at det ena partiet börjar när det andra slutar. Melodien, som likväl icke är mycken melodie, är alfvarsam, och har verkeligen något rörande, då man därjemte besinnar ändamålet; men til et annat bön-formulaire, nemligen: *Du Gud, alsmågtig och stor! vi hoppas på din nåd! bönhör oss!* hafva de en melodie, som är högst löjlig och liknar en ägta bondpolska. De hafva hittils endast

tvänne

tvänne gånger i veckan anſtält deſſe Andagts-proceſſioner, men äro nu ifrigare, och gå tvänne gånger om dagen, kl. 8 om morg. och kl. 2 e. m., flere dagar i veckan. — Och då de vanlige Helgon och ſaligen af-ſomnade ännu icke förmått beveka Himme-len til nederbörd, gå proceſſionerne nu en timmas väg längre bort, til deras grafſtälle, ſom ſtupat i krig emot de Otrogne, i hopp at deras förböner äro för Gudi och Prophe-ten mera gällande. En liten gata midt emot vårt Svenſka Hôtel leder til en mindre Mo-ſké, hvarifrån denne förſamlings ledamöter komma ſjungande, för at förena ſig med proceſſionen ifrån förnämſta Moſkén; men ſom de ſenare ofta ej äro ſå ſnart färdige ſom de förre, måſte deſſa hela halftimman afvakta deras ankomſt, då de imedlertid ſtillaſtående fortſätta ſamma ſång, ögonen fä-ſtade emot de dröjande, och hjertat fullt af otålighet och bannor. Judarne hafva fått be-fallning at äfven anſtälla proceſſioner ifrån Synagogorne til deras begrafnings-plats, hvil-ket de förrätta kl. 10 f. m. och 4 e. m., lika ofta ſom Morerne. De ſjunga *Davids Pſalmer* på deras egen obehageliga melodie, och hafva nu återbegynt Pſalmerna för 3:dje gången. De ſjunga på Ebreiſka, utur min-net, til och med ſmå pojkar, 8 á 10 år gamla. Det är luſtigt at höra Morer och Judar ſjunga på en gång, då de förre hem-

kom-

kommande möta de senare utgående. Judarne måste då barfotade gå långt ur vägen, och de skrika utaf full hals. Om aftnarne sjungas andeliga visor ifrån Tornen, där bönstunderne vanligen utropas. Det berättas at Morinnorna äfven strykande omkring på gatorna, begära nederbörd och välsignelse. De skola en gång ha varit ute, men sent på aftonen, då jag hvarken hörde eller såg dem. För Stadens pojkar är denna eländes-tid en högtid och glädje-fäst: de samlas alla dagar, och sjungande Bot-Psalmer, köra Judarne ur gatan och slåss sig imellan. Jag har frågat en Jude, utaf hvad anledning de, såsom högst föraktade, kunde anses värdige at bedja Gud om rägn; hvarpå han svarade: at Judarne skulle sjunga för at uttrötta Guds öron, som ledsen at höra deras skrål, desto snarare skulle låta rägna på Jorden. Också, om Gud hade öron för musik, skulle rägn ösa ned efter första processionen, ty de hafva en jämmerlig melodie på Konung *Davids* Psalmer. Jag tror likväl, at denna föregifna orsak är mera ondska än sanning, ehuru jag sedt Morer hjerteligen skratta, när Judarne dragit på med sina Ebreiska sånger. Sädes-priset har redan stigit til fyradubbelt värde emot vanligheten; men oaktadt denna hotande utsigt, tillåter Kejsaren, ifrån vissa hamnar, som äro Spanjorerne uplåtne, utförsel af Spanmål, då den länge-

ſedan borde vara förbuden. Kejſaren ſer mera uppå den vinſt, ſom i Tull honom tilfaller, än på Folkets väl och bibehållande. Inköpet för ſå mycket ſom en tunna Hvete är 5 Piaſt. fort. och Tull-afgiften belöper ſig til 3 P. f., ſåledes betalar Spanjoren 8 P. f. för en tunna hvete, och beſörjer ändå utſkeppningen. Ifrån Tangier och Tetuan är all ſlags utförſel förbuden, ſå väl af Spanmål ſom Victualier; men detta förbud har egenteligen affeende på Gibraltar, ſom Kejſaren vill låta känna tyngden af ſin vrede. Jag har i förre bref berättat, at Gouverneuren i Gibraltar nekade at låta reparera en Moriſk Fregatt, hvilket högeligen förtröt Kejſaren; ſom genaſt fördubblade tullen för proviſion til Gibraltar. Den Ängelſke Gen. Conſuln beſvärade ſig däröfver, åberopande ſig en artikel i Tractaten imellan de reſpective Magterne angående Oxar; men då Kejſaren i bref til ſamtelige Conſulerne förſäkrade ſig, i affeende på Ängelſka Conſulens Note, hafva nedſatt Tullen til det vanliga, befalte han därjämte ſin Gouverneur at icke tillåta någon proviantering för Gibraltar, med mindre den fördubblade tullen ärlades. Vederbörande i Gibraltar afhandlade då med Spanſke Båt-Captener eller Patroner, ſom inſkeppade hela laſter med oxar för Spanſk räkning, emot 4 Piaſter i tull per hufvud, men gingo til Gibraltar och gjorde god handel.

del. Detta lurendrägeri blef sluteligen uptäckt, och Kejsaren, för at äfven hämnas på Spanjorerne, förböd i allmänhet utförsel til Spanien och Gibraltar ifrån dessa närmaste hamnar. Således uphör all communication för det närvarande emellan oss och Europa; och vi känna genast saknaden af 2:ne artiga Officerare, som gjort oss långvarigt sällskap, men måste jämte här liggande sjukmanskap återgå til Gibraltar, där ätande personer nu borde vara til införsel förbudne.

Ryktet har sedan Tropparnes aftågande flere gånger berättat, at Prins YAZID blifvit af sine Prinsar och Bergsboar utropad för Kejsare, och at en krigshär vore snart för våre portar at taga staden i besittning. Jämmer och oro har då intagit allas sinnen, helst Judarnes, som altid hafva Jerusalems jämmerliga förstöring för ögonen. Det säges, at YAZID i största hemlighet begärt något penningar och varor af Judarne i Tetuan, som hafva mycken förmögenhet; men at de gifvit honom et spotskt afslag och gjort sig en förtjenst däraf hos Kejsaren. Jag fruktar för deras öde under en tilkommande regering. Gubben har behandlat dem vackert, efter Landets sed, och nyttjat dem vid Hofvet, i Upbörden och vid allehanda tilfällen. Han känner deras genie; och om de förstå at samla penningar, så har han förstått at dela med dem. — Gouverneuren ABDELMA-

LEK

LEK är i svår belägenhet och villrådig hvad parti han skall hålla. Kejsaren är gammal och svag, lättrogen på ena sidan, misstänksam på den andra; och Muley YAZID, fattig och förföljd, är likväl den upgående Planeten. Senaste berättelser ifrån Maroco innehålla, at Kejsaren mår väl, ehuru anstötar af blodstörtning och svindel esomoftast öfverraska honom. Han nyttjar 2:ne Lifmedici, vid namn HAMET och ABDERHAMAN, hvilkas ära en framtid skall uphöja såsom Moriske *Esculaper*. Emot dem bör jag likväl för sanningen skull anmärka, at de icke kunna citera hvarken *Hippocrates*, *Galenus*, *Paracelsus* eller *Sanctorius*, ehuru nyttig denne senare kunde vara uti et svettdrifvande Climat. Jag tviflar äfven at de äro Doctorer i det Tredje eller *legitime Promoti*. Åderlåtning och vissa decocter skola i allmänhet nyttjas emot allehanda sjukdomar, men *purgare*, *sudare et clisterium donare* är ej autoriseradt af dessa Barbariska Faculteter. Landets Medici äro snarare hvad man kallar *kloka Gubben* än Läkare; jag vill säga at de heldre bruka hemlige och obegripelige curer än naturlige läkemedel. Med språk til exempel utur Elkoran, med vissa Figurer, Hieroglypher, Amuleter, Talismaner med mera, som bäras på bröstet, i armgroparne, på ryggen m. m. bortskrifva de allehanda sjukdomar. Jag ser dageligen både

Morer

Morer och Judar, förſedde med dylike medicamenter, i ſkinn inſydde. En Jud-Doctor hade för någon tid ſedan påtagit ſig at bota en Morinnas ſjukdom, med åtſkillige läkemedel ſå väl utaf Elcoran ſom utaf Davids Pſalmer; och Juden hade i förtid tagit litet penningar på hand utaf hennes man. Nu hände den olyckan at curen ej nog haſtigt ſlog an, och Moren miſsnöjd råkar Doctorn på gatan och med hugg och ſlag förebrår honom okunnighet och bedrägeri. Han begärde ſina penningar med procent tilbaka; och då Doctorn ville affpiſa honom med förhoppning om helſans framdeles vederfående, hade Moren ſå när ſlagit Doctorn ihjäl på ſtället, om icke Venetianſke Conſuln af en händelſe paſſerat, och underrättad om händelſen, betalt receptets värde. I ſanning efter all ärfarenhet lyckas Judar bättre i handel än i Läkare-vägen.

Ifrån en Medicinſk Facultet gör jag et litet Academiſkt ſprång til den Theologiſka, och därmed ämnar jag ſluta detta bref. Anledning til detta ſenare ämne har jag utaf de dageliga Mäſſor, ſom i Spanſka Capellet nu efter Faſtlagens ingång hållas. Men det är icke i Tangier blott ſom Romerſka Kyrkan har Capell; hon har Apoſtlar i Meknes, Maroco och jag tror äfven i Mogador. Denna Miſſion är likväl mindre *pro propaganda fide* än *pro conſervanda.* Det förra

kan göras i et hedniſkt land, men icke ibland Mohammedaner. Orſaken går längre tilbaka, då Morerne och Spanjorerne förde ſtändige krig, och 100:detals Chriſtne Slafvar funnos i Landet. Kejſaren i Maroco, ſom ſå vida är tolerant, tillät Munkars établerande i Landet, där Slafvar nyttjades til arbete. Kyrkan bibehöll därmedelſt ſine kringſpridde och eljeſt förlorade får; och deſſe voro uti olyckan tilfredsſtälde utaf den tröſt och upmuntran, ſom Religionen gaf dem. Men deſſe Munkar böra vara äfven lekamlige Läkare, och i denna omſtändighet äro de hälldre af Regeringen förſvarade och af folket tålde. De icke allenaſt biträda ſine egne med läkemedel; de måſte äfven på kallelſe därmed betjena Morer, och äro ſåledes förſedde med Apothek, efter omſtändigheterna. De hafva ſina rigtiga Convent och en Intendent, ſom altid bör viſtas vid Hofvet för at kunna bevaka och föredraga deras åliggande. Då nu mera inga Slafvar äro i Landet och alt är ſtilla och fredligt, uppehåller ſig denne Prelat här i Tangier hos ſin bror, ſom är *Paſtor Loci.* De äro kunnige och beſkedlige män, muntre i ſällſkap, artige i lefnad och fuſka icke i Medicinen. Då jag ännu icke förſtår nog Spanſka för at tala det ſpråket med dem, har jag företagit mig at tala Latin, hvilket jag icke aldeles glömt, och de äro däröfver juſt förvånade.

Legit

Legit ut Clericus, ſade Prelaten til ſin broder och tog mig hjerteligen i famn. Men jag har den äran framlefva &c.

Sjette Brefvet.

Tangier d. 25 Mars 1790.

Mit ſenaſte af den 20 ſiſtl. Februarii hade knapt anträdt ſin reſa til Norden, än et intereſſant ämne, en fortſättning af Doctor Lempriere s viſtande i det ſödra Maroco, gaf mig et nytt tilfälle, en glad anledning til en annan ſkrifvelſe. Han är nu här ſedan den ſiſte Februarii, och hans dageliga umgänge ſätter mig i tilfälle at meddela följande:

Lempriere tilbragte 4 dagar på reſan imellan Tarudant och Maroco, ſom är omkring 20 Svenſka mils väg, och under tiden paſſerade öfver det namnkunniga berget *Atlas*. Hans berättelſe därom är ganſka intereſſant, men min penna förlorar ſig i deſſe Atlantiſke ytterligheter. Han omtalar en ſträcka af de meſt ryſliga berg och gruſlige bråddjup, ſtundom på ena ſidan, ſtundom på bägge ſidorne af en i alla väderſtrek krökande väg, ſå ſmal, at knapt en mula i ſender kunde på ſlipriga ſtenar taga ſig fram — med ödſliga trakter där en vild

och krypande ſkog omväxlade med nakne och hängande klippor, färdige at ſtörta ſig i en afgrund, ſom emot de ſnöbetäckte bergſpetſarne ſyntes ännu mera dyſter och förſkräckande. — Sådan är LEMPRIERES målning öfver *Atlas*, där han fann ſig öfverlämnad åt främmande och vilde följeſlagare, där oſäkerhet vid hvarje ſteg blandades med fruktan för Lejon, Tigrar och Ormar, deſſe ödemarkers vanlige och ryſlige invånare. — Men lägre delen af Atlas, ſom närmar ſig åt et Kejſerligt Reſidence, åt boningen för en af Jordens Gudar, denna ſida af Atlas viſar en annan tafla.

Ifrån ſkaplige höjder öfverfar ögat de vackraſte fält, och uti den rikt ombytande naturen finner ſjälen en förtjuſande hvila. Anſenlige byar voro här omgifne af vidlöftige trägårdar och täppor, och ſädesfulla fält omväxlade med lundar af fruktbärande träd, där de guldfärgade Oranger gjorde den ſkönaſte verkan emot en grönſka, ſom uti December månad var aldeles ny. Stora boſkaps-hjordar vallades uti ömnoge dalar, och Patriarchaliſke flockar af får och getter ſökte, hvar efter ſin art, födan i blomſterfulla ängar eller på branta klippor, hvilke med deſſe lekande fält gjorde en behaglig contraſt. Små vattubäckar ruſade ned här och där imellan bergsklyftorne, och under de vackraſte fall och et jämt ſorlande,

för-

förenade fig til en ftilla flod, fom i flere armar vattnade denna naturens luftgård, där foglarnes fång inftämde med herdars pipor, och det hela . . . detta beundransvärda hela författe åfkådaren i en gudomlig känfla, och uplifvade hans inbildning med ljufva betraktelfer öfver fornålderns menlöfa herdalefnad och det lyckliga lifvets Elyfeifka fält.

Phyfifka obfervationer öfver berget Atlas fkulle ofelbart intereffera mycket mera än deffa Topographifka; men en refande i Maroco har hvarken tid eller tilftånd til dylike underfökningar. Okunnighet föder altid mifstankar; men LEMPRIERES följeflagare kunde äfven få litet hindra honom at känna luften ganfka kall på höjderne, fom at fe det han befkrifvit. De förfäkrade honom at Bergsboer, fom förfökt beftiga defs högfta fpets, hade betalt denne deras lärdomslöfe nyfikenhet med lifvets förluft. Böffor, fom vid en vifs höjd affkjutas, gifva ingen knall, och högre up, fkall krutet uphöra at taga eld. Atlas fkall innehålla mycket järn, och man påftår äfven guld. Om *Bifcayas* grufvor någonfin fkulle lida brift på det förre, och de Mexicanfke på det fenare, då borde Spanien inkräkta berget Atlas, och realifera et *Plus ultra*, få framt myckenheten och halten af Barbariets metaller kunde upväga det blod eröfringen fkulle kofta.

Folket ſom bebor deſſa Bergs-trakter, kallas *Bereber* eller *Breber*, och äro Landets förſte bebyggare, verklige *Aborigines.* Då Araber och Saracener inkräktade deras Land, och intogo alla jämna fält, flyktade deſſe up i bergen, där de främmande förmodeligen hvarken kunde eller ville följa dem. De hafva bibehållit ſit eget ſpråk, ſom är ſå olika med det Arabiſka, at en *Breb* och en *Arab* icke förſtå hvarandra; men i öfrigt hafva de til en ſtor del antagit Arabernes Religion, bruk och ſeder. De bo dels uti bergsklyftor, dels uti dalarne, där de uti ſmå jordkojor utgöra ſå anſenlige bylag, at deſſe trakter tyckas bättre bebygda än de vackraſte Landſkap, där Åkerbruk och Trägårdsſkötſel lofva ſjelfmante framſteg. De betala väl ſkatt til Kejſaren; men med en frivillighet, ſom egnar et otilgängligt Folk. Då de för någre år ſedan vägrade tilfredsſtälla Sidi Mohammeds ſnåla godtfinnande, commenderades Troppar emot dem; men ſom kunde ingen ting hufvudſakeligen uträtta. Breberne togo ſin rikedom up med ſig i bergen och lämnade et fritt fält åt ſine ſlafviſke fiender. De öfver all verlden kringſpriddé Judar, äro kringſpridde äfven på Berget Atlas, där de äro Brebernes handtverkare, och arbeta i den enkla och okonſtlade väg, ſom deſſe naturens ſöner kunna behöfva. De äro äfven kände

under namn af *Piliſtiner*, och förmenas vara flyktingar ifrån Paleſtina och Egypten, och hafva med Breberne flyttat up i bergen; då däremot de i Städerne boende Judar, äro utur Europa, tid efter annan förjagade. Brebernes enda yppighet, ſäger Lempriere, beſtår uti böſſor, ſom de med ſilfver och elfenben pryda til ofta 70 Piaſters värde; men ockſå är jagt deras ypperſta tidsfördrif, och förmodeligen det bäſt lönande, emedan de i Maroco och Mogador altid finna Europeiſke köpare, til ſina Lejon- och Tiger-hudar. Sjelfve gå de meſt nakne, endaſt med et bälte om lifvet; eller betäcka de ſig i den kallare atmoſpheren och årstiden med en ylletygs-kolt utan ärmar, och bruka ingen ting hvarken på hufvud eller på fötter. *Le Chevalier* de Florian uti ſin Bok: *Le Siege de Grenade*, menar, at denne norra delen af Africa, ſom allmänt kallas *Barbariet* eller de Barbariſke Kuſter, fått detta namn efter *Breberne* eller *Bereberne*, ſom där af ålder bodt. Om denna tanka endaſt för ſin nyhet behagar mig, kan jag icke ſäga; men om man med namn af Barbarer velat utmärka alla dem, ſom i anſeende til konſter, ſeder och vetenſkaper voro ifrån höſſade Nationer åtſkiljde, ſå hade man förmodeligen äfven i Europa och Aſien funnit och ännu haft Barbarer och Barbarie, i detta affeende; eller hvarföre med et viſst för-

akt utmärka blott desse kuster af Africa, hvilka ehuru förtjente til namn af Barbari, förtjena det icke mera än det öfrige Africa, Levanten, kusterne af Egypten och det närgränsande Asien?

Doctor LEMPRIERE hade med förtjusning sedt de ödsliga och skyhöge bergen med sine afgrunder, ombytas uti frugtbärande högder och dalar; och Philosophens öga, vant vid naturens jämna steg, förestälde sig i 3:dje afdelningen et vackert och vidsträckt fält. Staden *Maroco* (Marokos efter Landets uttal) stor och vidlyftig i sig sjelf, omgifven af trägårdar, bygnader och palmlundar, utgjorde en förträffelig synpunkt, och et det vackraste perspectif. Dess hvita torn upreste sig högt öfver alla hus och trän, och, då de med inga andra höjder kunde jämnföras, var deras anseende så mycket mera majestätiskt. Såsom en Drottning öfvergår andra i pragt och rikedom, och Kronan uphöjer henne öfver alla hufvud; så låg Maroco i medelpunkten af et fält, hvars gränsor ögat icke kunde mäta, men hvars fruktbarhet, rikedom och härlighet, genomskurit och vattnadt utaf krökande strömmar, gjorde ögats skönaste föremål. En sådan belägenhet tycktes vara afpassad til Residence för en Marocansk Sultan, som ensam hög och stor, reser sig öfver all jämlikhet, hvars välde är gränslöst som inbildningen,

och

och ſom har flere Länders välfärd och förmögenhet för ſina fötter.

LEMPRIERE fördes til Judſtaden, ſom omgifven med egna murar ligger under murarne af Staden Maroco. Han inqvarterades och bodde förſvarligen hos en välmående beſkedlig Jude. Ifrån et Europeiſkt hus, tillhörigt den förr omtalte Kejſerlige Secreteraren CHIAPPE, fick han hämta åtſkillige nödvändige hus- och köks-perſedlar. Flere Europèer viſtades och bodde uti Judſtaden, där en Moriſk Gouverneur borde anſvara för ordning och ſäkerhet; och LEMPRIERE befann ſig uti Maroco vida bättre än uti Tarudant. Trenne Spanſke Munkar hade et litet Kloſter och bodde helt nära intil honom. En Franſk Officer, ſom commenderad til Franſka Colonierne, på Guineiſka Kuſten, hade lidit ſkeppsbrott omkring *Gröna Udden*, och jämte några Franſke matroſer, blifvit ifrån de vilde Araber löſt utaf Kejſaren, viſtades äfven i Staden, utom flere Handtverksmän i Kejſerlig tjenſt, ſamt några Ängelſke matroſer, hvilke i anſeende til deras gemenſamma Fädernesland, meſt intereſſerade honom. Deſſe berättade:

At et olyckligt ſkeppsbrott hade mot ſlutet af år 1788 kaſtat hela beſättningen af deras til *Guinea* ämnade fartyg på Africanſke Kuſten vid *Cap Noon*. Landet däromkring var öfverhöljdt med ſand och ſyntes

 aldeles

aldeles öde. De hämtade ifrån fartyget för gemensam räkning matvaror, penningar och kläder, så mycket de trodde sig kunna bära, och beslöto at följa Kusten norr åt til Marocanska Staden *Santa Cruz* eller någon närmare ort, därifrån de kunde begära Ängelska Kronans försvar. Efter 2:ne dagars vandrande, blefvo de varse en flock vildt utseende människor, som beväpnade med klubbor och knifvar kommo emot dem. Antalet var så stort, at de trötte och utmattade sågo sig utur stånd til försvar. Men desse vilde upförde sig såsom andra hederlige röfvare: de skonade lifvet och togo penningar; men de ansågo äfven dem sjelfve för goda priser. Sedan de angående rofvet så när mördat hvarandra, kommo de sluteligen öfverens om delningen; och illa handterade, slagne och afklädde blefvo desse skepsbrutne släpade til särskilde ställen, där de uti eländige hyddor bevakade, och utan annan föda än osmakelige bär, dåligt vatten och då och då litet mjölk, tilbragte flere dagar, ängslige öfver det närvarande, tröstlöse öfver det öde, som icke utan orsak kunde fruktas. Det usla underhåll, hvarmed de förseddes, öfvertygade dem imedlertid, at de icke råkat ut för människo ätare, som i okände Verldsdelar utgöra skeppsbrutnes första farhåga. De åskådades och bespottades af kommande och gående, män, qvinnor och barn, af

hvilka

hvilka de fleste voro nakne, alla uti naturens vilda tilstånd. Deras lineamenter, utseende och färgen af deras hud voro utaf den beskaffenhet at de icke kunna misskännas vara grannar til Negrerne. Men hvarken hade de smått knottrigt hår som desse, icke heller rakade hufvud som Morerne. De båro et långt svart och åt alla sidor upstående hår. LEMPRIERE hade sedt några dylike i Tarudant, där de drifva en liten handel, och han igenkände dem på denna beskrifning. Lyckligt vis hafva desse Ödemarksboer fått ifrån Guineiske Kusten begrep om Slafhandel, och at människor äro god handelsvara; utom hvilket alla på desse Kuster olycklige skulle i sin frälsning finna en vissare död, än den de undkommit. Köpare infunno sig på vanlige marknads-platser, där de emot knifvar, dolkar och andre Europeiske persedlar tilbytte sig Européer, och emot til äfventyrs Ängelske varor handlade verklige Ängelsmän. De blefvo likväl icke alla aldeles åtskilde, utan under deras slafviske syslor, som i synnerhet bestodo uti at i en brännande sand hämta långväga vatten, kunde några af dem någon gång råkas, och de tröstade hvarandra. Et knapt lifs uppehälle jämte hugg och slag, efter desse Vildars omänsklige godtfinnande, ökte ännu mera tyngden af deras olycklige lif. Efter 3:ne sådane månaders förlopp klarna-

de

de på deras mulne himmel et litet hopp, då de funno lägenhet at uti bref til Ängelske vice Consuln i Mogador berätta deras tilstånd och begära hans åtgärd til deras frälsning. Denne skref genast därom til Gen. Consuln i Tangier, som hos Muley ABDSALEM, hvilken vid samma tid negotierade om en Ängelsk Medicus, recommenderade denna sak på det bästa. Ändteligen ärhöll denne Prins, hvars Gouvernement gränsar intil desse Kuströfvares öknar, sin Herr Faders, Sultan MOHAMMEDS tilstånd at köpa de Ängelske Matroserne frie utur deras slafveri, jemte befallning at öfversända dem til Maroco; och aldrig kunde et ljufligare Evangelium förkunnas dem i Africas ödemarker, där de, efter 8 månaders lidande ansedt sig för altid förlorade. De hade alle, utom Captenen och en Neger, den 28 sistl. October, samma dag och korrt före Doctor LEMPRIERES ankomst til Tarudant, passerat denne Stad til Maroco. Och underrättad därom, hade han genast förmått Prinsen at låta efterfråga och utlösa de 2:ne ännu återstående olycklige; men vid hans afresa ifrån Tarudant, hade ingen underrättelse om dem ännu inlupit. Desse Ängelske Matroser, jämte de förr omtalte Fransmän, som utstått et ännu längre och svårare slafveri, hade nu et litet underhåll af Kejsaren, och njöto i öfrigt frihet och säkerhet, efter landets omständigheter.

Hvad Staden Maroco angår, vill jag icke vara vidlöftig i des beſkrifning. Jag torde ſjelf en gång komma dit, och jag bör då hafva något at berätta. Det hufvudſakeligaſte är, at Staden ſkall vara 1 god Sv. mil (8 Ängelſka mil) i omkrets, omgifven af en ſtark mur med fyrkantige torn och en djup torr graf; men inga canoner finnas på murarne, inge tjenſtgörande Soldater i Staden. Gatorne äro trånge, ſmutſige och ojämna; äfven ſom huſen äro bygde utan ordning med ſtora trägårds-platſar, til en ſtor del obebodde och dageligen förfallande. Kejſarens Palats beſtår af flere bygnader, ſom dels hafva gemenſkap med hvarandra, dels äro åtſkiljde, de fleſte af föga utſeende, platta och hvitmenade. Det är omgifvit af ſå höga murar, at man utifrån knappaſt kan ſe bygnaderne, än mindre de lekamlige ſkatter, ſom där inneſlutne, äro almänheten hvarken til tjenſt, nytta eller nöje. Några portar äro af huggen ſten i Göthiſk ſmak upförde, där en Svenſk Stenhuggare och flere Europeiſke Handtverksmän dageligen arbeta, lönte utaf deras reſpective Nationers Hof. Caſtellet, på viſst ſätt hörande til Staden och endaſt medelſt en mur ſkiljdt därifrån, är ganſka vidlöftigt. Det utgör ſåſom en egen Stad, har ſin ſärſkilde Gouverneur eller Kaid, och en vacker Moſké med 3:ne ſtora kulor på tornet, ſom Morerne utgifva

för

för massift guld. Stadens utseende betraktad i sit hela, ökes ännu vidare utaf åtskillige bygnader med brokige och glacerade stenar öfverdragne, som med sine trägårdar äro imellan de Moriska och Jud-Staden belägne. Europeiske Sändebud och Prinsar af Blodet, som Kejsaren med synnerlig nåd vill hedra, blifva där emottagne och för Kejsarens räkning betjente. MOHAMMED Efendis eller Premier-Ministerns hus är ibland de vackraste i Staden, 2:ne våningar högt, omgifvit af en väl anlagd trägård med sine dammar för vattning om sommaren och för bad; är sin ägare värdigt, som med gladt ansigte och vänligt umgänge emottager alla Européer. En myckenhet speglar och penduler pryda alla väggar, och vackra mattor alla golf. Bildhuggeri med allehanda färgor i tak och på alla dörrar vittna i öfrigt om Morisk rikdom och smak. Gården, där de nedre rummen hade sina utgångar, är med mångfärgade stenar i rutor inlagd, och har i medelpunkten en källa med friskt vatten. I denna smak äro alla förmögne och bättre Morers hus inrättade; men detta och några få andra undantagne, äro de öfriga eländiga kojor.

Doctor LEMPRIERE upvaktade alla betydelige Morer och i synnerhet dem, til hvilka han hade Muley ABDSALEMS recommendation, och som borde utverka honom

et ſkyndſamt och nådigt företräde. Han fick genaſt ſtark practique i alla förnäma hus, där man förſäkrade honom om vänſkap och erkänſla; men ſå fort de ſjuke tilfriſknade och Doctorn icke behöfdes, tänkte man hvarken på ſjukdomen eller Läkaren. En hel månad paſſerades och LEMPRIERE hade icke fått audience eller hört et ord ifrån Kejſaren, på hvars befallning han ditkommit. Blottſtäld för dagelige bedrägerier, föraktad af de högre, ofredad af de lägre, oviſs om utgången, anſåg han ſin belägenhet ſåſom et ſlafveri. LEMPRIERE var i en förtviflad belägenhet, och blef det ännu mera i anſeende til de rykten, hvilka om honom begynte flyga omkring i Staden. Kejſaren var ond, ſade man, och ville hämnas på en Ängelsman, ſom under namn af Medicus kommit in at ſpionera Landet och afhända hans meſt älſkade ſon lifvet. Sanningen var, at Kejſaren, ſom den tiden var i miſsförſtånd med Gibraltar, ooh nu uphäfvit all gemenſkap med denne plats, anſåg med miſsnöje, at en Medicus därifrån utan hans ſärſkilde tilſtånd infunnit ſig, och honom ovetande practicerade längſt in i Landet. Därtil hade Kejſarens Hof-Läkare, förmodeligen utaf afund til en främmande ämbetsbroder, ſom ty värr imellan rättrogne Läkare i Chriſtenheten äfven händer, beſkrifvit Europeiſke medicamenter alt för ſtarka och ſkadeliga för Prin-

ſens

ſens ſvaga conſtitution. Lempriere önſkade ingen ting högre än et företräde, för at ſig til ondo eller godo, få explicera ſig med Kejſaren.

Ibland andra patienter, ſom Lempriere imedlertid beſökte, befann ſig en Judinna, huſtru til en af Kejſarens betydeligaſte Judar. Denne utaf ärkänſla påtog ſig at förſöka det ytterſta för at ſkaffa honom audience; och Judens goda vilja uträttade mer än alla de förnämes löften, ſom utan ſärſkilde preſenter icke ville beſvära hvarken ſig eller Kejſaren för en obetydlig perſons ſmå angelägenheter. Detta ſkedde ſå haſtigt, at då Lempriere ena dagen begärt Judens bemedlande hos Kejſaren, infunno ſig andra dagen vid middagstid, några ſvarte Soldater med ſtora klubbor i händerne, med befallning at Doctorn genaſt ſkulle följa dem til Kejſaren. Förgäfves begärde han tid at kläda ſig på anſtändigt och värdigt ſätt; de voro med ſine hufvud anſvarige för alt upſkof; och om han icke på ſtunden gjorde dem ſällſkap, måſte de återvända med berättelſe, at den Chriſtne icke ville lyda Sultans ordres. Lempriere icke allenaſt följde med dem oklädd, utan måſte ſpringa med dem ända til Palatſet, där han med ſin Tolk lämnades vid porten at afvakta ytterligare befallning: nu fick han tid at återhämta ſin anda, at vid portarne af Palatſet

latſet bereda ſig til den länge väntade audiencen. Han andades och ängſlades en och två och flere timmar, och ingen männiſka, ingen Ceremonie-Mäſtare hvarken hörde eller ſåg han. Efter långa 5 timmars väntan inſtälde ſig Introducteuren, och nu gälde det at ſpringa igen. Flere Borggårdar och ſmala gångar paſſerades i ſådan ſkyndſamhet, ſom ſkulle en minuts förlorande koſta Kejſarens lif. Ännu blef han vid ſiſte porten uppehållen, där vakten fordrade en preſent af honom, för at få ſe Kejſarens anſigte. Men då han ſåſom efterſkickad, fermt nekade at något betala, ehuru rart djur Kejſaren ock måtte vara, öpnades för honom portarne til Helgedomen.

Det var et ſtort gårdsrum, där Sultan MOHAMMED uti en liten öppen vagn, med en föreſpänd mulåſna, omgifven af några beväpnade och obeväpnade Morer och Negrer, ämnade med LEMPRIERE anſtälla et mediciniſkt förhör. Straxt inom dörren kaſtade ſig Ceremonie-Mäſtaren ned på anſigtet, kyſte jorden, under utrop af: *Lefve Konungen*, eller efter orden, *Gud bevare min Herres dagar!* På befallning gick han närmare, och berättade at det var den Ängelſke Doctorn med ſin Tolk, ſom nu ſtodo för Kejſarens anſigte. De tilſades at ſtiga fram, då i det ſamma 2:ne Soldater, ſpringande emot dem, höllo dem tilbaka, med

antydan at icke underſtå ſig närmare nalkas Kejſarens perſon. De voro på vid paſs 15 à 16 alnars afſtånd ifrån honom. Utan at med et vanligt *Bono Chriſtian! Bono Ingles!* helſa, kaſtade Kejſaren på honom et par ſkarpa ögon, och gjorde honom i början några mindre vänlige frågor; men viſade ſig ſedan nöjd med hans ſvar och kunſkaper.

Nu hade Doctorn repat mod och föreſtälde Kejſaren det ofog, ſom han trodde ryckten och berättelſer gjort honom, och hans medicinſke företag, med Muley ABDSALEM i Tarudant. Han åberopade ſig Prinſens bättre helſa, ſåſom fullkomligt bevis, at hvarken ſkicklighet eller god vilja bruſtit uti det han åtagit ſig. Han hoppades at Kejſaren öfvertygad därom, täcktes förklara honom ſin nåd, och tillåta honom reſa tilbaka. Kejſaren ſvarade, at han redan låtit ſine Läkare noga underſöka alla de medicamenter han gifvit Prinſen, och at de uti dem icke funnit något otjenligt eller våldſamt; han ville ock affärda honom ifrån Maroco, til deſs fullkomliga tillfredsſtällelſe. Efter några allmänna reflexioner öfver berget Atlas, deſs ſnöbetäckta ſpetſar, den dödande köld ſom där herrſkar, m. m. tog Kejſaren et nådigt afſked af Doctorn, ſade flere gånger *Bono Ingles, Bono Tabib*, och befalte några Soldater föra honom hem til Juden,

Juden, ſom ſkulle tilſägas at vara anſvarig för Muley ABDSALEMS Doctor.

LEMPRIERE gick fullkomligt nöjd ifrån Hans Barbariſka Majeſtet, och med en viſs tilfredsſtällelſe utdelade ſmå ſkänker ibland Kejſarens vänner, ſom med en ſlags rättighet därtil infunno ſig, och lyckönſkade honom at ha ſedt Kejſarens anſigte. Det beſkrifves utaf LEMPRIERE ſåſom föga ſynvärdt: aflångt, magert och brungult til färgen. Det bar ålderdomens och tyranniets ſtämpel. Det förra, naturens verk; det ſenare, vanans. Hvarje drag förrådde et oblidt tankeſätt och en elak böjelſe. Deſs gropige kinder voro fulle af bitterhet; deſs ſkelande ögon förde miſstroende på alla ſidor. En infallen mun, där mildhet och leende icke voro tecknade, tycktes förkunna grymhet och dödar, och en lång utmärglad kropp hotade at i ſit fall ännu kroſſa tuſendtals männiſkor. Sådan var Sultan MOHAMMED vid 80 års ålder; i naturens vanmagt, i ſin fulla ſvaghet, ännu en ſkräck och faſa för Barn och Underſåtare: ſlafvar under en blind Magt, utan lagar, utan mänſklighet.

Men denne MOHAMMED, underviſt i en ſann Moral, uplyſt af en välgörande Religion, och ſåſom lagbunden Konung, hade kunnat blifva ſin Thron en heder, och ſit Land en upkomſt. Naturen har varit frikoſtig emot honom. Han har godt förſtånd,

ſkarp urſkiljning och et förträffeligt minne; viſar rådighet i ſina företaganden, och ſtadga i ſin caractère. Han utmärker i ſynnerhet vid alla tilfällen en ſtark håg för underviſning och kunſkaper; och det är i umgänge med kunnige män, ſom man ſer honom glömma ſig ſjelf, förändra ſit Deſpotiſka anſigte, och antaga en vänlighet och lätthet, ſom för honom ſjelf äro främmande. Med Handverksmän talar han om ſlöjder, med Köpmän om handel; med Läkare om naturen; med Krigsmän om fälttåg; med Sändebud om Europa. Han känner den allmänne fälſkaps-reglen: *de traiter chacun ſelon ſon gout*, och förſtår at draga fördel och hämta kunſkap af alt. Ifrån barndomen har han varit god hushållare och omtänkſam at ſamla rikedom, men om ſättet och utvägarne var han aldrig granlaga. Han är rättvis och oväldig, där icke egennyttan och hans intereſſe upväga vigtſkålen. Et oinſkränkt herravälde öfver et Folk, ſom han i ſin lilla uplysning föraktar, har gjort at han aldrig rådfrågat några grundſatſer. I et annat Tidehvarf och under en annan himmel, hade denne MOHAMMED kunnat blifva en annan GUSTAF WASA.

Fjorton dagar efter denna audience, ankom Muley ABDSALEM ifrån Tarudant, och gjorde et prägtigt inträde i Maroco, emottagen utaf 2:ne yngre Bröder, jämte alla

alla Ämbetsmän och Kaider, $\frac{1}{2}$ mil utom Staden, hvilke til hans ära anſtälde en vanlig Krutridning. Kejſaren ſjelf hade ridit denne älſkade Son til mötes utom Stadsporten, då Prinſen nedſteg af ſin häſt, kaſtade ſig på anſigtet och kyſte jorden. På befallning ſteg han up, och nalkades Gubben, ſom med en hand lagd på hans hufvud, välſignade och omfamnade honom med en öm faders hjerta. Efter många uprepade frågor angående Prinſens helſa, återvände Kejſaren til ſit Palats och Prinſen intog en anviſt byggning i en af de ofvannämnde trägårdar.

Lempriere var icke ſen, at upvakta ſin förre Patient, ſom med mycken fägnad emottog honom, och lofvade at uträtta alt til hans tilfredsſtällelſe. Han kände dubbelt nöje öfver detta löfte, då honom berättades, at Prinſen fört med ſig den i ſlafveri lämnade förr omtalte Sjö-Captenen; och dennes glädje vid mötet af gamla vänner och ſin okände välgörare var obeſkrifvelig. Skiljd ifrån ſine landsmän och kamrater för flere månader tilbaka, hade han icke haft någon underrättelſe om de voro lefvande eller döda. Sjelf olycklig ömmade han med mera känſla öfver deras öde, lämnade i känſlolöſe männiſkors våld. Hans belägenhet hade ådragit honom en ſjukdom, ſom dag ifrån dag blifvit ſvårare. Sinnets oro förtärde kroppens krafter, och en tiltagande ſvaghet gjor-

de honom i sin husbondes ögon mindre förtjent til et vanligt dåligt underhåll. Han såg och önskade icke annat än döden, då Muley Abdsalems röst sökte honom i förgängelsen, förkunnade lif och frälsning ---- och helsan återkom. Den Ängelske Negren hade väl i sit iråkade slafveri bordt finna sig bättre än Européerne, då både färg och landsmanskap talade til hans förmån; men hans sorg hade varit förtviflad och gjort slut på hans dagar och på hans olycka.

Prins Abdsalem hade genast utverkat sig Kejsarens tilstånd at under vistandet i Maroco få nyttja Lemprieres medicinske handräckning, hvarmed denne var så mycket mera nöjd, som det gaf honom tilfälle at påskynda sit hemförlofvande och mana godt för sine landsmän. Det ena och andra lyckades så väl, at Prinsen på Gubbens befallning lofvade honom, at de samfält efter några dagar skulle få göra Prinsen sälskap til Staden Salée, därifrån de skulle taga hvar sin kosa; de förre til Tangier och han Prinsen til Mecca. Han försäkrade därjämte at de friköpte fångarnes fullkomliga frihet skulle blifva belöningen för Doctorns möda och bekymmer. Lemprieres glädje hade nu hunnit sin höjd, då han dagen före den utsatte afresan tilsades at vara färdig och hålla alt i beredskap til morgondagen. Men samma afton, under förebärande af brådska

och

och göromål, nekade Prins ABDSALEM för förſta gången at emottaga Doctorn, ſom utaf hans betjening likväl blef förviſſad, at afreſan följande morgon ſkulle företagas. LEMPRIERE förſummade icke morgonſtunden; han var bittida hos Prinſen . . . . . och mötte hans bagage i Trägårdsporten. Han begärde audience och begärde den flere gånger förgäfves. På ytterligare anhållan därom, ſkickade Prinſen honom en ſin tjenare med 10 Piaſter och tilſägelſe at genaſt lämna Trägården, emedan ingen annan än Kejſaren kunde affärda honom. LEMPRIERE återſkickade budet med penningarne, dem han ſade ſig icke behöfva; han begärde et företräde, en explication med Prinſen och ville deſsförinnan icke gå därifrån. Samma budbärare kom genaſt tilbaka med 2 Piaſter til de förre, och gaf anviſning på en viſs Stats-Secreterare: förſäkrande å hans Höghets vägnar, at Prinſen vidare icke kunde befatta ſig hvarken med Doctorn eller hans afreſa. Nu återſtod det ſiſta och ytterſta förſöket, nämligen at angripa Prinſen ſjelf til häſt, och åtminſtone förebrå honom hans otackſamhet. Men han kunde icke tala et ord Arabiſka ſjelf, och Tolken - - - en Jude, tordes knapt tänka hvad Doctorn ville hafva ſagdt. Prinſen ſyntes och förſvann. Tolken hade redan öpnat munnen, och Doctorn ſtod med nedſlagne ögon, med ångeſt i hjertat.

Den namngifna Stats-Secreteraren var icke i Staden; det var en urſäkt, et nådigt ſkälmſtycke för at på godt ſätt komma ifrån Doctorn. LEMPRIERE ſkref et underdånigt Memorial, ſom öfverſattes på Arabiſka. En af de yngre Prinſarne fick en preſent af några Piaſters värde, och åtog ſig at lämna det i Kejſarens egna händer. Några Hof-Cavalierer, ſom ärbudit ſig underſtödja ſaken, hade äfven låtit beſkänka ſig, och Doctorn lofvade dem ännu betydligare preſenter, om han vunne ſit ändamål — Kejſaren hade lofvat, ſvarade de, at oförtöfvadt affärda honom.

Alla förſök miſslyckades; den ene tiden paſſerade efter den andre, och LEMPRIERES belägenhet efter Muley ABDSALEMS afreſa var mycket mera critiſk än någonſin tilförene. Ingen kunde eller ville numera åtaga ſig hans ſak. Kejſaren ſåg han aldrig, och om han blott ſtack hufvudet utom Judſtaden, för at ſe de Kejſerlige murarne, för at hämta friſk luft, blef han omgifven och förföljd af pojkar, ſmuts och ſkälsord; och hade at frukta för Morer, hundar och ökneboer.

Sedan han på detta ſätt ifrån förſta företrädet öfverlefvat ännu en hel månad, ſåg han några Negrer med klubbor i händerne en dag helt oförmodadt inträda i ſit rum; och Doctorn, ſade de, ſkulle genaſt på ſtunden följa med dem til Kejſaren. Strax färdig,

dig, ſprang han med dem, och glädjens vingar förde honom i få ögonblick til Palatſet, där han nu trodde få göra ſin afſkeds-audience och blifva hemförlofvad. Han blef en ſtund uppehållen vid portarne; och et bud ifrån Kejſaren befalte honom genaſt begifva ſig til *Harem*, underſöka en af deſs Gemålers ſjukdom, och med berättelſe därom jämte tjenlige medicamenter til Kejſaren inkomma.

Han fördes til Harem, där Kejſarens ordres öpnade för honom detta Paradiſets portar, och han antvardades Snöpingar i händer, ſom under den ſträngaſte tilſyn anſvara, at ingen orm där inſmyger med det förbudna äplet. Inträdet i öfrigt beſkrifver han näſtan aldeles lika med det i Tarudant.

Lempriere fann Sultaninnan på Öſterländſke viſet med benen i kors ſittande på en matta i ſällſkap af 10 à 12 hvita och ſvarta Damer, hvilka med obetäckte anſigten vänligt helſade honom med et *Bono Tabib!* (välkommen Läkare). Hennes Maj:t ſjelf upväckte vid förſta påſeende hans hela medlidande. Hennes namn är Zara, och hennes caſus med få ord: at hon ſåſom en verklig ſkönhet, begåfvad med alla Moriſke behagligheter, hade uti ſin bäſta ålder vunnit inträde i Harem och där intagit ſin Herres hjerta. Snart blef hon Sultans Favorit-huſtru och tillika et mål för alla de öfrige qvinfol-

kens afund och bitterhet. Ordningen af dagen var aldeles förſtörd; de funno ſig alla förfördelade, och ſågo nu mera ingen uprättelſe utan i hennes fall. Med en doſis gift, ſom i ſtörſta hemlighet blandades i hennes föda, vunno de ſå vida ſit ändamål, at en invärtes och tärande ſjukdom gjorde ſlut på hennes behagligheter, och förvandlade den täckaſte och frodigaſte qvinna til en ſkugga af människo-ſkapnad. Öfvergifven af helſan och kärleken, hade hon i ſin olycka at tacka Gud för 2:ne barn, hvarmed hon blifvit välſignad (det yngſta 12 månader gammalt) och för hvilkas ſkull Kejſaren, efter Mohammeds lag, icke kunde föraſſkeda henne. Hon var ännu en af Kejſarens 4 ordin. Gemåler, omkring några och 30 års ålder; och oaktadt verklig Morinna, utmärkte hon i ſit tal och upförande en anſtändighet och artighet, ſom hade hon blifvit upfoſtrad at pryda en Thron. Lempriere kunde icke lofva henne annat än at hafva all möda och omtanka oſparde för hennes väl och förbättrande; och hoppet tycktes genaſt lika ſom något uplifva henne. Han kände pulſen på de öfriga Damerna och var färdig at gå, då et bud ifrån en annan Sultaninna begärde hans beſök.

Ehuru Lempriere icke hade Kejſarens ordres at upvakta flera än den förſtnämnda, ville han icke låta et godt tilfälle gå ſig ur hän-

händerna; och efterſkickad utaf en Sultaninna anſåg han henne böra ſjelf veta, hvad hennes frid tilhörde. Dennas namn var BATUM. Hon hade en hel Borggård eller fyrkant för ſig ſjelf, var *la Sultane-Maitreſſe* (Lella Kebira eller Stor-frun) och hade et ſlags öfverinſeende öfver Harem. Hon var en ägta Moriſk ſkönhet: obeſkrifveligen fet, hade et litet rundt anſigte, ſmå ſvarta ögon och ögonbryn, liten näſa, liten mun, vackra tänder, tjocka händer och ben, näſtan fyrkantig til växten och af et dumt eller inexpreſſivt utſeende, omkring 40 år gammal. Hon hade i öfrigt rödmålade kinder, en ſvart rand omkring ögonen, och ſatt efter Landets ſed på matta med hvitt fint linne öfverdragen, omgifven af en ſtor hop Sällſkaps-fruar, alla uti Moriſk galla. Doctorn måſte genaſt ſätta ſig ned hos henne - - - och känna pulſen. Hon mådde icke väl, ſade hon, och bad honom ſäga hvar hon hade ondt. Han genomgick med alla Damerna den vanliga Ceremonien, och för at tilfredsſtälla dem ſå godt han kunde, gjorde dem förtroende af en och annan liten opaſslighet; och en ſtor del af dem tycktes vara nöjda, blott han förſtod, at något felades dem. Som nyfikenhet mera än ſjukdom regerade både Hennes Maj:t och Hoffruntimren; ſå föll ämnet ſnart på hans klädedrägt, ſom de examinerade ifrån det ſtörſta til det minſta,

minſta, och funno många ämnen til löje. Et litet och ganſka lågt The-bord, lämpadt efter det på golfvet ſittande höga Herrſkapet, inkom i det ſamma, och the ſerverades kl. 11 på förmiddagen i koppar litet ſtörre än valnötſkal. The är Morernes förnämſta dryck, och ſom de icke hafva däraf i öfverflöd, drickes det utaf ſmå koppar, och man förplar i ſig några droppar i ſänder, utan grädda, at den rara ſmaken icke därigenom må förloras. Doctorn tog ſluteligen afträde, och en 3:dje Sultaninna begärde få tala vid honom.

Det var den nuvarande Favorit-Sultaninnan vid namn Duija, Italienſka til Nationen, och en verklig Europeiſk ſkönhet; vid 30 års ålder. Hon var efter Landets ſmak ganſka fet, men det ſom i ſynnerhet ſkiljde henne ifrån de Moriſke ſkönheterne, var en viſs liflighet, viſſa anletsdrag, ſom utmärkte caractere och expreſſion, hvilket man aldrig finner hos Landets ſlaviſkt uppfödda döttrar. Hon viſade en uprigtig glädje at ſe en Chriſten, en Europé, hvilken hon kunde anſe ſåſom en bror, ſade hon. Ifrån 8 års ålder inneſluten i Harem, hade hon glömt at med färdighet tala ſit modersmål, ſom hon likväl någorlunda förſtod. Hennes moder, berättade hon, vore ännu Chriſten och bodde i Mamora hos en Chriſten Handlande vid namn Chiappe, ſom för hennes

ſkull hade viſſa handels-förmåner af Kejſaren; och Fru DUIJA hade minne och urſkiljning nog at finna ſig lefva ibland et ohöfſadt och grymt Folk. Hon hade blifvit upfoſtrad i Mohammeds lära, och önſkade nu ingen ting högre, än at behålla Kejſarens kärlek och det anſeende hon allmänt njöt i Harem. Hon klagade öfver ſkörbjugg, ſom hon fruktade ſkulle förderfva hennes mun och tänder, vanſkapa anſigtet och ſätta henne i miſscredit hos Kejſaren. Hon hade en hel Borggård för ſig ſjelf, lika ſom Stor-Frun, Sultaninnan BATUM; men hon var enſam i ſit rum med et par tjenarinnor, och tog alla förſigtighets-ſteg, at ingen obehörig ſkulle få kunſkap om Doctorns beſök hos henne, hvilket hon fruktade kunde komma för Kejſarens öron, och göra dem bägge olycklige. Några höllo fördenſkull vakt utanföre, och hon vann den medföljande Snöpingen med preſenter, ſå at LEMPRIERE paſſerade ſedermera ofta hela timman hos henne, at tala om Europa och om våra Seder, hvarvid hon hade tuſende-tals frågor at göra honom. Kejſaren kunde icke hyſa någon miſstanka i anſeende til *Lella* ZARA, ſom han utaf medlidande och på hennes enträgna begäran, tillåtit bruka den Chriſtne Doctorn. *Sultaninnan* BATUM var friſk och älſkansvärd, men hade på långt när icke ſå mycket at frukta af Doctorns beſök, ſom

Lella

Lella Duija, hvilken ung och ſkön, hade Kejſarens hela hjerta, och född Chriſten, kunde med mera ſkäl miſstänkas at älſka en Chriſten, och nyttja förbuden medicine. Men alla deſſa Damer, ſom låtit Doctorn känna puls, och ſedan dageligen ſågo honom hos ſig, viſste ſäkraſte partiet vara, at tiga med hvarandra.

Harem, ſäger Lempriere, utgör en ſärſkild och ganſka ſtor del af Palatſet eller Seraljen, och har utom ſtora ingången, där 27 Snöpingar och en Officer hålla vakt, enſkild communication med Kejſarens rum. Det innehåller 12 fyrkanter, ſom medelſt ſmala gångar hafva gemenſkap med hvarandra; och 4 rum utgöra en fyrkant eller Borggård. Deſſe äro belagde med hvita och blå murſtenar i rutor, och hafva i medelpuncten en källa, ſom medelſt pipor ifrån ſtora dammar utom Palatſet, förſes med friſkt vatten til in- och utvärtes bruk. Rummen äro i allmänhet höga, ſtora och fyrkantige med dubbla dörrar, och klädde med mångfärgade damaſter; på golfvet ſer man de vackraſte mattor, med madraſſer här och där, ſom nyttjas i ſtället för ſtolar och ſängar hos oſs. Väggarne voro prydde med ſpeglar och penduler om hvarandra, utan ſmak och ordning. Hos deras Majeſteter Sultaninnorna Batum och Duija, äfven hos några af de förnämſta Frillorna och i Kejſarens Statsrum, ſåg han

han 2:ne mahogene fängställen, et på hvarje sida om dörren, med vackra damast omhängen, med madrasser och silkestäcken. Men dessa fängar stå där endast såsom en prydnad, och de Respective Herrskaperne ligga på mattor och madrasser på golfvet. Alla tak och dörrar äro mycket utarbetade och målade i oljefärg. Strax vid Harem, inom Seraljens murar äro Trägårdar, där Damerna få promenera och hämta frisk luft, men de tillåtas icke sätta en fot utom Palatset, undantagande då de med Kejsaren ifrån en ort til en annan transporteras, då alt hvad manfolk är, först rödjes ur vägen, och de väl betäckta föras utaf sin vanlige lif-vakt.

Kejsaren består så väl sine Sultaninnor som Frillor en viss dagspenning, lämpad efter det värde och anseende, hvaruti han håller dem. Det måste likväl för de minst älskade belöpa sig til ganska litet, då sjelfva favoriten Duija icke bestås dageligen mera, beräknadt i vårt mynt, än omkring 30 skillingar. Som de omöjligen däraf kunna lefva, förse sine behof, meublera sine rum, så jämte en viss portion af färskt kött, grönsaker m. m., som Kejsaren sjelf dageligen anordnar, gör han dem då och då små presenter, uti penningar, kläder och annan granlåt, men det hufvudsakeligaste tilflyter dem genom commissioner och recommendationer,

som

ſom Gubben, lika ſå girig ſom ſvartſjuk, tillåter dem. Så väl Morer och Judar, ſom Chriſtne Handlande, Conſuler och Ambaſſadeurer få ſtundom anvisning at denna vägen föredraga ſina angelägenheter, ſedan de länge därom förgäfves negotierat med Miniſtrarne ſom gifva löften, emottaga preſenter och finna betänkligheter. Det hände, ſäger Lempriere, under hans viſtande i Maroco, at alla deſſa Damer *en Corps* gingo til Kejſaren och utverkade en betydelig handels-förmån för en Jude, ſom förut förgäfves anlitat alla Miniſtrarne. Men denne hade ſkickat til de förnämſta i Harem ägta perlor til anſenligt värde; och Kejſaren, ſom nu prejat den fattige Juden ſå mycket han kunde och tagit ſkänker på alla händer, väntade endaſt på denna beſkickning, för at i nåder villfara ſupplicanten.

Antalet utaf qvinfolk, ſom för Gubbens räkning nu voro uti Harem, anſer Lempriere beſtiga ſig til omkring 80 ſtycken, utom Slafvinnor, hvilka äfven utgöra et ſtort antal. De fleſta Frillorna äro Morinnor eller af Landets döttrar, ſom han antingen på ſina reſor upſnappat, eller hafva de blifvit honom preſenterade utaf Ämbetsmän, hvilka både för hedern ſkull och et viſst inflytande vid Hofvet gärna lämna ſina döttrar til Kejſarens tjenſt. Några för ombytet ſkull voro Negrinnor, och där funnos äfven Rene-

negader ifrån Judiſka Religionen, och några Europeiſkor, ſom i krigstider blifvit tagna på främmande fartyg, och för goda priſer förklarade. LEMPRIERE ſåg ibland dem några ifrån Spanien och Italien ſom voro utaf en intagande ſkönhet; och han tyckte at äfven Renegaders döttrar i växt, utſeende och lifighet öfverträffa de nationella ſkönheterne. Kejſaren gör ſtundom beſök i Harem, men det är mera vanligt, at han låter i ſina egna rum uphämta den han vill beviſa någon höflighet. De kläda ſig då på det prägtigaſte, göra ſig ſå behagliga ſom möjligt är; och ſåſom deras ändamål icke är annat än at upväcka och tilfredsſtälla begär, ſå går deras hela omtanka ut på at upelda hans inbildning och förnöja hans ſinnen. Det är bekant, at det vackra könet, efter Mohammedanſka läran, är en ſämre ſort varelſe än mankönet; och de få i detta afſeende aldrig glömma at de äro qvinfolk. Sjelfva *la Sultane Maitreſſe* eller Stor-Frun är inför Kejſarens anſigte icke annat än en vanlig Slafvinna, och måſte viſa honom ſamma undergifvenhet. Maroco är i ſanning likväl et rart och ypperligt Land, där mannen aldrig är hanrej och huſtrun aldrig husbonde, åtminſtone med få undantag.

LEMPRIERE fann Damerna altid ſyſſellöſa, fördrifvande tiden med prat och joller, undantagande Slafvinnor och tjenſtpigor, ſom

dels tilredde mat uti fyrfat under öpen himmel på gården, dels hade andra göromål. De hafva uti Harem Präſtinnor eller ſkriftlärda qvinnor, ſom man kallar *Talbas*, likaſom en ſkriftlärd karl kallas *Talb*. Deſſa Talbas underviſa de yngre och äldre uti Religionens hemligheter, föreläſa bönerne vid vanlige bönſtunder, och lära dem läſa och ſkrifva, hvarpå de likväl icke äro mycket begifna, emedan Sultaninnan DUIJA var den enda af alla Patienterna i Harem, ſom kunde därmed ſyſſelſätta ſig.

Deſſa förnäma och bättre Damernas klädedrägt, beſtår uti et lintyg närmaſt kroppen, ſom omkring halſen och bröſtet, hvilka lämnas öpne, är med guld rikt broderadt. Ärmarne äro ſå vida och långa, at de på ryggen bindas tilſamman, och räcka ned til Jorden. De bruka lång-böxor af fint linne, och öfver lintyget en Caftan utan ärmar, utaf guld-, ſilkes-, eller bomulls-tyg, ſom räcker ned på benen; hvaröfver en lös klädning utaf muſſeline, flor, eller dylikt, ſom öppen i ſidorna, fäſtes ſamman nedan om axlen medelſt et par guldſmycken, och därimellan en öfver bröſtet lös hängande kedja. Om halſen bruka de guldkedjor, eller flere rader pärlor, hvarifrån Ducater, coraller och annan granlåt hänga ned på halſen; och ännu där nedanföre en ſå kallad *cordon* af ſilke med granlåt af guld i viſſa afdelningar.

Om-

Omkring lifvet fästa de et bredt Silkesskärp af Fes-fabrik, som utmärker växten, och hvars ändar räcka ned til knän. — Håret bindes uti många flätor ända up ifrån hjässan, och med silkessnören tätt vid hufvudet sammanfäste, hänga löst ned åt ryggen. På hufvudet bruka de et långt och bredt stycke sidentyg, med guld inväfvit, som i åtskilliga veck bindes och med fransade ändar hänga på ryggen ned til jorden. I öfre delen af örat hänger en mindre guldring, halföpen och uti dess öfra ända en klasa af ägta perlor och stenar, så lång at den räcker til nedre delen; och uti örtippen en stor och hel guldring, som räcker ned på halsen med hängande pärlor och stenar såsom uti den öfre ringen. På fingrarne, omkring armar och smalben bära de åtskilliga ringar, dels släta af guld och med ägta stenar infattade, dels utaf silfver eller försilfrade, efter råd och omständigheter. På foten bruka de röda saffians tofflor med guld broderade, som de likväl icke nyttja i rum eller på mattor, där de gå och sitta barfotade. Flata handen och naglarne äfven som foten äro färgade med et mörkt brandgult, som stöter i brunt. Då Damerna gå ut, kasta de haïken vårdslöst öfver sig, och äro betäckta ifrån hufvud til fot, så at de knapt kunna vägleda sig.

Jag påminner mig för detta hafva afhandlat något om Morinnornas klädnad, men

jag har därutaf nu ingen ting velat underlåta för at afmåla en Morisk HofDame uti sin fulla drägt. I Tangier har jag endast stulit mig til at se våra sämre qvinfolk uti deras hvardags- och helgdags-kläder, och skilnaden är såsom imellan en rikare och en fattigare. De bättre fruntimren här i Staden, hafva alla sina ringar och kedjor, fot- och armband utaf silfver och förgylde eller endast förfilfrade, och bruka mindre kostbara tyger til caftan och gröfre lärft til lintyg och lårfoder, alt efter råd och omständigheter. Den sämre och arbetande hopen går i sina hus om sommaren i blotta lintyget; om vintern hafva de en simpel ylletygs-kolt utan ärmar, som öppen i sidorne fästes öfver axlen med et simpelt spänne, hvilket upknäppes, då en moder vill gifva sit på ryggen hängande barn di. Omkring lifvet hafva de et bälte. Håret i många flätor hänger ned åt ryggen, och på hufvudet ha de bundit et svart eller brokigt silkesskläde, och pärlor om halsen. Utom sina hus äro de vanligtvis betäckta med en så kallad haïk af grofvaste slaget, och en stråhatt på hufvudet. Sedan jag nu varit med LEMPRIERE i Harem, och uti ordning berättat alt hvad han under flere besök ärfarit, måste jag med honom gå tilbaka til Kejsaren, som väntade hans yttrande efter första besöket hos Sultaninnan ZARA.

Kejsa-

Kejſaren emottog Doctorns rapport uti ſin egen yttre gård, ſittande uti en liten Europeiſk caleche, ſom drogs af 4 unge Renegaders ſöner. Han underſökte med mycken upmärkſamhet de medicamenter, ſom Doctorn ämnade åt den ſjuka, och lät honom förklara hvad delar de innehöllo, och hvad verkan de borde hafva. LEMPRIERE föreſlog at under 14 dagars tid dageligen upvakta henne, hvarefter han önſkade för egna angelägenheter ſkull, få reſa til Gibraltar igen, då han ville lämna medicamenter och föreſkrift, ſom kunde med lika förmån nyttjas, ſom vore han närvarande. Kejſaren ſvarade, at han för Sultaninnans räkning, ville qvarhålla honom endaſt 10 dagar; och om läkemedlen under den tiden gjorde någon god förändring, ſkulle Doctorn få lämna henne et tilräckligt förråd däraf, och Kejſaren ville då ſkicka honom hem, ſade han, på en vacker häſt. Han gaf därjämte befallning til Premier-Miniſtern, at lämna Doctorn 10 Piaſter, för ſit redan hafda beſvär, och at Harem ſkulle för honom altid vara tilgängeligt.

Tio dagar paſſerade, och Doctorn beſökte dageligen ſina patienter. Kejſaren lät imedlertid underrätta ſig om *Lella* ZARAS tilſtånd; och då han förnam henne redan vara på bättrings-vägen, ſkickade han en Spanſk *Dublon* (et guldmynt om 16 Piaſter) inknu-

ten uti et ſilkeskläde, ſom Lella Zara ſkulle preſentera honom, jämte tackſägelſer och lyſande löften, om han kunde återſtälla hennes helſa. Men alla andra omſtändigheter rådde Lempriere, at ju förr deſs heldre lämna både Maroco Stad, och Marocos gränſor, och all hans omtanka var at ſätta det i verkſtällighet. Han gjorde ſin Patient förtroende af, at han hade ganſka litet medicamenter qvar, utaf dem han medtagit för Muley Abdsalems räkning; hon borde därföre öfvertala Kejſaren, at låta honom reſa til Gibraltar och hämta flera, då hon imedlertid med förmon kunde nyttja dem han ännu ägde. Sultaninnan invände genaſt, at bref til Conſuln kunde uträtta detſamma, och at han icke ſå ſnart ſinge öfvergifva henne. Lempriere ärindrade, at ingen annan kände eller kunde blanda de medicamenter, ſom ſkulle återgifva henne helſan, och at bref ſåledes kunde ingen ting uträtta. Han gjorde henne nya föreſtällningar därom, och drog äfven de öfriga Damerna på ſin ſida, under löfte at uträtta commiſſioner för dem i Gibraltar, och medföra därifrån all den granlåt de kunde åſtunda. Alla Damerna gjorde nu en ſak och bönföllo hos Kejſarn, om Doctorns afreſa til Gibraltar för Sultaninnan Zaras ſkull, och han lofvade dem alt, mera än han ville hålla.

Flere andra dagar passerade, och Doctorn hade intet annat hopp än Sultans förnyade löften. Han försökte en utväg efter en annan. Nu anmälte han sig hos en Tysk Renegad vid namn Driss, som dageligen upvaktade Storherren, med löfte om vedergällning, i fall tilstånd at resa kunde utverkas. Gammalt hopp uplifvades med vanlige löften; men några dagar därefter fick Doctorn 2:ne hästar til skänks ifrån Kejsaren, som tycktes bebåda en afresa. Hästarne voro gamla och eländiga, och knapt värde de dryckspenningar han måste gifva åt en Stallmästare och betjening. Sultan hade korrt förut sjelf fått dem utaf et par fattige män, som haft någon förmon at begära, eller orättvisa at klaga öfver. Sedan Lempriere ännu förgäfves väntat några dagar, beslöt han at inställa sig vid någon af de publique Audiencer, som Kejsaren stundom flere gånger i veckan ger uti någon öppen gård inom Palatset. En sådan Audience kallas *Muchoar*, och kunde anses såsom en Lit de Justice, där våldsverkaren och förtryckaren borde bäfva, där lidande borde finna uprättelse, om denne jordiske, denne barbariske Guden ville känna en Konungs kall och ändamål. Lempriere instälde sig på en Muchoar, men Soldaterne ville icke tillåta honom nalkas Majestätet. Han stälde sig likväl så, at Gubben icke kunde undgå se ho-

 nom,

mon, då han hoppades bli tilfrågad om sit ärende; men Sidi MOHAMMED drog sig tilbaka i sina rum igen, utan at han en gång gifvit akt på den Christne. Sultan var då til häst med en stor röd sammets parasol, som man höll öfver hans hufvud. Tvänne Morer voro jemt sysselsatte at med hvita kläden på hvar sin sida om Kejsaren jaga borrt flugor ifrån hans ansigte. Han talade med sine Ministrar och Hofmän, och ämnet angick Morernes fordna tapperhet och segrar öfver de Christne; huru han sjelf tagit Staden *Mazagan* ifrån Portugisarne och drifvit dem ur landet. Ministrarne med en tyst vördnad afhörde alt, och vid slutet af hvar mening utropade: *Lefve Konungen!* som utaf Soldaterne och alla närvarande uprepades, och gaf genljud i det stora och toma Palatset.

LEMPRIERE infann sig et par dagar därefter åter på en Muchoar, i hopp om bättre utgång på sin ansökning. Han hade då medelst penningar vunnit så mycket af soldaterne, at han fick nalkas Sultan så nära, at denne icke kunde undvika se honom. Sidi MOHAMMED skickade också genast et bud, och frågade hvad den Christne hade af nöden? LEMPRIERE svarade, at han ville aflägga underdånige tacksägelser för de Kejserlige hästarne, och ytterligare anhålla om fullbordandet af Kejsarens löfte angående

de en ſnar hemreſa. Kejſaren gaf intet vidare ſvar, talade en ſtund med ſine Cavalierer, afgjorde några ärender, uttolkade viſſa ſtällen af Elkoran, hvarvid han lade ſynnerlig magt på de ſtällen, ſom upmuntrade til hat emot de Chriſtne. LEMPRIERE lofvade ſig icke godt utaf detta ſamtal, ſedan han redan länge varit föremål för det Mohammedanſke hatet, och ingen utväg nu mera återſtod at förſöka. I denna förtviflade belägenhet kommer den förr omtalte Renegaden til honom, dagen efter ſiſta audiencen, och lämnar honom ſit afſkedsbref. Det innehöll några få rader til Gouverneuren i Tangier med ordres at lämna paſſage för den Angelſke Doctorn och 2:ne Arabiſke häſtar til Gibraltar, ſå ſnart han ſig därtil anmälte.

LEMPRIERE ville icke förlora et ögonblick; han gick genaſt til Harem, lämnade medicamenter och föreſkrift för den ſjuka Sultaninnan och emottog commiſſioner af näſtan alla Damerna. De beſtodo uti fina The Servicer, ſmå Mahogene bord, Sidentyger af alla färgor, Pärlor af alla ſlag, Luktvatten, Mahogene fängſtällen, Sminkburkar, Caffé, The, Socker, korrteligen varor til en hel ſkeppslaſt. Det förſtår ſig, at han borde förſkjuta penningar til alt detta, och ha ſakerna med ſig vid återkomſten. Störſta ſvårigheten, ſom mötte, var at i haſt få ſig en Tolk, nödſakad at nu lämna den han på reſan til

Tarudant fått i Mogador, där han afſkedat den förre ifrån Tangier. En Mulatt förekom honom i detta bekymmer. Född Chriſten hade han några år tilbaka, ſåſom Matros på et Väſt-Indiſkt Ängelſkt ſkepp kommit til Mogador, där Morerne genaſt för färgen ſkull gjorde anſpråk på honom ſåſom landsman. Han blef tagen med våld; arreſterad, illa handterad och tvingad at antaga Mohammeds lära. Denne Mulatt talade Ängelſka ſåſom ſit modersmål och förſtod därjämte flere Europeiſke ſpråk, var gammal och ſtadig karl. Med honom och 3:ne Ryttare, ſom Kejſaren lämnade til eſcorte och med ſit bagage på 2:ne mulor, lämnade LEMPRIERE Maroco d. 12 ſiſtl. Februarii, och efter en beſvärlig reſa igenom et vildt och öde land anlände hit til Tangier d. 26 därpå följande.

Efter 14 dagars viſtande härſtädes, ankommo ifrån Kejſaren ordres til Gouverneuren ABDELMALEK at uphandla och til Doctorn i Gibraltar öfverſända 2 oxar, 10 får, 10 getter med deras kid, 17 duſin höns, ägg, och allehanda grönſaker at därmed laſta 2:ne båtar. Sultan hade därjämte förklarat nådigt nöje öfver Doctorns upförande, och lät anmoda honom at ſkicka flere medicamenter til Sultaninnan ZARA. Utom de upräknade ſaker, lät ABDELMALEK inlaſta 4000 ſtycken Apelciner, 600 Citroner, flere

flere fäckar Lök m. m. fom uti Gibraltar äro begärlige artiklar.—Lempriere fkattar denna oväntade prefent til 150 Piafters värde. Man har intet exempel på at Kejfaren få ädelmodigt belönt någon, och än mindre få långt efter, då perfonen anfågs redan utur Landet, längefedan ur minnet; men könet, det vackra könet kan alting uträtta. Commisfionerne, fom Doctorn påtagit fig, lågo dem fäkert om hjertat. Han var en alt för befkedlig karl; och fom de visferligen icke ämnat betala honom vid återkomften, voro de glada, at imedlertid på en annans bekoftnad upmuntra honom. Lempriere hade fått fin refa få vida betalt; men all Kejfarens rikedom kunde icke frefta honom at återtaga famma expedition. Tangier är för honom den tredje Himmelen, och om några dagar i Gibraltar anfer han fig med Paulus upryckt i den fjunde. Men jag - - - - är qvar på jorden, i Barbariet, och där är gråt och tandagniflan. Jag framlefver &c.

P. S. d. 26 Mars dagen för Lempriere*s* afrefa.

Något hugneligt har jag likväl at berätta, fom aftorrkat många tårar och gjort alla anfigten glada. Himlen har klarnat öfver det förtryckta folket, och vi ha fått et önfkadt, et välfignadt rägn. Den 20 fiftl., förfta gången fedan December månad, rägnade

de om morgonen bittida; och som detta hände en Lördag, Judarnes Sabbathsdag, äro de i sin ödmjukhet ganska stälte däröfver, och tro at Gud enkannerligen för deras skull låtit rägna, och gjort nådigt afseende på deras böner; Morerne sjelfve äro liksom däröfver något slata. Det rägnar nu til en början något hvarje dag, med klart och varmt väder dessemellan. Jag kan icke beskrifva känslan, ljusligheten och lifligheten af et västanväder, efter et långvarigt uthärdande af den fuktige och stormande ostliga och den qväfvande sudostvinden.

Processionerna ha således uphört. — Den 19 sistl. voro Morer och Judar för sista gången vid deras respective grafvårdar. Judarne slutade midt uti Konung Davids Psalmer, dem de flere gångor under påstående torrka genomsjungit. I stället för böne-, bot- och bättringsdagar och endast bedröfveliga processioner, vittnar alt nu mera om en högtidelig glädje. Morerne gå alla dagar med trummor och pipor, hurtige och förnöjde til sine Helgon utom staden, hvars förböner hos Gud och Mohammed nedkallat rägn. Abdelmalek gaf förleden gårdag uti Castellet en stor måltid åt Stadens och nästgränsande byars fattige. De voro et par hundrade personer och fägnades med *Kuskussu*, som är en nationel rätt, i och för sig sjelf et slags gröt. Den var uplagd uti stora] såar, där

där flere perfoner i fänder kunde fpifas. De höggo uti med händerne, och fedan de tagit några göpnar, fom dels i kulor hoprullade gömdes i flarfvorne, dels förtärdes på ftället, måfte de lämna rum åt andra. Viffa därtil förordnade Marfkalker gingo ikring med ftora påkar i händerna och körde borrt dem, fom kommo för ofta igen. Då jag nu fkrifver om äta och goda dagar, bör jag anmärka, at Morer och Judar under bedröfvelfe-tiden, hade flera allmänne faftedagar, och ftundom 2 à 3 i veckan. De ville likafom vänja fig til den hungersnöd, fom hotade. Förmodeligen ha Morerne ifrån Spanien medfört och fått deffa proceffioner och faftedagar m. m., hvarpå Catholfke Länder öfverflöda.

Sjunde Brefvet.

Tangier d. 6 April 1790.

Jag har fedan fenafte fkrifvelfen af d. 25 fiftl. Mars gjort en uptäckt, et fynd, fom jag fkyndar at meddela. Jag promenerade en dag efter vanligheten i Svenfka Trägården, där man gräfde, och ibland mullen upkaftade en hop ftycken af fönderflagne lerkärl, och en mörkröd fand blandad med fmå hvita fnäckor. Jag tog fjelf fpaden, för at med

mera

mera förſigtighet än en Moriſk arbetare, handtera de bräklige och dyrbare ſkatter, jag trodde där förvarade. Några krukor kunde likväl under gräfningen icke undgå krukors öde, men ſå var jag nog lyckelig at uptaga andra aldeles hela och oſkadde. De funnos 1 ½ aln djupt ned uti jorden, ſedan likväl 2:ne alnars jord förut vid trägårdens planerande blifvit borrtgräfd, betäckte med en ſort murſten, vid paſs 1 aln i qvadrat och til 2 tums tjocklek, ſom låg jämt öfver 2 à 3 ſådana urnor. Et par af deſſe äro til utſeende ſåſom våra vanliga hals-krus med et handtag, och andra åter, likna en jämn ſtor rund kruka, med liten hals och 2:ne handtag, alla utaf en grof röd lera och fylda med en mörkröd ſand. Tvänne krukor, mycket ſtörre än de redan beſkrefne, med 2:ne ſtora handtag hvardera, funnos liggande, dem jag gräfde rundtikring, ſå at de lågo aldeles frie och hela; men de gingo i ſtycken, då jag bjöd til at reſa dem, och voro fulla med ſand, blandad med ſmå hvita ſnäckor. Nära därvid öfver en liten burk, låg en ſort metallplåt til 4 tums längd och näſtan ſamma bredd, hvarpå jag hoppades finna en inſcription; men den var aldeles ſlät, öfverdragen med ärg, utom några blanka ſtällen här och där, ſom liknade det bäſt polerade ſtål. Då jag ſom bäſt betraktade denna plåt, hvilken förmodelligen tjent til ſpegel, innan *fo-*

lium

lium blifvit påfunnit, ſprang den ſönder i mina händer. Jag fann på ſamma ſtälle 2 lampor, den ena aldeles ſlät och ſimpel; den andre med handtag och en *Sphinx* i *basrelief* ofvanpå, och inunder tydeligen at läſa GABINIA. Fullkomligen öfvertygad, at jag nu funnit en Romerſk grafvård, och en hel Famille-graf af et i Hiſtorien bekant namn, miſstrodde jag min egen hand, at vara nog lätt och förſigtig ibland deſſe ſvaga lämningar af Verldens beherrſkare. I GABINIAS granſkap uptog jag en grön glasflaſka, til utſeende af en ljusſtake, af 5 tums längd. Den är tjock i bottnen och fyld med ſand, tyckes i öfrigt nyſs kommit ifrån Glasbruket. Små och tunna glasbitar, där likväl min hand var aldeles oſkyldig, gjorde mig i gräfningen ännu mera varſam, och jag var nog lyckelig at få uptaga ännu en glasflaſka aldeles oſkadd, rund, aflång och ſmal til formen, ſå tunn at jag mycket frucktade den ſkulle i luften gå ſönder. Den kan icke vara annat än en *tåreflaſka*, däruti de förjande öfver den aflednas bortgång ſamlade tårar; och hvad lifligare, hvad ömmare uttryck af bedröfvelſe! hvad mera talande ſaknad, än at på detta ſätt följa en älſkad vän i grafven! Jag lade från mig ſpaden, och hade ſå när glömt GABINIAS både lampa och ſpegel, för at betrakta detta ömma bevis, tiläfventyrs af en *Pietas filialis*.

lis. Flaſkan var tom; knapt et ſandkorn hade inkommit i det rum, ſom vänſkapen helgat med ſine tårar.

Jag gräfde vidare och råkade på en ſättning af ofvanför beſkrefne fyrkantige tegelſtenar, ſtälde i form af en takreſning, til 3 alnars längd, med en fogning ofvan til, ſom höllo dem tätare tilſamman. Jag öpnade dem, men fann därunder icke annat än ſöndriga lerkärl och förmultnade ben ibland en mörkröd ſand. Alla deſſe Urner äfven ſom ſtenarne äro utaf röd lera, utom en til formen djup talrick eller flat ſkål utaf ſvart lera, ſom jag icke kunde hel uptaga. Jag gräfde på andra dagen, til en vidd af flere alnar, men gjorde inga vidare uptäckter.

Sedan jag fått alla deſſa ålderdoms minnesmärken under tak uti et åt Marocanſke ſamlingar helgadt *Muſeum*, tömde jag Urnerna, hvilka alla voro fulla med ſand, mer och mindre blandad med ſmå ſnäckor och ben; men den ſtörſta innehöll icke annat än ben. Däribland fann jag flere ſöndrige kanſke redan i lifstiden maſkätne tänder, men en framtand, ſå friſk, ſom den nyſs blifvit tagen ur GABINIAS mun. Utom åtſkillige ſmå ſnäckor funnos ibland benen ſmå ſtycken halmſtrå aldeles friſka, hvilket ſatte mig i ſtor förundran. Finge jag våga en tanka,

tanka, ſkulle jag tro, at man vid likets förbrännande nyttjat äfven halm, hvaraf lämningar kunnat följa med benen. — Uti den ſtörre flaſkan eller ljusſtaken låg et aflångt fyrkantigt ſtycke bly, med en kalkaktig ſkorpa öfverdragit. Lamporne äro af en finare materia än Urnorne, och äfven ſom tårflaſkan med en *cruſta* förſedde, ſom jag hoppas ſkall förvara deſſe ålderdoms-märken emot en för ſnar tidens åverkan.

I öfre jorden innan jag han ned til GABINIAS qvarlefvor, upgräfdes åtſkillige ſtörre männiſko-ben och äfven hufvudſkålar, jämte järnringar, ſpik och beſlag, ſom förmodeligen tilhört likkiſtor efter där nedmyllade *Portugiſer* och *Ångelsmän*, hvilke i ſlutet af förra och i början af detta ſeculum rådde om Tangier, och här utom Staden haft begrafnings-plats. Et par Moriſke Trägårdsdrängar frågade mig i förtrolighet, om icke de upgräfde ben voro Morers, af den anledning at Morernes begrafnings-plats är ſtrax utom trägården. Ehuru beſkedlige och förſtåndige män, tyckte de illa vara, at rätttrognes ben, onödigt-vis och utan ändamål oroades af en Chriſten — en otrogen. Men jag öfvertygade dem, få väl i anſeende til ringar och beſlag, ſom til benens läge i öſter och väſter, då Morerne begrafva ſine döde i norr och ſöder, at deſſe ben verkeligen voro af mine bröder i *Chriſto* och icke

af deras i *Mohammed*, hvarmed de funno ſig tilfredsſtälde; men ſkrattade åt mine nitiſke underſökningar, och åt den förnöjelſe, ſom några krukor ſynbart gjorde mig.

Jag har ſedermera gräft på 2:ne andre ſtällen i trägården, då jag ena gången hittade på några ſtora, aflånga, huggne fyrkantige ſtenar, ſtälde på kant jämte hvarandra i en rad, och en ſten af en alns qvadrat, ſom begynnande en ny rad, hade en inåt lutande ſtällning. Jag fann där icke annat än ſönderſlagne ſtycken af röd lera, runda och vida neromkring där de voro ihålige, med en lång och ſmal hals; förmodeligen tårflaſkor af ſämre ſort. Några friſka brännkol var det enda jag i öfrigt blef varſe. Stenarne voro af röd granit, och til en del med kalk eller murbruk öfverdragne. På det andra ſtället fann jag en ſtor huggen ſten, ſom liknade foten til en pelare, men ingen ting vidare.

Gen. Conſuln Wyk berättar mig, at då grund lades til det hus, ſom han på en kulle i trägärden låtit upföra, hade man funnit en myckenhet lerkärl af olika form och ſtorlek; men ingen hade därpå gifvit vidare akt, eller något däraf förvarat. Då blommor och grönſaker nu frodas öfver tiläfventyrs flere Romerſke grafvårdar, kan jag tils vidare icke följa min innerliga längtan, at vända up och ned på alt i trägården; men en annan

årstid

årstid torde jag väl få hafva de förborgade ſkatter fram i dagsljuſet.

Jag är imedlertid nöjd med Tangier, där de döde nu roa mig mera än de lefvande. GABINIA utgör ofta mit ſällſkap. Med tårflaſkan i min hand dömer jag GABINIA värdig de tårar den inneſlutit; afundas den tid, då Tangier eller et Romerſkt *Tingis*, inom ſina murar inneſlöt föremål för et hjerta, frie i val, ömme i kärlek. Straxt vid GABINIAS graf i trägården är en vacker löfſal, där jag i en ſvalkande ſkugga fördjupar mig i betraktelſer. Det roar mig för en ſtund, at tro Grekernes *Metempſychoſis*, och uti någon af de foglar, ſom ſjunga öfver hennes grift, föreſtälla mig GABINIAS ſjäl i ömma toner klaga öfver det våld, ſom en Göthiſk ättling, en landsman med Roms fordne förſtörare, utöfvar på et af vänſkapen helgadt hviloſtälle. —

Inom en vidd af några alnar, har jag där funnit qvarlefvor af *Ångelsmän*, *Portugiſare*, *Morer*, *Romare* och ſannolikt äfven af *Judar*. En Svenſk, en Nordens inbyggare trampar denna jord, innan efter naturens ordning och ödets beſlut, hans ben blandas med deras. Jag roar mig ofta med denna tanka, och några tårar fuckta imedlertid et och annat af de ſandkorn, ſom innehålla ſådane delar, hvaraf vi alle äro gjorde.

Men det är icke blott under jorden, som här finnas lämningar efter det Romerska herraväldet. Så väl omkring Tangier, som på aflägsnare ställen i Landet, ser man Romerska ruiner, hvilka trotsa förgängelsen. Nära vid Staden öfver en bäck, som man vid sjelfva utloppet i bayen, dageligen vadar och rider öfver, står et bro-hvalf, som är af en aldeles Romersk sammansättning. Tvänne andra bågar äro förfallne, och endast pelarne stå qvar jämte en hög murad väg til bron, emedan vattnet den tiden intagit vidare gränsor än nu, då flygsand gör dageliga updämningar. I allmänhet kallas desse ruiner *Portugisiske bron*, emedan folket härstädes icke känner äldre inkräktare af detta Land; men utom det at Portugiserne icke ägde gemenskap, eller stadgad rörelse och handel i Landet, ser man altför väl, at det icke är et Portugisiskt arbete. Nyfikenheten at närmare betrakta dessa ruiner, förledde mig en dag vid lågt vatten til knapt 2 alnars höjd, at rida inunder hvalfvet; men sysselsatt at där uptäcka något nytt, glömde jag min okände grund, och innan jag märkte faran, satt min häst i gyttja så djupt, at jag icke kunde komma hvarken fram eller tilbaka. Med mycket arbete förmådde jag at kasta min *Rosinante* om; men där blef jag stilla, och fick tilräckligt rådrum at betrakta både bron och min belägen-

genhet. Några Morer til häst passerade ändteligen vadet och med största åtlöje och förakt passerade äfven mig. Så snart de kommit up ur vattnet satte de, för at drifva ännu mera gäck med mig, sine hästar i fullt galopp, under vanligt skriande af ha - ha - ha, hvaraf min häst så uplifvades, at han med fördublad styrka grep sig an. Jag ropade också ha - ha - ha - ha, och hade Morernes begabbelse at tacka för at hastigare blifva dragen ur brunnen än jag kunnat hoppas.

Något längre borrt, vid pass $\frac{1}{4}$ mil ifrån Tangier, vadar man öfver en större gren af den omtalte bäck och finner stora ruiner af det gamla *Tingis*. Staden har haft en vacker och förmånlig belägenhet, i fonden af en rymlig bay. En segelbar ström tyckes hafva sköljt dess murar, och krökande sig öfver de fruktbaraste fält har den öpnat en ledig gemenskap med inre landet. Mot ostlige vindar skyddad af höge berg, har den legat öpen för de behaglige och ljufva västanvädren, som nu fläckta imellan dess ruiner, lifgifvande och välluktande såsom de blomsterfulla ängar de öfverfarit. — De omtalte ruinerne bestå uti höga och tjocka murar, som på et ställe formera en stående angel, jämte lämningar efter fyrkantige och runda torn. Åt sjösidan finnes en bred och ordentelig öpning på muren, som tyckes varit en strandport, men utan tecken til hvalf.

Muren är där ganſka djup, utaf vanlig murſten, med åtſkilliga façoner på de inre motſvarande ſidor. Jag har en hel dag låtit gräfva i ſtenhögar innom murarne, men gjorde inga uptäckter. Det är deſsutom icke rådeligt at där gräfva, ty det kunde falla Regeringen in at påſtå dela med mig en ſkatt til flere 1000:de Piaſters värde, då jag icke funnit en gång ſönderſlagne ler-kärl eller multnade ben.

På en höjd bakom deſſe ruiner ſynes lämningar efter et Caſtell, bygdt i fyrkant, hvars yttre murar och inre afdelningar tydeligen ſynas ofvan jord. I hopp at finna någon *bas-relief* eller inſcription ibland en myckenhet ſtenar därſtädes, har jag mycket ſökt, men alt förgäfves. Således äro deſſa ruiner ſtumma minnesmärken af den fordna Romerſka Colonien; och Gabinias lampa är det enda uplyſande och talande jag ännu öfverkommit. Det var i granſkapet af deſſe förfallne murar, ſom väre ſvarte Troppar förleden vinter under Muley Ischems anförande camperade. På höjderna därikring lefva några lycklige hushåll i ſmå bylag eller *Duarer*, ſom uti åkrar, ängar och trägårdar finna lifvets nödvändigheter och nöjen. En lekande å tilförer dem fiſk i ömnoghet, och på ſtranden hämta de ſalt til eget och Stadens behof. Det tilredes ſålunda, at det vatten, ſom uti därtil gjorde bäddar i ſanden

den vid lågt vatten (ebb) är qvar, genom solens kraft i en brännande sand bortdunstar och lämnar på bottnen en skorpa, som är rent salt. Detta hugges sönder och uptages, då samma bädd, efter andra sex timmar vid högt vatten (flod) åter upfylles, så at man på detta enkla sätt 2:ne gånger om dygnet uti så många bäddar man behagar, kunde samla rika förråd för Nordens räkning.

Et litet stycke up i ån bakom *Tingis* ligger en del af Kejerlige Marocanske Flottan til ankars. Det är Norra Divisionen, som för det närvarande består af 11 segel, nämligen några Chebeker och en sort mindre krigsskepp om 2 à 4 trepundige canoner eller nickor. Vid högt vatten boxeras de up i ån, där de ha tilräckeligt djup, men i sjelfva åmunnen tiltager sand årligen, så at inloppet inom få år torde vara tilstängdt. Regeringen härstädes borde vara omtänkt för framtiden, och kunde såsom fredsvilkor utom vanlige presenter ålägga sine respective Bundsförvandter at i en ambulatorisk ordning företaga muddring så väl i denna omtalta å som i bayen och vid staden, där ankarplatsen årligen försämras. Då England i början af detta Seculum efter Gibraltars intagande utrymde Tangier, förstörde de en mölj, där stora krigsskepp då kunde lägga an, och nu endast smärre båtar. Vid min hitkomst voro 2:ne Chebeker i commission,

ſom för at öfva manſkapet, gjorde ſmå lofvar i bayen; men ſenare på året lades de i vinterqvarter. Man är vid Strandporten, där material-bodar finnas, ſyſſelſatt at bygga 2 Kaparefartyg, til hvilkas utredande Sverige eller någon annan *gens amica* til äfventyrs ſkall öfverſända alla förnödenheter. — Ehuru obetydelig i och för ſig ſjelf hela denna Flotta är, ſå underlåter hon icke at vara fruktansvärd för de ſtörſta Sjömagter. Sjelfva Stor-Brittannien med ſit Gibraltar gent öfver Tangier och med en Eſcadre, ſom är på beſtändig kryſsning i Medelhafvet, finner mera intereſſe uti at köpa och med preſenter underhålla vänſkap med de Barbariſke Magter, än at blottſtälla ſin handel för deras ſtröfverier. Man kan ifrån murarne af Tangier ſe alla ſegel, ſom ämna paſſera Sundet, då en Chebek med 40, 60 à 80 mans beſättning genaſt är färdig, och kunde öfvermanna det ſtörſta handelsſkepp. Utan affeende på vind eller väder, taga de ſig fram med åror, och mota ſit rof lika lätt ifrån Atlantiſke hafvet och Medelhafvet. Som krigsſkepp omöjligen kunna altid vara til hands, ſå kan handeln icke heller genom dem fredas; och aſſecurancen på Medelhafvet ſkulle för mycket betunga handeln, ſå ſnart flaggan icke vore ſäker. I anſeende til belägenheten vid Sundet, anſer jag *Maroco* farligare än ſjelfva *Algier*, ſom likväl har en ſlags Flotta, beſtåen-

de

de af ſtörre fartyg, ſom hålla ordenteliga ſjöbatailler med en Portugiſiſk här kryſſande Eſcadrè. Om Tangierinſka Eſcadern vore vakſam, borde knapt et enda fiendteligt fartyg undvika at falla i röfvare-händer. En Fregatt kunde til äfventyrs under murarne af Tangier upbränna och förſtöra alla deſſa ſmå fiender; men nya Chebeker äro ſnart återbygda, och den handlande äfventyrar det minſta ſom möjligt är.

Småningom, märker jag, har den Kejſerliga Eſcadern fört mig ifrån de Romerſka ruinerna; men ſom hon ligger vid *Tingis*, kan jag när ſom hälſt där igen landſtiga. Jag ſkall vid tilfälle begära vår Abdelmaleks tilſtånd at få noga underſöka gamla Tangiers ſtenhopar. Det är troligt, om icke otvifvelaktigt, at djupt uti jorden därſtädes finnas mera talande ruiner än de ſom äro ofvan jord. En öfver 60 år gammal Ängelſk Res-journal utaf en Ängelſk Ambaſſadeur til Maroco lämnar en intereſſant beſkrifning om Romerſka ruiner af pelare, arcader, inſcriptioner, bilder, bas-reliefer m. m. ſom den tiden funnos omkring Salé, 30 Sv. mil härifrån. Jag har frågat ſenare reſande därom, men de hafva ingen ting ſedt och ingen ting efterfrågat.

Man finner en myckenhet Romerſkt mynt, dels vid kuſterne, dels inuti landet, utaf guld, ſilfver, koppar och bronze. Ju-

darne ha lagt ſig äfven på denna handels-gren; men värre är, at guldarbetare ibland dem ſmälta hvad de för godt köp öfverkomma, och således beſtjäla en nygirig och ſamlande efterverld. Så många Européer ſom finnas i landet, så många *Mynt-Commiſſarier* finnas här, och de öfverbjuda hvar-andra. Mina trånga omſtändigheter förbjuda mig at deltaga uti denna handel. Jag har likväl redan en *Cæſar divus* och några flere, dels af ſilfver, dels af ſtor bronze. Jag har ſedt pojkar gräfva här vid Tangier, i ſynnerhet efter flere dagars hällrägn, ſom bortſköljer mycket ſand, då de funnit både Romerſke och Portugiſiſke ſmå mynt, dem jag rikeligen betalt för at ſkaffa mig kunder i den vägen.

Natural-Hiſtorien kunde man här ſtudera året igenom, och deſs idkare ſkulle finna många okände föremål. Reſande kunna likſom Rådmän hänföras til den *literata* och *illiterata claſſen*; och måſte jag, ty värr! räkna mig ibland den ſenare. De få, ſom genomvandrat deſſe öknar, hafva icke reſt på Naturkunnighetens vägnar; men viſſe Inſecter påbörda hvar och en, ſom är ovan vid climatet, en phyſiſk kännedom mera ſvidande än förnöjande. Jag var i början efter min hitkomſt ſå ſtucken och illa handterad, at anſigte och händer upſvulnade, med röda fläckar, ſåſom uti Friſel. Bloden likaſom

kokte

kokte och ſtack uti mina ådror, hvilket var en följd af climatets ombyte; men vidare olägenhet hade jag icke däraf. — Jag ſaknar LINNÆI *Syſtema Naturæ*, ſom vid min afreſa ifrån Stockholm ej kunde erhållas. Jag vill likväl ſamla alt hvad ſom kan öfverkommas, då en kännare framdeles må hafva den mödan at claſſifiera mit *Natural-chaos*. Reſor in uti Landet och längs deſs väſtra kuſter ſkola bekröna min föreſats med et rikt ſammelſurium af Scorpioner, Ormar, Foglar, Inſecter, Örter, Mineralier, Petrificater, Snäckor m. m. Jag har redan torrkat några blommor, upſpetſat några inſecter, upſtoppat någre foglar, inlagt någre ödlor; och jag hoppas ſnart äga et cabinet af förtorrkade Naturalier, där min förmultnade GABINIA ſkall preſidera.

Ibland foglar bör jag nämna *Flamingo*, ſom vi ha lefvande i trägården, ſkjuten i en vinge, och ifrån topp til tå 10 qvarter hög: ſnö-hvit med ſvarta och röda vingar af den klaraſte färg, en lång hals med krokig, röd och ofvantil flat näbb, är han lika ſå vacker ſom beſynnerlig. Då han äter eller dricker, böjer han hufvudet, ſå at öfre delen af näbben ligger på jorden, och han på ſit eget vis plockar och ſörplar uti ſig födan. Jag vill påminna mig, at då TIPPO SAIB för flere år ſedan hade en Beſkickning vid Franſka Hofvet, det berättades, at hans Ambasſadeur

ſadeur och deſs Cavalierer, brukade på ſine kläder och på hufvudbonaden fjädrar utaf *Flamingo*. — Storkar infunno ſig här i ſlutet af ſiſtl. December månad, och bygga och bo omkring Staden på våra förfallande murar. De anſes utaf Morerne med aktning, och ofredas aldrig. Då deras ungar nu ſnart äro ſtore, och alla ängar och ſumpige ſtällen under en brännande Himmel förtorrkas, begifva de ſig härifrån til Norden, där de finna en ny ſommar och et rikt förråd af alt hvad de äldre och yngre, efter deras art och beſkaffenhet behöfva. Då våre Nordiſke höſtmånader inträffa, ſom för dem äro en fattig-årstid, ſöka de på Nilens ſtränder ſine Ægyptiſke kornbodar. De äro alleſtädes anſedde och helgade, och finna naturen altid vacker och rik. Redan i början af ſiſtl. December, ſåg jag vår vanliga Vipa, och ſedan Martii har jag hört Göken gala, och Necktergalen ſjunga i trägården, där jag uti GABINIAS grotta, morgonen bittida njuter en jordiſk vällust, och kunde njuta en himmelſk; men - - -

Naturen tyckes här ſin ſtörſta prydnad ſakna,
Camilla ſynes ej ur ſömnens ſköte vakna.

Ibland vattnets invånare, ſå månge ſom jag här råkat, kokte och okokte, har jag funnit få bekante, och at nämna dem vid ſine Arabiſke och Spanſke namn ſkulle litet

interessera. Vi ha fisk-sorter af flere slag, som äro välsmakande. Morerne fånga dem med not, och jag är på stranden ofta närvarande vid deras fiskerier. Sedan de gjort några mer och mindre lyckliga varp, afräknas genast $\frac{1}{10}$:del, som är Sultans rätt och lämnas til Gouverneuren; det öfriga säljes på stället för compagniets räkning, til den mestbjudande, som i minut föryttrar sin vara. Jag blef nyligen förvånad, då jag i fiskhopen tog en fisk, som jag icke förut sedt, och straxt kände en stöt i armen. Första känslan tilskref jag en händelse, men jag försökte flere gånger och måste tro min ärfarenhet, hälst då jag rörde vissa fläckar på dess flata rygg, hvilka gåfvo starkare stöt än den öfrige kroppen. Jag har någonstäds läst om en så kallad *Electrisk fisk*, och jag kan icke tvifla, at ju denne är den samma. Den så kallade *Bläckfisken* ådrog sig i andra afseenden äfven min upmärksamhet. Hufvudet liknar en stjerna, med många strålar, dem han fritt rör, och kroppen är liksom uti et hölster förvarad. Då han uti sit element jagad, fruktar at falla uti sine fienders gap, ger han ifrån sig en svart vätska, hvarmedelst vattnet grumlas så, at han i tjockan kommer undan. Då jag tog fisken i hand, tömde han något af denna vätska, och hade därmed kunnat svärta vattnet rundt ikring sig. Men jag lämnar Natural-Historien med

alla foglar och fiſkar, och fortſätter en i förre bref början beſkrifning om det fruktansvärde rofdjuret *Sultan* MOHAMMED, ſom lik Saturnus icke ſkonar ſin egen afföda, men börjar med at upſluka de närmaſte, hvilka förſt kunde blifva farlige.

Kejſaren hade, ſåſom jag förut nämnt, affärdat ſin ſon ABDSALEM, Gouverneur i Tarudant, til Mecca, och denne företog ſin heliga reſa med ſå mycket ſtörre tilfredsſtällelſe, ſom Gubben lofvat vårda hans Harem och egendom ſåſom ſine egne; och hade desſutom vid afreſan gifvit honom en betydlig ſumma respenningar uti anvisning på Staden *Fez*, hvilken hade at upgöra och til Prinſen vid des ditkomſt ſamma penningar aflämna. Han hade därjämte blifvit förbuden, at under någon pretext vid Kejſarens onåd komma tilbaka, innan reſan vore fullbordad; och miſsnöjd, at fadren likſom tvekade om hans nit och undergifvenhet, hade han vid ſit ſkägg och alt heligt lofvat, at i all andelig ordning fullborda ſin reſa. Knapt var ABDSALEM utom Marocos gränſor, än Kejſaren ſkickade et commando Soldater til Tarudant, ſom togo all Prinſens väl förvarade ägendom i beſittning. Öfver 100 mulor laſtades därmed, och de utſkickade återvände med rikt byte. En yngre ſon, blef förordnad til Gouverneur i den förres ſtälle, med befallning at förſörja ſin brors där qvarläm-

lämnade Harem, och vara för Damernes qvinnofrid ansvarig.

Om Sultan MOHAMMEDS upförande tyckes icke vara ömt och hederligt, hälst i anseende til hans mest älskade son, så är det så mycket mera politiskt, och vore jag en Kejserlig Pensionaire (*Schab El-Sultan* Kejsarens Vän), ville jag väl påtaga mig bevisa, at MOHAMMED därigenom gjorde sig förtjent til et odödligt namn, så vida upoffrandet af egne känslor för Statens bästa, och för allmän fred och säkerhet, utgör altid en Regents största ära. Kejsaren insåg den fara, at vid en expedition emot YAZID lämna en mägtig Prins bakom sig, hvars ögon redan voro på bättrings-vägen, och som snart kunde blifva fullkomligen öpnade. Ovis om utgången af det tilämnade fälttåget, ville han icke ställa sig imellan 2:ne eldar, imellan 2:ne mägtige Pretendenter til en Thron, som han för Landets väl sjelf ville behålla, som icke kunde omtvistas utan de svåraste följder för det allmänna. Dessutom kunde ABDSALEMS skatter blifva uti hans händer et medel, at underkufva den rebelliske YAZID, at sätta Riket i ro, och Regeringen i gammal agtning; och som desse bröder ändå aldrig varit gode bröder, så kunde han för at vinna et stort ändamål, rätt väl betjena sig af den ene sonens svärd, för at därmed afhända den andre lifvet. — Det

är en gammal regel, at *majus abſorbet minus;* och då Sidi Mohammed verkeligen törſtade efter Yazids blod, bör begäret efter Abdsalems egendom anſes blott ſåſom en liten hunger, hvilken efter deſs politiſke matordning förſt borde tilfredsſtällas. Men Sultan Mohammed var altid hungrig; och detta icke förſta gången han ryckte brödſtycket undan ſine barns mun.

Muley Abderhaman, en yngre ſon, hade flere år lefvat ſåſom Gouverneur i en rik Provins, var god hushållare, och utaf Barbariets Höfdingar verkeligen ibland de bäſte; men en dageligen tilväxande förmögenhet upväckte Kejſarens både afund och fruktan. Abderhaman blef kallad til Hofvet, där Kejſaren låtſade hafva mycket at afgöra med honom. Imedlertid ſkickar han ſin Premier-Miniſter til Abderhamans Reſidence, och låter borrttaga alt hvad där utaf värde fanns Abderhaman tilhörigt. Kejſarens order voro ſå ſtränga, at Prinſens Damer nödgades lämna ifrån ſig de guldringar, ſom de uti öron, om armar och ben buro, och hela huſet gjordes tomt och öde. Så ſnart alla deſſe ſkatter voro på ſäkert ſtälle, får Prinſen tilſtånd at vända hem tilbaka. Kejſaren befäſte honom i ſit Gouvernement, och ſåledes ſatte honom i ſtånd, at ännu en gång bli den ſamme Abderhaman igen. Men Abderhaman, underrättad

rättad om fadrens bedrägeri och våld, förjde mindre sin rikedom, än sin husliga lycksalighet; och för öm at råka sin familj nedsänkt i tårar, at möta eländet och förödelsen där han lämnade trefnad och sällhet, hade han den hårdheten at öfvergifva dem man älskade, at blottställa dem för hämden af en trolös fader. Utan at yppa sin förtviflan, skyndade han sig ifrån Maroco, reste utom gränsorne af sin faders Rike, och i trakterne af Zaarah (zaarah betyder öcken) sökte en fristad, där han mindre fruktade Vildars och tigrars grymhet än sin faders befallningar; där en eldad sand mindre brände hans fötter, än prägtige mattor i sin faders palats; där han i bergsskrefvorne med nöjdare sinne sökte et läskande vatten, än at med öfverflöd betjenas under sin faders armar. Kejsaren blef högeligen förvånad öfver detta sin sons steg; han fann det så mycket mera besynnerligt, som ingen ting var vanligare, alla grader, ordningar och högheter igenom, än at preja och plundra, och ingen kunde neka honom at ibland våldsverkare få vara den förste; men - - - *à ce noble courroux il reconnoit son sang*. Han skickade flere bud och egenhändige bref til sin son, bad honom i ömma ordalag komma tilbaka och emottaga et säkert och anständigt etablissement. ABDERHAMAN var förolämpad, hans hjerta kunde förlåta et brott, men icke hylla den trolöse,

ſom ſtört hans fred, hans lycklige hemlefnad. Abderhaman hade tagit ſit beſlut, et manligt beſlut; men han var ockſå fader, och hade et faders hjerta. Såſom en nåd begärde han, at Kejſaren ville tillåta hans hustrur och barn at komma til honom; och det vore det enda han hade at begära, det enda han ville emottaga. — Kejſaren villfor hans begäran, och Abderhaman tilbringar uti ſin öken en ſtilla och förnöjſam lefnad, utan all gemenſkap med Maroco, utan annan ſtyrelſe ibland otyglade menniſkor, än den han ſåſom god husfader och klok man, äger och ſig förvärfvar.

I ſammanhang med deſſa Familje-anecdoter måſte jag berätta något, hvartil därjämte ordningen af händelſer föranleder. Vid et beſök i deſſe dagar hos Venetianſke Conſuln, ſåg jag där et främmande anſigte, en Chriſtendoms-broder, ſom berättades mig vara ſvåger til Sultan Mohammed. Med detta ſvågerſkap har tilgått ſom följer: en Marocanſk Fregatt upbragte för circa 30 år ſedan, et ſkepp, ämnadt til *Corſica*, hvarpå åtſkillige utur Tuneſiſkt ſlafveri friköpte Chriſtne ſig befunno. De hade ſamma dag gått ifrån *Tunis*, och hade knapt hunnit vakna ur en dröm om frihet och lyckſalighet; de voro ännu i den ſällaſte förhoppning, at ſnart omfamnas af vänner och anhörige, då de kände ſina armar tryckas af lika barbariſke

bojor,

bojor, som de nyss lämnat. Ibland desse olycklige befann sig en Corsicansk familj, bestående af man, hustru och barn, hvilka med de öfrige sattes i land i Salé, och därifrån fördes til Staden *Maroco*, där de lefde flere år, och hustrun födde en dotter. Mannen imedlertid insamlade penningar ifrån Christenheten och begärde få lösa sig och de sina ur slafveriet, hvilket Kejsaren beviljade under det uttryckeliga vilkor, at dottren lämnades qvar, som han för sin räkning ville uti Harem låta upfostra. Född i Landet, sade han, och född utaf Kejsarens slafvar, vore hon Kejsarens egendom. Vilkoret ehuru hårdt, måste antagas, och föräldrarne lämnade landet. — Flickan växte, upfostrades såsom Morinna, och vid en behaglig ålder undergick flickors vanliga öde. — Hon vann sin Herres tycke til den grad, at han uptog henne på sin ordinaire stat til en af de *fyra* i Harem. Hon längtade åter se sin moder, och Kejsaren lät genom Franske och Venetianske Consulerne efterfråga den Corsicanska familjen, som lämnat en dotter qvar i Maroco. Såsom Enka kom hon verkeligen tilbaka, och glädjen var stor å ömse sidor. Det berättas, at Kejsaren, för at se om naturens röst vore imellan föräldrar och barn talande, befalde modren upsöka och urskilja sin dotter ibland den mängd af qvinfolk, som för henne upstäldes; och

at hon til Kejsarens stora nöje och förundran genast igenkänt sin dotter. Men utan at tala hvarken med eller emot hjertats hemliga känslor och blodets kraft i detta afseende, kunde modren väl ändå ha igenkänt sin dotter, då det minsta drag, och en för andra omärkelig omständighet, vore för en moder talande och i sådant fall förrådande. Gumman hade med sig en son, som förut varit i Landet, och Kejsaren emottog dem ganska vänligt. Modren vistades alla dagar uti Harem; men som hon afslog at bli Morinna; blef hon såsom Christen föraktad, och den Corsico-Marocanska Sultaninnan måste dageligen lida förakt af de öfrige Damerna för sin moders skull. Denna fann sig då nödsakad lämna Hofvet, och en Handlande i Marmora, vid namn Chiappe, emottog henne i sit hus, där hon ännu vistas och emot vissa handels-förmoner, som Kejsaren lämnat honom, njuter alla lifvets beqvämligheter. Hennes son ville icke heller antaga Moriske trosbekännelsen, hvilket icke förtörnade Kejsaren, vand at se kättare omkring sig. Han fick underhåll af sin höge svåger, och då han snart kunde tala Arabiska språket, gjorde han ofta Kejsaren sälskap, som drog parti af hans kännedom om Europa. Med högvederbörligt tilstånd, reste han för et år sedan öfver til Europa, då Kejsaren gaf honom 1000 pes. dur., och fy-

ra

ra vackra hästar, jämte nådig befallning at ju förr dess hällre komma tilbaka och föra en famille med sig, som Kejsaren ville på säker fot fästa i landet. Han väntas innan korrt tilbaka och har imedlertid skickat en yngre bror häröfver, som ämnar försöka sin lycka hos den okände svågern. Han har om sin ankomst skrifvit til sin syster Sultaninnan Duya, och afvaktar Kejsarens ordres.

Et parti Turkar bestående af *Algieriner*, *Tunesare* och *Tripolitaner*, tilsamman 28 personer, reste för omkring 14 dagar sedan härifrån til Maroco. De kommo hit i början af sistl. Martii månad, om bord på et Spanskt handelsfartyg ifrån *Malta*, där Kejsaren med contante penningar til 3 à 500 piaster personen löst dem ur fångenskap. De skola för Kejsaren presenteras; och förärade med respenningar och kläder få de begifva sig hvar til sit. — Sultan Mohammed gör många sådana barmhertighets verk, och vill i alt synas en ifrig och nitisk Mohammedan. Årligen skickar han stora summor penningar til den helige grafven, at ibland fattige och långväga resande där utdelas. Och för at närmare inympas i den helige stammen, i lifstiden deltaga uti helgonens ära och efter döden uti deras underverk, har han för några år sedan gifvit en af sina döttrar *Sherifen af Mecca* til hustru.

På sista marknaden såg jag en ung Negrinna utbjudas och försäljas. Hennes ansigte var obetäckt och hela personen til allmänt åskådande och granskande. Hon tycktes icke vara rörd eller känna minsta oro öfver det öde, som i en främmandes våld kunde förestå henne. Obekymrad lät hon granska de kroppsdelar, som til arbete hörer, sade sin ålder och hvad göromål hon kunde åtaga sig. En vanlig Auctions-karl gick framför henne och uptog hvars och ens bud. Hon uproptes för 40 pes. dur. och såldes för 35 ½, hvilket i sanning var godt köp, då jag på samma Marknad såg en mulåsna säljas för 50 pes. dur. Under auctionen bad jag en Mor af mine bekante ropa in Negrinnan för min räkning; men han svarade at ingen Christen finge här i landet äga en Slaf som vore rättrogen. Man har berättat mig i anledning häraf, at en Ängelsk resande för några år sedan kommit til Tangier, och såsom betjent medförde en Neger, hvilken Morerne, oaktadt han var hvarken Mohammedan eller Slaf, med våld togo ifrån honom, såsom på färgens vägnar för god at tilhöra en otrogen. Betjenten blef Slaf, då Morerne trodde återgifva honom sin frihet. Jag var i London mindre förvånad at se 2 à 3 qvinfolk hängas, och skeppsladningar däraf försändas til *Botany-Bay*, än här at se et enda säljas på auction. At hängas är i Ängland så vanligt,

at Fruntimmer äfven af en bättre clafs i dagligt tal fäga: *J will be hanged if* &c, Jag vill låta hänga mig om &c. Men at där fälja en männifka, fkulle fätta Nationen i vapen för friheten. —

Om den omtalta Negrinnan fjelf kunnat eller framdeles kunde ärlägga köpfumman, blefve hon fri. Ingen poffeffionat kan däremor lägga laglige hinder; men en Slaf äger aldrig mera än defs Herre tillåter, fom är Herre öfver både lif och ägendom. Det är likväl ovanligt at en Slaf här illa medhandlas. Han får kläder och föda och förrättar et drägeligt arbete, hörande til åkerbruk, bofkapsfkötfel, trägårds-plantering, vattuhämtning, m. m. — Jag fåg för någon tid fedan en i lifstiden anfedd man begrafvas, fom teftamenterat 2:ne fina Slafvinnor frihet. De följde med proceffionen til grafven, på hvar fin fida om liket, och til allas åfkådande buro fine ärhållne frihets-bref högt på en klufven käpp. Deras tårar vittnade, at de mindre fkattade friheten än de kände faknaden af en öm och god husbonde. Om en flafvinna haft barn med fin herre, äger han icke vidare rätt at fälja henne.

Vi ha nu härftädes af en händelfe 2:ne Kejferlige Slafvar ifrån Maroco ftad, hvilka frivilligt fåldt fig i Kejfarens tjenft, men förr eller fenare torde ångra köpet. Den ene är en Jude Jacob Attal vid namn, bördig ifrån

ifrån Staden *Tunis*. Efter några års viſtande i Gibraltar, där han lärde Ängelſka och Spanſka ſpråken, kom han hit öfver til Maroco. Slug, vältalig, ung och vacker karl, vann han ſnart Kejſarens tycke, och är nu at anſe ſåſom Stats-Secreterare för Judiſka Departementet eller ſnarare ſåſom en Furſte öfver Iſraels folk i Maroco. Såſom favorit är han tiltagſen, firad af de Chriſtne, fruktad af Judarne, hatad af Morerne. Han ſpionerar noga på alla dem Kejſaren miſstänker, delar ärligt med honom alla ſina ſportlar, och nyttjas ſåledes vid alla lucrative tilfällen, vid alla hemliga förrättningar. ATTAL är den ende, ſom vågar tala emot Spanſka influencen i Marocanſka Cabinettet, och lägger ſig altid ut för Ängelſka intereſſet, ſå at motpartiet på ſpe kallar honom Ängelſke Ambaſſadeuren. Hans värf och ärende i Tangier beſtår nu uti at, för en liten tid ſom det heter, uplifva oxhandeln och provianteringen med Gibraltar. Det förra förbudet emot communicationen deſſe orter imellan är därföre icke uphäfvit; men ſom handelens uphörande gjorde en betydlig minſkning i Tullinkomſterne, och emot förmodan ingen underhandling begärdes ifrån Ängelſka ſidan, inge preſenter vankade, har Kejſaren, under namn at gynna ATTAL, tillåtit honom utförſel af et ſtort antal oxar m. m., och ſom detta är et ſlags enſkild

han-

handel, så äro hvarken Kejsaren eller Ängelske Regeringen däruti comprometterade.

Den andre omtalte Slafven är en Renegad, til Nationen Flamandare, som ifrån Portugal, under namn af Grefve von . . . , jämte sin Grefvinna, för några år sedan här anlände. En duell, kan man tänka, där efter vanligheten contraparten blifvit lefvande stucken, hade nödgat honom lämna sine fäderne-gods i Flandern, och et Regemente, som han i det heliga Romerska Rikets tjenst commenderade. I Portugal hade han gift sig med en Fransk Dame af gammal härkomst, som utaf ren kärlek nu delade hans öde i en främmande Verldsdel, där han ifrån de stores i Portugal afund och förföljelser sökte lugn och säkerhet. — Med desse Legender introducerade sig den höggrefliga famillen hos Consulerne härstädes, som då de gärna visa höflighet åt Europeer i allmänhet, nu icke ville sätta desses anor och olyckor i tvifvelsmål. Grefven var en artig karl, fuskade tämmeligen väl i flere språk; Grefvinan et vackert fruntimmer. Bägge uti en behaglig ålder, och tycktes icke behöfva grunda sit etablissement på tiggeri och subscriptioner. — Grefven skref genast efter hitkomsten til Kejsaren, anförde några stora olyckor men ännu större förtjenster; han ärbjöd Kejsaren sin tjenst och lofvade at sätta Marocanska Arméen och Flottan uti det mest

fruktansvärda tilstånd och uti dess Rike göra de nyttigaste inrättningar. Han fick befallning at oförtöfvat infinna sig vid Hofvet, där han roade Kejsaren med 100:detals projecter och hade altid något nytt at säga honom. Grefvinnan gjorde imedlertid sine upvaktningar hos Sultaninnorna i Harem. De kunde sluteligen icke umbära henne; hon blef en nödvändig person i societeten. Man lofvade henne stora förmåner; men som Christen kunde hon icke njuta dem alla. Gud vet, hvilken orm uti Harem kunde besvika henne; men hon lofvade blifva Morinna, ät af den förbudna Mohammeds frugt och öfvertalade sin man at göra det samma. Och med detta lilla den Tyske Grefvens och Grefvinnans syndafall lärer tilgått ungefärligen på samma sätt som med det stora Adams och Evas i lustgården. De äro utkörde ur helga Manna Samfund; och om Himmelen någonsin öpnas för dem, så kan deras Paradis icke betraktas annorlunda än som et Hospital, där Gud af medlidande uptager sådane dårar ifrån jorden. *Les anecdotes scandaleuses* berätta, at denna Ex-Grefve funnit sig först nödsakad rymma från Catholske Nederländerne til Vestindien, där han såsom Advocat fått en betydlig Process om händer och brukat det lilla knepet at med hela den vunna förmögenheten begifva sig til Portugal. Här gjorde han bekantskap med förmodeligen

gen en Kammarjungfru, ſom i ſamråd med honom beſtulit herrſkapet på penningar och redbarheter, hvarefter contrahenterne ſett ſig nödſakade begifva ſig til Maroco. Denne Renegaden *Sid* DRISS uppehåller ſig vanligen vid Hofvet, ſtundom brukad, altid föraktad. Han kommer eſomoftaſt med bref ifrån Kejſaren til Conſulerne, då han gör ſig ſå angelägen ſom möjligt är.—Jag har varit vidlöftig i deſs lefvernesbeſkrifning, men ockſå vill jag göra honom känd ſåſom Auctor. Han har ſkänkt mig et arbete i manuſcript på Franſka, det förſta i ſit ſlag, hvaraf jag ämnar meddela et utdrag i Svenſk öfverſättning med bifogade anmärkningar. Men jag måſte för at undvika för ſtor vidlöftighet upſkjuta därmed til en näſtkommande lägenhet, och imedlertid framlefver &c.

Åttonde Brefvet.

Tangier d. 15 April 1790.

La Cour de Maroc; ſes forces maritimes & terreſtres, pour l'an 1789. Sådan är Inledningen til den ſenaſt omſkrefne Hof-Calender för Maroco; och Auctorn börjar därefter med Kejſarens titel, ſom följer:

Sultan Sidi MOHAMMED, *Ben* ABDOLLAH, *Ben* ISMAËL, *Empereur de Maroc, Roi*

Roi de Fez, Mequenez, Elgarbe & de Suz &c. &c.; Prince de Dra, Tafilet, &c. &c.; Seigneur de Saarab, de Tombut, de Guinée &c. &c. Né l'an de Christ 1722.

Sidi betyder *Min Herre*, och sättes *par excellence* framföre MOHAMMED, ifrån den förste til den ringaste. Således kallar en fader sin son *Sidi* MOHAMMED och en herre sin tjenare. Men Sultan sjelf, som icke ärkänner någon *Rikets Herre*, af hvad namn som hälst, kallar hvar och en som heter MOHAMMED vid annat namn, för at icke gifva en annan sin ära. I allmänhet bruka Morerne ordet *Sid*, Herre framför namnet, såsom Sid DRISS, Sid ALY, Sid HAMED o. s. v. hvilket iakttages utaf den ene tiggaren til den andre; men en Christen hedras aldrig med denne titel, utan nämnes efter sit ämbete eller vid namn, t. ex. *Konso, Bassador, Tabib, Kåtseb!* Consul, Ambassadeur, Doctor, Secreterare. *Sidna* vår herre säges ock om Kejsaren. *Ben* ABDOLLAH vill säga ABDOLLAHS son.

Maroco, Fez &c. &c. äro verkliga Konunga- och Höfdinge-dömen, hvilka, då naturen var med litet förnöjd, tilhörde flere särskilte Regenter, men hafva tid efter annan sammansmält under et Hufvud. Med *Saarab, Tombut* och *Guinea* &c. &c. förhåller det sig lika som med vårt arfskap til *Norrige* och med Hertigdömet *Schlesvig*,

Hol-

Holſtein &c. &c. hvilket alt klingar i en kungörelſe och räntar endaſt vid Kongl. fullmagters utlöſen i Cantzliet. Det artiga Franſka Hofvet förmodas hafva tilſkapat denne Europeiſke titel åt Sultan af Maroco. En Marocanſk Kejſares egenteliga och verldſliga titel är *Sultan-Elgharb*, ſom vill ſäga: Herre öfver Väſterlandet, ſåſom Sultan i Stambol är Herre öfver Öſterlandet; men uti inländſka bref ifrån ämbetsmän och ſlafvar kallas Kejſaren *Guds Kalifa* eller *Ståthållare*, *de Råttrognes Furſte* eller *Emir*, *ſtor*, *nådig*, *vålſignad*, *fullkomlig Sherif*, *Iman* eller *Prelat* m. m. Han kallas äfven *Sidi Elkibir*, ſom betyder *Stor-Herrn.*

Därefter upräknas Prinſarne, Kejſarens nu lefvande Söner, hvilke äro 13, i följande ordning:

Muley	YAZID född an. Chr.	1748	af en moder, dotter af en Ångelſka.
——	ISLEM - - - -	1749	
——	ABDSALEM - -	1750	
——	ABDERHAMAN - -	1751	
——	ISCHEM - - -	1752	
——	HUSSEIN - - -	1767	
——	SOLIMAN - - -	1771	
——	OMAR - - - -	1774	
——	TAIB - - - -	1775	
——	MUSA - - - -	1775	
——	ABDELCADER - -	1783	
——	ABDOLLAH - -	1788	
——	THEMI - - - -	1788	

Muley,

Muley, ſom bekant är, betyder Prins, och tilkommer alla utaf manliga könet, ſom härſtamma ifrån en Sultan. Deras antal är Legio; ty Sultan Ismael, vår Kejſares farfar, hade flere hundrade ſöner, hvars efterkommande med lika ynglande egenſkaper nu utgöra et antal af flere 1000 Högheter, hvilke alla äro bofaſte i Tafilet, där man råkar Prinſar och Prinſeſſor ſåſom gåsflockar i Skåne. Emedan de framledne Sultaner anſedt ſig nedſtiga ifrån den ſtore Mohammeds ätt, ſå äro alla deſſe Prinſar äfven Sherifer, och ſåledes i dubbelt affeende Prinſar af blodet. Men *Muley* eller *Sherif* är af föga betydenhet, och hela äran beſtår uti titeln, dock ſkall ingen utan Kejſarens ordres få lägga hand på en Sherif, hvilket likväl i anſeende til myckenheten af dem mindre iakttages. Mohammeds ättlingar äro i allmänhet icke här utmärkte med grön Turbant, eller på något annat ſätt. Omkring Muley Yazids friſtad äro många Prinſar och Sherifer boende; men de äro icke annat än bönder. Vi ha 2 Prinſar i Tangier, couſiner med Sultan Mohammed, af hvilka den ene ſåſom en ſynnerlig nåd har efter vårt räknings-ſätt ſå mycket ſom 6 ſkill. ſpecie om dagen i penſion, och de äro anſedde lika med de öfrige Stadens bättre invånare. Et par af denne penſionairens ſöner hedrade mig en dag med beſök; och ſedan Prinſar-

ne

ne fett och befingrat alt hvad fom fanns i rummet, och jag ändå icke kunde bli af med dem, ropade jag en af Confulens Soldater, och tilfade honom at köra dem på dörren; hvilket han genaft i underdånighet verkftäldte. En *Sherif* ifrån landsbygden uppehåller fig här, och någorlunda kunnig i Ängelfka och Spanfka fpråken, uppaffar refande Européer emot drickspenningar.

Utom deffe 13 Prinfarne Kejfarens föner, af hvilka YAZID och ABDERHAMAN äro banlyfte, och de öfrige viftas dels i Maroco Stad, med en liten Penfion, dels hafva commiffioner i landsorterne, dels fåfom små goffar lefva til en vifs ålder inom Seraljen, utom deffa namnger Auctor 5 Prinfar af blodet, fom utan beftällning, på nåd och barmhertighet, viftas i Maroco Stad.

Sid DRISS, upger de Kejferlige Prinfeffornes antal til 10, af hvilka 3 äro gifta, nämligen: en Prinfeffa med Sherifen af Mecca, och 2:ne med hvar fin Prins, af de 5, fom viftas vid Hofvet. Så fnart en Kejfare dör, uplöfes Harem, och famtelige Damerna, gemåler, frillor och döttrar, fkickas til Tafilet, där de giftas, plantera vingårdar och lefva lyckligt. Kejfarens gemåler kallas på landets fprak Sultanat, hvilket fvarar emot Drottning eller Sultaninna. I öfrigt tituleras de och alla bättre qvinfolk, gifta och ogifta, med *Lella* framför namnet, e g.

Lella

Lella BATUM, *Lella* FATIMA m. m. Den förnämsta Sultaninnan, som bör vara född *Sherifa*, kallas *Lella Kebira* (Stor-Frun).

De Kejserlige Hof- och Civil-Staterne, blandade om hvarandra, bestå utaf följande Herrar och Ämbetsmän:

1. *Mufti* eller Öfver-Hofpredikanten, som har 2:ne Medhjelpare.

   Desse 3:ne personer utgöra så til sägandes et Hof-Consistorium. Men som andelige och verldslige lagar äro uti El-Koran förenade, så äro *Mufti* och *Cadi* verldslige Domare. Drots-Ämbetet och Ärkebiskops-värdigheten, äro således hos Mufti förenade. Hvarje Moské har sin *Cadi;* uti större Städer äro flere Moskéer, där hvarje Cadi, jämte böners förrättande, helgedagars firande, och alla Ecclesiastique göromål, dömmer imellan tvistande inom sit district. De som studerat lagen, och hunnit til en viss skicklighet, det är: kunna El-Koran utan til, kallas *Talber*, och gå Cadis tilhanda, hålla Skolor, uprätta contracter m. m. Kejsaren är Religionens och Rättvisans yppersta Hufvud.

2. *Efendi* eller Premier-Ministern, och 2:ne Adjungerade. Deras göromål är at afhandla med främmande Sändebud, emottaga bref, och expediera ordres m. m. Efendi betyder *Min Vän*, och han är an-

ſvarig för alla angelägenheter. Den nu varande är ſonſon af en Spanſk Renegad och har altid varit Spanſka Nationen tilgifven. Deſs namn är MOHAMMED BEN LARBI, men ſom Kejſaren icke vill kalla honom *Sidi*, nämnes han altid *Efendi*. Til biträde åt Miniſtrarne, upräknas 7 Secreterare af förſta, och 8 utaf andra claſſen, hvilka tilſamman utgöra det Kejſerliga Canzliet.

3. *Skattkammaren* beſtår af 5 Perſoner, där *Efendi* preſiderar. *Sid* DRISS nämner ſig ſåſom en af Ledamöterne, och til biträde ſåſom Skrifvare, några Morer och några Judar. — Kejſaren, ſom vet at Morer och Judar äro i hjertat ovänner, och miſstro hvarandra, förenar dem vid Drätſel-verket, Tullkamrar, och vid alla Upbörds-ſtällen, där de ha ögon på hvarandra. Tredje man vinner därvid; Staten förlorade i alla fall, om någon Stat fanns.

4. *General-Translator*, för Grekiſka, Latinſka, Tyſka, Flamandſka, Holländſka, Ängelſka, Franſka, Spanſka &c. &c. Språken: - - - *Sid* DRISS. Auctor, efter ſin egen upgift, är näſtan ſå ſpråkkunnig, ſom *Propaganda* i Rom. De 2:ne förſtnämnde ſpråken, ſtå för prydnad ſkull i början, likaſom &c. &c. til ſlut.

5. *Tolk och Secreterare* för Italienſka och Spanſka Språken: FRANÇOIS CHIAPPE.

Denne är Christen och född på en ö under Malta, talar Arabiska såsom infödd Arab. Jag har ingen ting annat emot honom, än at han under många års vistande i Landet, icke lärt sig skrifva och läsa Arabiska, som varit snart gjordt. Utan lön, såsom alla Ämbetsmän och tjenare härstädes, lefver han utaf commissioner, och vistas dessimellan hos sine bröder i Mogador, Larasch och Tangier.

6. *Öfver-HofStallmästare*, som til biträde har 20 Stallmästare, och en Stallbetjening af 224 personer, til de Kejserlige hästarnes och mulornes skötsel.

7. *General Falkenerare* eller Öfver-HofJägmästare, med 20 personer til biträde.

Denna syssla är den enda ärfteliga i hela Riket, emedan den fordrar upfostran och en viss skicklighet. Kejsaren roar sig mycket med denna slags jagt. Danske Konungen förser honom med falkar, som hämtas ifrån Island.

8. *Öfver-Kammarherre*, som til biträde har 24 Kammarjunkare.

Efendi förestår detta Ämbete. De öfrige äro dels Morer, dels Negrer, och til en stor del söner af Renegader. De utgöra således såsom hos oss 3:ne classer, hvilka svara emot Grefvar, Baroner och Adelsmän, och utföra allehanda förrättningar.

9. *Societeten* (La Compagnie ordin. de sa Majesté Imper.) består, efter upgift, af 7 personer, hvilke äro kunnige män.

Desse, efter nådig befallning, utgöra Kejsarens sällskap. Det förstår sig, at *Sid* Driss är en utaf dem, och efter egen upgift i följande ämnen, nämligen: Historien, Geographien och Vetenskaperne m. m. Det är egenteligen några gamle och fattige Prinsar, Sidi Mohammeds farbröder, som ha *droit de tabourette*, och med Sultan få sitta med benen i kors under sig på golfvet; ty i öfrigt sitter man på buk emot en vägg, eller på et knä inför Kejsaren.

10. *Stor-Sigillbevarare*, och en för det mindre Sigillet,

Denne senare är snöping, och skall vara til hands, när Sultan arbetar ibland sina Damer i Harem.

11. *Fem General-Intendenter.*

Ibland desse ger *Sid* Driss sig äfven et rum, jämte *Efendi*. För controllen skull, hafva 2:ne Judar den äran, at vara adjungerade Ledamöter.

12. *Fyra Parasolbårare*, och 6 medhjelpare.

13. *En Svårdbårare*, och 2 medhjelpare.

14. *En Lansbårare*, och 3 medhjelpare.

Parasoln, *Svårdet* och *Lansen*, äro at anse såsom Moriske Regalier. Den förre bäres öfver Sultans hufvud, så ofta han

befinner sig under öppen himmel, och brukas äfven af de Kejserlige Prinsarne, lika som Kronan hos oss. De senare bäras endast framför Sultan, vid högtideliga tilfällen, såsom vid audiencer för främmande Sändebud m. m.; och kunde svara emot Svärdet och Spiran hos Europas Konungar.

15. *En Hof-Urbårare*, som nära til Sultans person bär en kostbar Klocka, til äfventyrs i stället för det Europeiske Riksäplet; men på klockor i Maroco sätter man mera värde än på någon slags frukt, och Sultan förstår sig icke på, at med en Glob beteckna herravälde öfver Jordklotet.

16. *Standarbårare*, eller den som förer det Kejserlige Baneret, hvilket är en grön standar med förgyld knapp.

17. *Åtta Musketerare* med 16 personer til biträde.

Desse böra icke anses såsom Drabanter. — De bära Sultans handgevär, med hvilka han efter omständigheterne skjuter folk eller kreatur.

18. *Fyra HofMarskalkar*; til biträde 40 Hof-Junkare, som vid publike audiencer uträtta Sultans befallningar, emottaga presenter m. m.

19 *Hofmåstaren* och 5 personer til biträde, hvilke servera med the, caffe, vatten &c.

20. *Fyra Hof-Flugjagare.*

Tvänne i fender, på hvar fin fida om Sultan, få ofta han är under öpen himmel, vefta ouphörligen med hvita kläden framför hans anfigte, för at därifrån borrtjaga näfvife flugor, yrfänad m. m.

21. *Tvånne Bibliothecarier.*

Hela bokförrådet torde beftå utaf El-Koran, Tufen och en natt, några Bönformulairer och Commentarier. I Fez fkall finnas rara både Latinfka och Arabifka Manufcripter, men där finnes ingen Bibliothecarius; och ingen Chriften, icke en gång en Björnståhl, fkulle tillåtas at där göra en lärd underfökning.

22. *Tvånne Lif-Medici* och

23. *En Lif-Chirurg.*

Jag har i förre bref yttrat mig om Medicinens tilftånd i Maroco.

24. *Tvånne Hof-Aftrologer*, lika få vidfkeppelige fom okunnige om Stjernor och Planeter.

25. *Öfver-HofBadmåftare*, med flere til biträde.

26. *Tvånne Intendenter* öfver husgeråd och meubler, med betjening.

27. *Tvånne Intendenter* öfver Sultans ädla ftenar, guld, filfver m. m., fyra Judar til biträde.

28. *Tvånne Hof-Architecter*: til biträde några Spanfke Timmermän, Murmäftare, Trägårdsmäftare. — En Svenfk och en

Dansk Stenhuggare, hvilka lönas ifrån deras respect. Hof genom Consuln.

29. *Tolf Hof-Vagndragare*, hvilke uti Sultans Trägårdar och yttre Borggårdar draga honom uti små calecher, som han fått ifrån Europa. Uti Harems Trägårdar, då han promenerar med sina Damer, låter han draga sig af qvinfolk och Snöpingar.

30. *Tvånne Intendenter öfver Arsenalen*, med betjening.

31. *Tvånne Intendenter öfver Hof-Moskén* och där befintlige kostbara mattor m. m., och betjening.

32. *Hof-Oeconomien* består utaf 2:ne Kockar och 15 personer til biträde.

Kejsaren har et litet Kök för sig sjelf af guld, bestående af små grytor, några fat och talrickar.

33. *Åtskillige Magazins-Directeurer* och ännu en ansenlig hop af Hof-betjenter, hvilka icke så noga kunna specificeras.

34. *Lif- och Drabante-Corpsen* eller Sultans HusTroppar bestående utaf Snöpingar.

Tvänne sådane Kaider och 32 gemena utgöra dageliga vakten inom portarne af Harem.

35. *Vid yttre portarne*: 450 man med därtil hörande Kaider eller Officerare, dels Negrer, dels Morer, dels Breber.

Man finner härutaf at Marocanske Hofstaten, i anseende til ämbeten och sysslor, är

är tämligen nära reglerad efter Europeiſke ordningen. Det är troligt, at Sultan tid efter annan tilökt ſin ſtat, efter de underrättelſer han af Européer fått om våre Hof. Men en hufvudſakelig ſkilnad ligger däruti, at ingen enda Moriſk Ämbetsman eller Cavaljer njuter lön eller ordinaire inkomſt. Alla deſſe Herrar äro *Chevaliers d'induſtrie*, och lefva utaf hvad de uti commiſſions-vägen kunna göra ſig utaf dem, ſom ha något at ſöka hos Kejſaren. Således långt ifrån at deſſe månge i ſig ſjelf öfverflödige och onyttige Hofſyſlor äro Staten til laſt, öka de Sultans extraordinaire inkomſter, emedan han prejar dem i ſamma mån de preja andra. De äro at anſe ſåſom ſå månge ſärſkilte canaler, hvilka ifrån alla landsändar medföra et vederqveckande vatten, men ſom ſtörtar och förlorar ſig i en afgrund. Somlige utaf deſſe Cavaljerer få likväl kläder utaf Kejſaren; andre mat ifrån deſs kök, och ſtundom litet penningar; men alla deſſa förmåner äro tilfällige. De kalla ſig alla Sultans Vänner, (*Sahab Sidi*), äfven ſom en Gouverneurs betjening och clienter i almänhet kalla ſig vänner til den reſpective gynnaren. Då det i Europa räknas för en ſynnerlig nåd at bli kallad til Hofs, at få upvakta Monarchen, kan man i Maroco altid anſe det ſom et ſtraff. Det är en ſäker utväg at preja ſå väl Conſuler ſom Gouverneurer i landsorterne, hvilka

ka vid ankomſten til Hofvet, måſte göra ſkänker åt Sultan och åt alla dem, ſom närmare eller fjärmare omgifva honom; ofta utan annat ändamål. Utom Miniſtrarne, gamla Farbröder och Prinſar, med hvilka Sultan ſtår ſåſom uti en ſlags förbindelſe, äro de alle ſins emellan lika gode och anſes på ſamma fot. Jämte den meſt otyglade deſpotiſm lefver en fullkomlig jämnlikhet. Kejſaren ſer dem alla, umgås med dem lika, ty upfoſtran eller kunſkap göra emellan deſſe bättre eller ſämre Hofbetjenter ingen ſkilnad. Det är Sultans godtfinnande ſom uphöjer och förnedrar, belöner och ſtraffar. Inge ſtjernor, namn, anor eller Hof-uniformer utmärka den ena framföre den andra. I dag galler det halſen, rygghuden, armar och ben för den ene, i morgon för den andre. *Hodie mihi, cras tibi.* Afundſjukan är likväl ſtark bland deſſe Landets ſtore, och et Arabiſkt taleſätt i detta affeende förtjenar at kännas: *jag lämnade honom på gödſelhögen och fann honom på fatet*, ſäger den inbilſke förnäme om en ſå kallad *Parvenu*, en ſom ſtigit up ur ſtoftet; likaſom vore man lyckligare på en *Lit de Parade*, än at lefva okänd af verlden. Liknelſen är likväl i viſst affeende rigtig nog, ty en Moriſk förnäm plockas dageligen af Kejſaren, och är lika ſå oſäker om ſit lif, ſom tuppen på fatet ovederſägligen är plockad, och ſnart förtärd, på gödſelhögen igen.

igen. På *Muchoaren* eller allmänna Audience-platsen, där Hof-Staten är Kejsaren följaktig, äger hvarje person rättighet at sig infinna, och inför Sultan anföra sina angelägenheter, anklaga hvem som hälst. Alla Courierer och Budbärare infinna sig på et för dem utmärkt ställe, och andre sökande ställa sig under en viss standar, eller hålla de et papper i hand öfver hufvudet, då Sultan genast låter framkalla den sökande, och Resolution faller merändels genast, honom til ondo eller godo, efter ödets beslut. Men ingen vågar nalkas Kejsarens person utan at medföra en skänk, som utaf vederbörande emottages. Den fattige ger några ägg, et par höns, frukt eller hvad som hälst, men något skall han gifva; och detta är den enda lag som är permanent, den enda som är utan undantag. Inga straff kunna uptänkas, så omänskliga, som de icke här exseqveras, och ofta utan at alla parterne äro hörde; men straff äro icke altid straff, ty den oskyldige lider lika så snart som den mest brottslige. Sultan sjelf verkställer sina dommar, emedan ofta ingen annan känner dem. Et ögonblick, en nyck, afgör en landsorts, flere 1000:de människors öde. Sultan MOHAMMEDS Farfar, ISMAEL vid namn, var den störste tyrann Historien kan omtala. Med egen hand afhände han många 1000 människor lifvet, och gjorde det såsom et tidsfördrif.

drif. Han dog i en hög ålder, mätt af år, men ännu blodtörstig. Sultan ABDOLLAH BEN ISMAEL, eller ISMAELS son, följde sin fader i blodiga spår; men var likväl mindre mordisk. Hos Sultan MOHAMMED är grymheten uti et märkeligt aftagande.

Vidare upger min Auctor antalet af Gouverneurer til 30, hvilke ända ifrån Medelhafvet ned til *Saarah* hafva sina utstakade Höfdingedömen. En Gouverneur kallas i allmänhet *Kaid* och med artiklen *El-Kaid*. Denna titel är i öfrigt nästan så allmän, at hvar och en Befälhafvare ifrån det största til det minsta commando nämnes därmed. Kaid til ex. öfver 1000 man och däröfver, Kaid öfver 500, öfver 50 man och därunder; ja, hvar och en som är stadd i Kejsarens ärende, låter *par préférence* kalla sig Kaid framför namnet. En Kaid eller Gouverneur, utöfvar i sin Provins et civilt och militariskt välde, och nästan med samma myndighet och våld, som Sultan öfver det hela. Han commenderar alt krigsfolk i sin Provins, nyttjar dem til pålagors indrifvande, folkets undertryckande, och til alt, som befordrar Öfverhetens interesse. Såsom högste Ämbetsman i orten, tar han kännedom af alla brottmål, och til den ändan inställer sig vissa timmar om dagen, i Stadsporten eller å annat allmänt ställe, där kommande och gående finna honom, då han antingen hän-

hänvifer til *Cadi*, eller på ftället afgör faken och ftraffar efter godtycko, undantagande til lifvet. Det gifves likväl exempel, at en Gouverneur haft *Jus vitæ och necis*, då Sultan med få ypperligt förtroende ger titel af *Bafcha*. Om flere Städer finnas uti et Gouvernement, tilfätter Sultan uti hvarje Stad en färfkild *Kaid;* äfven fom hvarje ftort By- eller Tält-lag har fin *Scheck*, hvilka gå Gouverneuren tilhanda. Uti hvarje Stad tilfätter Kaiden en Styresman, under namn af *El-Hackim*, fom är en flags Police-Mäftare och Stads-Major, och den förfte ibland Grip-homines. Han arrefterar och plundrar den Kaiden behagar finna brottflig, och har uti Garnifoner tilfyn öfver vakt-aflösning m. m. *Cadi*, fåfom jag förut nämnt, och i hans ftälle hvarje lag-klok man (*Talb*), dömmer imellan tviftande i civil-mål, uprättar giftermåls- och köp-contracter, enligt El-Korans förefkrift. Deffe Lagkloke, fom för könets fkull, icke i fina hus kunna emottaga parterne, hafva utomhus fina ämbetsrum, där de et par alnar öfver gatan, ftiga up fåfom uti et fkåp, och hafva lagboken och fina materialier omkring fig på golfvet. Parterne ftå utanföre på gatan, och munteligen anföra fina påftåenden, och kunna äfven agera genom Advocater, fom då fkrifteligen utföra faken. Den mifsnöjde appellerar til El-Kaid eller Mufti, och fällan därifrån til

Sultan,

Sultan, som delar imellan de tvistande, såsom lejonet i fablen. Kärandens stämning består i dessa få ord: *jag vådjar til Gud och Rätten*, då svaranden måste följa med til Cadi; hvarom icke, skickas en Stadsbetjent til den vägrande, med denna helsning: *Cadi kallar*, då han med godo eller med våld måste infinna sig. Landsbygderne hafva äfven sine Cadis, som på vanlige marknads-platser 2 gånger i veckan infinna sig, då de afgöra tvister, uprätta contracter m. m. Större Byar och Tältlag ha sin egen *Scheck*, Domare och Präst, då de uti et särskilt tält förrätta sine böner och andakt.

Det är Talberne, som hafva Upfostrings-verket om händer, utan at Regeringen därmed har någon befattning. Den som i den vägen söker upkomst, inrättar skola, där han på golfvet, omgifven af pojkar, lärer dem läsa och skrifva. Vissa stycken af El-Koran äro skrifne på pappersbitar, klistrade på en tafla, dem de lära sig utantil, och läsa alla högt på en gång. Jag passerar ofta förbi en skola, där pojkarne en dag med vanlige skäls-ord utforo emot mig; men Informatorn gaf dem dugtigt stryk, och jag tackade honom på Upfostrings-verkets vägnar. Den pojke, som utur minnet kan uprepa sina Tros-artiklar, föres uti triumf til häst omkring gatorne, utklädd som en Morisk Ängel. Fadren och lärmästaren gå närmast framför hästen;

2:ne anhörige med hvita kläden vefta flugor ifrån pojkens anfigte, alla hans kamrater gå rundt ikring med taflor på hufvudet och fanor i händerna. Stadens Muficanter ledfaga detta fällfkap omkring alla gator, där det vackra könet ifrån fina tak betrakta procesfionen, och med vanlige fröjdfkri deltaga i allmänna glädjen och upmuntra ungdomen. Därefter fpifar man *Kufkuffu* hos goffens fader. Således faknar icke lärdom fin upmuntran. Den fom har godt minne och vill gå vidare fort på denna bana, läfer El-Koran utantil ifrån början til flut, då han blir antagen och ärkänd fom Talb, och är en Morifk *Polyhiftor.* I Tetuan och i de ftörre Städer finnas Skolor, där man undervifar uti Euclidis Elementa, något Algebra och Aftronomie.

Krigs-Staten til fjöfs och lands.

Amiralitetet har ingen Stor-Amiral, emedan Flottan är aldrig förenad; utan föker hvarje Krigsfkepp fin egen lycka och angriper hälft Köpmansfkepp. Sjömagten, efter Auctors upgift, fom utgör Marocos egenteliga ftyrka och fätter halfva Europa i Contribution, beftår af:

1	Fregat	om	30	fexpundige	canoner.
2	dito	om	24	dito	dito.
6	dito	om	16	fyrpundige	dito.
1	dito	om	18	dito	dito.

1 Galiot om 10 fyrpundige canoner.
7 dito om 6 trepundige dito.
6 dito om 2 dito dito.

Därtil räknas en lätt Escader af några Chebequer, Galioter och Slupar, hvilka senare föra ingen Canon, men bära et större eller mindre antal Soldater, färdige at äntra det största Handelsfartyg. Til Flottans bemannande upger Sid Driss 50 diverse Captener och 6000 Matroser. Huru desse upgifter förhålla sig til hvarandra, kan jag icke stort döma. Jag vet likväl at både Fregatternes och Matrosernes antal, äro vida öfverdrifne. En Amiralitets-Capten kallas *Reis*, Styrmannen *Bilot*, och flere Officerare finnas icke om bord. En *Reis* brukar Turkiska kläder, nämligen vida och långa böxor, merendels röda, en korrt tröja med guld och silfver broderad, turbant på hufvudet och en kostbar dolk vid sidan och pistoler i bältet. De hafva sina poster i Tangier, Tetuan, Larasch och Salé, och begära esomoftast presenter utaf Consulerne, emedan de uti fredstider hafva ingen förtjenst. Jag har i förra bref til en del afhandlat Marocanske sjöväsendet och har ingen ting at här tillägga. Föga eller intet skeppsvirke finnes i landet, utan plankor, master och alt tilbehör förskrifves ifrån Europa. Deras största Fartyg byggas i Salé och Tetuan. En Reis förser sig sjelf med manskap, som äro frivillige

och

och utom några Piaster i handpenningar lefva i hopp om goda priser, hvaraf en del tillfaller dem. Då en Kapare-Capten går ut på kryssning, får han utaf samtelige Consulerne et sjöpass eller document, och de Sjöfarande, med hvilka Maroco är i fred, måste visa något motsvarande och bevisa flaggans rigtighet för at gå frie. Dock hafva fredlige Nationers skepp ofta blifvit förolämpade, stundom inbragte och plundrade. Alla Rikets hamnar äro osäkre och blifva årligen försämrade genom sand-updämningar och bränningar, som tilstänga inloppet. Men om Nationerne i Europa, mindre afundsfulle sins imellan, voro omtänkte at förena allmänt och enskilt intresse, kunde desse Barbariske Magter i intet affeende blifva fruktansvärde. Icke tilfredsstälde at med egna fartyg förstöra hvarandras handel, sätta de vapen i händerne på desse Barbariske folkslag; och utan at i betydlig måtto vinna ändamålet, sätta sin egen handel vid annat tilfälle i äfventyr. En Fransk Amiral har upgifvit det bästa project at freda handeln på Medelhafvet, utan at låta skattlägga sig af dessa föraktansvärde folkslag och utan at ändå betaga vissa Nationers handlande deras vinst af at på Africanske Kusterne affätta öfverflödig ammunition. Han ville at hvarje handlande Nation betalte en viss proCent, i mon af sin handel och rörelse på Medelhafvet, hvilken

ken proCent borde upbäras utaf Malthesiske Regeringen, som däremot blefve skyldig at hålla en tilräckelig Flotta i sjön, altid på kryssning emot Africanske Kapare och som ansvarade för alla fartyg, hvilke af dem kunde upsnappas, och at utlösa fångarne. *Maltha* hade den förmånligaste belägenhet, midt uti Medelhafvet, hade goda hamnar, och enligt sine Ordenslagar vore ändå altid i krig med Turkar och Barbarer. Men här mötte äfven betänkligheter; och då vissa högmodige Magter icke kunde finna sig uti at ärkänna en slags protection under Malthesiska Flaggan, måste de finna sig uti at låta sig föreskrifvas lagar och fredsvilkor af en fiende de verkeligen förakta.

Land-Arméen består utaf Negrer och utaf Landets barn. Jag har ofta nämnt våra svarta Troppar och jag bör en gång göra deras historia.

Sultan Ismaël hade dels utaf häfderne, dels utaf egen ärfarenhet förnummit at hans folk, landets invånare, voro af et ostadigt och uproriskt sinnelag. Då man uti ena delen af Riket villigt böjde halsen under bilan, var full resning uti den andra. Sultan rådde på et ställe; en Bascha uphäfde sig på et annat, och Thronen var ofta vacklande. Han förstod at en Armée af främlingar och slafvar, som endast berodde af honom, som altid omgåfvo hans person, skulle bäst upfylla hans

önskan

önskan och ändamål. ISMAEL inkräktade et vidsträckt land söder om *Atlas*, som gränsar til *Tombut*, och gjorde Slafvar af alla dess invånare. Han förenade et visst antal af desse Negrer under namn och anropande af *Sid* EL-BOCHARI, som ibland dem var et Helgon af stort anseende. Desse utgjorde ISMAELS lifvakt, och blefvo snart Herrar i Landet. Stora flockar af Negrer infördes därjämte ifrån Guinea; och inom få år hade Sultan ISMAEL en Krigshär, som anförd af honom, bar förödelsen til alla orter. Flere Provincer förstördes, och rofvet var upmuntrande. ISMAELS Troppar blefvo snart de bäst exercerade, aldeles oöfvervinnerlige. Et bättre lefnads-sätt, et nordligare climat, härdade deras kroppar och gaf deras blodtörstige böjelser starkare lif. ISMAEL införlifvade dem i Mohammeds lära, de gifte sig med sina egna lands-döttrar, och en ny generation, upfödd och inöfvad til plundring och mord, lofvade ISMAEL et lyckligare, et ärorikare tidehvarf. — Landets äldre invånare, Atlas's bebyggare och Mauritaniens beherrskare, ansågo sig såsom öfvervundne af et nytt, et okändt slägte. De föraktade dem såsom Negrer, de hatade dem såsom Renegader; de fruktade dem såsom vilddjur, grymmare än de sjelfve. Morerne försökte at afskudda sig et så tungt, så nesligt ok. De voro anförde af ISMAELS

egne söner, men vilddjurens Konung segrade. Det var vid et sådant tilfälle, som Ismael upeldad af mord och ilska, lät bunden framföra en til fånga tagen son, och befalte en af sine bödlar, at afhugga honom händerne. Denne til äfventyrs sjelf fader, tvekade et ögnablick, och på ytterligare tilsägelse nekade at suddla sina händer i en *Sherifs* blod. En annan lydde Sultans befallning, och blef sjelf genast af Tyrannen upoffrad. Den unge Prinsen med afhuggne händer, trotsade då sin faders grymhet, och förebrådde honom at lika handtera den lydige och den genstörtige. Ismael lät kasta sin son uti en med tjära sjudande kettel, och med kall blod hämnades på alla dess fångne anhängare. — Sedan han aldeles förstört det rika landet *Tafilet*, skickade han colonier dit af sina söner och döttrar, som blottade på alt, sökte lifvets uppehälle i anletes svett. Ismael vann et dubbelt ändamål: han befolkade en ödelagd Provins, och befästade sin Thron, som hemmavarande söner gjorde vacklande. Alla Res-beskrifningar och Journaler ifrån Ismaels tid sätta på denna Sultans räkning et antal af barn, som öfvergår våra tiders förmåga, och nästan inbillning. Den påliteligaste utaf Marocanske Historieskrifvare Hr. Chenier upger, at Ismael hade 800 söner; och trovärdige Morer försäkra, at 5 à 600 söner

til

til häst, voro med honom på resor och i härnad följagtige. Antalet af hans söner och döttrar skall stigit til 1100. Men ISMAEL hade 5 så kallade *Seraljer*, där 4000 frillor voro inneslutne, betjente utaf 20,000 slafvinnor. ISMAEL var en *Nestor* til åldern, en *Hercules* til styrkan, en *Nero* til grymhet. — Efter ISMAELS död såg man de grufligaste upträden. Negrerne togo parti, än af en Prins, än af en annan, alt som penningar eller utsigt til rika ströfverier på dem verkade. Muley ABDOLLAH var flere gånger proclamerad och assatt, fri och fånge, innan han blef ensam Herre öfver sin faders Rike.

Men MOHAMMED, som vid omkring 40 års ålder blef sin faders efterträdare, sedan han några år varit dess Medregent, var utaf naturen snål, och behandlade sine Negrer icke med den frikostighet, som hans företrädare gjort, och de fordrade. De yttrade högt missnöje, som MOHAMMED stillade mera med löften än med penningar; och då han insåg faran af en förenad styrka, som förr eller senare kunde bli vådelig för honom, beslöt han at skingra dem, at fördela dem på flere särskilte ställen i Riket, där de borde stå under ortens Gouverneur. Han tog Araber i sin sold, och inrättade af dem åtskillige Corpser, för at sätta emot Negrerne. Sultan ville bygga Städer åt desse Negrer, gifva dem smak för åkerbruk,

göra et ſlags medborgare af dem, ſom vanligt icke lefde af annat än landets förödelſe; men Negrerne ville icke åtſkiljas. Kejſaren betjente ſig då af deras plundringslyſtnad emot dem ſjelfve. Under pretext, at ſtilla upror i lands-orterne, aſſände han på flere håll et viſst antal Negrer, ſedan han förut underrättat Gouverneurerne om deras ankomſt, med befallning, at med öfverlägſe ſtyrka angripa dem, ſlå dem, och tvinga de qvarblifvande at ibland Morerne nedſätta ſig. Det blef ſedermera et mode, ibland de förmögnare Morer, at hafva Negrinnor til frillor, och deras afkommande, deſſe Mulatrer på viſst ſätt förenade, åtminſtone närmade de ſtridande partier til hvarandra. Negrerne kunde likväl icke glömma ſina lidne oförrätter. En ſtilla lefnad hade för dem inga behagligheter. De ärbödo ſin tjenſt åt Sultans älſte ſon, *Muley* ALY (ſedermera död), och lofvade ſätta honom på ſin faders Thron; men då han afſlog tilbudet, vände de ſig därmed til *Muley* YAZID, ſom icke heller förgäten af ſin ſonlige ſkyldighet, äfven vägrade ingå uti deras uproriſka plan. Hufvudmännerne ärtappades, och ſtrömmar af blod utplånade brottet.

Negrernes antal ſkall utgöra vid paſs 24,000 man, under commando af 6 Generals-perſoner eller Brigade-Chefer, och äro på 15 ſärſkilte ſtällen fördelte. Sultans vanlige

lige vakt i Maroco, och som på alla resor escorterar honom, består af omkring 6000 Ryttare, dels Negrer, dels Araber. De äro klädde och bevärade af Kejsaren, och få något penningar tid efter annan, efter omständigheterne. Jag bör anmärka, at Negrerne i allmänhet icke äro slafvar. Alla svarta Soldater äro så til sägandes frie, det vill säga, at de icke kunna säljas och gå i handel. De kallas Kejsarens tjenare, *Abed El-Sultan.* I synnerhet äro *Bocharis Negrer* ännu i anseende, och bekläda ofta Rikets höga Ämbeten. Därnäst anses alla de Negrer frie; som födde utaf en Negrinna, haft en Arab eller Mor til far, hvilka betecknas under namn af *Mulatrer.* Men de Negrer och Negrinnor äro slafvar, kunna säljas och äro lifegne, hvilka årligen med Caravaner införas ifrån Guinea, jämte deras barn och efterkommande.

I anseende til de hvita Tropparne eller Soldater af landets barn, så äro vissa Provinser på en militarisk fot, där hvarje man är Soldat, och färdig at gå i fält när Kejsaren befaller. De hemmavarande betala då en viss penning, för at utrusta de utgående. Om Kejsaren behöfver en större Krigshär, än denna indelta Armée utgör, upbådas folk utaf de öfrige Provinserne, då Kejsaren består en viss summa penningar, och vapen om de icke sjelfva därmed äro förfedde.

Utaf desse indelte, säger *Sid* Driss, äro 12,000 på stående fot, och på 8 ställen såsom Garnisoner fördelte. Hela Krigshären utgör således 36,000 man, hvaraf $\frac{2}{3}$ äro Rytteri. Sultan Ismael skall haft 60,000 Ryttare, hvaraf 8000 dageligen i Maroco voro färdige at stiga til häst. Men i nödfall är hvarje man Soldat. Et skjutgevär är det första en Mor lägger sig til, och skjuta är hans ädlaste nöje. Soldaterne äro under all deras tjenstetid, aldrig betungade med et enda Reglemente, än mindre brydde och confunderade utaf flere. De ha inga exercitier at iakttaga. I anseende til kläder och lifsuppehälle äro de med litet förnöjde, och campera under öpen himmel. Sidi Mohammed föregår sine Troppar och sit Folk i allmänhet med exempel af tarflighet, och är klädd lika med hvar och en bättre Mor. I fält brukar han et stort och prägtigt tält, omgifvit af en linnen vägg i fyrkant, därinom flere tält kunna rymmas, för hans Gudstjenst, hans qvinfolk och snöpingar. Trummor och pipor utgöra då hans fältmusik, och gifva signal til upbrott och til hvila på vederbörlige ställen.

Artillerie-Corpsen räknas af Sid Driss 3500 man stark, hvilket säkerligen är mycket öfverdrifvit. Några dålige batterier vid Rikets Sjöstäder, fordra på långt när icke få mycket manskap. Fyra *Kaider* eller Öfver-

verſtar äro däröfver förordnade, af hvilka den ſkickligaſte är en Ängelſk Renegad, ſom varit Artilleriſt i Gibraltar. De ha likväl uti bombkaſtning och ſkjutande fått någon undervisning af Ängelsmän och Spanjorer, ſom Sultan MOHAMMED låtit komma.

Redacteuren af Tangier-poſten, hade ämnat fortſätta recenſionen af Sid DRISS's Arbete; men et rykte, berättelſen om et timadt dödsfall, betager mig alla concepter. — Vår Jud-Tolk kommer ifrån Caſtellet blek och förſagd: . . . man hviſkar til hvarandra däruppe, at Sultan MOHAMMED är död. — En Courier ſkall i dag bittida d. 15 April, kommit til Gouverneuren med denna underrättelſe. — Dödsfallet bekräftas och allmänt omtalas, eftermiddagen. Den tidepunkt vi länge fruktat, är nu förhanden, och denna tidepunkt är icke mathematiſk, — deſs delar torde bli års långa. Conſulerne ha oförmärkt varit tilſamman. Et par ledamöter ha begärt conference med Gouverneuren: — det förſta är at förſäkra lugn och ſtillhet inom våra murar. — En båt expedieras i afton til Gibraltar, för at kungöra det Barbariſka Majeſtätets dödeliga frånfälle. Ängelſke General Conſuln föreſlår, at några Krigsſkepp komma hit öfver ifrån Gibraltar, dels för at hålla Tangierinerne i ordning och reſpect, dels för at hindra Kapare i deſſa ögonblick, at gå ut på röfveri. — Gen. Conſuln WYK

ſkrifver några ord til vår Canzlie-Preſident; och jag ſlutar detta. . . . Adieu med GABINIA och alla Romerſka ruiner . . . jag torde ſjelf ſnart vara en Gabinia . . . en kruka . . jag ſjelf . . och hela Corps Diplomatique. —

Det förljudes, at vår ABDELMALEK ämnar i afton efter bönſtunden, låta utropa Muley YAZID til Sultan öfver all Maroco, honom och ingen annan. Ännu är alt tyſt och ſtilla. All ting ſynes hemſkt, ſom under en ſol-förmörkelſe. — Omſtändelig berättelſe om föreſtående upträden kan afvaktas. — Jag hoppas öfverlefva dem, och framlefver &c.

Nionde Brefvet.

Tangier d. 20 Maji 1790.

En Revolution i Kejſaredömet *Maroco* utgör en märkelig tidpunkt i Barbariets Chrönikor, den förtjenar at kännas i andra Riken, i en näſtgränſande Verldsdel. Då flere hus, flere ſlägters ve eller välgång ofta bero på en enſkild mans öde; ſå kan en mägtig Kejſares död ej vara utan inflytande på grannar och bundsförvanter. Men om Cabinetterne i *Europa* icke därigenom ſättas i ſtörre verkſamhet; om det allmänna

Balance-Syſtemet därigenom icke förändras; om frihets-andan i Europa därigenom hvarken qväfves eller får nytt lif; om ſnille och ſmak i allmänhet icke därigenom förlorat et mägtigt beſkydd; ſå är et Kejſerligt frånfälle i *Maroco* icke desmindre af ſtor betydenhet och af ſtörre följder. Knapt finnes någon ort i en hel verldsdel, där handel och rörelſe gifva Folket penningar och Staten lif, där icke Sultan MOHAMMEDS dödeliga borrtgång beklagas, där icke en fredälſkande Monarch ſaknas. Penningar, varor, ſkepp, vinſt, beſättning - - - alt är i fara at förloras, at falla i et Barbariſkt ſlafveri, fattigdom, bedröfvelſe, banqueroutter, collecter och ſtamböcker, lika ſå viſſa ſom bedröfvelige följder af et Kejſare-ombyte i Maroco.

Närvarande vid denne händelſe, ſom ſpridt faſa öfver en del af Africa, ſom ſprider fruktan i Europa, har jag upteknat hvad jag med egna ögon ſett och utaf trovärdige munnar hört. Jag meddelar alt, förnöjd om deſſe underrättelſer kunde i något affeende gifva en önſkad uplyſning och tilfredsſtällelſe, lycklig om jag kunnat välja ämnen ibland herdinnor och blomſter. — Men jag afſkildrar et Barbariſkt fält, där Statsmannen ſer icke annat än trolöshet; där den handlande finner ingen ſäkerhet; där männiſkan förgäfves ſöker ſina likar. Ömhet eller granlagenhet, ſom ſkulle afhålla mig

ifrån at beſkrifva grymma och omänſkliga gerningar, voro en ſvaghet. Deſſe ſkola föreſtällas jämte de ädle, de dygdige, där ſådane finnas ibland et Barbariſkt folk. Alt hvad ſom tecknar Regenters tänkeſätt och Nationers ſeder, ſom intereſſerar mänſkligheten, har jag trodt förtjena at kännas. — Mine förre bref om Marocanſke ſakernes ſtällning, om förhållandet imellan Kejſaren och deſs äldſte Son torde något uplyſa förevarande ämne, ſtälla et och annat i bättre dager. Jag kan ſåledes här inſkränka en förberedelſe, ſom redan är naturaliſerad.

Sedan alla möjelige förſök, löften, hot, liſt och krigsruſtningar blifvit af gamle Kejſaren använde och Muley Yazid ej kunnat förmås öfvergifva ſin friſtad, beſlöt Kejſaren at i egen hög perſon med öfverlägſe ſtyrka göra ſlut på en nio månaders underhandling. Vand at förakta hjertats och Religionens lagar, vand at uti alt röna en blind lydnad, anſåg han ingen helgedom, inga band ſå helige ſom ſin vilja. Redan hade han gifvit ſine Troppar ordres at ifrån flere orter ſamlas vid Rabat, ſom ligger 5 dagsreſor, några och 20 mil ifrån Tangier, och där han med otålighet längtade at inträffa. Men några ålderdoms bräckligheter gjorde honom föga ſkickelig til et militariſkt företag, och han nödſakades den ena tiden efter den andra upſkjuta ſin afreſa, ſedan likväl bagaget och

och en del af *Harem* blifvit i förväg affände. Änteligen, i början af fistl. April, kände han sig efter en ömnog blodspottning ovanligt lätt, och han förfummade icke et så godt tilfälle at lämna Hufvudstaden. I famma dagar, efter en långvarig torrka och efter många processioner, uti hvilka han altid deltagit, hade det börjat rägna, och välsignelse strömmade öfver Landet. Men Sultan Mohammed nalkades sin förvandling, då Naturen begynte et nytt lif. Gammal och ovan at färdas i en kall och rägnig väderlek, kände han sig ifrån första dagarne opasslig, och efter 3:ne dagars magsjuka och blodstörtning slutade han sin jordiska vandel d. 11 April, några timmars väg ifrån Salé. Vår lefnad är en resa, och såsom en resande slutade Sultan Mohammed sin på landsvägen i en porte-chaise, buren af mulor. Betjeningen som upvaktade vid chaisen hade märkt någon ovanlig rörelse i kuren, och på ytterligare misstanka tilkallades *Efendi*, som öpnade dörren och såg en andelös lekamen. Utan at låta sig märka, befalte han resan långsamt fortsättas, och i mörkningen samma dag gjorde Högstsalig Hans Maj:t sit intog i Rabat under canoners lossande och allmänne fröjdebetygelser. Port-chaisen inbars uti et för Kejsaren beredt hus, där Efendi med et par förtrogne upvaktade. Alt var en hemlighet til följande dagen, då Efendi vid

vid middagstid kungjorde det ſtora dödsfallet, och utropade Muley YAZID til Sultan öfver Maroco. Et bref var färdigt, ſom han genaſt affände til den nye Kejſaren i ſin Helgedom, med beklagan, undergifvenhet, ſkänker och lyckönſkningar. Han ville i Rabat afvakta Kejſarens ordres, och önſkade at i deſs egne händer få aflämna den aflidne Sultans redbarheter och penningar. — Han hoppades, at med få intereſſante underrättelſer väcka Sultan YAZIDS förſta känſla til hans förmon; den andra borde bero på hans ſkicklighet: men *Efendis* hopp var icke utan fruktan och bäfvan. Det Kejſerliga liket jordfäſtes ſamma afton, under et hvalf eller en kåpa, ſom redan vördas för et heligt ſtälle, där brottſlingar finna en ny friſtad.

Närmare och fjärmare Troppar, blefvo förr eller ſenare underrättade om det timade dödsfallet, och lydnad, ordning och ſäkerhet uphörde En del ſkyndade ſig hem, at med nyheten bära förödelſen i ſina grannars hus; en del blef qvar och ville föra et rikt byte hem med ſig. Några hyllade Muley YAZID, andre hyllade ingen, men alle dyrkade penningen, färdige at tjena den, ſom gaf förſt och meſt på hand. En Kejſerlig Höghet, Muley ISLEM, ſom hade några 1000:de man under ſine ordres, fann ſig på en gång utan commando, och kunde icke få haſtigt finna ſig uti, at ſjelf underkaſta

ſig

ſig en annans. Han begaf ſig genaſt til Maroco, at göra ſin egen fordran gällande. Alla Prinſar voro Pretendenter. En Kaid öfver de ſvarte Tropparne, den ſkickligaſte ibland Moriſke Hjeltar och Generaler, ſom haft förre Kejſarens fullkomliga förtroende, LABBAS vid namn, höll ſit folk några dagar tilſamman, utan at förklara ſig för någon viſs. Han ville förmodeligen dyrt ſälja ſin röſt, eller ſåſom Miniſter vinna tiden och ärkänna den mägtigaſte. Men hans Troppar, beſtående af 7000 man, blefvo i et trångt paſs af et par 100:de röfvare anfallne, och utan alfvar at förſvara ſig, blefvo de genaſt ſkingrade, och lämnade en betydlig Krigs-Caſſa i Segervinnarnes händer. Kaid LABBAS, för at icke falla uti Muley YAZIDS händer, hvars parti där var rådande, ſökte ſin frälsning uti flykt til deſs Helgedom, några dagsreſor ifrån Rabat och Salé belägen. Denna Staden ſtängde ſina portar, omgifven af ſtröfvande partier, ſom flere gånger lupo til ſtorms, men blefvo altid med förluſt afſlagne.

Berättelſen om Sultan MOHAMMEDS död ankom til Tangier d. 15 ſiſtl. April om morgonen, och bekräftades efter middagen, då Gouverneuren i ſamråd med *Cadi* och de Skriftlärde lät förkunna MOHAMMEDS död, och til hans efterträdare utropa deſs äldſte ſon, Muley YAZID, förſt i Moſkéerne vid vanlige bönſtunden, och ſtraxt därefter

under

under öpen himmel för alt folk, fom på en allmän marknads- och auctions-plats var förfamladt. Härholden vid detta tilfälle var en ifrån en annan Stad utkörd tjuf, med afhuggna händer, fom är allmän Auctions-karl och fkrikare här i Staden. Naturen har med god röft och ftarka lungor ärfatt den förluft, fom efter Mohammedanfka ödets beflut borde hända honom. Proclamationen fkedde ifrån taket af en Skomakare-bod, då därjämte en kungörelfe upläftes, fom i den nye Sultans namn påbjöd ordning och fkick, gatu-, hus- och qvinno-fred. Den däremot brottflige, fkulle ftraffas med hufvudets eller händernes afhuggande, hvarvid Härholdens korrta och lämpelige armftumpar gjorde et lifligt intryck, och voro mera talande än hans tunga. Jämte honom ftod Stadfens Police-Mäftare, hvars tyfta närvaro bekräftade alt.

Abdelmalek anmodade famtelige Confulerne famma afton at fammanträda, hvarvid han föreflog dem, at i deras refpective Nationers namn ärkänna den proclamerade Sultan, och perfonligen upvakta honom, hvilket han trodde fig och dem böra företaga, ju förr defs heldre. Utan at hafva handlat emot Yazids intereffe, hade han altid varit det förut rådande partiet tilgifven, och kunde fåledes nu frukta at invecklas i de fvårigheter, fom troddes föreftå Yazids förre motftåndare. Abdelmalek var fåledes

des omtänckt at med nitiſke tjenſter förekomma och vinna den nye Deſpoten; men Conſulerne ville icke vara verktyg i hans händer, och afſlogo både preſenter och upvaktning tils närmare underrättelſer inkommit. Följande morgonen d. 16, ſammankallades alla Kaiderne och de förnämſte i Staden, då ABDELMALEK föreſtälde dem nödvändigheten af, at alleſamman ju förr deſs heldre gå och nedkaſta ſig för Sultan YAZID, deras Herre. Som alt förmanſkap, ſvarade deſſe, med Sultan MOHAMMEDS död uphört, hvars tjenare han varit, och de ifrån den ſtunden alle hade lika mycket at ſäga, ſå kunde de icke annat än miſstycka den af honom gårdagen anſtälde proclamation, dem ohörde: han hade varit för haſtig, at gifva dem en Sultan, innan man ännu inhämtat andra Orters, Landſkapers, Städers och Folks tänkeſätt, för at icke blottſtälla ſig ſjelfve, m. m.; och deſſe föreſtällningar gjordes på et ſätt, ſom hade Tangier länge varit en fri Riks-Stad. ABDELMALEK påminte däremot, at et parti bordt genaſt tagas, at YAZID vore den närmaſte, den farligaſte, och den meſt älſkade, i Rabat och Salé redan ärkänd; och då han nu äfven här vore hyllad, trodde han icke vara rum för annat val. Hvar och en kunde göra ſåſom honom bäſt ſyntes; för ſin del reſte han, om ock enſam. Så talte ABDELMALEK til

ſine

ſine förre underhafvande, och hans beſlut afgjorde öfverläggningen. De ville nu alla reſa, ſå ſnart man viſste hvar YAZID viſtades. Han hade imedlertid redan upvaktat Sultan med bref, berättat hvad han tilgjort, och afvaktade vidare ordres.

Efter deſſe Stadens Äldſte, hade Stadens Fruntimmer et upträde på Caſtellet, där de emot middagen ſig mangrant inſtälde. Men qvinfolk här i Landet ſynas icke ſå mycket vid ſolenne tilfällen, ſom de icke faſt mera höras. Är glädje å färde, ſå upfylles luften med deras fint genomträngande glädjeſkri; är åter bedröfvelſe å färde, ſå hiſnar man vid deras ouphörliga tjutande. Et ſkrål utan like fortſattes af alla Morinnor och Judinnor i 2:ne fulla timmar. Annan ſjälringning brukas icke i deſſe klocklöſe Länder.

ABDELMALEK fick imedlertid bref ifrån Kejſaren, och bekräftades i ſit Gouvernement. Conſulerne blefvo anmodade, at på Caſtellet upträda och afhöra Sultans vilja: „Ingen Chriſten ſkulle tillåtas reſa ur Landet, „och ABDELMALEK hade at med ſamtelige „Conſulerne med görligaſte förſta i Tetuan „ſig infinna“. At de ſkulle medföra preſenter var uttryckeligen nämndt. De kommo öfverens, at ſöndagen d. 18 begifva ſig på reſan. Conſulerne öpnade ſina förråds-hus, och deſſe voro ſå tomme, at ſex Magter icke kunde utgöra mera än 1500 R:drs värde;

ty

ty hvar och en borde medföra färskilte presenter för färskilte Audiencer. Deras *commune bonum* bestod utaf en Gulldosa, Gullklockor, något Sidentyg, Lärfter, Thé och Socker. Samma dag ankom Pardons-bref för alla fångar; hvilke utur sine Arrester utsläpptes, och 21 Skott lossades ifrån Stadens murar, til glädjebetygelse öfver en så utmärkt nåd. Brefvet var dateradt ifrån *Muley Abdsalems* fristad, där YAZID sjelf därtils varit en fånge; och det öfverfördes utaf fyra Sherifer, hvaraf en myckenhet bor i desse helige trakter. Consulerne föreständigades utaf Gouverneuren, at Kejsarens åstundan vore, det de med kläder och penningar belönte desse hans vänners trohet; och desse voro nog oförskämde för at 3:ne gånger komma tilbaka til den Deputerade Consulen, innan de förnöjde lämnade Tangier.

Söndagen d. 18 råkades vi alla til häst utom Staden, straxt efter middagen. Gouverneuren med 100:de Ryttare gjorde vår betäckning. Sällskapet bestod dessutom af åtskillige Stadens bättre invånare, såsom Cadi, Handlande, Kaider, Talber, tvenne Prinsar med flere. Den förr omtalte f. d. Judiska Höfdingen ATTAL var äfven följagtig, och hämndens fruktan följde honom. Han hade under förra Regeringen, för at tala Gubben til nöjes, haft härda utlåtelser om YAZID; men Ängelskt finnad, hoppades han fin-

na nåd hos en Herre, ſom var Ängelſka Nationen tilgifven. För mera ſäkerhet ſkull, hade han ſåſom Tolk hos Ängelſka Conſuln blifvit Gouverneuren föreſtäld, och reſte med under Ängelſk protection. Efter några timars ritt ſtadnade vi på en vacker Äng, där et rinnande vatten gaf oſs och våra häſtar vederqvickelſe. Spanſke, Venetianſke och Portugiſiſke Conſulerne bodde under et tält; den Svenſke, Danſke och Ängelſke under et annat. Gouverneuren, Cadi och några få andre Morer hade äfven tält; reſten hade inga. Omkring Gouverneuren ſamlades alt ſtort folk, och Conſulerne ökte detta ſällſkap för at afhöra et bref, ſom ämnat til Tangier, mötte dem på vägen. Det var et rigtigt kallelſe-bref, där Kejſaren bjuder ſamtelige Conſulerne at på gammal fred och vänſkap möta honom i Tetuan, ſedan Gud nu behagat ſätta honom i ſin afledne faders ſtälle til Herre öfver Maroco, och beder dem vara välkomne. Brefbäraren berättade, at *Sidi* Yazid föregående dagen gjort ſit intåg i Tetuan, då alla Judar och Judhus blifvit upgifne deſs följeſlagare ifrån friſtaden til ſpillo. Denna nyhet oroade oſs alla, i ſynnerhet våra Judar, Tolkar och Kockar. Attal vardt meſt ſlagen vid underrättelſen om denna förföljelſe, och fruktade ſit öde.

Vid

Vid Morernes vanliga bönstund utroptes en allmän Andagts-öfning, som förrättades, sedan Ryttarne dels iakttagit den vanlige Tvagnings-Ceremonien, dels endast afdragit lårfodren eller deras så kallade böxor. Det är stridande emot Morernes kyrkobruk at med någon slags utvärtes orenhet förrätta böner; och med anständig tillämpning häraf til deras lårfoder, får jag berätta, at en enda droppa urin på det plagget skulle profanera hela deras Gudstjenst. I denna ovisshet afdraga de häldre sine lårfoder och nalkas Gudi såsom verkelige *Sansculotter.* De äro i den vägen så granlaga, at de vanligt sittande på huk kasta sit vatten, då de långa och hängande kläderne bättre kunna aktas. Den mor, som stående gör detta behof, anses såsom en Guds och bönens föraktare och är icke gillför i vittnesmål. En i tro och lefverne nitisk man, går efter vattnets kastande långa stunden med en liten sten eller et stycke jord, som han håller framföre på vederbörligt ställe, för at emottaga sista droppan. Man råkar dageligen Morer på gatorna i detta andägtiga förehafvande. Bönen förrättades af alla på en gång, upställde utan ordning med ansigtet åt öster. En *Talb* framför dem agerade andelig flygelman. Bönens tempo bestå uti at göra en bugning och nedkasta sig 2:ne gånger på ansigtet i 4 omgångar, hvarimellan de så väl

ſtående ſom liggande på knä, uprepa något vackert til Gud och Mohammed, och uplyfta högra handen och hålla den för bröſtet. Under marche iakttages deras bönſtunder endaſt morgon och afton, och om vatten icke finnes nyttja de ſand, för at därmed göra ſig rena, eller upſkjuter man denna utvärtes andagts-öfning til lägligare tilfälle. Vi väntade måndags morgon d. 19 på ſolen, för at ej taga vilſe om vägen, där ingen är. Alla Kaiderne med flere infunno ſig hos Gouverneuren, ſå ſnart han viſte ſig utom tältdörren, där han på en liten matta ſerverades med Thé, och därmed fägnade de fleſte beſökande. En Ryttare ſom ſteg til häſt med ſtandar, var ſignal til upbrott. Manſkapet utan vidare ordres ſatt up til häſt, och utgjorde en half-cirkel omkring Gouverneuren, ſom lät underrätta ſig at alt var färdigt, hvarpå han framför Troppen jämte ſtandaren började marchen. Klockan var då 6 om morgonen. — Conſulerne följde närmaſt därefter, utan at man likväl iakttog någon ordning; ty man kunde rida hvar ſom hälſt. Bagaget med en liten eſcorte följde efter. Man ifrån man fingo vi ſnart veta, at Juden Attal blifvit gripen, afklädd och bakbunden med rep om halſen, fördes ſpringande imellan Ryttarnes häſtar. Nära vid Tetuan, ſedan vi där öfvervadat en vacker ſtröm med bevuxne ſtränder, ſtadnade vi

kloc-

klockan 12, at intaga vår middag; men ABDELMALEK reste in, at nedfallande för Kejsaren bebåda vår ankomst. Imedlertid kom ATTAL och passerade ofs, full med jämmer och sår. Svenske Consuln bad Kaiden handtera ATTAL mänskligt, och den Ängelske lofvade sin Tolk, at utaf Sultan begära nåd för honom. Den förre fick til svars, at vi voro alla i Kejsarens händer och rådligast at tiga; den senare at man genast skulle mörda honom. ATTAL kunde af sorg intet gråta, knapt tala. Han hade andan på tungan, döden i hjertat. Vi lämnade honom ibland sine mördare, och med några Ryttare före, och några efter ofs, passerade in i Staden, där vårt intåg var så vida märkeligt, at ingen Christen på 16 års tid kommit inom dess murar. Några Consuler hade desförinnan bodt i Tetuan, och Staden varit öpen för handel och rörelse; men gamle MOHAMMED flyttade dem til Tangier, och tilstängde Staden för Christne. Kärlekshändelser med Morinnor, som gåfvo anledning til oenighet och klagomål, föregifves såsom orsak til denna författning. Så vida Morinnor finnas äfven i Tangier, så kunde väl kärleken lika lätt där hafva sina små upträden; men den vise MOHAMMED, som väl visste, at rikedomar och vällust åtföljas, och at Tetuan jämte en ansenlig förmögenhet har utmärkt vackra qvinfolk, in-

ſåg mindre fara och äfventyr i Tangier, ſom är et uſelt näſte, där ſmuts och fattigdom regera jämte dygden, och qvinfolken äro mindre freſtande. Vårt intåg gjorde allmän upmärkſamhet och förundran. Tuſendetals männiſkor på tak och alla gator, betraktade oſs med gapande munnar. En ny generation i Staden, hade aldrig ſedt en Chriſten, och ſåg nu flere på en gång inom ſina murar. Oväſende och ſkrik omgaf oſs när och fjärran. All ting upväckte vår faſa; ingen ting vår beundran. Vi fördes och ſtannade ſluteligen på et torg, där Negrer och Morer utgjorde likaſom en ſtor ſpetsgård: förſmädelige figurer, af hvilka hvar och en förekom mig ſåſom en bödel. Vi upſtäldes, flyttades och jämkades många gånger i en linie, bakom deſſe Troppar. I denna ſtällning ſkulle vi afvakta Kejſarens ankomſt, ſom det berättades, ville genaſt ſe oſs. Så lydde de Arabiſke orden, ſå mycket mer lämpelige, ſom vi til häſt öfver alla andra, utgjorde et fullkomligt ſpectakel, voro til allmänt åſkådande. Ibland Manſkapet uptäckte vi ſluteligen vår Abdelmalek med ſine Tangieriner. — Han kom til oſs och förſäkrade om all ſäkerhet: et *Evangelium*, då oſs i det ſamma berättades, huru Attal blifvit maſſacrerad. Han hade efter vår afreſa blifvit jämmerligen ſlagen, ſedan ſkuten, halshuggen och kroppen ſönderſtyckad

up-

upbränd. Hufvudet ſkulle ſkickas til Tangier at hängas på Stadsmuren.

En Kaid ifrån Kejſaren kom i det ſamma at beneventera Conſulerne, med löfte at Kejſaren genaſt där på torget ville gifva oſs audience. Vi afhörde en tredubbel kädjeſalva af det upſtälde manſkapet, och lika ſå många utrop af et Arabiſkt: *Lefve Konungen.* Det var de nykomne Tropparnes helſningsſätt, ehuru Sultan icke var närvarande. Sedan vi 1 ½ timmas tid varit til allmänt åſkådande, berättades at Kejſaren upſkjutit audiencen til följande dagen, och at vi finge begifva oſs til vårt qvarter, ſom några Kaider ſkulle utviſa oſs. Vi följde dem, och folk ifrån alla ſidor ſtormade åt oſs med ſtor-ſkri, aldeles ſom hade man gifvit oſs til ſpillo, och vi ſkulle tagas i flykten. Närmaſte Morer gjorde tecken på ſina halſar, och ſade *cabera*, ſom på Spanſka betyder hufvud, hvarmed de utmärkte ſin önſkan. Vi ſtannade omſider i en ſmal gränd, och 2:ne Judhus anviſtes oſs til herberge. Där ſåg man i ſmått Jeruſalems jämmerliga förſtörelſe. All ting var ſönderbrutit och förderfvat: dörrar, kiſtor, ſkåp, kärl och 1000:tals ſkräp up- och nedvändt, ſå at man icke kunde ſätta en fot på jorden, eller komma in på gården. Ibland ruinerna ſåg man halfnakna och förtviflade Judfolk, af alla åldrar och kön, ſom genaſt för våra

fötter med gråt och jämmer, begärde Consulernes förböner hos Sultan, för en man, en son, en bror, en far, för alt hvad et hjerta kan älska, och bröd til lifvets uppehälle. Deras tilstånd var högst ömmande, och några Judinnors utmärkta vackerhet, gjorde scenen ännu mera rörande. Man lofvade något och gaf något af hvad de begärde. Några vänlige ord och några piastrer, gjorde nu dem tilfredsstälde, som 2:ne dagar förut varit lyckliga, som Drottningen af rika Arabien. — Vi bodde i hus, såsom under tält, och under tält såsom man lefver i Staden, nämligen at Catholska och Protestantiska Consulerne formera lika som 2:ne partier. De råkas väl esomoftast tilsamman, men i dagligt umgänge, utgöra de Svenske, Danske, Ängelske och Holländske Consulerne et sällskap, och de Spanske, Portugisiske och Venetianske Consulerne et annat. De Catholske följakteligen intogo et Judhus, och de Protestantiske det andra. Hvarken på Augsburgiska mötet, eller vid Westphaliska freden, gjordes denna skilnad imellan Catholske och Protestantiske fullmägtige; och då jag icke heller finner orsaken därtil uti det Europeiska Balance-Systemet, icke heller uti särskilte Handels-interessen, så måste denna schisme vara en följd af Satans arga list, alt sedan den stora Reformation i Tyskland. Lika mycket — största svårigheten

var

var at få Judhusen boningslike, och knapt voro vi någorlunda i ordning, när befallning kom at vårt Protestantiska hus skulle utrymmas, och ét nästgränsande Judhus iflyttas. Man hade fått misstanka, at penningar blifvit undangömde i vårt hus, som därföre borde undersökas. Det hade tilhört en af de förmögnaste Judar i Staden, en Handlande, som tillika varit en slags Spansk vice Consul eller Commissionaire. På Sultans befallning, och i hans öfvervaro, hade denne Jude straxt efter vår afmarche ifrån torget, där blifvit uphängd i benen, med rep genomstuckne öfver hälen, såsom slagtkreatur uphängas, med händerne bakbundne. I sin ångest hade han ärbjudit mycket penningar för sin frälsning, och man trodde genast at de blifvit undangömde i huset. Gouverneuren i Staden hade där redan infunnit sig, våra saker transporterades, man sökte penningar och förborgade skatter; men sökte förgäfves. De fleste af Stadens olyckliga Judfolk, plundrade och osäkra i sina hus, hade tagit sin tilflykt uti en Helgedom med därtil hörande trägård, som låg inom Staden, och nästan inunder våra fönstergluggar. Hustrun til den uphängde Juden blef därifrån hämtad, och förd til Gouverneuren i vårt hus, som sedan han för henne lifligt afmålat hennes mans olyckliga belägenhet, befalte henne uptäcka de i huset undangömde penningar, hvar-

medelſt hon kunde frälſa ſin mans lif. — Huſtrun låg redan ſåſom död för hans fötter, men vid deſſa ſiſta orden, tog hon med häftighet fram under ſina bröſt några inſvepte Dubbloner (Spanſkt guldmynt à 16 p. d.), och kaſtade i barbarens ſköte. Et ſpädt barn, ſom hon hade på ſina armar, tryckte hon med ömhet til ſit bröſt, tomt på all ſlags hugſvalelſe. Gouverneuren räknade ſina dubloner; 500 piaſter hade han til en början begärt, för at frälſa Judens lif: omkring 60 piaſter felades i denna ſumma. Hennes lif hotades; barbariſke händer ſökte i hennes kläder, på hennes kropp - - - förgäfves. Hon hade gifvit ſiſta ſkärfven; hon hade tagit den under ſit hjerta, för at frälſa den, ſom hennes hjerta älſkade. Ledſne at våra vittnen til alla deſſa ohyggligheter, hade vi gått in i våra nya rum, ſom hade communication med de förra. Huſtrun å nyo hotad för de felande penningar, kom ſpringande in til oſs, kaſtade ſig på golfvet och i Guds namn begärde 60 piaſter, at frälſa 2:ne lif. — Conſulerne hade genaſt varit färdige at gifva hvad hon äſkade; men några beſkedliga Morer, ſom voro närvarande, förſäkrade dem, at Judens lif aldrig kunde frälſas; at Gouverneuren ſäkert fordrade en annan ſumma, ſå fort denna blifvit upgjord, at huſtruns lif icke vore i fara, emedan hon oſkadd borde återföras i

fri-

friſtaden, där man hämtat henne; at således penningar nu ingen ting kunde uträtta. Men det var hårdt at neka den förtviflade huſtrun 60 piaſter; det var lika ſå ſvårt at ſäga henne ſammanhanget. Hon märkte deras villrådighet — och begärde 60 piaſter til låns, med förſäkran om betalning. Denna apoſtrophe grep något hvar i hjertat; men borde man förgäfves offra åt en barbar, ſom aldrig blifvit tilfredsſtäld, om penningar ſkulle köpa hans medlidande? Man förſäkrade henne at gärna vilja gifva 600 piaſter, men at därmed nu ingen ting kunde uträttas. *Kallar Ni det ingen ting, Chriſtne!* ropade hon, *at frälſa tvänne lif med* 60 *piaſter. Se här — tag barnet til pant, det enda ſom jag har qvar!* — Ömhet, förundran, förebråelſer och förtviflan voro hennes känſlor, och talande i hvarje anletsdrag. Krafterna hade öfvergifvit henne; men ſtällningen, rågan af hennes olycka gaf henne ſtyrka i det ögonblicket hon af olyckan nedtrycktes. Hon föll ſåſom död på jorden. Återkommen, ſteg hon up i haſt, ſkyndade ſig ur rummet, och med en öm, en lugn känſla ſade, *at vi ſnart finge höra henne mördad.* — Barnet hade hon glömt - - kanſke lämnat, då hon gick til ſina mördare. Gouverneuren hade imedlertid räknat 26 Dubbloner ur hand och i hand, och gjorde ſig ſäker om flere. Då hans hopp miſs-

lycka-

lyckades och hustrun var färdig at alt undergå, återfördes hon til Helgedomen, och vi flyttade in i vårt förra hus igen.

Jag har bjudit til at afmåla denna ohyggliga scene; men bör tillägga, at denna Judinna, hvars sinnes- och kropps-styrka så mycket frestades, några dagar förut fallit i barnsäng; en ung dotter, som för 3 månader sedan blifvit gift, saknade sin man i den allmänna förstörelsen; den nygiftas farfar en gammal gubbe, låg sjuk qvar ibland ruinerna; flere äldre och yngre barn - - alla ifrån et välmående tilstånd bragte i yttersta nöd och elände. Jag har dessutom aldrig sedt en så talrik famille så allmänt vacker. För at icke kasta en Judisk skugga på så många täcka Christendoms-systrar jag sedt i Sverige, Dannemark och Ängland, bör jag sjelf anmärka, at belägenheten, hvaruti jag såg dessa skönheter, tiläfventyrs gjorde dem för hjertat mera interessante. Men sjelfva Ängelske General Consuln, MATRA vid namn, som med Capitain COOK gjort alla resor i Söderhafvet, som varit Leg. Secret. i Constantinopel, och Consul på Canarie öarne, som rest i alla varma länder, och nu är ganska kall, vardt kär, faseligt kär i den yngre Judinnan dottren, och sade sig aldrig sedt en skönare person. Under det Tetuanske Gouverneuren prässade penningar ur modrens bröst, nödgade hans bror, en Kaid öfver 500

man,

man, Ängelſke Conſuln och mig at äta torrt bröd; men det var bara välmening. Deſſe Araber ha något qvar af den Öſterländſke frikoſtigheten, och gifva gärna med ſig af hvad de icke ſtort bry ſig om. Således har det flere gånger händt mig vid Tangier, at jag under promenader mött Morer, ſom delat med mig en apelcin, torra fikon, bröd m. m., och det tages illa om man nekar. Under reſan til Tetuan ſåg man qvinfolk bära ſtora ämbar med vatten, ſom de ſatte framför oſs på vägen och gingo undan. Men jag går för långt ifrån vägen och ämnet.

Hans Barbariſka Majeſtät var imedlertid ſyſſelſatt, at til höga vederbörande i et bättre lif, affända Courierer med underrättelſe om ſit upſtigande på ſine fäders Thron. En Höfding för Judiſka folket var redan affärdad til Abrahams himmel, och en Moriſk Drott var utſedd, at til den ſtora Mohammed frambära ſamma tidning. Det var General Labbas ſom under ſin flyckt ifrån Salé til Muley Abdsalems Helgedom, blifvit tagen, och til Tetuan öfverförd; där han utaf de ſvarte Tropparne anklagades ſåſom ovärdig Sultans nåd; men Sultan Yazid var nog ädelmodig, för at endaſt dömma honom til 2:ne månaders *penitence* i Helgedomen *Abdſalem*, där han ſjelf et helt år varit inneſtängd. *Kaid* Labbas begaf ſig dit, men blef andra gången grepen utaf Negrerne,

och

och för Kejſaren framförd med ytterligare påſtåenden emot hans lif, då YAZID, utan at vilja ſtöta ſig med ſine ſvarte Troppar, lofvade tilfredsſtälla dem. På ſamma torg, där den Spanſke Juden var i benen uphängd, blef Kaid LABBAS framförd til Kejſaren, ſom gående några ſteg emot honom, med ſin egen ſabel gaf honom et ſå djupt hugg i hufvudet, at han föll död til jorden. Med en arm uplyftad för anſigtet, lika ſom för at undvika åſynen af en Tyrann, hade LABBAS frimodigt gått Sultan och döden til mötes. Kroppen afkläddes och blef liggande på en ſmutshög. Det berättades, at Sultan ämnat låta oſs Chriſtne öfvervara deſſe tragedier, och at vi därföre ſå länge uppehöllos på torget. Det hade då kunnat falla honom in, at handtera oſs på ſamma ſätt. Vi voro alla i Kejſarens händer, ſom Kaiden ſvarade Conſul WYK, då frågan var om ATTAL. — Kejſaren hade likväl under alt detta, nog urſkilning och granlagenhet, at finna, det vi kunde behöfva förſäkras om nåd och ſäkerhet. En Cavaljer ifrån honom ankom med detta evangelium, lofvade audience til följande morgonen, och lämnade en Kaid med 8 man til vår betäckning.

Vi voro emot aftonen i ordning efter omſtändigheterna. Vi hade kök och källare med oſs, men ingen hade hvarken tid eller ro, at tänka på lifsuppehälle i ſå förbiſtrade

tider.

tider. Våra boningsrum voro en trappa up. Golfvet var vårt lägerställe, där man utbredde mattor och madrasser. — Alla dörrar och luckorne til våra små fönstergluggar voro sönderslagne, vi bodde vidöpne för alla väder; men aftonen var lugn. Vi samlades omkring den åldrige, den sjuke gubben, som nyss omgifven af alla lyckans gåfvor, i sköten af ömma och friska barn, nu förkrossad och nödlidande låg utkastad på en sophög, ibland ruiner och främlingar. Han gjorde en berättelse om Sultan Yazids intåg i Tetuan. — Matta suckar afbröto hans tal. — Inbildningen förde mig hela 2000:de åren tilbaka. Jag trodde mig höra en invånare af det äröfrade Judéen beskrifva, huru Titus med stormande hand intog Jerusalem.

Så snart Muley Yazid blifvit underrättad om sin faders död, at han i sin fristad vore utropad til Sultan öfver all Maroco, gjorde han sig färdig, at på et vidare fält än inom gränsorna af en Helgedom, utöfva et oinskränkt välde. *Tetuan*, en förmögen Stad, den närmaste til Helgedomen, endast ½ dagsresa därifrån belägen, skulle först njuta den lyckan at hysa sin nye Sultan. Några 100:de Bergsboer följde honom. Nära framkommen, tiltalar han sine nitiske följeslagare, tackar dem för den trohet och vänskap de bevisat honom; ärkänner den fa-

ra och de olyckor, hvilka de för hans ſkull äfventyrat, förſäkrar dem om en evig förbindelſe. Han kunde icke ſkiljas vid dem, ſade han, utan at gifva dem et bevis af ſin tackſamhet, utan at til en början löna deras tilgifvenhet. Han gaf dem alla Judhus i Tetuan til ſpillo; Judarnes lif, ära och egendom vore i deras händer; de ägde at genaſt begifva ſig in i Staden, och där bebåda hans ankomſt. Et allmänt *Lefve Konungen* utmärkte en allmän glädje; men en *Sherif* ibland dem nedkaſtade ſig för Kejſarens fötter, och i Guds namn bad, at en ſå ſtor gudlöshet icke måtte utöfvas. Det vore, ſade han, emot Guds och Prophetens lag, at utgjuta oſkyldigt blod; deras lif undantagit, vore alt annat i Sultans händer. Et barbariſkt hjerta til heder, blef förſta befallningen ſå vida inſkränkt, at mord ſträngeligen förböds; men knapt kunde et ſvagt ljud af detta mänſkliga undantag, hinna deſſe ruſande Vildars öron, ſom redan voro under murarne af Staden. — Tetuan hade nyſs blifvit underrättad om Sultans ditämnade ankomſt. En Deputation af Morer och en annan af Judar, hade gått ut at emottaga och beneventera honom; de förre anförde utaf Talber, ſöngo ſtycken utur El-Koran; de ſenare anförde af ſine Rabbiner, på längre afſtånd, inſtämde uti Konung Davids Bot-Pſalmer. I et ögonblick blefvo deſſe ſenare om-

rin-

ringade, några och 20 til antalet; och slagne, afklädde och bundne införde til Staden igen. Judinnor, som ifrån Murarne med vanlige glädjeskri lyckönskade och åtföljde Deputationen, blefvo utaf bestörtning och ångest mållöse, vid dess så oförväntade återkomst. Tetuan upfyltes af ströfvande Barbarer, och Stadens eget folk af sämsta classen, då de följde et lönande efterdöme, tjente sjelfve til vägvisare i Judhusen. Detta olyckliga intåg skedde en lördag, Judarnes hvilodag, som de verkeligen med hvila och sömn fira, läggande sig altid til ro inom stängda dörrar straxt eftermiddagen. Buller och våld väckte dessa ej snarare ur en högtidlig och stilla sömn, än beväpnade bestar inrusade igenom sönderbrutne dörrar. Med knifvar öfver barnens hufvud, med dolkar för föräldrarnes bröst nödgades desse at uptäcka de skatter, som plundrarens forskande ögon icke i hast kunde uptäcka. Ju flere, som på detta sätt genomgådt husen, dess mindre var qvar för dem som kommo efter; dess omänskligare blef dessas framfarande. Och då egendom ej räckte at förnöja allas rikdoms-begär, blefvo qvinfolken nya ämnen för nya lustar, offer för djuriske böjelser. Man vet icke huru många Judinnor på detta sätt ohelgades; men 2:ne blefvo i strid för äran mördade, likaledes 4 Judar i försvar för sina hustrur. Alla grymheter utöf-

vades af desse Bergsboer, til en stor del *Sherifer*, alla grannar til den största Helgedom i Riket. Inom några timars tid voro omkring 600 Judhus förstörde, 4 à 5000 människor utblottade och husvilla. Förlusten räknas til flere 100,000 Piasters värde, hvaruti *Genua*, *Livorno*, *Gibraltar*, *Mallaga* och flere Städer deltaga, som crediterat Judiske handelshus. Plundrings-lystnaden var så allmän, hade stigit til den högd, at icke Moriske hus respecterades. Med vapen i händer stod hvarje husbonde med sit folk vid sin dörr at försvara ingången, och plundrare plundrade hvarandra på gatorne. Faran var allmän och alla Morer som icke deltogo i Judiske förstörelsen, ansågo den med fasa och styggelse. — Imedlertid anlände Sultan YAZID, af några få åtföljd, då pipors ljud, Morinnors skri och canoners knall tolkade den allmänne glädjen, och nästan öfverrösta-de en lika allmän jämmer af olycklige Judar och Judinnor.

Consulerne började i god tid d. 20 om morgonen at bereda sig til Audiencen, som Kejsaren tilsagt dem. Presenterne öktes til dubbelt värde med åtskilliga stufvar Guld- och Silfver Brocader, Sammet, Mousseliner m. m. hvarmed Moriske handelshus voro rikeligen försedde. I det samma hördes et förfärligt anskri ifrån den Helgedom under våra fönster där Judiska folket tagit sin tilflygt

och

och ſom fortſattes med jämmer och gråt. Et nytt ſorgſpel öpnade dagen. En tropp Bergsboer hade kommit til ſtaden, och underrättade om ſine medbröders lycka, hade deſſe börjat en ny underſökning i de förſtörda Judhuſen, där vackra och halfnakna Judinnor i briſt af penningar anſågos ſom godt byte. De afklädde Judfolket de kläder, ſom dels barmhertige ſtadsboer gifvit dem, dels de obarmhertige lämnat dem. Några undanſtuckne Piaſter funnos ibland ſlarfvorne på et par Judar; och underſökningen blef allmän. De olycklige ſkyndade ſig til Helgedomen, där faſa och förſkräckelſe åter vaknade. Våra Judhus kommo ſnart i ordningen. En flock af deſſe Vildar kom i fullt ſprång at ruſa in, utan at gifva agt på vakten. Med upſpände gevär, dragne ſablar, ſvordomar och förbannelſer blefvo de på afſtånd af våra ſoldater varnade. Den förſte, hotade man, ſom ville inträngа, ſkulle läggas död til jorden. Bergsboerne voro färdige at forcera vakten, ſom vaktade, ſade de, ſit eget byte; och ögnablicket var för handen at vi Chriſtne ſkulle handteras ſåſom Judar. Conſulernes egne Morer utgjorde en reſerve-tropp för at förſvara ingången til våra hus, ſom öfver en ſmal gata lågo midt öfver hvarandra. — Vi äfven togo värjor i hand för at icke juſt för intet fälja våra dyrköpte lif. Et hältigt munkrig ſyſſelſatte

 bäg-

bägge partierne och et litet handgemäng var redan börjadt. De ſtormande voro en ſtund villrådige och vi vunno tiden. Vår ABDELMALEK hade genaſt blifvit underrätad om den fara, ſom hotade Conſulerne och preſenterne, och med tilräckeligt folk kom han i högſta tiden de inſpärrade til undſättning. Sjelf til häſt hade han med dragen ſabel ſlagit ſig igenom och ſkingrat våra fiender. I vårt granſkap hade en Jude blifvit igenomſtucken ofvan på ſin huſtru, ſom han kaſtat ſig öfver för at förſvara. Dolken hade ſårat hennes bröſt, ſåradt i dubbelt affeende. — ABDELMALEK beſåg preſenterne och hoppades at Kejſaren ſkulle med dem blifva nöjd. Han berättade, at Sultan viſade honom mycken nåd och förtroende, mera än han vågat hoppas. Bättre än någon annan var ABDELMALEK ock i ſtånd at gifva råd och upplyſning, hälſt hvad utrikes affairerne angick. Gouverneur och Gouverneurs ſon i Tangier kände han Conſulerne, orten och folket, och kunde vara Miniſter i alla Departementer.

Vid midnattstid ſatte ſig proceſſionen i rörelſe til Audience-platſen. Några ſoldater gingo förſt, väpnade med klubbor och böſſor; därefter buros preſenterne, ſtyckvis i ſilkeskläden inſvepte, utaf Morer, hvilke utgjorde en ſtor hop; Gouverneuren til häſt anförde Conſulerne til fot, och en tropp ſoldater fredade oſs på ryggen. Torget paſſerades,

rades, där vi dagen förut varit til fpectakel, där Kaid LABBAS blifvit dödad och ännu låg i fin blod, där Spanfke Juden blifvit hängd och ännu lefvande hängde för allas ögon. Ej utan fafa fåg man honom med lediga händer famna omkring fig hängande vid en mur, fom vi pafferade, et par alnar öfver jord, och icke utan harm gingo vi at upvakta den ftörfta ibland Barbarer, at emottaga fred eller krig utaf den meft föraktelige varelfe. ABDELMALEK lämnade ofs en ftund för at underrätta Sultan om prefenternes och Confulernes marche, och mötte ofs korrt därefter uti fit tält ftraxt utom Stadsporten. Et par tufende man voro där upftälde at utgöra Muchoar, (få kallas Audience-ftället) dit vi genaft begåfvo ofs at afvakta hans höga ankomft. Sultan dröjde icke länge. På en vacker, rikt equiperad häft kom han tågande emot ofs; omgifven och följd af en ftor Hofftat. En lång pik bars framför honom, en röd fammets-parafol öfver hans hufvud, och 2:ne Morer med hvita kläden veftade oafbrutit framför hans anfigte. Han var i Turkifk drägt, hade en röd fammetströja och mantel af famma tyg med guld broderad, och turbant på hufvudet. Vi helfade honom med en vördfam bugning, hvaruti hela Muchoaren inftämde, jämte et Arabifkt utrop af *Lefve Konungen!* fom efter deras pronunciation heter: *Lei bark amar*

Sidi (Allah yebark fi Amar Sidi) och betyder: Gud välsigne min Herres dagar. En Spanjor, som i Mogador flere år tilbaka varit känd med Muley YAZID och i tanka at förnya gammal bekantskap hade följt med oss ifrån Tangier, kastade sig ned på ansigtet för honom, då Kejsaren med utseende af förundran eller nöje ropade honom vid namn; och Spanjoren, GAVARON vid namn, nedkastade sig för Kejsaren andra gången; et slafviskt helsningssätt, som ingen af oss gillade, men GAVARON var där för egen räkning. Kejsaren stadnade 3 à 4 alnar ifrån oss, och helsade med et *Bono Consules!* hvilken helsning utaf de närmast stående lika som kungjordes åt allmänheten, som gjorde et utrop af *Lefve Konungen!* — Han frågade först hvilken var den Ängelska Consuln, därpå efter den Spanske, som han genast förkunnade at freden med Spanien räckte endast 4 månader, inom hvilken tid ömse Nationer kunde göra sina utflyttningar och afsluta alla räkningar. Sedan tilsade han Ängelska Consuln beständig fred och vänskap, frågade Consulens namn och äfven de öfrige Consulernes namn; försäkrande åter Ängelska Nationen om sin tilgifvenhet. Han frågade sedan efter Consuln ifrån *Ragusa;* och då honom svarades at en sådan icke vore i landet, bad han Ängelske Consulen underrätta Republiken *Ragusa*, om en likaledes fortfarande fred; och sluteligen

anſåg alla de öfriga Nationerna lika med Spanien, ingen nämnd, och lofvade dem 4 månaders fred och ſäkerhet. GAVARON förklarade Kejſarens vilja, emedan de vanlige Tolkarne ſåſom Judar icke tordes komma för hans anſigte. Han föraſſkedade oſs med et nådigt: *Anda Manchar*, ſom efter Levantiſka ſpråket, det Kejſaren något förſtår, betyder: *gå at åta.* Men icke beſtod Kejſaren oſs någon måltid; han gaf oſs endaſt låf därtil, ſedan han ſedt preſenterne nedläggas framför honom. — Vi gingo tilbaka i ABDELMALEKS tält, där ſtadens förnämſte voro förſamlade, hvarefter 3:ne Spanſka Officerare ifrån Ceuta hade företräde och med preſenter complimenterade Kejſaren i deras granſkap. Han begaf ſig genaſt til Staden igen och folket åtſkiljdes. Et bud ifrån Kejſaren befalte Spanſke Conſuln at jämte GAVARON eftermiddagen komma til Kejſaren, hvilket oroade Conſuln, bekymrade oſs alla. Man hviſkade ſins imellan, at Spanſka Conſuln då ſkulle ſättas i järn. Vid återmarchen öfver torget var Juden nyſs nedtagen. Man höll på at ſönderſtycka kroppen, ſom i ſmått ſkulle brännas. Kejſaren hade befalt ſkära halſen af den hunden och bränna deſs ſönderſtyckade kropp, ſedan Juden ännu på andra dagen haft nog ſansning qvar för at af Kejſaren vid återfarten til ſit Reſidence begära ſlut på ſina plågor. — Efter

så många besvärligheter hade en middagsmåltid bordt smaka oss ganska bra; men Spanska Consuln tänkte på eftermiddagen, och appetit fattades oss alla, oaktadt Sultans ordres: *Anda manchar.*

En för detta förmögen och lycklig Jude, som varit Ängelske Consulns Commissionair i Tetuan, gjorde oss besök, och berättade huru han genom Försynens skickelse blifvit frälst ifrån samma svåra öde, som öfvergått den så kallade Spanske Juden. Lördagen d. 17, samma dag som Kejsaren gjorde sit ärofulla intåg i Tetuan, hade et par Ängelske Krigsskepp, som efter första underrättelsen om Sultan MOHAMMEDS död, ifrån Gibraltar utgått på kryssning, kastat ankar vid inloppet til Tetuan, och skickat en båt i land. Som ingen Christen var tillåtit at besöka Staden, dessutom ½ Svensk mil ifrån stranden belägen, hade Juden efter vanligheten gått båten til mötes vid Moriska Tullhuset. Han var syssel satt at expediera Ängelske Amiralens ordres och skaffa honom proviant ifrån Staden, då förföljelsen där var i full gång, och han utaf några utskickade soldater i en Ängelsk Officers närvaro arresterades och bunden och slagen fördes til Staden. Söndags morgonen skickade Amiralen en båt i land, och i Tullhuset af där varande Morer begärde reda för de ordres och bref han lämnat den Ängelske Commissionairen;

nairen; och så vida freden imellan Maroco och Ängland icke skulle anses ifrån det ögnablicket såsom bruten, påstod den Ängelske Judens frigifvande. Tullbetjeningen gjorde genast rapport härom til Kejsaren, som befalde, at Juden för Amiralens skull finge lösgifvas, och proviant til skeppen aflämnas. Han blef likväl icke frigifven förrän följande dagen, full af sår och vedermöda, då han fann sin hustru och barn afklädde, sit hus plundradt och förstördt, hvaribland 4000 hårda Piaster. Det berättades, at så väl denne Ängelske, som den Spanske uphängde Juden, i deras välmagt högmodige och sturske, hade med förakt ansedt Morer, hvilka icke lämnande detta tilfälle at hämnas, hade särskilt anmält dem hos Kejsaren. Juden Attal, berättas det, undergick sit öde, mindre för det han särskildt brutit emot Kejsaren, än anklagad, at han under sin favorit-tid lagt hand på en Mor, hvilket altid är döden värdt. Imedlertid sågo vi med innerlig glädje Spanske Consuln återkomma, ifrån sin enskilda och fruktade audience hos Kejsaren; där ingen ting vidare förefallit, än at högstdensamme förnyat sin tilsägelse om 4 månaders fred, hvarom Consuln genast öfver Ceuta borde underrätta sin Herre och Konung.

Samma dag e. m. gaf Kejsaren *Muchoar*, där han emottog underdåniga lyckönsk-

ningar af folk ifrån kringliggande orter. GAVARON var den ende Chriſten, ſom där upvaktade. Kejſaren frågade honom, hvilken den Conſul vore, ſom tillika med den Ängelſke hade tänkt på honom med preſenter, under hans olycksdagar i Helgedomen. GAVARON hade aldrig hört talas därom; men en af de förr omtalte Prinſar i Tangier, *Muley* ALY namngaf Svenſka Conſuln WYK ſåſom ſamma perſon, och tillade honom mycket beröm. Kejſaren tilfredsſtäld, befalde Muley ALY tilſäga Conſuln WYK, at följande morgon jämte GAVARON infinna ſig til en enſkild audience. WYK hade ſtraxt efter förſta audiencen, där Kejſaren bortblandade Svenſka Nationen med de öfrige ſtyfbarnen, lofvat Muley ALY en hederlig preſent, om han kunde nyttja något tilfälle at påminna Kejſaren om deſs bref ifrån friſtaden til Svenſka Conſuln, där han lofvar at räkna Svenſka Nationen en dag til godo de ſkänker, ſom Svenſka Conſuln gjort honom i en tid, då det var döden värdt, at tänka godt om honom. Muley ALY hade ſökt detta tilfälle på Muchoaren, där Kejſaren ſjelf förekom honom. Prinſen ſkyndade ſig at frambära Kejſarens befallning, och alla Morer, ſom på Muchoaren hört denna händelſe, infunno ſig hos Conſuln, och begärde någon preſent för den nåd Sultan yttrat och ämnade honom. GAVARON

var

var icke mindre öfverlupen, emedan Kejfaren ganska artigt med honom förnyat gammal bekantskap, och lofvat uphöja honom öfver alla Christne i Maroco.

Vi efterfinnade mot aftonen dagens händelser, och funno vår Politiska ställning bättre än man utaf omständigheterne vågat hoppas. För första gången kastade vi ögonen ut igenom våre glaslöse, jerngallrade gluggar, och de närmaste föremålen ådrogo sig all vår upmärksamhet. Dagens åtskillige tragedier slutades med et roligt efterspel. Det upfördes af vackra Morinnor, och theatern var på taket af et hus, som med vårt gjorde vinkel. Nyfikenheten at se Christne manfolk hade där samlat dem; och vi voro icke mindre nyfikne at göra deras bekantskap. Jag och Danska Tolken, som jag förr nämnt är Christen, gingo up på vårt tak, då de genast frågade, om vi hade våra hustrur med ofs; de ville se dem. Tolken svarade, at vi förde inga hustrur med ofs, emedan det funnos vackrare qvinfolk i Tetuan, hvars benägenhet vi önskade ofs. Morinnorna svarade fritt och af hjertat, at de voro rätt nöjda med ofs; de ville alla dagar infinna sig där på taket, och frågade huru länge vi ville förblifva deras grannar. Deras förnöjelse var liflig; de hade aldrig sedt andre än skäggige Morer och Judar; vi liknade dem, sade de; och egenkärleken

är

är ſtark i alla Verldsdelar. Men jag kunde icke på Arabiſka göra mig förſtådd; jag förſökte at tala med tecken och ögon, och jag märkte ſnart, at Morinnorna voro ſpråkkunniga. Jag teknade at de borde gå längre in på taket, för at undandraga ſig Morernes afundsfulla ögon nedifrån; och denna ärindran gjorde dem mera förſigtiga. Jag engagerade en vacker, väl klädd Morinna och tecknade, at jag ville ſe anſigte emot anſigte, och hon kaſtade genaſt täckelſet tilbaka öfver ſit hufvud. Jag bad henne öpna haïken, och hon viſte mig en vacker växt. En ung lekſyſter utmärkte mig hennes bröſt; men i detſamma upkom en gammal Morinna, ſom hindrade alla vidare uptäckter. Gumman ſvor och förbannade oſs, och körde ungdomen ned af taket. Vi hörde gråt och jämmer, och fingo icke mera ſe deſſa ſkönheter.

Svenſke Conſuln väntade hela förmiddagen d. 21, på kallelſe til den lofvade audiencen - - förgäfves. Underrättelſer ifrån Hofvet ſaknades icke; Prinſar och Cavaljerer ſprungo fram och tilbaka ifrån förſta dagningen; men Kejſaren ſof hela förmiddagen. Man viſste icke om kärlek, bränvin eller ſtats-ſaker, hållit honom vaken hela natten. Ängelſke Conſuln blef, jämte den Svenſke, efter middagen förekallad. Sultan YAZID på en vanlig ſtol, klädd i rödt ſammet,

emot-

emottog dem ganſka nådigt, tackade för den vänſkap de uti Helgedomen viſat honom, och lofvade Svenſka Nationen likaſom den Ängelſka, en fortfarande beſtändig fred, hvilken han i ſit namn ville förnya. En brillanterad guld-doſa, ſom Wyk preſenterade Kejſaren, gjorde honom mycket nöje, han lofvade Wyk en god häſt til bevis af ſin ärkänſla och bevågenhet. Han frågade Conſul Matra om Ängelſka Eſcadern, den han framdeles ville nyttja emot Ceuta, och Yazid var både munter och artig Herre. Vid audiencerna, hade han et hvitt kläde bundit näſtan öfver mun och näſa, ſom han uuder ſamtalet drog något ned. Han bar det, ſade man, för ſorgen ſkull efter ſin nyſs aflidne fader.

Kejſaren hade nu förlåtit Judarne at de voro Judar. På gatorne utroptes thorsdagen d. 22, at de med ſäkerhet kunde inflytta i ſine hus, där ingen vid lifsſtraff ſkulle ofreda dem. Ehuru de hade ingen ting vidare at miſta, ſå blef ſtörſta delen qvar i Helgedomen, ſå länge Bergsboerne vandrade i Staden; i ſynnerhet Judinnorna, ſom ehuru plundrade och afklädda hade ändå något at vara rädda om. Abdelmalek beſökte flitigt Conſulerne, och vid alla tilfällen upförde ſig ganſka vänligt. Han borde öfverſe de Svenſke och Ängelſke Tractaterne, ſom Conſulerne låtit lika med de förre på Arabiſka

biſka afſkrifva, och ſom Kejſaren lofvat, at i Tetuan innan afreſan ratificera. Deſſe Miniſter-göromål brydde honom mycket. Förmiddagen var icke tilräckelig, at afgöra och förena de tre Magters intereſſen, och han lät öfvertala ſig, at med ſin Legations-Secreterare göra oſs ſällſkap til middag. I början af måltiden nyttjade de knif och gaffel; men på ärindran at icke beſvära ſig med ſå ovana ſaker i bekant ſällſkap, nyttjades fingrarne, och med mera ſkicklighet. En Sherif kom under måltiden at tala med Gouverneuren; och då denne träffades ätande, ſatte Prinſen ſig obuden hos honom vid bordet, och utan at ſäga et ord, ſpiſade ur talricken ſå länge något där fanns, hvarefter han med fingrarne ville äta ur fatet. Andre Morer, Hof-herrar, Officerare och Lärde män, ſatte ſig på golfvet, och förtärde alt hvad ſom var äteligt. Det var et öfverlopp i huſet för freden ſkull, ſå at det ſå när blifvit ofred. Alla ville något hafva; och man hade nog ſå ondt om matvaror ſom om penningar. Herrar Sjö-Captener gjorde ſig i ſynnerhet angelägne. De ville inbilla Kejſaren, at Marocos ſtyrka äfven ſom Änglands, beſtod i Sjömagten. Vänſkapens fortſättande med de Chriſtne berodde ſåledes mycket på dem; på deras föreſtällningar. En Capten med 2 nickhakar på ſit näſt Gud förande fartyg, var icke utan inflytande på Europas

pas handel och lugn. — Ombyte af fälſkap felades icke, men alt obehagligt. Conſulerne ſig imellan kunde icke heller hafva roligt; ty utom den gemenſamma oron i Tetuan, lefde man i ſtändig fruktan, at Tetuanſke tragedien ſkulle upföras i Tangier, ehuru Abdelmalek där gifvit nödige ordres om ordnings bibehållande. Venetianſke Conſuln ſom är enkling, fruktade för ſina ſmå barn; den Portugiſiſke för både huſtru och barn. De öfrige Conſulerne ogifte, hade hus och egendom, tjenare och tjenarinnor. Jag var den ende, ſcm utan hus, utan anſvar, utan förbindelſe, kunde ſörja endaſt för andra, och det var et outöſligt haf. — Abdelmalek arbetade efter middagen med mera ſtyrka, och han emottog Svenſke och Ängelſke Tractaterne i ny uplaga at preſentera til Kejſarens underſkrift. De öfrige Conſulerne hade begärt och fått enſkilda audiencer, då Kejſaren beviljat de gamle Tractaternes förnyande och fortſättande med deras Reſpective Magter, äfven med Spanien. Detta ſenare beviſar Abdelmaleks ſkicklighet och inflytande; ty Kejſaren hade föreſatt ſig at hämnas ſine förre fiender, och til en början angripa Ceuta, hvars äröfring han ſvurit i Helgedomen. Sjelf intereſſerad i Spanſka affairerne, hade denne Miniſter vetat ſå föreſtälla förmånerne af fred, med denna mägtige Granne, at

Äng-

Ängland näſtan redan utgjorde blott andra Nationen i Kejſarens ögon. Ifrån alla de Reſpective Magterne begärde Kejſaren en Ambaſſadeur inom förloppet af 4 månader; men på hemſtällan gaf han Sverige och Dannemark längre tid för aflägſenhetens ſkull. Om Abdelmalek viſade, at han kunde något uträtta, ſå viſste han ock at göra ſine tjenſter gällande. Han begärde af Svenſka och Ängelſka Conſulerne, och förmodeligen äfven af de andre, förſkrifning på 2000 peſ. dur. emot fredens fortſättande, ſom de önſkade. Svenſke Conſuln afſlog ſkriftelig förbindelſe och determinerad ſumma; men lofvade hederlig vedergällning, ſåſom vän och Chriſten fritt, icke ſåſom Jude miſstrodd och tvungen. Det är troligt at Abdelmalek fått ſamma ſvar af de öfrige contrahenterne, nemligen: löfte om frivillig ärkänſla efter fredens teknande. De 2:ne nämnde Tractaterne lofvades färdige til följande morgonen, hvarefter Conſulerne ſkulle få reſa, och reſten ſkulle afgöras i Tangier, dit Kejſaren inom få dagar ämnade begifva ſig.

Imedlertid under deſſe freds- och penninge-negociationer tog jag 2:ne ſoldater med mig at promenera utom ſtaden. Audiencerne oberäknade hade ingen af oſs varit utur huſet, knapt utanpå; ty kringboende Morer miſstyckte vår recognoſcering på tak. Staden har en ganſka vacker belägenhet, med

med alt det ombyte för ögat, som en älskare af Naturen kan önska sig. Den ligger vid foten af et stort berg utaf et störtande och förkrossande utseende, som uti 2:ne vidt utsträckta armar omfattar och innesluter et vidsträckt fält, et fält som en ifrån bergen rusande ström i mångfaldiga krökningar likasom igenom dess medelpunkt afdelar; som med de vackraste ängar, frodigaste åkrar, med de rikaste plantager visar naturen i en högtidsdrägt, som i sin pragt emot nakne och ödslige klippor göra den besynnerligaste contrast och sluteligen förlorar sig i hafvet. Taflan är ojämnförlig vid Stadens Tullhus, *Martin* vid namn, omkring ¼ mil ifrån sjön beläget, där Staden i en dyster fond med den vackraste amphitheatre utgör för ögat det förträffeligaste perspectif. Inloppet är försvaradt utaf et högt, fyrkantigt torn med 12 Canoner.

Jag passerade en hel eftermiddag i dessa Paradisiske trakter; men omgifven af 2:ne soldater, stumma som bergs-klipporne, obegriplige åtminstone för mig, passerade jag dessa timmar utan at säga et ord. Naturen var så mycket mera talande. En chorus af sång-foglar, näktergalen, trasten och lärkan, hvar i sin krets, upfylde mina öron med den ljufvaste harmonie. Detta climatets gyllene frukter växte på alla trän, i synnerhet Apelciner, de bäste under denne himmel, som med

begärlighet hämtas öfver til Gibraltar och Spanien, och transporteras til flere ställen af Europa.

Staden skall innehålla något öfver 20,000 invånare, försedd med goda murar och fyrkantige torn. Några små canoner försvara tilgångarne emot Araber och Bergsboer, som vid första tilfälle och minsta missnöje äro färdige at plundra alt hvad de kunna öfverkomma. På en höjd utöfver Staden ligger et Castell, som i öfrigt äfven så illa befäst som Staden, commenderar henne med 24 canoner. Gatorna äro trånga och smutsiga och på somlige ställen öfverbygde, hvilket hindrar så väl luften som solstrålarne, at skingra pestlika ångor och dunster. Någon svalka torde därigenom vinnas, om svalka kan njutas, utan fri luft. — Husen äro i almänhet höga, bestående af 2:ne våningar med store och beqvämlige rum inom hvarandra. De fleste kringbygde, äro i öfre våningen försedde med balustrader rundt omkring, hvilande på pelare, där qvinfolken arbeta, promenera och förlusta sig. Öpningen på taket öfver et trångt gårdsrum är betäckt med järn-galler. Moskéerne voro stora och vackra bygnader. — På en så kallad *Minaret* eller kyrkotorn paraderade en halfmåne, som Morerne ansågo för en stor prydnad. Marknads-platsen är rymlig, har mycket bodar, där man finner både Europeiska

va-

varor och landets manufacturer ifrån Fes, som äro ganska vakra. Tetuan drifver god handel på Medelhafvet och Levanten med skin, hudar, ull, mattor, boskap, mulor, allahanda victualier och frukter. Invånarne äro i allmänhet förmögne och högmodige, härstammande ifrån de Morer, som utur Spanien blefvo af Ferdinand Catholicus utkörde. Jag har hört åtskillige nämnas med aldeles Spanske namn, til ex. BISCAYENO, MORENO, o. s. v. Spanska, Ängelska och Levantiska språken talas tämeligen allmänt i Tetuan; och dess vidsträckta handel har i samma mån policerat folket och gjort dem för Européer tilgängelige. Jag har aldrig sedt så vackra och hvad man kallar nobla ansigten, så väl växta karlar, som i Tetuan, i ABDELMALEKS tält, där alla Stadens och ortens bättre folk gjorde honom upvaktning vid första stora Muchoaren. Könet skall vara utmärkt vackert; och at döma utaf de få Morinnor jag såg och alla de olyckliga Judinnorna, så är Tetuan en skönheternas boning. Under YAZIDS vistande i Tetuan voro alla bodar tilslutne, all rörelse afstannad. Endaste handeln som drefs, var med plundrade Judsaker, hvilka för halfva värdet utbjödos til försäljning. *Dubloner* (et guldmynt om 16 piaster) kunde köpas för 9 à 10 piaster stycket; men Mohammedanske Religionen förbjuder handel med röfvadt

gods, och Morer torde således icke, Judar hade intet, Christne ville icke. Gatorna forlade af halfnakna, tiggande Judfolk. Om man gaf almosa åt en, höll man på at kastas öfveranda af et halft hundrade, som stormade til. Alla jämrade sig; ingen utan orsak.

Morer och Judar, Kejsaren, Herrar och tiggare hade fått alt hvad Consulerne haft både i presenter och contanter; men förskrifning hade de icke velat gifva, och det var förmodeligen orsaken, hvarföre man hela fredags förmiddag d. 23 förgäfves väntade på de utlofvade Tractater, förgäfves väntade hästar, sedan den Ängelske äfven fått nådigt löfte om en häst jämte den Svenska Consuln. Efter middagen kom en Kaid med tillåtelse at genast få resa, men utan Tractater, utan hästar. De senare inträffade likväl, sedan vi sjelfve voro til häst, och sämre än man väntat. Knapt hade någon Mor sedt desse Kejserlige kreaturen, som icke begärde betalning därföre. En hade skrapat dem; en annan vattnat dem; en tredje fodrat dem, och desse tjenster räknades många år tilbaka, hvilket åtminstone kunde vara sant; ty hästarne vore icke unge. Vi voro ¼ mil utom staden med 20 mans betäckning, då gallopperande ordres kommo til Consulerne at vända tilbaka. Kejsaren hade ansedt äfventyrligt för de Christne at mot aftonen begifva sig på resan och campera på öppet fält.

De

De borde denna natten hvila under Stadens murar och följande dagen bryta up desto bittidare. Tälten upslogos vid sidan af ABDELMALEKS, där flere resande camperade. Ibland andre sågo vi den olycklige General LABBAS's tält, som var ganska vackert; och uti et annat igenkände vi en bror til den f. d. Judiske Höfdingen ATTAL. Då dennes hufvud skickades til Tangier, hämtades därifrån hans broder, en fattig okänd Jude, som utan at hafva deltagit uti sin broders lycka, skulle undergå hans missöde. Afklädd med rep om halsen, hade han kommit til Tetuan; men under vägen svurit Mohammeds fana, och vid framkomsten fått nåd såsom rättrogen. Det är troligt, at den förre ATTAL i räddhågan glömt denna utväg at frälsa sig, hälst han var långt ifrån at dö med Judisk öfvertygelse, och ingen kom ihåg at ge honom det rådet. Kejsaren hade gifvit denne brodern lifvet såsom Mor, och Morerne hade tagit hans kläder såsom Jude; men han var icke rådlös. Han kallar til sig en Jude af Consulernes betjening, en gammal bekant, och under samtal med honom tager med våld en kappa han hade på sig, och säger sig bättre behöfva. Hans nya trosförvanter berömde honom, som så nygjord Mor kunde plundra Judar, och ansågo honom för värdig Musulman. — En dräng ifrån Gouverneuren bragte oss frugt och et får til af-

tonmåltid, och fick i drickspenningar ½ Piaſter ſom är fårets värde. Efter en ſtund kommer han tilbaka och ville återlämna penningarne, om han ej finge mera. Hans kamrat, ſade han, hade utaf Spanſka Conſuln fådt 5 Piaſter. Penningarne emottogos och i hans närvaro ſkänktes til en annan. Jag nämner denna lilla omſtändighet för at viſa, i hvad proportion Spanjorerne köpa freden, och huru Morerne äro oförſkämde.

Vi voro lördags morgon flitige ſom ſolen och kl. 5 under marche. Efter 10 timars ritt och en timas hvila på halfva vägen, intågade vi kl. 4 efter middagen i Tangier, där ATTALS hufvud på Stads-muren var det förſta ſom viſade ſig. Här hade man imedlertid lefvat uti beſtändig fruktan och oro; men alla hade hållit ſig ſtilla. Så mycket af landet jag under denna reſa ſåg, är i allmänhet bergaktigt; men har därimellan vackra dalar, ſtora och prägtiga fält, ehuru föga eller intet upbrukade. — Gökar och Näktergalar låta höra ſig i deſſe ödemarker och bergsrefvor, där ulfvars och ufvars rop varit mera naturligt och bättre paſſande. Vägen var än ſmal och äfventyrlig, än jämn och bred ſom det vidſträckta fältet.

Söndagen d. 25 var för oſs en fullkomlig hvilo-dag, til ſinne och kropp. De Chriſtne hade bordt inſtämma uti et högtidligt och hjerteligt *Te Deum*, hvartil Judarne gerna

na lagt et Amen, til följe af et ifrån Kejsaren ankommit Evangelium, et Pardons- och Säkerhets bref för lif och ägendom. Vid lifsstraff förböds at ofreda en Jude; och denna nåd vederfors dem *för* Abdelmaleks *ansigte skull*, säger den Arabiske texten. Därjämte berättades, at Kejsaren sistledne natt legat under tält och ämnade mot aftonen intåga i Staden. Denna lycksaliga händelse inträffade kl. 5 eftermiddagen under allmänt flaggande så väl ifrån Consulernas hus, som ifrån murarne och af de i Bayen liggande båtar och fartyg; men ingen oration vid porten, om ej Attals hufvud kunnat tala. Stadens invånare voro Kejsaren til mötes och med *krutridning* firade dess ankomst. Abdelmalek och 1000:de tals menniskor följde honom. Vid strandporten stadnade han at bese de under bygnad varande Chebequer, och commenderade sjelf vid några canoner, som med skarpa skott saluterade, och betygade nådigt välbehag öfver alt. Jag hade gerna gått ned til stranden at närvarande fägna mig öfver Sultans ankomst; men utom den fara man ibland så mycket folk på et eller annat sätt löper, kunde ovanan at se en Christen, såsom blott åskådare, tiläfventyrs upväcka upmärksamhet hos Kejsaren, kanske ock missnöje. Jag tog en promenade i Svenska trägården; men som jag såg en oräknelig hop

Soldater, hvilka kommit med Kejſaren, intaga fältet rundtikring, och jag hörde ſkott på alla ſidor, trodde jag rådeligaſt afvakta mit öde inom Stads-muren, varnande vår Chriſtne trägårdsmäſtare, ſom på alla ſidor var inom ſkotthåll och icke ville gå inom hus. Knapt hade jag lämnat honom, när han kom efter och berättade, at en kula ſurrat förbi öronen och ſlagit kalk af väggen. Et hål därſtädes bevitnade händelſen. Jag tog honom med mig; och trägården vaktades af et par Moriſke trägårds-drängar.

Conſulerne hade 4 mans vakt i ſine hus, ſom natt och dag höllo porten tilſtängd. Hela gårdsrummet var upfyldt af Judinnor, ſom trodde ſig ſäkrare i Conſulernes hus än i ſina egna, där Morerne hade fritt inträde. Qvinnofrid var allmänt pålyſt; men de ville icke anförtro ſin ära i Regeringens händer. Men om Yazid icke gifvit Judarnes egendom til ſpillo, ſå var ej meningen, at deſſe ſkulle ſitta i oſtörd ägo däraf, för Abdel-maleks anſigte ſkull. De fingo d. 26 tilſäjelſe at utgöra en ſumma af 3000 peſ. dur, den de ſjelfve fingo repartera. Den ſom icke inom 2:ne dagar i penningar eller goda varor ärlade ſin contingent, ſkulle arreſteras. Hade ſamma beſkattnings-ſätt blifvit följt öfver hela Riket, ſkulle Kejſaren ſnart ſett ſina både Ränterier, Magaziner och Arreſter fulla. Det ſiſta vore ingen miſshus-

håll-

hållning; ty fångar sitta icke här Staten til last. Om icke andra menniskors medlidande underhåller fångarnes lif, så antingen svälta de ihjäl i fängelset, eller släppas de ut, färdige at dö, då vederbörande se sig ingen ting vidare kunna vinna.

Consulerne upvaktade Kejsaren efter middagen i Castellet där han residerade. En Borggård var Audience-rumet, där en portique rundtikring formerades af 16 vackra hvit-grå marmor-pelare i Corinthisk ordning. Et klart vatten rann ifrån en marmor-bassin midt på gården. Jag hade aldrig förr sett denne härlighet. Kejsaren satt på en simpel ryggstol klädd i rödt sammet, rökande tobak af en lång pipa; några med pikar och bössor beväpnade Soldater stodo på sidorne om honom, Cavaljerer närmare och fjärmare. En del sutto på hälarne under Portiquen, spisande kuskussu utur stora träskålar, hvarmed Kejsaren fägnade dem. Nu frågade Sultan förut efter Spanska Consuln, som jämte de öfrige presenterades af Abdelmalek. Han frågade sedan efter Ängelska Escadern, dess station, antalet af skepp, m. m. Han tycktes disponera om den som om Judarnas egendom, och sade til Consuln, at han ville skicka några skepp til *Alexandria* (man supponerar för at hämta tilbaka en del guld och silfver, som gamle Kejsaren ditsändt för Meccas räkning). Hufvud-ämnet gick icke in i

conversationen. Då frågade Svenske Consuln, om de finge skrifva til sina Hof, at Sultan behagat fastställa den gamla freden; hvartil han svarade *Bono*, nämnde Abdelmalek och frågade hvarföre skrifva? men föll i detsamma på flottan igen. Vi afskedades och presenterne framtogos til granskning, innan vi lämnat gården. — Et par Munkar voro med oss följaktige, och begärde Sultans protection för deras ämbetsbröder i landet. De besvarades med et *Bono*. — Ändamålet med desse Apostlar har jag förr nämnt. Deras Chef, som befordras til Biskop i Spanien, har några år uppehållit sig i Tangier, där en yngre bror är Legations-Präst och Pastor Loci för alla varande Catholiker. — De äro beskedlige och kunnige män, veta mera Latin än *Pater noster* och *Ave Maria*! hafva studerat flere böcker än *Acta Paparum & Inquisitorum*; men de äro likväl Munkar, sucka öfver Catholicismens förfall i Tyska och Franska Staterne, öfver Klosternas indragning, Nunnors secularisation, Prästernes giftermål, Andelige Godsens försäljande, Judarnes borgerskap, Protestanternes naturalisation, öfver Religionens och ordnings förstörande. Den yngre är likväl just en fruntimmers-pilt, vacker och artig karl och himlar sig blott å ämbetes vägnar.

Abdelmalek gjorde i Tangier en förnyad

nyad ärindran om förſkrifning åtminſtone på 1500 R:d., men fick ſamma ſvar ſom i Tetuan. Ockſå blef ännu ingen Tractat expedierad. Danſke Conſuln hade enſkild Audience d. 27 efter middagen. Det angick egenteligen et portrait i naturlig ſtorlek af Hans Danſka Maj:t CHRISTIAN VII:de, ſom i Gubbens ſiſta dagar til Tangier ankommit. Ehuru nitiſk i Religion och Moriſke ſeder, hade gamle Kejſaren åſtundat af Danſke Conſuln at få et väl måladt portrait, tiläfventyrs Danſke Konungens. ABDELMALEK hade därom talt med YAZID; och Conſul *Claſſen* fick befallning at upviſa det för Kejſaren. Men ſå ſnart Portraitet förekom, innan Kejſaren ſett det, befalte han Portraitet til Conſulns hus genaſt återbäras. Det var likväl utaf en Mäſtares hand och kunde pryda den vackraſte ſamling af krönta Hufvud; men ſå ſtark är Morernes fördom emot målningar, at han juſt ſom faſade, och därifrån afvände ſina ögon.

Tuſendetals männiſkor ifrån alla näſtgränſande orter infunno ſig at complimentera Kejſaren. — Man hörde ſalfvor och ſaluteringar hela dagen; och ſom de icke ſkötto på en gång, kunde man af ſalfvans långvarighet ſluta til folkets myckenhet. Hvarje parti gjorde 3:ne ſådane ſaluteringar, hvarefter en Deputation upvaktade Sultan med lyckönſkningar och preſenter, och fägnades

med

med kuſkuſſu. Alt var ſtilla och fredligt, emedan Sultan ſå befallt. Judarne ſuckade öfver ſine 3000 Piaſter, en ſumma ſom öfverſteg deras vilkor; men bättre var at ſjelfve afkläda ſig, än at däruti betjenas af barbarer. Prinſar och alla höga Ämbetsmän ſprungo i Conſulernes hus; äfven Stalldrängar, Kökmäſtare m. m., alla Kejſarens Vänner, Muley Aly, farbror til Sultan, ſom bor här i Staden, beklagade at tilträdet til Kejſarens perſon nu icke vore ſå fritt, ſom förſta dagarne i Tetuan. Kejſaren hade låtit ſäga honom och flere, ſom förmodeligen aldrig voro utan underdånige begär, at han ſkulle låta ſkära hufvudet af dem, om de ſå ofta kommo igen. — Abdelmalek lät tilſäga Conſulerne, at Kejſaren ämnade reſa thorsdagen d. 29, i händelſe någon af dem ytterligare ville upvakta honom. De fleſte läto anmäla ſig, och fingo audience dagen före afreſan. Tilſtällningen var altid enahanda, och en handpreſent, til ex. en klocka eller något dylikt, ſkulle alla gånger bereda ſamtalet. Svenſka Conſuln, i tanka at få ſlut på Negotiationen, ſom altid blifvit hänſkuten til Abdelmalek, hade tagit gamla Tractaten med ſig *in Originali*, och ſupplicerade hos Hans Maj:t, at med några ord på ſamma Tractat confirmera fredsverket. Kejſaren tog papperet, läſte några ord, talade med Abdelmalek, återgaf det och lofvade

de bekräftelse. Mera kunde nu icke tilgöras. En Deputation med hästar och mulor gingo in straxt efter oss. Mot aftonen var YAZID på et Batteri at försöka en tub, som Spanska Consuln samma dag gifvit honom. Denne närvarande ombytte flere glas, at nyttja vid olika tilfällen, på himmelen, jorden och hafvet, på sol och måne. Kejsaren hade aldrig sett så underliga saker, var mycket road däraf, i synnerhet at se en Ängelsk Fregatt i Bayen up- och nedvänd, en embleme af Ängelska affairerne, som Spanska partiet redan gjort lutande.

Närvarande vid alla audiencer, fäste jag all min upmärksamhet på Kejsaren, en Herre, som ifrån den mest inskränkte lefnad, fattig och förföljd, i et ögonblick ser ingen gräns för sin magt. Då han ena dagen under beskydd af förmultnade ben hade knapt en Neger at befalla, ger han andra dagen fred åt halfva Europa, som begärde och köpte hans vänskap. Jag studerade honom i det minsta, och det minsta betyder mycket, ty hans själ kände intet tvång ifrån de första stunder han andades fritt lif. Hans utseende är manligt och alfvarsamt; han talar litet, men hans röst och tal utmärka en deciderad caracter. Han är vacker karl, stor och stark til växten. Ifrån barndomen har han visat böjelse för grymhet, en orsak, säger man, hvarföre fadren velat uteslänga honom

nom ifrån Thronföljden; man har äfven fruktat hans hämndgirighet. Hans regements början i Tetuan, jag medger, var grym och hans framfarande omänſkeligt, men leder ej til ſlutſats i det hela eller för framtiden. Han bör nu icke betraktas ſåſom en man, hvars förnuft genom tidig underviſning och ſtändiga efterdömen blifvit böjdt at ſtyra ſig ſjelf, än mindre at regera andra; men ſom et utſluppit uthungradt lejon, ſom ſtrax kaſtar ſig på hvad ſlags lif han öfverkommer och ſedan leker med lam och barn. Han följde förſta känſlan af medfödt förakt tör Judar, til äfventyrs äfven af hämnd. Det berättas, at YAZID under ſin nöd i Helgedomen i tyſthet begärde några 100 Piaſter af Judarne i Tetuan, ſom icke allenaſt nekade honom hjelp, men gjorde ſig en förtjenſt däraf hos gubben, ſom i följe däraf förnyade ſin vakſamhet och ſine förbannelſer emot Prinſen. YAZID befalte, at Judarne i Tetuan ſkulle plundras, mördas. En Sherif föreſtäller honom, at mord är förbudit i Guds Lag, och YAZID förbjuder mord. Om en annan föreſlagit honom at hädre pålägga dem en ſkatt, ſåſom ſedermera i Tangier, än at gifva deras hus til ſpillo, ſå hade Tetuan förblifvit oplundrad; men antingen var det emot Bergsboernes intereſſe, eller vågade man icke at ſätta ſig emot alt, nöjd at hafva förekommit det värrſta. Händelſen i

Tetuan

Tetuan var et förhaſtande; grymheterne en tilfällighet. Kejſaren inſåg icke följderne, och är nu ſjelf miſsnöjd med dem. Inrotade fördomar och beſluten hämnd hafva gifvit vika för kloka föreſtällningar, kallt öfvervägande. Man fruktade alt för Spanſka partiet; men ſedan förſta hettan är öfver, ſynes han tilfredsſtälld at hafva hämnden i ſina händer. Krig med Spanien var beſlutadt; Ceuta ſkulle eröfras. — Det förra är redan om intet gjordt; det ſenare upſkjutit; men kan ockſå företagas utan annan orſak, än at til ſin Krona vilja förena en deſs tilhörighet, äfven ſom Spanien aldrig lämnar Gibraltar ur ögnaſigte. Hade Abdelmalek talt vid Kejſaren innan Spanſke Juden uphängdes, til äfventyrs hade han blifvit benådad ſåſom den Ängelſke. Kejſaren ville förlåta och frälſa General Labbas; men Negrerne hatade honom ſåſom ſträng Officer och ordningsman, och Kejſaren tordes icke neka dem hans upoffrande. Efendi lefver än; och jag fätter tro til et ryckte, at Kejſaren återſatt honom i ſin värdighet och betjenar ſig af hans ärfarenhet. Flere Morer, ſom fruktade Kejſarens hämnd, ſökte genaſt ſäkerhet i kringliggande Helgedomar, där de negotierade med honom och fingo nåd, ehuru den koſtade dem en ſtor del af deras ägendom, men til äfventyrs har Kejſaren däraf fått det minſta. Muley Islem, ſom vid Salé ej ville hylla

den brodern han gått at bekriga, har sedermera på Kejsarens kallelse instält sig och blifvit rikeligen regalerad. Om alla dessa omständigheter hedra Abdelmalek, så hedra de icke mindre Kejsaren, och visa, at han har någon ting starkare än en elak böjelse. Men med hopp har man altid fruktan. Kejsaren har fordom älskat starka drycker, och har utaf Consulerne begärt några kistor fina liqueurer. Dessas styrka, nyttjade til öfverflöd, kunna göra goda råd til galenskap. Men espriten och vanan i landet fordra vissa utsväfningar. Morerne voro til slut ledsne vid Sidi Mohammeds regering, såsom utan lif och ofruktbar på stora, på blodige händelser: och man har ej rätt at vänta endast nådebetygelser af Sultan Yazid, hvars fars farfar Sultan Ismael, enligt säkre berättelser, med egen hand afhände 20,000 människor lifvet. Denne är i rätt nedstigande led, och huru hugnande då at finna grymheten i så märkligt aftagande! Några få mord ha utaf Yazid vidare blifvit föröfvade; och 2:ne Judar, förre Kejsarens Secreterare, ropade på Mohammed i högsta nöden och blefvo frälste.

Kejsaren reste d. 29 April om morgonen ifrån Tangier, och Abdelmalek följde honom. Tractaterne voro icke underskrefne, men lofvades ifrån dess första nattläger. Consulerne tilsades at skicka hvar sin

Soldat

Soldat til Camperings platsen, som kunde återföra dem. ABDELMALEKS Secreterare var Soldaterne därifrån följagtig, och til samtelige vederbörande aflämnade Tractaterne underskrefne och med stora Sigillet beseglade. Secreteraren begärde och fick 30 Piaster i Cantzli-afgift, utom discretion för honom sjelf, med flere. De äro alla utaf et innehåll. Kejsaren uti bref til sine respective Cousiner, Herrar Monarkerne i Europa, berättar sin faders död och sit upstigande på Thronen, förnyar med dem gamla freden och begär en Ambassadeur inom förloppet af 4 månader. Han fortsatte resan vidare til Larasch.

Revolutionen i Norra delen är slutad; man väntar höra dess framgång i den Södre. Månge Prinsar äro där; alle lika berättigade Pretendenter. YAZID är där mindre känd, äfven som dess förre beskyddare Muley ABDSALEM på berget, hvars anseende i synnerhet bidragit at stadga YAZIDS välde i denna trakten. *Annan himmel, andra band; andra Gudar i annat land.*

Man har inge underrättelser om tilståndet Söder ut, på andra sidan om Salé. Osäkerheten är så stor, at inge Courierer kunna passera. Et rykte säger, at *Maroco* är plundrad utaf 2:ne Prinsar medtäflare. *Mogador*, där månge Christne äro etablerade, är väl befäst och kan försvara sig emot ströf-

vande partier, om enighet råder inom murarne. *Salé* har ännu sina portar tilslutna och lider nöd, sedan de ströfvande afskurit dem vatten och all tilförsel. Uti *Fes* ha Morerne plundrat alla Judhus, förstört deras Synagogor och drifvit Judarne utom Staden, där de lämnas blottstälde för alla följder af osäkerhet, hunger och väderlek. Uti *Elkassar* äro Judarne lika omänskligt handterade, följder af Tetuanske uppträdet; men utan Sultans ordres eller vilja. *Darbeida*, där förre Kejsarens Harem tagit sin tilflykt, en stad, där Spanjorerne drefvo stark spanmåls-handel och hade stora Magaziner, är kringränd af ströfvande folk. Kejsaren beordrade 2000 man at gå Staden til undsättning; men de ha blifvit tilbakadrefne. Emedlertid ha Spanjorerne upfört på murarne några canoner ifrån en där liggande fregat och hålla fienderne på afstånd. I Fes och Meknes är YAZID ärkänd; men icke längre. I denne sakernes belägenhet har jag icke utan förtrytelse hört, at Kejsaren uppehållit sig 8 dagar i Larasch, och gjort en bisak til hufvudsak. Han har där hållit på at gifta sig, fortsätter et biläger hela veckan. Dröjsmål skämmer Kejsarens sak, förökar oordning, stadgar mot-partiet. Muley ABDERHAMAN, som missnöjd med sin fader, flere år bodt ibland vildar utom Rikets gränsor och är oförsonlig fiende til sin äldste bror,

anses

anses blifva dennes farligaste medtäflare. Om YAZID misslyckas i sit förehafvande, blir slagen af en eller annan, då äro Tractaterne om intet, och hela Landet en theater för et Tetuanskt sorgespel. — Jag förblifver &c.

P. S. Omkring 400 man af ortens Ryttèri ha fått upbrotts-ordres och skola förena sig med Kejsarens Troppar, som möta oväntadt motstånd längre in i Landet. Tvänne Kejserlige Högheter sägas formerat hvar sit parti, alla emot hvarandra. Vi ha således et *Triumvirat*. Tiden, säger man altid, skall utvisa utgången, och det är sant. Om Sultan YASID blir *Cæsar* til välde och anseende, så har detta Barbariska *Rom* icke at frukta sine *Consulers* undergång. Man hoppas at Helgonet, som åtagit sig YAZIDS sak, och genom et bergskott, såsom folket säger, afhändt förre Kejsaren lifvet, fullbordar sit verk.

Jag har nu en tid längtat efter bref ifrån Sverige . . . . men det gör jag altid — Jag skulle säga at det är längesedan jag fick bref därifrån. Om conjuncturer fortfara, vill jag en annan gång börja där jag nu slutar. Vi lefva i ständig fruktan at öfverrumplas af bergsboer och stråtröfvare. Vår Sultan har ändrat namn och kallar sig MOHAMMED EL-YAZID ELMEHÄDI, hvaraf det sista vill säga *den utlofvade*.

Tionde Brefvet.

Tangier d. 29 Julii 1790.

Uti mit senaste af d. 20 Maji lämnade jag Sultan El-Yazid i Larasch, där under några dagars vistande han ibland annat höll på at gifta sig med en Gouverneurs dotter. Förmälningen har likväl icke gått för sig, då Damer icke felades, som utan ägtenskapslöfte gjorde Kejsaren alt det nöje han kunde önska och som på dem kunde bero. Sedan några Judar dels blifvit affärdade til Abrahams himmel, dels emottagit värfning til Mohammeds, fortsatte El-Yazid resan til Meknes, där han emottog Franske Consuln ifrån Rabat, och med honom förnyade den imellan Frankrike och Maroco för detta varande freden. En Ambassadeur skulle inom förloppet af 4 månader sig här infinna, då om fredsvilkoren borde öfverenskommas. Kejsaren hade gjort Franska Consuln den artige compliment, at „som Franske Konungen ibland Christne Magter vore den störste och förnämste, likasom Sultan i Stambol ibland Mohammedanske Furstar, så skulle Franska Consuln i Maroco vara ansedd framför de öfrige Magters Consuler och ibland dem hedras såsom den Förste".

Den förr omtalte Premier-Ministern, Efendi så kallad, hade med Franska Consuln rest ifrån Rabat, i förhoppning at igenom

nom honom eller i hans fälſkap finna en lättare väg til ſin fruktade Herres nåd; men en *terreur panique* intog honom på halfva vägen, han blef efter, och uti bön och åkallan beſökte en Helgedom i granſkapet. Kejſaren därom underrättad, affärdade en Courier med bref til Efendi, där Kejſaren tilſade honom ſin nåd, och bad honom utan fruktan komma til Hofvet. Courieren mötte honom några timars väg ifrån Meknes, då han ſade ſit ärende; men aflämnade icke brefvet, hvilket Kejſaren vid deſs återkomſt efterfrågade och återtog. Efendi inträffade ſnart, och klädd uti Helgonets kåpa, en portatif friſtad, nedkaſtade ſig för Kejſaren, begärandes nåd. El-Yazid frågade hvad ondt han gjort, emedan han ſå klädd inſtälde ſig? Efendi ärkände ſig frukta Kejſarens onåd och lofvade at med det uprigtigaſte nit och trohet tjena ſin nye Herre ſåſom han tjent den förre. Kejſaren ſvarade, at om han intet ondt gjort, hade han ingen ting at frukta, han förſäkrade honom därefter om ſin nåd, förlät honom det framfarne, och med vördnad kyſte den helige kåpan. Alla Efendis ſaker, ſom efter hans afreſa til Helgedomen blifvit af medföljande Morer ſequeſtrerade, återlämnades honom på hög befallning, och denne Exminiſter under en ny Sultan återtog ſine förre göromål. Men om El-Yazid viſste at för-

låta, så visade han sig likväl fruktansvärd i sin nåd, och åskan, som denne Marocanske Jupiter lät dundra öfver Efendis hufvud, krossade vid hans fötter dem, hvilke fordom varit nyttjade vid hans sida. Tvänne under förra Regeringen betydlige Judar, adjungerade Ledamöter i Sidi MOHAMMEDS Conseil, blefvo i Efendis närvaro upoffrade. Den ene blef i stycken sönderhuggen och bränd, den andre med en bedragare i munnen, bedrog både Judar och Morer, och i dödsens stund frälste sit lif med MOHAMMEDS namn och tro.

Ifrån Meknes behagade EL-YAZID begifva sig til Fes, där han fordom residerade såsom Gouverneur och nu ämnade residera såsom Kejsare. Efter ankomsten har han genast efterfrågat en Judfamilj, några af hans gamle bekante, hvilke, så fort möjeligt var, förekommo. I den tiden hade Muley YAZID där haft kärleks-äfventyr med en Jud-flicka, som för at så mycket mera behaga sin höga älskare, antagit MOHAMMEDS Lära. En yngre syster hade äfven blifvit et föremål för YAZIDS kärlek; men stadig i sine fäders tro, hade hon endast i utvärtes måtto älskat en älskansvärd Prins. Bägge desse systrar voro imedlertid en skamfläck i Israel, och liknades vid den Babyloniska skökan.

Fadren,

Fadren, förargad öfver denne dubbla smälek, klagade hos Kejsaren, som, glad at finna nya brott hos en hatad son, utbröt emot honom uti hårda förebråelser. Prinsen af hat eller af annan kärlek förskött den rättrogna älskarinnan, som, sjelf öfvergifven, öfvergaf sin otrogne älskares trosbekännelse och ville åter antaga den Judiska. Lagen dömde henne at förblifva Morinna eller at lefvande brännas; men Lagens och Kyrkans hufvud gjorde henne nåd. Kejsaren täcktes anse henne såsom en tvungen öfverlöperska och återgaf henne lif, ära och Religion; flickans gods kunde icke återställas. Juden hade således segrat och lyckan upblåste honom. Då hans vänner föreställde honom faran och följderne af at hafva förolämpat Sultans äldste son, som en dag på sin faders Thron kunde hämnas gamla oförrätter, hade han svarat at, när Muley YAZID blefve Sultan, ville han godvilligt låta hänga sig. Prinsen hade där efter fått befallning resa ur Riket, var landsflyktig och föraktad. — Efter tidernas omväxlande hade denne Herre nu gjort sit intåg i *Fes* såsom Sultan, var Herre öfver all Maroco; han upsökte Juden, påminte honom hans egen dom och lät uphänga honom i benen tillika med dess afledne hustrus broder, som äfven förhäft sig under EL-YAZIDS förnedrings-dagar. Det berättas, at desse Judar flere dagar bibe-

 hållit

hållit lif och sansning och dödt af intet annat än hunger, hvilket likväl synes mig otroligt. Bägge Judinnorna hade vid första farhågan tagit tilflykt uti en fristad, där de bekände sig til Moriska läran. El-Yazid, som ämnat, säger man, låta den gamla domen öfvergå åtminstone den förra Renegaden, lät försäkra dem bägge om nåd, och gaf dem til hustrur åt 2:ne Judar-Renegader, hvilke tilsammans undervisas i Mohammeds tro och dygder, om hans verk och under.

Imedlertid instundade den Mohammedanske allmänne faste-, böne-, bot- och bättrings-månaden vid namn *Ramadam*, som firas til hugkomst af Propheten Mohammeds död. Kejsaren hade föresatt sig at begå denna fastlagstid i Fes, och sagt sig under denna tid vilja agera främmande i landet. *Ramadam* infaller altid på samma Moriske månad, flyttar sig hvarje år 11 dagar, går således igenom alla månader och årstider och efter 33 år inträffar på samma tid igen. Morerne, som icke känna Astronomiske uträkningar, börja fastan icke gärna förr än de se månan. Skulle himlen första dagarne vara mulen och månan följagteligen icke synas, börja de likväl *Ramadam;* väl vetande, at Nytändningen inträffat den eller den dagen, då de icke kunna mycket misstaga sig. Således då denne märkvärdige nytändning inträffade d. 14 Maji f. m., men månan icke syn-

ſyntes förr än d. 15 om aftonen, begyntes Ramadam d. 16 med förſta morgonrådnan. Så ſnart et par Deputerade Talber föregående afton blifvit nytändningen varſe, och flere intygade at månan verkeligen ſyntes, losſades et canonſkott, glädjeſkri hördes utaf qvinfolken ifrån alla hus och böſſeſkott efter behag på gatorne; alt bebådade at *Ramadam* nu vore för handen. Sedermera loſſades et canonſkott hvarje morgon vid kl. 2, en timmas tid för dagningen, och et ſkott hvarje afton ſtrax efter ſolens nedgång ſåſom ſignaler at faſtan började och ſlutades. Den ſträcker ſig til alla vuxne eller manbare perſoner, reſande och ſjukt folk undantagne; dock ſkola ſå många dagar ſom underlåtas, en annan tid ärſättas. Emot Solens nedgång ſamlade ſig vanligen mycket folk omkring brunnarne, och med begärlighet afvaktade nattſkottet, för at til en början dricka litet vatten. Ungdom, ſom icke utan ſtörre ſvårighet kunde uthärda hela dagens faſta, hade bröd eller frukt tilreds at äta ſtrax efter nattſkottet, och de äldre läſkade den uthungrade näſan med en pris ſnus. Ordenteligen böra de förſt tvätta ſig, ſedan göra bön och därefter må de äta och dricka hela natten. Kl. 10 om aftonen var deras rätta mat-tima, då de ſpiſa hos hvarandra, bjuda äfven fattige til bords, ſom råkas på gatorne. Matſtunden utblåſes i lur på alla gator, äfven

 ifrån

ifrån *Minareterne* eller kyrktornen, och korrt före morgonskottet påminnas medelst samma lur de sofvande at vakna, de hungrige at ännu något njuta innan det smäller. Om någon utaf förhastande skulle tillåta sig den minsta förtäring eller i glömska endast taga en pris snus, är dagen utan vidare njutande förlorad i räkningen. Det förmögne och bättre folket sofver borrt största delen af dagen; men jag såg andre, som under upförandet af et vackert stenhus för Ängelske Consuln, gingo i strängt arbete hela dagen, utan at under en brännande sol få hugsvalas med en droppa vatten. Desse martyrer låta likväl icke beklaga sig. På landet har man hvarken skott eller lurar at utmärka Ramadams epocher, men den iakttages lika obrottsligt. Den 27 dagen i månaden var i synnerhet helig, och firades med böner och åkallan hela natten. Man kunde väl gå hem at äta en liten stund, kunde också stadna hemma; men man ansågs då icke såsom en nitisk och rättskaffens Mohammedan. Okunnigheten ibland äfven de lärde går så långt, at ingen visste orsaken til denna nattens synnerliga firande. Jag lät fråga flere Talber därom; Elkoran kunde de utan til; men ingen kunde uplysa min förstälda okunnighet. Jag sade dem då, at de sista stycken utaf ElKoran den natten utaf Ängeln *Gabriel* blifvit ifrån Himmelen til Mohammed nedförde; at

deras Koran då vardt fullbordad och fullkomlig, och at de därföre lofvade Gud och Propheten. De emottogo denna underrättelse med största glädje och ärkänsla; och som de verkeligen högakta vår *Christus*, så trodde de, at jag högaktade deras *Mohammed*. En annan nytändning inträffade efter vanlige 28 dagar d. 12 Junii; men syntes icke förr än d. 14, då denne penitence-månad slutades. En högtid, som är känd under namn af *Beiram*, följer omedelbarligen på fastlagen. Musik, bössskott och glädjeskri eftermiddagen sista fastdagen bebådade et allmänt fråsseri för den följande. Högtidligheterne börjades med canonskott bittida om morgonen, hvarefter stadens och närmaste landsbygdens krigsfolk församlades utom staden på en vanlig bön- och parad-plats utanför Svenske trägården. Beggedera förrättades; bönen med tempo, som bestå uti bugningar och nedkastande til jorden, alla på en gång; men paraden utan all tempo och exercise. Vår Abdelmaleks bror, som är vice Gouverneur (Califa) hade ifrån början med stort sällskap ifrån Castellet sig där infunnit; och desse tysta andaktsöfningar slutades med 3:ne salvor af handgevären, hvilka likasom besvarades af qvinfolkens glädjeskri, som i stor myckenhet utvandrat ur staden, i nya tofflor och rena haikar. Omkring kl. 9 f. m. inmarcherade folket i staden, där man med ätande och

och drickande tilbragte hela dagen — men vatten är icke annat än vatten. En f. d. Ambassadeur til Holland skickade oss goda bakelser med mandelmassa och kringlor. Morerne göra hvarandra skänker, och Consulerne kunna icke heller undandraga sig en dylik höflighet emot Gouverneuren och de betydligare i staden. Beirams högtiden påstod i 8 dagar, ehuru endast de 3:ne första anses såsom högtidsdagar. Consulerne hedrade endast första dagen med flaggande; gycklare dansade på gatorne, och musik hördes sent på aftonen. Man besökte Helgedomarne alla dagar processions-vis, hvaruti åtskillige flockar af secteriske och helige män deltogo. — I sin egenteliga mening kallas endast de helige, som medelst noga iakttagande af tvagningar, bönstunder, almosors utdelande, sjukbesök, korteligen som genom dygders utöfvande förskaffa sig anseende af en exemplarisk gudsfruktan. Det händer i Maroco, som ty värr i våra välbestälde Stater, at under Religionens mantel de största illgerningar döljas, och at i menniskors ögon den dömes full af dygd och nitälskan, hvars hjerta är lasternes boning och en förödelsens styggelse. Men det är lika så visst, at gudaktighetens gycklare taga sig bättre fram ibland okunnighet och vidskeppelse, än där människans gärningar skådas i full dager och ligga en hvar fritt för ögonen; därföre finner man i Maroco alle-

alleſtädes Helgedomar och helige män, likaſom forntiden öfverflödade mera på helgon än den närvarande, och Catholſke länder mera än de Proteſtantiſke. *Marabuts* utgöra ibland helige en egen claſs. De bo uti och omkring Helgedomar på landet, äro et ſlags Eremiter, och rådfrågas af Morerne vid befarade olyckshändelſer och vid allehanda tilfällen. De förr omtalte *Ormåtare* utgöra en annan ſect; och de äro alle fruktansvärde för oſs Chriſtne, ſom de oförſynt och oſtraffadt antaſta. — Tokigel, galne och urſinnige människor utgöra en annan claſs af helige män, och deſſa njuta, ſåſom man vet, i Mohammedanſke länder i allmänhet en färdeles vördnad; men ibland dem finnas ock ſådane, hvilkas galenſkap är förſtäld, och hvilkas ſvar och gärningar äro lika ſå öfverlagde ſom forntidens Oracler. Jag har både i Tetuan och här ſett galne Morer gå aldeles nakne; och det har händt, ſäger man, at en ſådan karl antaſtat qvinfolk på öpna gatan, då de närvarande med en haik eller kappa öfverſkylt den raſande kärleken. Långt ifrån at göra motſtånd, underkaſtar ſig en qvinna vid ſådant tilfälle ödets ſkickelſe, öfvertygad at hennes älſkare följer Himmelens ingifvelſer. Den meſt ſvartſjuke man får icke med våld hindra et ſådant helgon i ſit galna företag. Man ſläpper dem ſåledes ſäl-

lan

ſan in uti hus, ſå kärt det är mannen at hafva huſtruns fat i helgelſe. Ännu olyckligare, då et helgon är begifvit på mord, ſom ſkall händt i Maroco Stad, där knapt någon menniſka kunde vara ſäker om ſit lif för deſs lika ſå ſtrafflöſe ſom ſtraffbare anfall.

Morerne iakttaga med ſtörſta noggranhet at förſta *Beirams*-dagen helſa och lyckönſka hvarandra. Deras vanligaſte helſningsſätt beſtår uti at taga hvarandra i hand och därpå kyſſa ſin egen. Oftaſt röra de likväl hvarandra endaſt med et par finger, dem de ſkyndſamt föra til munnen, och göra därefter en hop frågor utan at afvakta ſvar. De fråga flere gånger efter helſan och betyga fägnad däröfver utan at ändå veta hvarandras tilſtånd. En ſämre kyſſer den bättre på armen eller på kläderne, ſom betäcker den: och at utmärka ſtörre vördnad, kyſſer han längre ned på kläderne och gör äfven mine at kyſſa foten. För Sultan nedkaſta ſig alla til jorden, och om man är mycket artig äfven för Prinſar af blodet, utmärkte med högſtdenſammes förtroende. En Turk eller Mor aftager aldrig ſin röda möſſa eller turbant; men inför Kejſaren neddrager han altid den del af haïken eller kappan, hvarmed hufvudet eljeſt vid andra tilfällen betäckes, och ſamma heder viſas äfven för högre Ämbetsmän. Jag har aldrig ſett någon Mor, ſämre eller bättre, blotta ſit

ſit hufvud eller egenteligen ſin möſſa i våra Europeiſka hus, äfven ſom de i våra rum icke aftaga ſina tofflor, dem de i egna hus altid ſtälla vid tröſkeln utan före. — Tvänne goda vänner, ſom råkas, omfamna med liflighet hvarandra, och flere gånger kyſſa hvarandras hufvud, kinder eller ſkägg. En ſittande helſar en ankommande med handens läggande på högra knäet och hufvudets bojning. Qvinfolk lyckönſkade äfven hvarandra med et lätt händernes vidrörande m. m. ſom förut ſagdt är. Jag har aldrig ſett dem hvarken kyſſas eller ſins emellan famntagas, än mindre kaſta ſig i ſtoftet, hvilket endaſt ſkall åligga Damerna i Harem i anſeende til Kejſaren, ſom af ſina Gemåler dyrkas lika ſom utaf ſina ſlafvinnor. En huſtru kyſſer vanligt ſin mans hand, och aldrig tvärtom.

Sultan har uti Fes med mycken Moriſk pragt firat Beirams-högtiden. Prinſar, Sherifer, helgon och ſämre menniſkor hafva ifrån alla Rikets gränſor upvaktat honom, burit honom guld, rökelſe och myrrham. Han har förſloſat ſtora ſummor penningar, och torde ſnart gjort ända på alla faderns ſkatter. Han har mycket talt om et föreſtående krig med Spanien, om Ceutas intagande, och tilſagt alla, ſom åro Prophetens och Sultans vänner, at oförtöfvat möta honom uti et läger för den Staden. Men vid
ſamma

ſamma tid väntades en Ambaſſadeur med preſenter. ifrån Spanien, och några Politici torde föreſtällt Kejſaren at inſtälla med alla krigsanſtalter tils Ambaſſadeuren varit här. El-Yazid talade ſtraxt utur en annan ton. Spanſke Conſuln fick bref, fulle af vänſkap, och en tiger och et lejon, ſom öfverſändas til Don Carlos, voro talande bevis däraf; Sultan betygade äfven ſit nådiga välbehag öfver Spanſke Handels-Compagniets upförande i *Darbeida*, där de under förſta oroligheterna ſatt Staden i förſvarsſtånd emot plundrande Araber och utdelat ſpanmål och penningar ibland Invånarne m. m. *De hade upfört ſig*, ſade han, *icke ſåſom Chriſtne, utan ſom rättſkaffens Morer och borde ſå hedras.* Då landet nu hotades med allmän miſsväxt och hungersnöd, anſåg El-Yazid likväl gudlöſt at tillåta ſpanmåls-utförſel til de otrogne, och uphäfde följakteligen detta Compagnie, ſom i Gubbens tid utblottade landet och nu med mycken vinſt i början af denne månad reſte öfver til Spanien. Mot ſlutet af ſiſtledne Junii månad ſkickade El-Yazid ſin äldſte ſon, en Prins om 16 års ålder, til Tetuan och Ceuta, där han under Spanſke murarne några dagar hvilade, hade ſamtal med Spanſka Gouverneuren och i faderns namn förſäkrade om fred och vänſkap. Abdelmalek var Prinſen följaktig, Efendi var i nåd och ſpelade ſin gamla role,

alt

alt gaf tilkänna som ämnade nya Kejsaren nu med alfvar gå uti sin högsalig Herr Faders Spanska fotspår.

Tilståndet omkring Maroco är ganska oroligt, ehuru folkets sinnen icke varit delade uti valet af en Sultan. Sultan MOHAMMED hade vid afresan ifrån Maroco lämnat Stadens styrelse åt 2:ne sina Söner ISCHEM och HUSSEIN med befallning at Staden til den förre skulle betala 10000 piaster och til den senare hälften af denna summa. Men knappt var Gubben utom Marocos murar än Muley HUSSEIN, förtretad öfver denna olika delning och broderns företräde under ordväxling med honom lossade et skarpt skott emot denna sin äldre bror, hvilket likväl icke hade annan följd, än at ännu mera dela och åtskilja dem, som borde föra en gemensam styrelse. Imedlertid ankom tidningen om Sultan MOHAMMEDS död, och Muley ISCHEM uphäfde sig genast til sin faders efterträdare, utdelade mycket penningar i och omkring Maroco, och blef utaf en stor del bergsboer verkeligen hyllad; men Staden och allmänheten förklarade sig för Muley YASID, om hvars lyckliga framsteg i norra orterne berättelser snart utbredde sig; gifvande ISCHEM tilkänna, at om han icke vore nöjd såsom en Kejsarens bror lefva fredligt och stilla i Staden, måste de anse honom såsom Sultans fiende. Imedlertid

tid plundrades Maroco utaf Ischems anhängare, och folk mördades i och utom Staden: följder af et ſlags *Interregnum*, ſom äfven efter Sultans antagande ſträcker ſig til alla de orter, där han ej ſjelf medelſt ſin närvaro och myndighet hämmar oordning och öfvervåld, eller ſjelf enſam utöfvar desſe en barbariſk Furſtes rättigheter. Man har ſedermera ifrån Maroco och ſödra orterne deputationsvis anmodat Kejſaren komma at ſtadga ſit välde, återſtälla allmänna ſäkerheten; men mera efterlåten än man förmodat, öfverlämnar han ſig, Regering och Landet åt Mohammedanſka Ödet, och utan omhugſan, bekymmerslös och vällustig, bereder ſin egen och Rikets olycka. Oaktadt det djupa intryck, ſom hans underbara frälſning verkat på alla ſinnen och ſom beredt honom en ſå lätt och korrt väg til ſin faders Thron, felas til äfventyrs blott en tiltagſen arm at bryta det ok, ſom vidſkepelſe pålagt dem. Ännu til en tid beherrſkar han allas hjertan, regerar de ſtore med guldet, de ſmå med Religionen. Tvänne Sultans bröder ha på hans vänliga kallelſe infunnit ſig til *Beirams* firande uti *Fes*, där han på et frikoſtigt ſätt emottagit dem. De öfrige viſtas på ſärſkilde ſtällen i landet, förmodeligen för at i Politiſk måtto fiſka där vattnet befinnes meſt grumligt.

Jag nämnde at vår Marocanſke Kron-Prins gjort en reſa til Ceuta. Vår Stad blef äfven då hedrad med et beſök, och vi hade det nöjet at återſe Abdelmalek, ſom ända ifrån Tetuanſke ſorgſpelet varit Sultan följaktig. Denne vår gode Landsherre hade redan i ſlutet af Maji jämte Gouvernementet i Tangier fått Tetuan, ſom i äldre tider under en Paſcha varit förenade; men Tetuanerne miſsnöjde, ſkickade en deputation til Kejſaren i Meknes och begärde en annan Kaid. Deras ſkyldighet, ſade de, vore väl at vörda Sultans behag; men de ville gärna emottaga och ärkänna hvilken annan ſom hälſt, ja en Neger häldre än Abdelmalek, hvilken de i underdånighet undanbudo ſig. De hade adreſſerat ſig til Sultans moder, född i Tetuan, och beledſagade denna djärfva ſupplik med hennes förord. — Kejſaren emot all förmodan ſvarade ganſka nådigt, at han icke ville påtruga dem en ſtyresman, ſom de undanbudo ſig; han ville gifva dem ſin äldſte ſon *Muley* Ibrahim, ſom Abdelmalek med ſin rådighet och ärfarenhet borde tilhanda gå, ſåledes förenade han ſin vilja med deras åſtundan på et ſätt, at deputationen kunde tacka för nådigt ſtraff. Abdelmalek ſkref et artigt bref til loſlige Magiſtraten i Tetuan, däruti han beklagade ſit ſvåra öde at icke vara älſkad af Staden, och förſäkra-

de ſig emot deſs önſkan icke vilja blifva deras Gouverneur: förbehållande ſig likväl för framtiden deras vänſkap. Sultan förordnade ſedermera en vice Gouverneur af deras eget folk, och då han nyligen uti Judarne förolämpat Tetuan, fann han icke nu rådeligt at gifva ſtaden ny anledning til miſsnöje, hälſt Tetuanernes undergifvenhet blefve honom högſt angelägen vid Ceutas äröfrande. Invånarne i Tetuan äro rike och högfärdige; de anſe ſig ſåſom ägta Morer, härſtammande ifrån de bäſta familler; och utdrefne ur Spanien, hafva de medfört och bibehållit Spanſka högfärden. Tangier är däremot en ringa och fattig ort, och räknas til en Provins, ſom i allmänhet är med förakt anſedd. Men Tetuanernes bitterhet emot Tangier torde ſäkrare kunna härledas ifrån en annan orſak, nämligen at då Tetuan, ſom i Maroco altid velat vara en fri Riks-ſtad, för längre tid tilbaka hade revolterat, blef ſtaden utaf då varande Gouverneurn i Tangier intagen, plundrad och jämmerligen förſtörd. Abdelmaleks fader, en man utan ſå kallad börd, ſom ifrån ingen ting upſtigit til Gouverneurs värdigheten i Tangier, hade utaf Tetuanerne eſomoftaſt lidit förſmädelſer; och deſſe fruktade nu hämnden utaf en ſon, ſom kunde alting uträtta. — Innan jag lämnar Tetuan, måſte jag nämna en omſtändighet, en anecdot, ſom här finner ſit ſtälle. Sedan Bergsboerne,

boerne, Sherifer, Prinſar, helige och väldige män, ſom deltagit uti Tetuanſke plundrandet, hemkommit, ſaknades ibland dem en *Sherif;* och berättelſe därom gjordes för Kejſaren på ſätt at upväcka nya förföljelſer emot Judarne. Kejſaren befalte en noga underſökning, för at finna honom död eller lefvande. Man började *par chicane* at ſöka uti Judarnes brunnar; men *Sheriſen* fanns med brutne och förderfvade lemmar uti et Moriſkt hus i ſtaden. Uti ifren at plundra, at ſpringa från et tak på et annat, hade han fallit ned på gatan, blifvit trampad af den raſande myckenheten och halfdöd uti et hus inburen. Morerne ſade däremot at Judarne kaſtat ned honom; och då i ſamma dagar et ſammanſkott af 500 Piaſter ifrån Judarne i Gibraltar ankom at utdelas ibland deras olycklige bröder i Tetuan, ſequeſtrerades denna ſumma af Gouvernementet, och Tetuanſke Judarne ålades at utgöra andra 500 Piaſter för Sherifens lidande och miſshandlande. Ängelſke Gen. Conſuln reclamerade väl deſſe 500 Piaſter ſåſom Ängelſke underſåtares tilhörighet; men El-Yazid anſåg de Chriſtne penningarne ſåſom god pris, och dömde Judarne at betala en lika ſtor ſumma, hvarpå flere Judfamiller blefvo arreſterade.

Muley Ibrahim hitkom, ſom ſades, i början af innevarande Julii månad och uppehöll ſig här några dagar. Conſulerne up-

vaktade honom med prefenter, hvilka Prinfen emottog liggande, vräkt på en matta uti et litet och mörkt rum, där man hvarken kunde fe honom eller ingå til honom. Abdelmalek ftod i dörren och prefenterade ofs, fom knappaft jämte några foldater fingo rum på borggården. Prinfen täcktes förfäkra Confulerne om fin ynneft och vänfkap och ärbjuda fin tjenft i hvad han kunde uträtta. Vi gingo fedan med Abdelmalek tilbaka, då han öfverlämnade et bref ifrån Sultan til Confulerne, däruti Kejfaren förnyar freden med deras refpective Nationer; *men*, fäger han, *ville någon af dem hafva krig med Marocos, borde de fäga til något förut.* Han förfäkrade *fpecielt* i anfeende til Spanien at alt fkulle förblifva på gammal fot, til defs den väntade Ambaffadeuren ankomme, då man finge vidare negotiera. Abdelmalek, följde Prinfen til *Fes*, men inträffade korrt därefter här tilbaka, för at efter 2:ne månaders frånvaro återtaga fine förre och vanlige göromål. Efendi var då i utöfvande af fit Minifterielle Ämbete; Kejfaren tycktes känna värdet af en vid Regerings-ärender upammad man, och de allmänne fakerne togo en god vändning. Sjelfve Judarne begynte glädja fig åt lyckligare tider. De uti *Meknes* hade utaf Sultan fått en fumma af 3000 Piafter, hvarmed et bolag fkulle uprättas och handel drifvas för gemenfam räkning. Judarne i

Fes

Fes hafva til uprättelſen fått tilſtånd at ſälja bränvin, äfven til de Rättrogne. Kejſaren dricker ſjelf ſtarka drycker och vill icke enſam vara brottſlig. Han ger Conſulerne eſomoftaſt i commiſſion at ſkicka ſig ſtora kiſtor med fina liqueurer, ſom han kallar *Sirap*. Sjelfve Tetuanſke Judarne, deſſe dubbelt förföljde Iſraels barn fingo nådig eftergift på de 500 Piaſter, ſom den ſönderbråkade *Sherifen* bordt koſta dem.

Sedan Abdelmalek kommit uti rolig ordning i ſit hus, aflade Conſulerne hos honom et gratulations-beſök och blefvo med en uprigtig fägnad emottagne. Men Abdelmaleks glädje var icke långvarig och förbittrades i anledning af en Couriers ankomſt ifrån det Barbariſke Hofvet. Det angick Efendi, och händelſen är ifrån början til ſlut ſom följer:

Sultan hade omkring medium af innevarande Junii månad i godt förtroende och utan arga liſt ſkickat Efendi til *Meknes* at aflöna något krigsfolk, med mera, Staten til bäſta. Knappt ditkommen, 1 ½ dagsreſa ifrån Fes, ſer han ſig efterſkickad, fängſlad och i den ſvåraſte belägenhet återföras. Kläderne blefvo honom aftagne, och med bundna händer, traſor på kroppen, rep om halſen, kom han til Fes tilbaka igen. Några förnäme Morer, hätſke öfver Efendis förnyade lycka, hade nyttjat hans frånvaro at påminna Sul-

tan om hans förra upförande; de afmålade honom med de fvartafte färgor, såfom Sultans affvurne fiende, hvilken ämnade begagna fig af denne befkickning för at fätta fig med den afledne och den regerande Kejfarens fkatter i fäkerhet. El-Yazid, retad af deffe föreftällningar, befaller några Ryttare genaft affändas at återföra Efendis hufvud. Det var endaft blod, fom kunde fläcka den eld, hvilken af bränvin och ilfka tilfamman blifvit uptänd. På ärindran, at Efendi lefvande kunde uptäcka fine förborgade fkatter, fvarade väl Sultan fig icke behöfva Efendis penningar; men deffe Herrar behöfde dem; och El-Yazid, van at göra fine vänner til viljes, at följa främmande intryck, ändrade fit förra beflut, och Efendi hel och hållen blef efterfkickad. Vid ankomften til Fes fördes han genaft til et hus, fom därftädes tilhört Muley Abderhaman. Bägge händerne blefvo där Efendi genaft afhuggne, och ftumparne, efter en landets huscur, doppade uti fjudande beck, at bloden icke i förtid fkulle förrinna honom. — Mina Läfare torde påminna fig denna Prins, fom jag nämnt hafva öfvergifvit hus och fädernesland för fadrens ondfko fkull. Då denne Abderhaman på fin faders befallning plundrades, var det Efendi, fom utförde detta ärende; men fom manfolk ej må ingå ibland qvinnor, få fkulle qvinfolk plundra Prinfens Damer, afkläda dem

dem deras granlåt och upſöka alt, ſom kunde vara undangömdt. Hofdamerne hade förſvarat ſina ſkatter och i ſynnerhet de guldringar, ſom buros om hals, i öron, om armar och ben. Efendi därom underrättad inſtälde ſig hos Prinſeſſorna, där han med hårda ord och gärningar förgrep ſig på könets majeſtät. Det ſäges, at han då ſjelf lagt hand på en af ABDERHAMANS Gemåler och fråntagit dem deras dyrbarheter. — Prinſen reſte ur Riket, ſåſom bekant är, och har aldrig velat i fadrens lifstid där återkomma. Nu fruktade man, at ABDERHAMAN ſkulle blifva EL-YAZIDS farligaſte motſtåndare, ſedan de ifrån ungdomen varit hätſke fiender. Man talade om ABDERHAMAN med et förfärligt följe ifrån Saraah granſkap, Tigrar och Hyæner ruſade fram ur ödemarkerne, Maroco hotades med undergång, blod ſtrömmade öfver landet. En vild arm trotſade helgonens magt, at bryta vidſkepelſens kädjor. EL-YAZID var lugn, i ſkygd af et Mohammedanſkt öde, eller bekymmerslös i kärlekens och vinets ljufva villor. Han hade likväl, ſtrax efter ſit upſtigande på Thronen därom ſkrifvit et vänligt bref til ABDERHAMAN: „Folkets röſt, ſade han, hade en„hälligt där uphöjt honom; och den Högſtes „magt på et underbart ſätt ſtadgat hans re„gemente. Gammal tvedrägt ſkulle vara „glömd och begrafven i de öknar, ſom ſå

 länge

länge åtſkiljt dem". På ära och tro bjuder han honom til ſit Hof, där han ſkulle finna ſäkerhet, vänſkap och utkomſt. — Abderhaman ſkall därpå afgifvit et vänligt ſvar, lyckönſkat honom til ſin faders regemente och betagit honom all fruktan och farhåga ifrån ſin ſida. Utaf detta innehåll ſkall deras brefväxling varit, upfyld likväl med *Orientens* liknelſer och *Arabiſka* ſpråkets rikdom. El-Yazid fruktade likväl ſin broder Abderhaman, ville på alt ſätt vinna honom, och detta torde vara orſaken hvarföre Efendis händer blefvo afhuggne i Abderhamans förre hus, och at en Courier genaſt affärdades til Rikets ſödra gräns, där i yterſta ſtaden, närmaſt til Abderhamans trakter, Efendis ena hand borde upſpikas.

Efendi med afhuggna händer fördes ifrån Abderhamans hus til en allmän krog eller liqueur-kammare, där han ibland utſkummet af Araber och Judar, led mycket förakt och begabbelſe, ſåg bränvin ſäljas och drickas til trots emot Lagen. — Kejſaren hade nu ſå utvidgat bränvins-rörelſen, at et *Regalbränneri i Fes* blifvit anlagdt. Fyra Chriſtne Renegader och fyra Judar äro brännmäſtare, och utaf torra fikon och drufvor tilverka et godt och haltigt bränvin. En *Sherif*, en ättlägg af ſjelfve Lagſtiftaren Mohammed, har upſeende öfver förſäljningen och ſkall därföre redoviſa; men förmodeligen proſ-

profvar Kejsaren bränvinet så mycket at han icke kan pröfva räkningarne. Han har gifvit tilkänna, at hvar och en får dricka efter samvete och at ingen som dricker skall därföre anses brottslig — El-Yazid har således uphäft en 1200 års Lag, och tillåter sine trogne undersåtare at supa sig fulle, utan at förlora annat än förstånd och penningar; ty deras eviga salighet kan vinnas utan någotdera. Sjelfve fyllhundarne i landet — ty sådane funnos altid som i mjugg hos Judarne drucko bränvin — sjelfve desse *Bacchi bröder* äro förundrade öfver den nya supfriheten. Jag ser redan här i Tangier Morernes smak för starka drycker på en liten tid tiltaga, och snart äro de så gode fyllhundar som vi Christne. Jag hoppas at detta bröderskap i *Baccho* skall förminska deras hat emot de så kallade otrogne, och at äfven *Venus* i sin ordning frigifven skall en dag blifva förklarad, *regal.* — Men här gifvas hederlige och nitiske Morer, som förakta drinkaren på Thronen och på krogen, och anse icke en Sultan tilständigt at ändra eller om intet göra Prophetens heliga Lag.

Efendi hade några dagar sutit på krogen, då en afton någre soldater kommo at hämta honom til Kejsaren. I hopp om förlåtelse och frihet från vidare straff, hvarmed man smickrat honom, gick han glad med dem; men blef förundrad at de med

ho-

honom togo en främmande väg och förde honom på en ſophög inom Judarnes diſtrict. Fruktan intog honom, då han därjämte hörde ſoldaterne ſins imellan ſäga: *Du ſkall górat — nej, du ſkall* &c. På vidare förfrågan, hvad beſöket hos Sultan kunde betyda, ſvarade honom en ſoldat, at det vore blott hans hufvud ſom Sultan ville ſe. Häpen kaſtade han ſig ſjelf på jorden, och halfdöd beredde ſig til döden, hvartil några ögonblick lämnades honom. Man afſkar honom halſen. Sultan ſåg och förbannade deſs hufvud. En af Efendis förtrognaſte vänner blef befaldt at hela natten i ſit ſköte hålla det blodiga hufvudet, ſom följande morgon under några mans eſcorte til *Meknes* affändes at upſpikas på portarne af et därvarande *Spanſkt Convent*. Kejſarens bror *Muley* OMAR, 17 år gammal, anförde denne deputation och hade ordres at af Munkarne upbära 500 piaſter för Efendis hufvud. Denna ſumma kunde på långt när icke utgöras; men OMAR borttog Convents-caſſan och alt redbart, ſom fanns. Källaren tömdes, och Prinſen drack Munkarnes ſkål uti gammalt Mallaga. Desſe *Franciſcaner* nödſakades nu följa Tiggar-Ordens förſta ſtatuter, at lefva utaf almoſor och hafva ingen ting til egendom. Jag hörde likväl ſjelf at EL-YAZID här i Tangier lofvade *Stor-Priorn* beſkydd för Conventet och bröderne i Meknes emot alt öfvervåld.

Efen-

Efendi är således expedierad. Hans kropp blef liggande på en sophög i *Fes*, hans hufvud upspikad på Conventet i *Meknes*, hans högra hand skickad til Rikets Södra gräns och den vänstra . . . . til Tangier.

Denne Efendis hand väckte oss bittida om morgonen d. 18 sistl. Julii. Tio Ryttare öfverförde densamme, jämte ordres til Abdelmalek at upspika den på porten af Spanska Consuls-huset. Abdelmalek meddelade genast sine ordres åt Spanske Consuln: den förre rädd, den senare förtretad, bägge förvånade, kunde ingendera förklara sig. Gouverneuren å ena sidan, vän til Efendis minne och vän til Spanjorerne, såg å andra sidan Sultans hand uplyft öfver sit hufvud; Consuln stod på sin och Nationens heder, och heligt försäkrade, at om Efendis hand på Spanska huset upspikades, ville han straxt låta nedtaga Spanske Vapnet och aldrig sätta en fot inom dess tröskel; han skulle därom genast underrätta sit Hof, som icke kunde anse detta steg utan som en krigsförklaring, då likväl i samma dagar en Spansk Ambassadeur väntades at stadga freden. Gouverneuren på Sultans befallning försäkrade, at Efendi blifvit straffad för den oförrätt han tilskyndat Spanska Nationen, at dess hand lämnades såsom en satisfaction därföre och tilhörde Spanske Consuln. Men Spanske Consuln var icke nöjd med denna förklaring.

Mån-

Många och betänkeliga famråd höllos; ty parterne voro vänner, och man ville å ömfe fidor undvika ytterligheter. Refultatet kungjordes efter middagen d. 19, då handen upfpikad på et bräde uprefles fnedt emot Spanfka hufet, några alnar därifrån på en hörngata, och vänd in åt hufet. Någre foldater voro beordrade at natt och dag bevaka handen. Nu trodde Gouverneuren at han i det närmafte upfyllt Sultans ordres, och Confuln var liknöjd om gatan, blott hans hus vore refpecteradt. Abdelmalek berättade til Sultan hvad han gjort, och at han få gjort för at undvika utbrottet af et krig, fom för det närvarande vore få mycket mera ftridande emot Sultans intereffe, fom den väntade Ambaffadeuren med betydelige prefenter då fkulle uteblifva; han trodde Sultan icke hafva befinnat deffe följder, hälft Sultan nyfs förut behagat högtideligen förfäkra Spanfka Confuln i Tangier och Spanfka Gouverneuren i Ceuta om fred, och med bref och fkänker til Don Carlos ftadgat vänfkapen imellan Maroco och Spanien; han bönfölle i öfrigt om Sultans Nåd, och afvaktade ytterligare ordres. Ja, han afvaktade dem med bäfvan och ångeft, at hans egen hand eller hufvud fkulle på Spanfka hufet upfpikas i Efendis hands ftälle, han fruktade alt för Spanfka partiet, fom nu hade hvarken händer eller hufvud. En vecka paffe-

rade

rade .... och Sultans fvar innehöll et nådigt *Approbatur*, med tilftånd *at få inkomma med underdåniga årindringar få ofta han funne fin Herres befallningar ftridande emot defs intereffe.* Handen fick därjämte nedtagas och jordfäftas, fom förrättades med vanlige begrafnings-ceremonier. Samma nåd hade vederfarits Efendis hufvud och kropp, et bevis at Sultan nu förlåtit den döde. Några Ryttare hade ftraxt efter Efendis återkomft til *Fes* blifvit affände at i Maroco ftad plundra hans hus, men til deras förundran funnit det tomt och öde. Någon utaf Efendis vänner i Meknes hade ftraxt vid defs arrefterande fkickat en Courier at underrätta Efendis favorit-huftru om den fara, fom hotade hennes man och hus, med förmaning at med fin bäfta egendom genaft begifva fig til en friftad. Hon hade följdt rådet få fkyndfamt, at de andre, fom icke heller varit långfamme, kommo förfent.

Denne Ex-Minifterns öde har mycket förtrutit mig på El-Yazids vägnar, fom jag gärna velat förfvara; men hvars trolöshet och hämndgirighet jag nu icke längre kan öfverfkyla. El-Yazid torde likväl vara mindre elak än fvag, hälft då ftarka dryckker regera hans hufvud och illfkne rådgifvare hans hjerta. Så länge Abdelmalek var rådande, voro våld och grymhet fkäligen fjättrade, och ingen tvifvel at ju Efendi,

fjelf

ſjelf rädd för hämndens domar, ledt Kejſaren til mildhet och förſonlighet. ABDELMALEK lämnade icke Riksſtyrelſen för at återtaga ſine lugnare göromål i Tangier, förr än han ſåg Efendi äga ſin Herres nåd, och trodde förvaltningen ſtadgad i deſs händer. Han återkom til Tangier, glad och förnöjd, ſade han, at där träffa och få umgås med ſine gamla vänner Conſulerne; han hoppades at fred och lugn ſkulle råda imellan de Europeiſke Hofven och Maroco, och hämndens ſvärd afſtadna öfver detta Rike. I ſin uprigtiga glädje bad han oſs alla en dag til middag i ſin trägård at äta *Kuſkuſſu*, då han ville, ſade han, läna bord utaf en Conſul, ſtolar af en annan, och ſå vidare; men Conſulerne förbehöllo ſig at ſittande i grongräſet få äta en middag efter landets ſed, då nöjet ſkulle blifva ſå mycket ſtörre, hvartil han ſamtyckte och jag redan i andanom fägnade mig åt denne Öſterländſke måltid. Då i ſamma dagar vi Svenſke män gjorde honom et mera vänligt beſök, emottog han oſs med full förnöjelſe uti några nya rum, ſom han i Europeiſk ſmak med fönſter och meubler låtit inrätta. Det var en liten kringbygd gård med 4 ſmå rum, ſom hade öpning med hvarandra, voro ljuſa och hyggeliga. Ämnet föll ſnart på Europa; ABDELMALEK frågade efter Franſka Revolutionen, och man beſkref för honom et Riksmöte, underhandlingar

imellan

imellan folket och Konungen, huru det förra med ſtadgande af ſin frihet föreſkref Lagar för den ſenare, korrteligen hvad *Frihet* och *Såkerhet* vill ſäga. Abdelmalek ſyntes förvånad, var både glad och ängſlig. Han fruktade någon kunde höra hans ſamtal i et ämne, ſom likväl ingen Slaf förſtår; och han hade ſjelf ſvårighet at fatta begreppet om en *lagbunden Konung* och *frie Underſåtare*, ſom vår Judtolk likväl tydeligen förklarade. Med ögonen fulle af tårar ſatte han möjligheten af deſſe ſaker ännu i fråga, han vågade icke önſka ſit land en ſådan lyckſalighet, och tycktes ſjelf frukta en vidare uplyſning. Han ålade oſs för Guds ſkull at icke röja detta ſamtal, och priſade våre Europeiſke Regerings-lagar. — Jag glömmer aldrig det intryck, ſom målningen af *frihet och ſåkerhet* gjorde uti Abdelmaleks ſlafviſka ſjäl. Hans hjerta för förſta gången ſuckade efter frihet, åtminſtone kände det tvång, hvarmed vana, okunnighet och nödvändighet familiariſerat hans varelſe. Jag ſåg hos honom likaſom en ny känſla upväckas, liſlig och förnöjande, ſom han likväl anſåg brottſlig och emot ſin önſkan måſte fördömma. Länge fick han icke njuta det lugn han lofvat ſig, den ſtillhet, ſom vårt ſamtal redan uprört. En Courier ifrån Kejſaren, ſåſom ſagdt är, förſtörde hela hans glädje och alla hans nya betraktelſer. Abdelmalek hade ſett ſkymten af et ljus

 ifrån

ifrån Europa; men mörker och fasa hotade honom i sit eget land. Efendis sol var nedgången; Spanska partiet lutade til undergång; ABDELMALEK hade många ovänner; hämnd och förföljelse upgingo ifrån alla sidor. — Til en början talar man allmänt om krig med Spanien, och i anledning häraf vill jag beskrifva en högtid och några lustbarheter, som i desse dagar anställdes och torde ha afseende på någon krigisk händelse i förra tider med oss Christne. Denne, tvärtemot alla andra Moriske högtider, har ingen gemenskap med Religionen, flyttas icke heller igenom alla årstider med måne-månader, utan inträffar alla år i början af vår Julii månad, omkring 10 dagar efter midsommarsdagen. Högtidens namn är *N-sara*, hvilket betyder Christen, och högtidligheterne bestå uti små eldars uptändande om aftonen, däromkring ungdomen roar sig, hoppar och dansar til sent på natten. Följande morgon bestänka de hvarandra med vatten, och den dagen är mera högtids-, än arbets-dag. Jag har förgäfves efterfrågat orsaken til desse uptåg. Några förmena likväl, at eldarne, som uptändas, säga de, i synnerhet där vinrankor och fikonträd äro i gårdarne planterade, skola hafva inflytande på trädens fruktbarhet och åstadkomma en ymnigare bergning. Jag har väl ingen ting däremot at invända, hälst aska omkring trädens rötter kunde såsom på

våre

våre fvedjeland tjena til gödande, och vattnets ftänkande, hvaraf tiden gjort en lek, torde ifrån början under en torr årstid haft et nyttigt ändamål. En gammal Ängelfk bok, kallad *a Journey to Meknes*, fom jag nyligen öfverkommit, ger mig anledning til en annan utläggning. Där berättas, at Morerne ftraxt efter vår Midfommarsdag fira minnet af en feger de vunnit öfver de Otrogne, då all ungdom famlas i tvänne partier, marchera med fanor, flåfs och hafva krigifka rörelfer. Auctor nämner väl icke et ord om eldar vid detta tilfälle; men högtidens namn *N-fara*, hvilket betyder Chriften, jämnfördt med denne berättelfe, ger mig anledning at förena deffe omftändigheter. Jag påminner mig härvid någonftädes ha läft om vifst folk:

Ils trouveront toujours la raifon complaifante
Prête à favorifer le goût qui les enchante.

Vare härmed huru det vill, är det ändå icke få orimligt at leda deffe anftälde eldar til bevis af min förklaring, då Morernes fvårafte förbannelfer ännu i dag lyda få här: *Gud brånne dig! Gud brånne din far*, och få vidare. Deffe uptände eldar kunde fåledes lifligen uttrycka Morernes hämnd och ilfka emot de Otrogne, hvars nederlag de fira. Man bränner kroppen af Judar, fom aflifvas, förmodeligen äfven af Chriftne, om få olyckliga conjuncturer fkulle inträffa. I

dessa dagar samlades verkeligen alla stadens pojkar, marcherade med fanor och långa rör och under skriande slogos parti-vis på fältet medelst stenslungande, så at våre promenader därigenom hindrades. Hvad jag då ansåg såsom en följd af allmänt tal om Ceutas intagande och krig med Spanjorerne; tror jag nu hade gemenskap med firandet af den omtalde seger, och så mycket vissare, som pojkarne hvarken förr eller senare varit så krigiske eller otidige emot oss Christne.

Ellofte Brefvet.

Tangier d. 4 October 1790.

Den tid af 4 månader, som vår Barbariske Monark gifvit de Christne Magter at njuta gamla freden til godo, nalkades med sistl. Augusti månad til slut; och Spanien, som saken tycktes närmast angå, var den förste at begynna underhandling om fredens och gransämjans bibehållande. En Spansk Fregatt och 2:ne stora handelsskepp kommo den 12 Augusti til ankars i Tangier-bay. Den förre inneha-de en Ambassadeur til Sultan i Maroco; de senare presenter til honom. Det förstår sig at Fregatten och Fästningen gjorde hvarandra en dundrande salut, och som Ambassadeuren var gammel vän af samtelige Consulerne, sjelf

fjelf en Marocanfk General-Conful, dröjde de icke länge at hos honom aflägga befök och lyckönfka til underhandlingen.

Dagen efter Ambaffadeurens ankomft gick jag med General-Confuln Wyk om bord på Fregatten. Ambaffadeuren har många år viftats i Maroco, och kom nu efter 1 $\frac{1}{2}$ års permiffion at fåfom kännare af landet bäft kunna bilägga upkomne tviftigheter. Hans namn är Salomon, Riddare af *Don Carlos* Orden, en artig och förmögen man. Jag tyckte mycket om honom; fri och lätt, hade han aldeles intet Spanfkt i fit umgänge. *Il eft comme un de nous autres*, pläga Franfoferne fäga om en artig utländning. Han kallas på Fregatten *Envoyé*, men är för allmänheten utaf förfta Diplomatifka rangen. Vi fägnades med the och punch, och på däck fpelade imedlertid en tämmelig god orcheftre. Fregatten förde 42 canoner, men folket var fmutfigt, och deras Mariner liknade Skomakare-Gefäller i uniform. Captenen fjelf gick i en grå klädning få *incognito*, at jag i famtal med honom, frågade hvem fom vore Skepps-Chef. Då vi gingo ifrån Fregatten, blef Svenfka Nationens Conful faluterad med 5 fkott. Samma heder hade man redan vifat Spanfke Vice-Confuln, fom är bror til Ambaffadeuren, och de öfrige Confuler, vid deras befök, njöto en lika ärebetygelfe. Man berättar mig, at våra Svenfka Fregatter aldrig

ſalutera hvarken ſin eller andra Nationers Conſuler, då likväl i förra affeendet den regeln borde gälla: *Il faut s'honorer pour être honoré;* och i det ſenare tyckas reciproque höfligheter böra iakttagas. Vore jag *Caput Barbaro-Svecum repræſentativum*, ſkulle jag viſſerligen därom göra vederbörlig underſtällning, emedan *caſus* här eſomoftaſt inträffar. I ſenare dagarne af Auguſti ankrade här en Venetianſk Fregatt, ſom medförde den årliga tributen af 10,000 Ven. Sequiner, ſom äro bättre än Holländſke Ducater. Conſuln ſaluterades med 8 ſkott, då han där gjorde beſök. Ingen Ambaſſadeur var följaktig, utan Conſuln aflämnar penningarne i Ränteriet.

Man väntade at ſnart få ſe Spanſka Ambaſſadeuren i land; men man väntade flere dagar förgäfves. Vi fingo omſider veta at Ambaſſadeuren fått ordres i Tangier-bay at tils vidare icke ſtiga i land. Orſaken til denna apparenta contradiction är, at då Ambasſadeuren expedierades ifrån Madrid, hade underrättelſer ännu icke kommit om de ovänlige och förolämpande ſteg ſom El-Yazid tagit i anſeende til Conventet i Meknes och Conſul-huſet i Tangier. Samma dag, ſom Beſkickningen afgick ifrån *Cadiz*, hade befallning ankommit om deſs inſtällande; och en båt, ſom genaſt affändes, fann Fregatten til

til ankars i Tangier-bay, där följakteligen vidare ordres borde afvaktas.

Abdelmalek hade imedlertid rapporterat til sin Herre Ambassadeurens ankomst, och Kejsarens svar innehöll at Ambassadeuren skulle emottagas i Spanska huset och njuta alla förfriskningar; presenterne borde genast föras i land; Kejsaren ville ofördröjeligen meddela ordres om afresan och stället, där Ambassadeuren borde infinna sig. Men Ambassadeuren hade i samma dagar fått ytterligare instruction af följande innehåll: at han icke borde gå i land, innan Kejsaren yttrat sig angående Ceuta och afstått ifrån all fordran och rättighet därtil; denne punkt skulle anses såsom en *preliminaire fråga* för vidare underhandling. — På Ambassadeurens bref i följe häraf til Kejsaren jämte förfrågan angående krigsrustningarne vid Ceuta, svarade Kejsaren ungefär sålunda: „Jag har fått dit „bref och förstått det; och du må veta at jag „får göra tilrustningar i mit land som din „Kung gör i sit, och jag frågar aldrig hvad „han menar därmed. — En underhandling „kan icke företagas, så länge du ligger på et „skepp och jag är i land. — Kom hit; säg „dit ärende, därföre är du Ambassadeur; och „rykten göra alla saker svårare och afmåla „annorlunda än det förhåller sig, därföre är „muntelig öfverläggning den bäste; och om „vi icke komma öfverens, så må du med dina

„Spanjorer fritt gå til dit land igen". ABDELMALEK fick därjemte befallning at med Ambaſſadeuren genaſt begifva ſig på reſan til Laraſch, där Kejſaren ville emottaga honom, och 500 Ryttare ſkulle convoyera den Spanſka Beſkickningen.

EL-YAZID, altid verkſam i ſine beſlut, hade redan lämnat Fes, ſit vanliga Reſidence. Fruktan, ſom är Tyrannens följeſlagare, hade likväl icke lämnat ſtaden; knappt hade lugnet efter det Barbariſke Hofvets afreſa hunnit kännas, än mindre ſpridas ibland idoge invånare, när faſan blef allmän, då ſamma dag befallning ifrån Kejſaren ankom at lefvande bränna tvänne Renegader af det vackra könet, fordom föremål för hans lågande kärlek, nu för en brännande hämnd. Jag har uti ſenaſte ſkrifvelſen något ordat om 2:ne olyckliga och älſkvärda Judinnor, och nu, mera bekant med dem, drar jag icke i betänkande at uppehålla mine Läſare med en vidlöftigare lefnadshiſtoria, hälſt de gjort ſig kände för en *Tolerance*, värdig upplyſte tider, och med kärlek omfattat alla här varande trosförvanter, Judar, Morer och Chriſtne.

Gift, men funnen med en främmande Gud, var den äldſta af deſſa vackra ſyſtrar redan uti yngre åren förſkuten af en Iſraels ſon, ſom ſåg Canaans land uti otrogne händer och Abrahams åkrar beſådde med blandſäd.

säd. Tvänne andra Judar befunno sig snart rivaler til den öfvergifna. En af desse var i tjenst hos Muley El-Yazid, som et oblidt öde den tiden tvang at lefva äfven med Judar. Underrättad om deras dispüt, uphäfde han sig til domare i Israel och bägge parterne förlorade. Judinnan, för at så mycket mera behaga sin höge älskare, bekände sig til Mohammeds lära, och blef en smälek i Israel. Smekmånaderne voro icke månge. Hon hade den olyckan at en dag utur händerne släppa et spädt barn Prinsen tilhörigt med en älskad hustru, och som i fallet slutade sina dagar. El-Yazids vrede blef såsom en Lejoninnas, hvars ungar äro tagne ifrån henne. Illa slagen frälste älskarinnan sit lif i en fristad, där et missfall bedrog hennes uträkning at ärsätta den förlust, som hennes ovålighet tilskyndat Prinsen. Således skiljd ifrån alt hvad Moriskt var, förklarade hon sig i helgedomen för Judinna, föregifvande: at hon utaf Muley El-Yazid blifvit tvungen at ändra Religion; men efter Morisk lag blef hon dömd at lefvande brännas, emedan hon efter Prinsens utsago var en frivillig öfverlöperska, och i vittnens närvaro aflagt sin trosbekännelse på *Mohammed Rasolla* (Guds man). Dessa ord: *Mohammed Rasolla* äro så bindande, at en otrogen som ovetande och bedragen sagt dem, svårligen kan undvika omskärelsen; likasom värfvare i våra uplyste och fria

länder tvinga den at bli ſoldat, ſom i godt lag druckit ſin Konungs ſkål. — Judinnans far, morbror och ſyſter gingo til Kejſaren, känd för bättre Jud-patron än ömſint far. De begärde nåd för den miſsledda och fördömda Judinnan, anklagade Prinſen, ſom utan affeende på *Ramadam*, denne böne-, bot- och bättrings-månaden öfverlämnat ſig åt alla ſinliga nöjen; denna yngre ſyſtern hade äfven utaf Prinſen blifvit förförd, ehuru icke uti Religions-vägen. Bloden upſteg på hennes kinder och tårar tilrade ned för hennes ögon, då hon beſkref huru oſkyldighetens tilſtånd gått förloradt. Gubben högeligen rörd, återgaf henne ſin ära, förklarade Renegaden för rättſkaffens Judinna; men i hårda ord ſkrifteligen förebrådde El-Yazid den gjorde förargelſen. Prinſen måſte förſona ſit brott med en reſa til den heliga grafven; och det var vid detta tilfälle, ſom flickornas far hade et förmätit yttrande i anſeende til El-Yazid, och hvarföre deſſe tvänne Judar fem år därefter blefvo i benen lefvande uphängde, ſom förr beſkrifvit är. Deſſe 2:ne ſyſtrar, ſom nu bägge blifvit Morinnor och på Kejſerlig befallning gifta med hvar ſin Renegad, voro brinnande i kärleken då Kejſarens omänſkliga ordres öfverlämnade dem åt lågorna uti en brinnande grop.

Hans Barbariſka Maj:t fortſatte imedlertid ſin reſa, och kom til Meknes. Munkarne

karne därſtädes infunno ſig genaſt at upvakta honom och medförde en preſent, lämningar efter den plundring ſom då Efendis hufvud upſpikades på deras Convent, dem öfvergått. Kejſaren låtſade vara okunnig om Munkars viſtande i landet, och på ärindran, at de icke blifvit hans Herradömme förviſte, gaf han dem en månads tid at begifva ſig ur landet, afſlog deras offer, och diſponerade om Conventet åt Renegader. Detta Kejſarens ovänliga upförande blef ſnart bekant i Tangier och gjorde mycken upmärkſamhet; en händelſe, ſom då den förminſkade hoppet om en lycklig underhandling, gjorde Ambaſſadeuren mera vacklande i en tilämnad landſtigning. Deſſa nyheter åtföljdes likväl af bref ifrån Kejſaren, ſom påſkyndade Ambaſſadeurens ankomſt til Laraſch. Men ſom Kejſaren icke lämnat et ord til ſvar angående Ceuta, hade Ambaſſadeuren dubbla orſaker at upſkjuta landſtigningen, och anmälte genom Abdelmalek några hindrande omſtändigheter, ſom han likväl hoppades genom et afvaktadt bref ifrån Madrid ſnart kunna afhjelpas. El-Yazids ſteg i anſeende til Munkarne, var det ſom nu meſt låg Ambaſſadeuren om hjertat, och det var ſå mycket mera eftertänkeligt, ſom Munkars viſtande i Maroco hade förnämligaſt afſeende på krigstider, då ſlafvar kunde göras och hvilket man nu befarade. Ambaſſadeuren ſåſom

ſom Riddare af *Don Carlos* Orden var förpligtad at ſtrida för Religionen, at med ſin blod förſägta *Jungfru Marias obeſläckade afelſe*; och då man vet, huru nära Munkar äro med det förra och det ſenare beſlägtade, finner man, hvad del deſſe Andelige Herrar kunde hafva uti förevarande underhandling. Detta nya Ordens-målet underſtäldes hans Catholſka Maj:t och jag tror på et ſätt at ſnarare afbryta än fullfölja Negotiationen med Maroco.

Kejſaren hade imedlertid affändt ſit yttrande angående Ceuta, ifrån hvars intagande han icke ville affſå; han kunde icke, ſäger han, anſe ſig ſåſom Sultan af Maroco, ſå länge denne ort innehades af Spanjorerne. Han föreſlog at endaſt föra krig emot Ceuta och i öfrigt lefva i fred med Spanien, och bjöd Ambaſſadeuren at til ſakernes vidare afgörande infinna ſig i Laraſch. Preſenterne lågo El-Yazid om hjertat, och däribland i ſynnerhet 250,000 Piaſter ſom Spanſka Handels-Compagniet i Darbeida vunnit på en Tullfrihet för 50 fartyg at laſta med ſpanmål, hvilken aflidne Kejſaren ſåſom vänſkaps-bevis för nye Konungen i Spanien ärbudit och denne antagit, med befallning til Compagniet, at ha ſamma ſumma altid i beredſkap. El-Yazid nyſs upſtigen på Maroc-Thronen, önſkade ſjelf vänſkaps-bevis ifrån Spanien, och hade återfordrat den eftergif-

ne

ne ſpanmålstullen. Denna omſtändighet var förmodeligen utan inflytande på en freds-underhandling; men Ambaſſadeuren var en betydlig Actie-ägare i Compagniet. Det är äfven troligt at denne Spanſke SALOMON haft en perſonlig fruktan at träda in för det Barbariſka Maj:tet, där visdom icke gälde. Jag tar likväl för afgjordt, at Spanſke Konungens och Nationens ära, ſåſom förolämpad, borde hämnas och taga tilfredsſtällelſe, at föga förtroende kunde lånas åt EL-YAZIDS löften, at et krig ſåledes vore nödvändigt; men ſå länge ſtällningen imellan de Barbariſke och de Europeiſke Magter förblir den ſamma ſom den nu är, måſte de förres vänſkap altid köpas af de ſenare, och intereſſet fordrar då at göra det för bäſta köpet. Så länge med krig ingen ting kan vinnas, äro tålamod och penningar de endaſte vapen ſom kunna med förmon nyttjas. — Ambaſſadeuren gaf Kejſaren tvätydige ſvar, och anmodade ABDELMALEK at på bäſta ſätt föreſtälla Kejſaren ſvårigheterne af at landſtiga innan han inhämtat ſin Konungs ytterligare vilja.

Efter några dagars viſtande i Meknes, begaf EL-YAZID ſig på vägen til Laraſch, och hade en afton ſlagit läger vid en by, därifrån han hörde ſkott, oväſende och ſkrik. Vid efterfrågan underrättades Kejſaren, at någre af hans ſvarte troppar därſtädes plundra-

de

de och hade funnit et ovanligt och oväntadt motstånd. El-Yazid steg genast til häst, med pistoler i bältet, sabel vid sidan och lans i handen. Såsom en ljungeld i zigzag flög Kejsaren hus från hus, och döden gjorde större byte än Negrerne, som med bylten kommo ur kojorne. Rättvisan var i anseende til de rättrogne icke mindre rasande, än hämnden varit emot otrogne och kättare. Nio soldater lågo döde på marken och plundrades i deras ordning; 18 män blefvo gripne å bar gerning och i järn förvarades til följande dagen, sedan mörkret hulpit de öfrige på flykten. De brottslige upställdes tilsamman i en hög, och på alla sidor omgifne af soldater, lät Keisaren skjuta skarpt på dem. En enda öfverlefde sit öde, blesserad i låret och fick behålla lifvet.

Sista dagarne af Augusti kom Kejsaren til Larasch och fann där i hamnen en nyss ifrån Cadix anländ Fregatt, lagad, förbättrad och i full ordning. Det var den samme som afledne Kejsaren skickat at repareras i Gibraltar; men återskickad, ökte misshälligheterne imellan Ängland och Maroco och gjorde provianteringen för *Gibraltar* ganska dyr och besvärlig. I *Cadiz* hade fregaten genast blifvit emottagen, och Spanien i följe däraf fått njuta förnyade vedermälen af Kejsarens vänliga tänksätt. El-Yazid var dageligen om bord på Fregatten, högst road at manœuvrera

och

och ſkjuta, och vidgick at han uti Spanſka Konungen måſte äga en god vän ſom gjort ſå mycket för honom. Skeppsfolket berättade därjämte, huru de i Spanien blifvit ſå väl plägade at de kunnat ſpara penningar af deras dageliga underhåll. Intagen af alt detta, lät El-Yazid bref afgå til Abdelmalek i Tangier, at dageligen förſe Ambaſſadeuren med nödige förfriſkningar *gratis*, ſedan NB. denna frikoſtighet för någon tid ſedan blifvit indragen. Ambaſſadeuren förſäkrades därjämte om vänſkap och et nöjaktigt emottagande i land; Munkarne i Meknes och Maroco fingo tilſtånd at bli qvar och afvakta utgången af underhandlingarne, hvilke Kejſaren nu hoppades ſkulle ſlutas til de reſpective Hofvens inbördes förnöjelſe.

Jag lämnar för en ſtund Kejſaren glad och nöjd på ſin Fregatt i Laraſch och Ambaſſadeuren miſsnöjd och villrådig på ſin Fregat i Tangier-bay. Corps Diplomatique i Tangier hade den fägnaden i början af September at återſe en af ſine värde medlemmar, Holländſke Gen. Conſuln, ſom i ſamma månad ſiſtl. år reſte til gamle Kejſaren i Maroco. Han var ditkallad at upbära bannor å GeneralStaternes vägnar, dem gubben aldrig kunde fördraga. Han föraktade en Nation utan Kung och anſåg Holländſke Republiken ſåſom et handelsſkrå. Han ſtraffade dem med viſſa års krig, hotade at förſtöra deras

Ultra-

Ultramarinſke beſittningar, Oſt- och Veſtindiſka handeln, och desſimellan ålade han Herrar Högmögende commisſioner, ſom dem aldrig godtgjordes. Sedan Holländſke Conſuln nu haft ſin ſtraff-audience i Maroco, uppehöll han ſig någon tid i Mogador, och därſtädes fick bref ifrån Kejſaren at han ämnade oförtöfvadt ſkicka en Ambasſadeur til Holland med vigtiga commisſioner. Conſuln gjorde däremot ſine underdånige remonſtrationer, med förſäkran at en Holländſk Ambasſadeur med de redan begärde preſenter voro i väntan; hvilket gubben uptog ſå illa, at Conſuln kallades tilbaka til Maroco, där vanlige Audiencer koſtade Holländaren nya och dryga omkoſtnader, och Conſuln tillika pligtfäldes at för otidigt tal med det förſta aflämna 2:ne 24:pundige canoner. Anledningen til desſe 2:ne canoner var den: at några år tilbaka hade 2:ne Holländſke Matroſer i Mogador kommit i ſlagsmål med Morer, och blifvit för ſlafvar förklarade. Då varande Conſuln begick ſaken ſå, at Matroſerne frigåfvos, hvaremot Kejſaren påſtod 2:ne fångne Morers frigifvande ſåſom eqvivalent. Då Conſuln förſäkrade, at man i Holland icke hade någon Moriſk ſlaf, begärde Kejſaren 2:ne canoner i utlöſen emot bägge Matroſerne. Denne fordran hade federmera på annat ſätt blifvit godtgjord, och fråga därom aldrig väckt, förr än gubben nu fick infall at återfordra ſina

na 2:ne canoner. Sidi MOHAMMED affomnade imedlertid; ofäkerhet upfylde landet, och Holländfke Confuln hade fett fig nödfakad refidera i Mogador. Nu på återrefan til Tangier hade han upvaktat Sultan EL-YAZID i Meknes, men äfven af honom blifvit emottagen fåfom *Holländare.* Det förftår fig at Holländfke Confuln var anmäld til Audiencen; men Kejfaren hade på långt håll ropat åt honom: *Spanjol! Spanjol!* Då vederbörande berättade, at det vore Holländfke Confuln, frågade Kejfaren hvad han ville? Hvarifrån kan kom? Hvem fom fört honom dit? På förfta frågan fvarades, at Confuln ville anhålla om fredens förnyande med Republiken Holland, hvilket Confuln före detta fkrifteligen anmält, men därpå icke erhållit Sultans fvar. Kejfaren lät då fäga honom, at han ville fe til hvad han med Guds hjelp kunde göra General-Staterne til godo, och befalde honom genaft gå tilbaka och fortfätta refan. Efter ankomften til Tangier fick Confuln bref ifrån Kejfaren til General-Staterne med förnyelfe af fred, och en Ambaffadeur begärdes inom förloppet af 4 månader.

EL-YAZID hade nu flere dagar i Larafch lefvat i hopp at få fe och emottaga Spanfka Ambaffadeuren; men det ena upfkofvet följde det andra och EL-YAZID förtretad fkref til Ambaffadeuren: at han icke upförde fig fom en Ambaffadeur egnade och anftod; han

finge nu resa tilbaka eller stiga i land, alt efter behag; Kejsaren afstode aldeles icke ifrån sin fordran på Ceuta, men ville i öfrigt lefva i fred med Spanske Konungen. EL-YAZID ville imedlertid nu icke vänta i Larasch förgäfves. Han affärdade en Hofman vid namn BEN OTTOMAN med bref til samtelige Consulerne af innehåll: at „om någon af Consu-„lerne hade något at föredraga eller med Kej-„saren at öfverlägga, så ägde den eller de „tilstånd at sig i Larasch infinna; och at de i „öfrigt borde rätta sig efter hvad brefbäraren „å Kejsarens vägnar dem antydde". BEN OTTOMAN uplyste gåtan sålunda: at Sultan ville se dem alla i Larasch, och at de icke utan at misshaga honom kunde undandraga sig kallelsen, som vore höflig i Morisk styl. Den Ängelske Consuln fick särskild kallelse jämte en vacker häst, som fördes til honom af en gunstling, hvilken då han för några år sedan varit i tjenst hos Muley EL-YAZID, hade fått en hand och en fot afhuggne, på gamle Kejsarens befallning. Spanske vice Consuln svarade, at han dageligen väntade Ambassadeuren i land och kunde således icke nu komma; den Holländske hade nyss kommit ifrån Kejsaren och sade: *gör min ursäkt;* men den Svenske, Danske, Ängelske, Portugisiske och Venetianske hade inga ursäkter at förebära.

Vi anträdde resan d. 15 Sept. — En Ängelsk Capten WILSON, som hela sommaren up-

uppehållit sig i Tangier, gjorde oss sällskap; och hela Caravanen, med 10 Ryttare, Kockar och Betjening inberäknade, utgjorde några och 30 personer. Läger och tross afskickades bittida om morgonen; och efter 9 timmars ritt slutades dagsresan kl. 6 om aftonen vid en liten stad *Arzilla*, omkring 5 Sv. mil ifrån Tangier. En tropp af 200 man camperade under öppen himmel et bössskott ifrån oss, och sades vara beordrad til Ceuta at tillaga fasciner m. m. En Cousin til Kejsaren, *Muley* ALY ifrån Maroco var deras Chef, och utnämnd Generalissimus skulle han anstalta om lägers formerande vid Ceuta. — Jag begaf mig genast ibland dem jämte Ängelske Consuln, då Soldaterne från alla sidor frågade: Spanjol? Spanjol? Consuln svarade *Ingles*, men jag svarade: *Spanjol bono*. En gammal Kaid gick emot mig, tog mig i handen och sade *Spanjol bono*. — I sällskap med Ängelska Consuln ger jag mig altid ut för Spanjor, och äfventyrar häldre några skällsord, än at gå fri *under protection of a proud Englishman* (under beskydd af en dryg Ängelsman). Utom Maroco stad och Tangier äro de öfrige Europeiske Nationer knappast kände. Då jag någon gång gifvit mig ut för Svensk (Swid) svaras mig: *Swid! skunn boa*, hvad är det för en?

Följande dagen voro vi til häst vid Solens upgång. Jag med 2:ne Ryttare til be-

täckning passerade utaf nyfikenhet igenom staden, då vanlige vägen går strax utom dess murar. Staden är liten, ligger vid Atlantiska Hafvet och har öpen redd, drifver ingen handel. Några Chebeker kunde til äfventyrs ligga inom en liten ö framför staden, men hafvet är altid svallande. *Arzilla* tilhörde Portugiserne för 130 år sedan, och Portugisiska vapnet sitter ännu inmuradt öfver södra stadsporten. Åtskillige hus hade Christna tak utaf tegel, som är ganska rart, men ingen Christen invånare. Alt vittnade om armod och elände; folket begapade mig såsom et underligt djur, och följde mig ifrån den ena stadsporten til den andra. Mine ledare presenterade mig och ropade alt jämt: *Conso Svid!* Svaga murar omgifva staden, hvilka tillika med några försvarliga strand-batterier repareerades nu under ABDELMALEKS tilsyn och styrelse. Fältet omkring staden är vackert, jämt och fruktbärande, med trägårdar. Palmer växte däromkring; men tiden tillät oss icke at leka änglar med palmquistar i händerne. Jag hann snart på mit sällskap; och ifrån *Arzilla* följer man sjöstranden til *Larasch*, utom på et par ställen, där klippor, som störta sig i hafvet, nödga resande at klättra upför bergen. Skyar tycktes stilla nedstiga och hvilade på dess spetsar, då från dess fot brusande vågor uphäfde sig; och imellan desse ytterligheter hade en tid af sekler och mil-

lioner

lioner trötta fjät gjort en trång och djup ſtig. Den var på ſina ſtällen ſå djup och uptrampad, at våra laſtade borickor icke kunde gå fram, och blott halfva Ryttaren ſyntes ofvan jord. Nödig förſigtighet mera än ſtällets behaglighet inſkränkte våra ögnekaſt imellan bergsſkrefvorne. Knapt torde man kaſta ögat åt et haf, gränſen imellan gamla och nya verlden, där en Spanſk flotta ville ådraga ſig all vår upmärkſamhet; och vid deſſa kuſter oöfvervinnerlig, öfvade ſig emot hafvens beherrſkare. Ibland andre helige namn, hvarmed Spanſka krigsſkepp äro utruſtade, förtjenar Amiralsſkeppets dopnamn at kännas. Det är: *El Salvador del Mundo.* I en tid ſå fruktbar på ſällſamme händelſer kunde inträffa, at denne Spanſke *Verldenes Frälſare* blefve Proteſtant och ingel öfver ifrån Romerſk-Catholſka til Ängelſka kyrkan. *Defenſor fidei* och *El Salvador del Mundo* äro icke bröder i ſpel, där Jus Canonicum är trumf. Man paſſerade några enſtaka hus, ſom liknade Svenſke krogſtällen: De voro byggda af ſten och täckta med tegel, där Helgon gifva ſkygd åt ſkälmar, och bönehus äro förvandlade til röfvarekulor.

Efter 6 timars ridande ſtadnade vi på en högd nära vid Laraſch, at intaga vår middag. En Spanſk vice Conſul *de Cruz* och Kejſerlige Secreteraren Chiappe kommo oſs där til möte, kall mat och varma ſkålar höl-

lo magens thermometer vid modereradt gradtal. Båtar voro til hands at tranſportera oſs öfver en bred ſtröm, vid hvars motſvarande ſtrand, ſtaden ligger på en ſtigande grund. Den krökande ſtrömmen formerar ſåſom en halfö midt för Staden, och i ſkygd under deſs höga kuſter låg en Kejſerlig Eſcadre, beſtående af den omtalte Fregatten, ſom var vacker och hade 18 ſexpundiga canoner, och 8 ſtycken mindre Krigsſkepp om 12 à 14 fyrpundiga canoner, jämte Chebeker. En Kejſarens egen halftäckt ſlup förde oſs öfver, och Fregatten ſaluterade med 18 ſkott. Vi emottogos på ſtranden af 1000:de tals gapande Morer; men ingen enda öpnade munnen at viſa oſs vår väg eller följa oſs til et härbärge. Vi ſtadnade, vi frågade; men ingen anſtalt mötte oſs. Stadens Kaid, ſom vid ſtranden emottagit oſs, hade genaſt ſmygt ſig undan, och Kejſerlige Secreteraren Chiappe, ſom i egenſkap af Chriſten är i det Moriſka Hofvet mera obetydlig än han vill vara känd, kunde ingen ting uträtta. Conſulerne togo det partiet at lämna alla ſakerne under betäckning af några Ryttare på ſtranden, och med de öfrige gingo vi in i Staden, ända til Caſtellet där Kejſaren bodde. Vakten nekade oſs ingången, då Sultan nu öfverlämnat ſig åt ſömnens hvila, och vi ſtadnade vid porten, där Stadens Gouverneur ſluteligen inſtälde ſig för at öfvertala oſs

at

at gå därifrån. I brift af tjenlige rum föreflog han ofs at campera i våra tält under murarne af Staden, och då han icke vifste, fade han, någon annan utväg, påfkyndade han ofs at lämna Caftellet. Confulerne fvarade, at kallade utaf Kejfaren til Larafch, vore det Gouverneurens fkyldighet at fkaffa rum, och at de ville afvakta Kejfarens egne ordres. Gouverneuren bekymrad, bad ofs om et ögnablicks tålamod, berättade at Sultan gifvit befallning om anvifande af beqvämlige rum, och alt fkulle genaft vara i ordning. Inom et par timars tid var *Corps Diplomatique* under tak, hufet var rymligt, inredt af en Chriften Handlande, få at vi någorlunda blefvo härbärgerade. Några förnäme Hofmän utkördes af ofs, och de *à leur tour* gjorde några Jud-Familjer husvilla. Gouverneuren gjorde ofs påhelfning, och vi blefvo famma afton complimenterade utaf Kejfaren genom en af defs höge Ämbetsmän, General Fält-tyg-Mäftaren Taher Feniz, en vacker karl, 50 års man, fom i ovanlig barbarifk grad äger Europeifk belefvenhet. En prefent ifrån Kejfaren anmältes ftraxt därefter, och få ftor, få ftor . . . berättade våra Morer. Det var fem ftycken oxar, fom bragtes ofs utaf lika fvart och föga mindre ofkälig fänad. Confulernes antal var fem, och om Spanfke och Holländfke Confulerne varit med i vårt fälfkap, hade den Kejferliga prefenten fäkert

 ut-

utgjort de ſju magre nöten. Conſulerne voro nog ſå brydde med ſina oxar ſom Gouverneuren nyſs var med Conſulerne; de viſste icke hvad de ſkulle med dem. En oxe ſlagtades, de öfrige ſtodo för gemenſam räkning, och bortſkänktes vid afreſan. En ytterligare beſkickning ifrån Kejſaren lofvade Conſulerne Audience kl. half 3 följande dagen.

Vi intogo vår middag då på en gång. Matſalen upfyldes af några och 20 Negrer, ſom i höga ord ſade oſs at genaſt lämna alt och gå til Sultan, ſom väntade oſs på Muchoaren. Tiden var ännu icke inne, och Conſulerne blefvo miſsnöjde at ſe ſig ſå otidigt beſtormade. De utſkickade påmintes at gå ut; de befaldes, de hotades . . . och ſvarade med ovett. Vår vakt upkallades, ſom förſt fick bannor at de upſläppt deſſe oblyge vildar, och ſedan tilſades at köra ut dem. I det ſamma inträdde deras Officer och alla förebråelſer vände ſig mot honom, ſom ſkickad af Kejſaren utfört ſine ordres på et ſå otjenligt ſätt. Kaiden var gammal och urſäktade ſig med ſin ålder; men han ville genaſt ſtraffa de ohöfviſka, gifva Conſulerne all tilfredsſtällelſe, endaſt de icke ville klaga hos Kejſaren. I et ögonblick kaſtades de meſt utmärkte omkull på golfvet, och pryglar danſade på deras ryggar. Men vår matſal var ej et executions-ſtälle och efter lan-

landets sed skulle tredje man gå imellan. Om blott en skomakare vill afstraffa sina pojkar, hvilket jag i Tangier dageligen ser i mina fönster, är den lille verkstaden full af medlare. Aldrig får den ene härstädes i ro slå den andre, såsom i andre välbestälde Städer och Riken. I London utgöres utaf åskådare en cirkel om tvänne stridande, hvilke föreskrifvas at slåss *according to the rules of boxing;* lika mycket om ögon eller näsa förloras, hvilket anses såsom enskild förlust hos et fritt folk. Olika förhåller det sig i Maroco. En annan Kaid inträdde imedlertid och höfligt försäkrade, at Consulerne hade tid sluta sin måltid. Han drack sjelf et glas vin, då den tredje inkom och önskade at Consulerne ville skynda sig. Efter all denna oreda började vi laga oss til en ordentelig procession.

De 2:ne senast ankomne Kaiderne gingo til häst främst i spetsen, hvarefter presenterne följde och buros af en myckenhet Morer. — Consulerne gingo til fot, med en tropp soldater til betäckning. Vägen togs igenom Staden til et batteri, som försvarar inloppet til hamnen. Vid pass 3000 soldater formerade en smal hay ifrån Stadsporten, och emottogo oss somlige med höflige ord, de släste med skällsord. Då vi nalkades Kejsaren, började man salutera med mörsare och canoner, och kulor surrade om öro-

nen på foglarne i luften och fiſkarne i hafvet. Hvarje ſkott beſvarades med et allmänt: *Lefve vår Kung;* och ſoldaterne tilſade oſs at uprepa det ſamma och at fördubbla våra ſteg, emedan Sultan väntade. Det anſes här ſåſom et bevis af undergifvenhet, at ſpringande nalkas och ſpringande gå ifrån Kejſaren; och Morerne ſkynda altid på de Chriſtne, ſom hafva Audience. Gamle Kejſaren, ſom märkt at de Chriſtne voro vid få haſtige rörelſer ovane, hade gifvit befallning at vackert färdas och fara fram med de Chriſtne. Vi ſtodo ſnart inför Maj:tet til häſt, omgifven af all ſin härlighet: *Paraſol-Lans-* och *Svård-bårare*, *Flugjagare*, *Talber*, *Betjening* och *Soldater*. Han helſade oſs med: *Bono*, och General TAHER FENIZ förrättade preſentationen. Sedan han färſkilt helſat Ängelſka Conſuln med et *bono Ingles*, frågades efter Spanſka Conſuln, ſom man ſvarade i dagelig väntan på Ambaſſadeuren icke vore närvarande — *Bono.* Om någon af Conſulerne, ſade han, hade något färſkildt at föredraga, kunde det ſke vid enſkilde Audiencer. Sedan vi efter et nådigt *Anda* (gå) vändt Kejſaren en vördſam rygg, gaf han befallning til ſkjutning af handgevären, ſom i kädje-ſalva, trenne omgångar gick alla ſoldaterne igenom, under det de därjämte ouphörligen förbannade oſs. Audiencen var på ſit vis prägtig. Alla tilſtå,

at

at ingen Kejſare ſå dundrande ſtort emottagit icke en gång Ambaſſadeurer. El-Yazids utſeende var mycket förbättradt ſedan ſiſtl. April, då han nyſs kommit ur friſtaden. Han var då mager ſom et Helgon, var nu välmående ſom en Offerpräſt. El-Yazid, hvars Mormor var Ängelſka, är mindre mörklagd än de öfrige Sultan Mohammeds barn. Orſaken til denne mörkare färg i Sultan Mohammeds familj, än vanligt ibland Morer, ſkall vara, at El-Yazids fars farfar Sultan Iſmael var född af en Negrinna, under defs faders arreſt-tid, ſom då tiden blef honom lång, hade af ſin ſegervinnare begärt et qvinfolk til tidsfördrif, hvilket beviljades; men Iſmaels far fick den fulaſte Negrinna, ſom kunde upſökas. Hon blef Moder til 2:ne ſöner, ſom bägge blefvo Sultaner, och den ene ſtamfader för regerande Familjen. Under Audiencen märkte jag, at 2:ne Kaider, ſom nyttjade Kejſarens ſadel-munderingar, ſutto med blottade fötter i ſtegbyglarne, då däremot Svärdbäraren med ombundit kläde höll Sabeln i handen; en *etiquette*, ſom utmärker en ſlafviſk undergifvenhet. Hela eftermiddagen och en del af följande dagen åtgingo at betala Audiencen åt en myckenhet beſvärlige Hofmän, ibland hvilka äfven bödlar och ſnöpingar. Jag ſåg aldrig Conſulerne med bättre mine betala penningar än til deſſe fruktansvärde och betydlige Ämbetsmän.

Föl-

Följande aftonen hade Confulerne imedlertid fått befallning at vid det faluterande batteriet infinna fig til enfkilda Audiencer. TAHER FENIZ var Ceremonie-Mäftare, och en Conful inkallades i fänder. Kejfaren fatt på en fimpel ftol, och Efendis efterträdare fatt på matta jämte honom. Betjeningen ftod på afftånd vid canonerne. Den Ängelfke Confuln frågades efter kriget imellan Spanien och Ängland, hvilket han fvarade vore på goda vägar, färdigt at utbryta — *Bono.* En Ängelfk Fregatt, fom Kejfaren begärt at tranfportera en Morifk Ambaffadeur til Conftantinopel, anmälte Confuln vore anländ til Tangier och ville ofördröjeligen fegla. — *Bono.* — Åt Venetianfke Confuln tilbjöd Kejfaren den indrägtige fpanmåls-handeln, fom Spanjorerne haft i Darbeida. Confuln hade handlande bröder i landet, och tackade underdånigaft — *Bono.* Til Svenfke Confuln förnyade Kejfaren fit lofvade anftånd med Ambaffadeurn och prefenter tils kriget med *Mufco* blifvit flutadt. General TAHER FENIZ berättade, at han i *Stambol* hört mycket omtalas den fördel, fom Turkarne draga utaf Alliancen med Sverige — *Bono.* Danfke Confuln fick förfäkran, at en Ambaffadeurs uteblifvande til des de Danfke farvattnen (Sundet) vore aldeles frie för is, fkulle icke illa uptagas. — Om den Portugififke Confuln haft något at för fin Drottning begära, hade hon

fäkert

säkert icke fått korgen, hälst en Portugisisk Ambassadeur vore i snar väntan — *Bono.* — Alla Consulerne nyttjade vid desse privata Audiencer en och samma Tolk nemligen Kejserlige Secreteraren CHIAPPE, som förmodeligen aflagt tysthets-ed åt dem alla.

Sedan vi blifvit expedierade, anmältes et nyss ankommit Sändebud ifrån Spanske Ambassadeuren i Tangier-bay. Det var Seigneur GAVARON, som är förr omtald, EL-YAZIDS fordne vän. Han fick genast företräde; Ambassadeuren bad Kejsaren ädelmodigt förlåta, at han i dagelig väntan på sin Konungs ordres så länge uppehållit Kejsarens tålamod, gifvandes skulden på en långsam negotiation imellan Spanien och Ängland. Han försäkrade, at presenterne imedlertid nu oförtöfvadt skulle sättas i land, och GAVARON sade, at väl 400 mulor behöfdes til deras transporterande. EL-YAZID högeligen förnöjd, lofvade ännu 4 månader för Ambassadeuren om de behöfdes; och skänkte GAVARON en förträffelig mula. *Bono* hördes til höger och vänster, och aldrig var glädjen större. Då mulan följande dagen bragtes GAVARON, men han ej ville betala alt hvad en ohöfvisk stallbetjening begärde, togo de mulan med sig tilbaka, och sade: *han borde icke inbilla sig at hon blifvit hämtad ur hans faders stall.* GAVARON var ståndaktig i sin œconomie, och ville ej köpa hvad han fått til skänks af Kejsaren och

icke

icke behöfde; Stallmästaren kom då tilbaka igen med mulan, och herrarne kommo öfverens om skälige drickspenningar. Til ytterligare bevis af Morernes prejande upförande tjenar följande: Kejsaren hade första Audiencedagen om morgonen låtit tilsäga Consulerne at afgifva förteckning på alt hvad de til dageligt underhåll behöfde för sig sjelfve, för betjening och hästar, hvilket för Kejsarens räkning skulle dem utaf vederbörande dagligen anordnas. En promemoria aflämnades, där likväl ej hälften af alla nödtorfter begärdes. Första dagen förságos vi med något, andra dagen med mindre, den tredje med intet, ehuru flere påminnelser därom gjordes. Consulerne hafva til äfventyrs likväl i räkningen blifvit upförde såsom store storätare. Klagomål hade förmodeligen kunnat afhjelpa dessa misbruk; men de respective Hofherrar, som uti dessa tjufverier voro interesserade, kunde vid andra tilfällen orsaka större kostnad än den man nu velat förekomma. I förhoppning om snar afresa aflades visit hos General TAHER FENIZ, hvars tjenster och besvär ärkändes med goda ord och contanter. Vi fägnades med the, och voro icke litet upbygde af hans *manieres de conversation*, som likna et Arabiskt manuscript i Franskt band. Han har varit Ambassadeur til Paris, Holland, Constantinopel och flerestädes.

Vi

Vi hade imedlertid med all ſäkerhet ſpatſerat uti och litet utom ſtadens förfallne murar. Deſs folknummer tros vara omkring 8000 ſjälar, hvaribland Judarne utgöra en betydelig och tillika ganſka vacker del, emedan deras qvinfolk äro intagande. General-Staterne hade härſtädes för några år ſedan et ſtort och i Europeiſk ſmak väl bygdt hus, ſom förre Kejſaren inrättade til Tullhus och Magaziner, ſedan han i utbyte til Conſuls-boſtälle gifvit et Moriſkt hus i Tangier, ſom Conſuln icke väl kan bebo innan det undergått fullkomlig ändring. En Ängelſk Renegad, Murmäſtare, har i ſenare åren gjort åtſkillige bygnader och inrättningar, ſtaden til prydnad. Således ſer man marknadsplatſen med Arcader och Stenpelare, å ömſe ſidor med bodar, där alla ſlags frukter, Europeiſke och Moriſke varor förſäljas, i ſamma ſmak ſom vid nya Slagtarehuſet i Stockholm: likaledes en *Caravanſera* eller Moriſkt Värdshus, där the och caffe dageligen hålles til ſalu. Spanjorerne hafva utſkeppning härifrån af ſpanmål, hudar, boſkap, vax, honung, ägg, höns, m. m. Strömmen kunde befaras med båtar 2 à 3 Sv. mil up i landet och öpna en fördelaktig rörelſe med inre landets producter, om deſſe trakter vore i tänkande männiſkors händer. Ris, ſocker, bomull, caffe, viner ſkulle här uti en förträffelig jordmån mångdubbelt betala jordbrukarens

rens möda. Men Maroco måste antingen förblifva Mohammedanskt och öde, eller Christnas och bli fruktbärande. Det senare blefve et Mexicanskt sorgespel, och strömmar af blod skulle dessförinnan befukta landet. Colonier kunna ej anläggas; och Africanen har skäl at frukta sådane grannar, som i America predikade Religion och vänskap med eld och svärd. Vår följeslagare Capten WILSON, som flere år lefvat i de nu förenade Staterne i America, anser Americas vildar för mindre vilde än desse Barbarer.

Den 20 Sept. om morgonen lämnades Larasch; men jag bör icke lämna obemält, at jag där gjorde en korrt bekantskap med Despotens bror, Prins HUZEIN, som ditkom några dagar före vår ankomst. Det är et oroligt hufvud, som gjort Kejsaren många Regeringsbekymmer, och farlige, så framt vidskepelsen ej varit dess medregent. Uti Rikets södra orter, där EL-YAZID ännu icke varit, har denne Prins, några och 20 år gammal, gjort alla uproriske försök, i början för sig sjelf, sedermera för en äldre frånvarande bror Muley ABDERHAMAN, men alt fruktlöst. Städer ha tillstängt sina portar för honom och han sjelf har blifvit skonad blott af aktning för hans regerande bror. Ändteligen blef han af Kejsaren efterskickad, och nalkades Larasch. Kejsaren red genast emot honom, med en lans i handen, som han på

en

en munter häſt började manœuvrera, ſå ſnart Prinſen började ſynas. El-Yazid äger uti deſſe Riddare-bragder mycken ſkicklighet, och kaſtar ſin lans handlöſt åt mänſkjohjertat med ſtörre ſäkerhet än våre Carrouſſel-Riddare råka et turkhufvud eller taga ringen. Man fruktade för Prinſens lif. — Huzein, på längre afſtånd, nedſteg af ſin häſt och kaſtade ſig til jorden, och närmare Kejſaren gjorde han det ſamma. På befallning nalkades han Kejſaren, ſom i ſkarpa ord förebrådde honom deſs laglöſe ſteg och uproriſke förhållande; „Dine brottſlige anſlag", ſade han, „då de beviſa mig en brors ovänlige „tänkeſätt, ha öfvertygat mig om mine un„derſåtares tilgifvenhet, och jag förlåter dig „en magtlös ondſka; men min äldſte ſon äſkar „rättviſa öfver en bror, hvars lif du afhändt, „och hans blod ropar hämnd; jag kan icke „neka Guds lag åt en älſkad ſon". — Jupiter hade åſkviggen i ſin hand, men han var blott en dundrande Gud. El-Yazid befalte at belägga Prinſen med järn och föra honom i fängelſe. Solen gick likväl icke ned öfver El-Yazids vrede; och då han ſjelf kände, at den ſenare beſkyllningen var mera brottslig på ſin än på broderns ſida; lät han ſamma dag ſätta den fängſlade i frihet, gaf honom kläder och penningar. — Jag bör nämna at El-Yazid för flere år ſedan förlorade en ſon af 10 års ålder ſom fans mördad och

plundrad i marken. Med vifshet kan ingen fäga hvem fom varit defs baneman. Några anklagade väl denne HUZEIN, men man anfåg honom icke fkyldig. Med mera fannolikhet giffade man på Muley ABDERHAMAN, fom var hätfk på fin bror EL-YAZID. Denne Prins är nu i väntan, och befkyllningen torde fyfta på honom, om man annars bör föka orfak eller förklara alt. Muley HUZEIN är en vacker karl, mera oftadig än farlig. Jag fåg honom en dag utaf Danfka Confulns Tolk begära få fe hans klocka, fom han genaft tog och fprang undan med, borrtblandad ibland folket. Tolken anfåg fin klocka förlorad, men fick henne igen andra dagen; och det pafferade för et nådigt fkälmftycke. En fkriftlärd Jude har berättat mig, at modren til denne Prins HUZEIN varit mifstänkt för et hemligt kärleks-äfventyr, fom gifvit EL-YAZID anledning at kalla HUZEIN för *fon af en hora*, hvaremot denne förebrådde EL-YAZID at vara *fon af en Chriften Slafvinna och at Chriften blod rann i hans ådror:* befkyllningar fom de icke kunnat förlåta hvarandra.

Vi lämnade Larafch, och 4 Chebeker gingo vid famma tid ut för ftrömmen, fom endaft vid högt vatten för deffe Kapare-fartyg är fegelbar. Inloppet blir årligen grundare, och fvåra bränningar göra det ännu mera äfventyrligt, få at denne röfvarehamn med tiden

den torde blifva obrukbar. Chebekerna voro ämnade först til Tangier, och borde sedan på gamla seglations-viset fortfara at följa Kusterna, til Algier, Tunis och Tripoli, at ifrån Sultan El-Yazid complimentera desse respective Regeringar. — Då vi passerade Arzilla, var Kaiden med hela Staden ute emot oss och betygade fägnad öfver vår lyckliga återkomst och at hafva sedt Kejsarens ansigte. Vi stadnade och sågo några unge Morer dansa och med deras långa bössor, som de ganska lätt och artigt handterade, ådagalägga mycken vighet och färdighet. Några Piaster utdelades ibland dem, och vi åtskildes förnöjde å båda sidor. Följande dagen middagstid inträffade vi i Tangier, då Spanska Ambassadeuren ännu låg om bord; men Consuln berättade, at de dagen därpå borde lossa och presenterna föras i land. Denne underrättelse var nu så mycket mera oväntad, som Consul Wyk fått i Larasch bref ifrån Tariffa, en liten Stad midt öfver Spanska Kusten, at Don Carlos beslutat krig emot Morerne, hvilket snart borde utbryta; och då underhandlingen dessutom så länge legat til ankars och så många omständigheter förekommit, kunde man omöjeligen föreställa sig en sakernes lycklige utgång. Det enda mindre vänliga ifrån Ambassadeurens sida var, at sedan underrättelsen om Munkarnes utkörande och svaret angående Ceuta an-

kommit, han lät nedtaga Spanſka flaggan på Fregatten och de öfrige Spanſke ſkeppen, och man icke heller hiſſade flagg på Spanſka huſet i Staden. Morerne ſjelfva begynte finna Ambaſſadeurens förhållande beſynnerligt; och Abdelmalek, ſom ogärna miſstänkte ſine Spanſke vänner, hade likväl förſäkrat Kejſaren at ha et vakande öga på Conſuln.

All fruktan uphörde, då Spanſka Conſuln d. 21 om aftonen utaf Gouverneuren begärde och påtingade alla Moriſke båtar, för at jämte de i hamnen varande Spanſke följande morgon begynna med preſenternes tranſporterande i land. De voro bittida om morgonen i rörelſe, och ſtranden var betäckt af folk at ſe och emottaga de länge väntade och efterlängtade preſenterne. Bägge våra Munkar och några flere Herrar gingo ut at ſpiſa middag hos Ambaſſadeuren; men då Conſuln ville gå om bord, nekades det honom utaf Abdelmalek, ſom ſjelf var vid ſtranden. Conſuln förebar nödvändigheten at ſjelf emottaga de dyrbaraſte ſakerne, at öfverſe alt, at tala med Ambaſſadeuren m. m. men Gouverneuren förebar Sultans ordres at icke lämna Spanſka Conſuln ur ögnaſigte. Conſuln, utan at ſätta ſin återkomſt i fråga, gaf ſin *parole d'honneur* åt Gouverneuren at komma tilbaka, endaſt han fått tala vid ſin bror; — och Gouverneuren tillät honom gå om bord. Det ſäges, at då Conſuln föregående

ende afton tingade på Tangier-båtar, ſkänkte han ABDELMALEK i Ambaſſadeurens namn en kiſta med 2000 Piaſter, utan tvifvel för at därmedelſt förbinda ſig Gouverneuren och bana ſig en väg til Fregatten. Imedlertid anlände en båt förmiddagen ifrån Gibraltar, ſom i bref til Ängelſke Conſuln berättade, at Spanien beſlutat krig emot Maroco, och at Ambaſſadeuren med preſenterne oförtöfvadt borde återvända. Man ſåg likväl hela Moriſka flottan ifrån detta flytande *Peru* vid middagstid hemkomma med rika laddningar, ſtora balar och diverſe perſedlar; men ſom vinden börjat blåſa ſtarkare, hade Tangierinerne ordres at blifva i land och inſtälla andra reſan tils närmare aftonen eller följande dagen. Man väntade Spanſka båtarne, ſom vid de förres afgång voro inemot laſtade; då på en gång alla Fregatter, handelsſkepp och båtar voro under ſegel, och med god oſtlig vind togo reſan åt Cadiz. Tvänne Spanſke Fregater, hade ſamma morgon hitkommit från Ceuta, där de lämnat tranſporter och förmodeligen underrättelſe om negotiationens afbrytande, och tjente nu Ambaſſade-fartygen til betäckning. Tangier-bay, ſom länga tiden hvimlat af Spanſka flaggor, var på en gång öfvergifven och öde; men Staden upfyldes af beſtörtning och förargelſe.

ABDELMALEK förbannade ſine fordne vänner och gret öfver ſin närvarande olycka.

Så ſnart de voro ur ögnaſigte, gick han til det öfvergifna Spanſka huſet, där han anmodade Conſulerne komma honom til möte. *Se! huru jag år bedragen*, ropade ABDELMALEK vid deras ankomſt; hans ögon voro fulle af tårar, i hjertat bar han ångeſt och harm. *Spanſke Conſuln*, ſade han, *lofvade mig likvål på ſin åra at komma igen; och jag trodde den vara helig ibland Er Chriſtne.* Packkiſtorne öpnades; de innehöllo ſaker af föga värde, ſom man ſkickat i land för at maſquera afreſan. Huſet var tomt på folk, utom den vanlige vakten i farſtun, ſom viſste af ingen ting. Prägtige meubler, husgeråd och alla hvardags ſmåſaker funnos uti en hvardags oordning. Uti Capellet hade allá crucifix, helgon och helgedomar gått til ſjöſs med Munkarne. En ſtor *Maria Magdalena* hängde på väggen, med händerne för bröſtet och ögonen åt himmelen. ABDELMALEK bad Conſulerne underſkrifva och bevittna en berättelſe om Spanjorernes flykt, ſom han genaſt afſände til Kejſaren, och hoppades därigenom finna nåd för ſin Herras anſigte. Vakt ſattes vid huſet, och med fruktan och bäfvan afvaktade ABDELMALEK Sultans ſvar.

EL-YAZID imedlertid, i den gladaſte förhoppning och väntan på ſine 400 rikt laſtade mulor, hade ſamma afton i Laraſch fått en icke tvetydig underrättelſe om et fiendteligt

ligt utbrott ifrån Spanſke Ambaſſadeuren. Den omtalta Spanſka Eſcadern hade på högden af *Cap Spartel* råkat på de förr nämnda Moriſke Chebekerne, hvilke då voro i beredſkap at gå til ankars och emot den oſtlige vinden ſöka ſkygd under berget. Deſſe blefvo utaf en Spanſk Fregatt prejade, och tvänne Captener med några man utaf de närmaſte Chebekerne gingo om bord på Fregatten at upviſa ſina paſs, utan at något miſstänka. De förklarades genaſt för krigsfångar, och såſom giſslan för de i Maroco varande Spanjorer nödgades med ſina fartyg följa med til Cadiz. De bägge andra Chebekerne hiſſade alla ſegel och i mörkningen lyckligen undankommo til Laraſch, förföljde af Spanjorerne. Kejſaren hade ſjelf ſedt en Fregatt, ſom jagade hans fartyg och hört ſkott loſſas, men flaggan hade man icke med viſshet kunnat igenkänna; och då Kejſaren fruktade at Fregatten kunde vara Spanſk, hade närvarande Morer väl i underdånighet jakat därtil, men tillika anſett det för omöjeligt, hälſt Ambasſadeuren hvarje ögonblick väntades landvägen ifrån Tangier med preſenter. Captenernes ankomſt och förluſten af 2:ne Chebeker uplyſte händelſen. El-Yazid, i en förtviflad ondſka, befalte bägge Captenernes hufvud genaſt afſkäras, emedan de icke heldre fäcktat än flyktat; men utaf billig omtanka hade de ſtraxt efter rapportens afgifvande kaſtat ſig uti en

 fri-

friſtad, och undandrogo ſig ſåledes förſta utbrottet af Kejſarens raſeri, ſom de icke miſskände.

Dagen efter Spanjorernes afreſa fick Abdelmalek tvänne bref ifrån Ambaſſadeuren, ſom en i Bayen liggande Ängelſk Fregatt emottagit at öfverſtyra; men ſom för ſtormväder ej förr kunnat ſkickas i land. Det ena til Gouverneuren innehöll: „at Ambaſſadeu-„ren på ſin Konungs befallning reſte tillba-„ka til Cadiz, emedan ſkeppen ſå ſent på „året icke utan äfventyr kunde ligga i den „öpna Bayen: han tackade för all vänſkap „och önſkade tilfälle til återtjenſt“. — Ingen ting nämndes om krig eller fred, icke heller i brefvet til Kejſaren ſom var af lika innehåll. Detta ſkickades til Kejſaren jämte et annat bref, ſom Abdelmalek ſade ſig funnit i Spanſka huſet och ſkulle tjena til hans fullkomliga urſkuldande.

En gammal gubbe, Kaid Sacky, var imedlertid ifrån Laraſch, innan Spanſka oredan utbröt, affkickad til Tangier, för at ſåſom Ambaſſadeur til Conſtantinopel afgå med den i Bayen liggande Ängelſka Fregatten. Han ſkulle utaf Tangiers Ränteri upbära 2000 Piaſter för egen perſon, och för 16 betjenter 200 Piaſter för hvardera; men ſå medtagen var caſſan, at endaſt halfva ſumman kunde upgöras, och Ambaſſadeuren gick miſsnöjd om bord, då Ängelſke Captenen ej ville

ville dröja längre. Knappt var Kaid SACKY med Fregatten affeglad, än ordres ifrån Kejfaren ankommo at qvarhålla och arreftera honom, fåfom mifstänkt i Spanfka fakerne. Bref afgick öfver Tetuan til Gibraltar; men Fregatten var nyligen äfven därifrån affeglad, och gubben denna gången utom all fara.

ABDELMALEK hade imedlertid darrande emottagit EL-YAZIDS fvar och ordres; men hänryckt af glädje läfte han, at Sultan antagit hans fkäl och ärkände hans ofkuld i Spanjorernes flykt. Sultan anförtrodde Staden til hans forgfällige bevakande, hvarom ytterligare ordres oförtöfvadt kunde afvaktas. ABDELMALEK hade efter några bedröfvelfes dagar njutit en mindre oroande, en ljuflig natt i en favorit-huftrus tröftande famn. Han hvilade ännu trygg uti fin ofkuld och glad i hoppet, då honom berättades, at bud och bref ifrån Sultan väntade honom i et yttre rum. ABDELMALEK fkyndar fig. Det var TAHER FENIZ, hvilken, få fort ABDELMALEK vifade fig, i Sultans namn befalte några foldater belägga honom med järn. ABDELMALEKS bror, vice Gouverneuren eller Califa undergick vid famma tid et lika öde. Soldater och förfkräckelfe utfpriddes i Caftellet och i Staden. Flere defs bättre Invånare, fåfom ftadens Ordningsman, Gouvernements-Secreteraren m. fl. arrefterades och bort-

fördes ur ſine hus. Förſtörelſen blef allmän. Judar jagades på gatorne; ſkrik och jämmer hördes ifrån alla hus; afhuggne hufvud buros ſåſom i triumf; blodige Negrer gjorde denne ſcene mera ryſlig. Morer, Judar och Chriſtne voro beſtörte, hvar för ſig; ingen trodde ſig ſäker i ſit hus; alla voro okunnige om orſaken.

Förmiddagen var imedlertid något liden, och Conſulerne ſammankallades i Spanſka huſet. Med möda trängde man ſig fram ibland en mängd ſkockade Barbarer, ſom anſågo oſs alla för Spanjorer eller Spanjorers vederlikar. Skällsord och förbannelſer följde oſs; men deras ögon voro fäſtade på Spanſka huſet. Tvänne blodige, illa afſkurne, ſlarfvige hufvud hängde öfver den dörr, där vi icke utan faſa ingingo. En ſtum och feg tyſtnad regerade i detta ſtora hus och afbröts af intet annat än förfärlige ſkrik utanföre och af ſlamrande kädjor, ſom en efterlämnad Spanjor, fjättrad om benen, bar uti den ödſlige Borggården. Denne hade en upſyn få mycket mera hemſk, ſom han nu lifligt påminte ſig et mord, hvarföre han flyktat ifrån Fäderneslandet öfver til Maroco. Spanſka Conſuln hade nyttjat honom til arbete i ſin trägård, och då han vid Eſcaderns affeglande kom in i Staden at efterfråga orſaken, at tala med ſine landsmän,

var

var et ondt samvete ifrån Spanien det enda han där råkade.

Inneslutne uti denna blodiga fälla, omgifne af fiender, fiender til mänskligheten, voro vi i alla affeenden bekymrade. Efter en liten men långsam stund infunno sig General TAHER FENIZ och en Sherif, Kejsarens anförvandt, hvilke til häst stadnade i portgången, och den senare med en bister upsyn i Sultans namn frågade: „Om Spanjorerne up-„fört sig vänligt och hederligt? Om Euro-„peiske magter förde krig innan det var för-„klaradt? Om Sultan felat på sin sida, som „gifvit Spanjorerne först 4 månaders tid til „underhandlings begynnande, som ingått med „dem en evig fred, som emottagit Spanske „Ambassadeuren väl, och vänligen bjudit ho-„nom til sig, som ärbudit honom 4 andra „månader, om de behöfdes" &c. &c. — Alla dessa frågor besvarades med nej, efter regeln: *Soyez Anglais á Londres & Français à Paris.* Men denne Prinsen förbigick visliga alt hvad hans Herre gjordt emot god sämja och vänskap. Sedan vi besvarat alt til Prinsens nöje, bad han Consulerne inberätta til deras respective Hof, huru man på ena och andra sidan upfört sig, *at sanningen måtte ha framgång och Spanjorerne bli kände såsom de förtjente.* Sultan ämnade, tillade han, skrifva til Spanska Kungen och begära tilbaka hvad Sultan tilhörde uti folk,

skepp

ſkepp och penningar, och om det bifölles ville Sultan öfverſända de i landet lämnade Spanjorer och alt hvad i Spanſka Huſet blifvit qvarlämnadt; men om det afſloges, ſkulle Sultan på de i hans händer lämnade Spanjorer ſtatuera et exempel af hämnd, hvars like man i verlden aldrig hört. Jag hörde detta och beſlöt at på mänſklighetens vägnar därom ſkrifva til Stats-Miniſtern Grefve FLORIDA BLANCA; men detta ändamål är vunnit genom en mera bekant hand. — Conſulerne anmodades at uprätta förteckning på alt hvad i huſet fanns, ſom ju förr deſs häldre borde til Kejſaren afſändas. TAHER FENIZ berättade, at Kejſaren behagat förordna honom til Gouverneur i ABDELMALEKS ſtälle, och han hoppades nu få tilfälle viſa ſamtelige Conſulerne hvad värde han ſatte på deras perſoner och deras vänſkap. Conſulerne complimenterade och lyckönſkade honom i få ord; väl vetande, at goda preſenter äga den bäſta vältalighet, och ſedermera: *Qvi cito dat, bis dat.* — Bägge deſſe Herrar, Kejſarens Ombud begåfvo ſig därefter up til Caſtellet igen, och vi ſkyndade oſs ur Spanſka huſet, glade at för ſå godt köp ſlippa därifrån.

Hufvuden ſom hängde under Spanſka Vapnet hade tilhört i lifstiden Herrarne HUDERANI och BONAFFA. Den förre hade blifvit Stats-Miniſter efter ſin företrädare, den

bekante *Efendi*, hvars fall och död han påſkyndat, om icke orſakat. Den ſenare hade varit afledne Kejſarens Bibliothecarius, och Sigillbevarare hos Sultan El-Yazid. Bägge hedrade med Kejſarens förtroende, hade utgjort hans närmaſte och ſtändiga omgänge. Orſaken til deras olycka och ſammanhanget därvid ſäges vara: at Kejſaren miſsnöjd öfver Spanſka Ambaſſadeurens dröjsmål och ſtändige upſkof, hade en dag yttrat ſig för Bonaffa, at när Ambaſſadeuren komme i land, ville han hugga hufvudet af honom. Denne gjorde berättelſe därom til Huderani, ſåſom endaſt i allmänhet ſagdt af Kejſaren, utan at han tänkte på vidare följd; men Huderani, gammal vän utaf Ambasſadeuren och af Spanſka Piaſter, hade til Spanſke Conſuln eller til Abdelmalek ſjelf ſkrifvit om den fara, ſom i följe af Kejſarens ord til Bonaffa hotade Ambaſſadeuren. Abdelmalek, i ångeſt efter Spanſka Beſkickningens bortgång, ville afvända olyckan ifrån ſit hufvud, och öfverſände til Kejſaren Huderanis bref, ſom han berättade ſig funnit ibland andra papper i Spanſka huſet, kaſtande all ſkulden på Huderani, ſom han kallade ſit fäderneslands förrädare. El-Yazid lät dem bägge genaſt förekomma, frågade Bonafea om han påminte ſig Kejſarens yttrande i anſeende til Spanſke Ambasſadeuren, och Huderani om han igenkände

de ſin ſtil och ſit bref. Han förebrådde dem deras förrädiſke upförande, och icke mindre laſtade ABDELMALEK ſom ſökte frälſa ſit lif på deras bekoſtnad, hvarefter de i järn inneſlutne, kaſtades i ſvårt fängelſe. Kejſaren red därpå ut, aldeles enſam, for gatorne fram och tilbaka ſåſom en urſinnig männiſka, beväpnad med piſtoler och ſabel, och ingen männiſka var ſäker om ſit lif. I vanlig tid kom han til Moſkén, och efter förrättad andakt, fredagen, ſteg han ſjelf up i en ſort Predikſtol, där han förbannade Spanjorerne och deras medhållare, och tilſade alla rättrogne at gå med honom til Ceuta, ſom i grund ſkulle förſtöras. Han ſamlade ſine troppar och alt folket utom ſtaden, där han lät uphämta de 2:ne fängſlades hufvud, ſom med dåliga knifvar blifvit afſkurne. Såſom förrädares hufvud blefvo de upviſte och förbannade, och bödlarne, blodige ſom de voro, afſkickades genaſt til Tangier, där hufvuden på Spanſka Huſet ſkulle uphängas. TAHER FENIZ med 50 Ryttare ſkulle arreſtera ABDELMALEK, hvarom med det mera jag redan varit nog vidlöftig.

Efter detta grufveliga upträde var nu alt tyſt och ſtilla i Tangier igen. God ordning och ſäkerhet bibehölls utaf den nya Gouverneuren; men den forre - - - vår beſkedlige ABDELMALEK, fördes i järn härifrån d. 26 Sept. jämte hans bror och 2:ne af Stadens

be-

betydlige ämbetsmän, och ſkulle för Kejſaren i Laraſch inſtällas. De gingo alla ſåſom til döden, utan at någon fått beſtälla om ſit hus, hvilka blifvit ſequeſtrerade; och Abdelmaleks gamla moder hade fått ſärſkild tilſägelſe at med ſit och hela famillens lif anſvara at ingen ting toges ur huſet. Abdelmalek var ſvåra bedröfvad; jag hade ej hjerta at ſe honom borrtföras; han var et offer för ſin godtrogenhet, bedragen af Spanſka Conſúlns löften och förſåtelige ſkänker. Tvåhnndrade Ryttare utaf hans förra underhafvande eſcorterade honom. — En ankommen Courier berättade, at Kejſaren redan vore på vägen til Tangier; och vi fruktade Kejſaren och morgondagen. Den ſenare inträffade förſt, och ſedan några timar lidit, fägnades örat med oväntade fröjdebetygelſer i Staden. Ifrån man til man berättades at fångarne blifvit frigifne. Kejſaren hade föregående afton mött dem och förlåtit dem, och alla voro i annalkande til ſtaden. Fruarne på Caſtellet torkade ſina tårar; man gratulerade de förjande; et glädjefullt i . . ya . . i . . ya . . i hördes ifrån alla hus, och ſkott på ſkott på alla gator. Men denna glädje, ſom yr i ſin förtjuſning, yttrat ſig i häftige utbrott, blef på en gång ſtum . . . *och röſten i deſs bröſt i matta ſuckar dog.* Den var förhaſtad, åtminſtone til en del, och ſorgen vaknade med full ſtyrka. Några Ryttare, ſom förkunnade Sultans ankomſt til middagstid,

tid, berättade: at Sultan med några 1000:de man, och arreſtanterne med ſin vakt ſiſtledne natt camperat på hvar ſin ſida om en ſtröm, några timars väg härifrån. Deſſe ſenare hade om morgonen bittida blifvit omringade af Sultans troppar, hvarpå äfven han ſjelf vadade öfver ſtrömen. Abdelmalek ſtod vid ſtranden och i ſin hand höll et radband, ſom Kejſaren fordom i Tetuan gifvit honom, med löfte at aldrig göra honom något ondt. Kejſaren, utan at vända ögonen åt Abdelmalek, började at uti hårda ord förebrå Tangierboerne Conſulens borrtgång, och förklarade dem ſin onåd. De ſkyndade ſig at underſtälla Kejſaren deras oſkuld i Conſulens borrtgång, hvarvid de haft ingen befattning; de hade gjort alt hvad Gouverneuren befalt och kunde icke anſvara för andras göromål eller förſummelſe. El-Yazid teg en ſtund - - - och afgjorde deras öde. (Hans föreſats ſkall hafva varit at nedſabla dem alla och gifva Tangier til ſpillo). *Det är ſant*, fortfor El-Yazid, *ni har rätt, och jag förlåter er; det är den hunden* (vändande ſig åt Abdelmalek) *ſom enſam är brottſlig och velat lämna Morer i de Chriſtnas händer.* Abdelmalek begärde få viſa ſin oſkuld och nämnde Huderani, då Kejſaren befalde at kaſta honom ned på jorden, hvilket han ſjelf efterkom. El-Yazid loſſade ſjelf tre ſkott på honom i ryggen, axlen och låret, hvarefter han lät

ſkära

ſkära hufvudet af honom ännu lefvande, hvilket ſkulle uphängas, befalde han, på deſs brors (Spanſke Conſuls) hus i Tangier. De öfrige 3:ne arreſtanter fingo nåd och ſattes på fri fot, men deras ägendom gick förlorad.

Kejſaren inträffade här vid middags tid och ſtadnade utom Staden, där hans troppar gåfvo en fredubbel ſalva, ſom ifrån Caſtellet och Staden beſvarades med ſkarpa ſkott. Då han paſſerade igenom Staden til Caſtellet, gingo alle härvarande Talber och viſe män framföre honom, ſjungande den loſſång, hvarmed Mecca-reſande vid hemkomſten emottagas. Det är bekant at Mecca-reſan är ibland Muſulmäns religions-pligter. Den ſom vandrat denna heliga väg, kallas *Haſch*, framföre namnet, hvilket betecknar en Pelegrim, emedan Arabiſka ſtamordet betyder et kors, hvarmed ſådane reſande utmärktes. Denna titel ärhålles vid Mohammeds graf; och då efter väl förrättad valfärd Haſch N. N. inträffar til ſin ſtad igen, gör han där et intåg, omgifven af ſine vänner och alle nitiſke bröder, hvilka ſjunga en til detta tilfälle lämpad andelig viſa. Alla ſom möta Haſch N. N. under intåget, kyſſa honom på hufvudet, på anſigtet eller på kläderne, efter ſtånd och anſeende. El-Yazid var *Haſch* innan han ſåg någon dager at bli Kejſare; men ſom *Haſch* är den ſtörſta värdighet och ära en Mo-

Mohammedan kan ernå, så var ock nu vid EL-YAZIDS intågande i Tangier denna Mecca-fång den största ärebetygelse man kunde bevisa honom. Et smicker, som invånarnes fruktan mera än kärlek offrade honom. Könets fint genomträngande glädjeskri och canonernes skarpa knall jämte et allmänt flaggande i Städen gjorde detta Arabiska *Te Deum* mera högtideligt. Dagen i öfrigt passerades med skjutande och bombkastning, hvilket så mycket roade Kejsaren, at han skänkte Stadens Artillerie en summa af 1000 Piaster utaf ABDELMALEKS qvarlåtenskap. Denne, som befanns betydlig, tog Kejsaren i besittning och skänkte däraf 2:ne hästar til ABDELMALEKS äldste Son af 16 års ålder. ABDELMALEKS famille, bestående af moder, hustrur, frillor och barn lämnades knapt kläderne på kroppen. En af des frillor fägnades med et fänglag, och det var all den ynnest och hugsvalelse som denna olyckliga famille åtnjöt. Kejsaren lät sig föreläsas det öfver Spanska huset uprättade Inventarium, på Arabiska öfversatt, och Kejsarens nådiga tycke eller smak föll på en kista med liqueurer ämnad åt honom sjelf, jämte några andra småsaker. Hela den öfrige qvarlåtenskapen, bestående af siden-meubler, sköna linkläder, sängar, husgeråd m. m. skulle uplåtas åt Judarne i Staden, och de skulle bygga och bo i Spanska huset. En Sherif hade

fått

fått befallning at öfverlämna dem huset, men han tog undan det bästa. Det var en förargelse at se honom för sin räkning låta borrtbära mahogene meubler, marmorskifvor och annan granlåt; han som var van at bo uti et litet rum, utan säng, stolar och bord. Men sagornes underverk skulle väl en gång upfyllas, och en koja förvandlas til et *Palais enchanté*. Tilställningen i Spanska huset liknade en ballet utaf Furier. Negrer och Morer sprungo up på väggar och bord såsom glupande ulfvar. Judarne, som detta alt med rätta tilkom, stodo på långt håll och budo Abrahams Gud bevara sig. Cousulerne voro på vederbörlig begäran närvarande, för at tilse at alt ginge ordenteligt; men det hade varit omöjligt och litet lönande at hålla ordning vid et sådant tilfälle. Om mörksens barn af första eller andra classen plundrade de utvaldas ägendom gjorde nu lika mycket. Det var lustigt at se Negrer försöka Spanska Consuls galonerade kläder; se dem draga böxor på sig, som ej visste, om de borde knäppas före eller med permission bak. Drottningen af Spanien och flere Konglige portraiter blefvo jämmerligen bespottade af Morer och Negrer, som trodde sig därmed göra Mohammed en tjenst. Sedan alt var plundradt, inkallades Judar och Judinnor af gator och gränder, halta och blinda, och de nödgades gå därin. Kejsarens befallning

var at de sämste, sjelfva utskummet af Judiska Nationen skulle där inrymmas; men Herrar Morer gjorde på Judar ingen skilnad. De kunde nu knapt tvingas bo uti et hus, där några dagar tilförene en Jude ansedt för en synnerlig ära at få sätta en fot. På Consulernes begäran fick Capellet blifva tilstängdt, där *la Madeleine penitente* icke blef bespottad och på intet sätt våldförd.

Consulerne hade imedlertid afvaktat kallelse til Audience; men som de icke blifvit därom tilsagde, begärde de at få upvakta Kejsaren innan afresan som var utsatt til d. 29 — Vi hade föregående afton blifvit underrättade, at Kejsaren ämnade och hade samma dag omtalt at kringsprida Consulerne i alla städer af Riket, så at icke två skulle få bo tilsamman i en stad. Denna nyhet var såsom et åskslag; ty utom det at Tangier i anseende til sit nära granskap med Europa, är roligast och bäst passande för Consulerne, skulle äfven det lilla nöje man i sällskap med en ogift Holländare, Venetian, Spanjor med flere kan njuta, därmedelst uphöra, och vår belägenhet bli värre än en civil arrest, som nu är vår casus.

Morgonen var inne och Consulerne voro ännu icke kallade. De gingo ut at upsöka Kejsaren på gator och i gränder, då han icke fanns i Castellet. Presenter buros med, mera nödvändige vid en Audience i Maroco,

co, än et företal til benägne Läſare. Conſulerne voro angelägne at få upvakta honom, emedan man eljeſt vid annat tilfälle kunnat förebrå dem at de tagit parti utaf Spanjorerne och föraktat Kejſaren. Lyckligtvis träffades han kommande ifrån et batterie, färdig at reſa. Det tycktes ſom Taher Feniz icke anmält Conſulernes begäran om Audience; ty Kejſaren ſyntes förundrad, men därjämte nöjd, och vänligt helſade oſs med *Bono*. Han började genaſt med det ämne ſom vi fruktade: „Den Ängelſke Conſuln, „ſade han, får bo i Tetuan, Tangier eller La„raſch, den Svenſke i Tangier, den Danſke „. . här betänkte han ſig . . . . i Tangier, „den Venetianſke i Darbeida, den Holländſke . . . . i Tangier, den Portugiſiſke i Tangier". — Således voro vi bättre logerade än man väntat, och i ſtället för at i Stadsporten kringſpridas öfver hela landet, gingo vi förnöjde uti våra reſpective hus igen. Taher Feniz hade förmodeligen ämnat däraf göra en Negotiation och beräkna ſig en dryg hushyra utaf Conſulerne. El-Yazid nämnde aldrig et ord om Spanſka ſakerna, hvilket jag vid detta tilfälle anſer ſåſom et vackert drag af honom, och anför til hans beröm. Han tog preſenterne med ſig och reſte til Tetuan. Et bref afgick härifrån ſåſom ſvar til Spanſka Ambaſſadeuren af innehåll: „*Min Herre har befalt mig låta dig*

„*veta, at han fått dit bref, och hvad han med Guds hjelp kan göra din Nation, ſkall du ſnart få ſe.* Underſkrifvit: TAHER FENIZ„. —

EL-YAZID reſte, och vi äro glade at icke flere hufvud ſprungit, at han icke på oſs hämnade våra Religions- och medbröders förbrytelſer. Det var likväl ſynd om ABDELMALEK, värd et bättre öde och förtjent at lefva i et ſamhälle, där rättviſan förſvarar den oſkyldige och nåd kan uprätta den felaktige. ABDELMALEK var vän utaf Spanjorerne; men det är icke troligt, at han ens tviflat om Spanſka Conſulns återkomſt jämte preſenter. Han hade altid talat för Spanſka affairerne och föreſtält förmånerne af fredens bibehållande; och om han därigenom ſåg ſit eget intreſſe til godo, ſå är det onekeligt at äfven landets väl, handel och rörelſe däraf berodde. Ingen tänkande Marocan kunde gilla Kejſarens project emot Ceuta; men han hade fått i ſit hufvud at jaga Spanjoren ur landet, och ingen ting afhåller honom därifrån utan omöjligheten at däruti lyckas. Kejſaren har förleden Sommar ibland annat ſkrifvit til ABDELMALEK: „*Låt bli om du kan,* „*at altid taga Spanſka Nationens förſvar,* „*var ſoldat ſom dine fäder och anhörige, och* „*du ſkall vara dubbelt förtjent til min nåd*“. Sedan nu Spanſka Conſuln var borta och et krig ſå godt ſom begynt, ſåg EL-YAZID uti

AB-

Abdelmaleks upförande icke mindre än et öfverlagdt förräderi, och alt vittnade emot honom. Ockſå ifrån förſta ögonblicket af Spanjorernes flykt kände Abdelmalek den fara, hvaruti den ſtörtat honom. Då i Spanſka huſet någon af Conſulerne rådde honom at ofördröjeligen frälſa ſig i en friſtad, dit en Moriſk ſkrifvare, ſom altid varit brukad i Spanſka Cantzliet, genaſt tagit ſin tilflykt, ſvarade han gråtande: *Hvart ſkall jag fly?* Han tiläfventyrs redan viſste eller förſtod, at ſtadens folk vaktade honom, för at icke ſjelfve anſvara för både Spanjorerne och Gouverneuren. Hoppet deſsutom är altid ſmickrande . . . . . faſt ofta bedragande.

Spanjorernes upförande i öfrigt, jag måſte tilſtå, är ganſka beſynnerligt. Det berodde aldeles på Ambaſſadeuren, at för det närvarande bibehålla och ſtadfäſta freden med Maroco, och om han fruktade at gå i land och anſåg ſit lif därvid äfventyras, ſå var han nog gammal och ärfaren Marocan ſjelf för at begripa, at Morerne endaſt frågade efter preſenterne, hvilka han formligen lofvat ſkicka i land. Så vida El-Yazid icke ville afſtå ifrån ſit Don Qvixotſke project emot Ceuta, ſå kunde Ambaſſadeuren rätt väl undvika gå i land, och Conſuln hade därvid lupit alsingen fara, i alla fall icke mera än de flere Spanjorer, hvilke qvarlämnades i Maroco. El-Yazid ville, Ceuta undanta-

tagen, lefva i fred med Spanien, och detta infall at föra krig på et ställe och bibehålla fred å alla andra, har El-Yazid utaf sin Högsalige Herr Fader, som på samma sätt attaquerade en stad här på kusten vid namn *Melilla*, utan at bryta gransämjan med Spanien. Nationens Consul var då qvar och handeln fortsattes, det var blott *Melilla*, som hade krig med Maroco. Kejsarens troppar blefvo afslagne med mycken förlust, Sultan sjelf var i fara, och därmed var kriget slutadt. Nu hade Spanien i anseende til Ceuta kunnat iakttaga et lika neutralt förhållande, Ceuta hade redan en förstärkning af flere Regementer och var i fullkomligt försvarsstånd; men Spanska Ministèren tycktes hvarken vilja bibehålla eller bryta freden. Vid El-Yazids ankomst til Tetuan möter honom där et bref ifrån Gouverneuren i Ceuta, af innehåll: „At bref ifrån Cadiz berättat Spanska „Ambassadeurens återkomst ifrån Tangier och „at man fruktade et fredsbrott med Maroco; men som han ingen officiel berättelse „därom haft hvarken ifrån Madrid eller ifrån „Gouvernementet i Cadiz, så begärde han „utaf Kejsaren få veta det ena och det andra“. Kejsaren svarade: „At krig hade icke „blifvit förklaradt; men han hade de mest öfvertygande skäl at misstro Spanien, skäl dem „Gouverneuren icke kunde vara okunnig om. „Kejsaren ville skrifva til Spanska Kungen, och

imed-

„imedlertid anſe det ſom händt ſåſom Am-
„baſſadeurens och Conſulens enſkilda upfö-
„rande".

El-Yazid ruſtar imedlertid emot Ceuta, och bref ifrån Gibraltar omtala en Spanſk Eſcadre, ſom ſkall bombardera och förſtöra Tangier; men denna Eſcadre koſtar Spanien mycket mera än värdet af de preſenter, ſom kunnat bibehålla freden: och ſedan Spanien i ſina tilruſtningar mycket förlorat, måſte vänſkapen med Maroco icke deſsmindre köpas, blir då dyrare, ock deſs varaktighet är lika oſäker.

Några och 20 Spanſka underſåtare i landet äro nu under tranſport til Tetuan, tvänne vice Conſuler i järn; men Munkar, qvinnor och barn frie, under bevakning. Folk ſammandrages ifrån alla orter. Någre 1000:de man ifrån inre landet ha genom en Deputation förklarat för Kejſaren, at de icke kunna gå i krig och lämna huſtrur och barn i nöd och elände; men om Kejſaren täcktes med hjelp underſtödja deras familjer, ville de följa honom på hinſidon hafvet. El-Yazid befalte därpå at 40,000 piaſter ſkulle ibland det folket utdelas. Han vill ſjelf, ſäger han, rigta ſina canoner, anföra ſine ſtridsmän och vara den förſte at beſtiga vallen. — Säkert blir han då den förſte ſom inträder ibland helgonen i Himmelen; men då blir djefvulen lös på jorden. Hufvud-attaquen på Ceu-

ta ſkall icke göras förr än i 3:dje månaden af Morernes nyligen ingångne år. De företaga aldrig något ſtort och betydligt uti de 2:ne ſiſte och 2:ne förſſe månaderne af året. Morerne äro ännu uti ſin Januarius; men mit bref har länge varit i ſin December, och desſa rader föreſtälla däraf de ſiſta dagarne. Jag framlefver &c.

Tolfte Brefvet.

Tangier d. 16 December 1790.

Sultan MOHAMMED EL-YAZID reſte d. 29 ſiſtl. September ifrån Tangier, där han ſpridt faſa ibland Morer, förödelſe ibland Judar, men glädje ibland de Chriſtne, dem han ſjelf på reſande fot gaf nådigt och oväntadt tilſtånd at oſkingrade få bygga och bo i den Staden ſom han lämnade. Han reſte at fullfölja ſin hämnd emot Spanjorerne, at äröfra en ort, ſom han hotat med förſtörelſe, innan han ännu hade utländſk fiende, ſjelf föremål för allmänt medlidande.

Ceuta hade i ſamma dagar fått fägna ſig utaf förnyade förſäkringar om fred och granſämja. Muley ALY, Generaliſſimus i Lägret för Ceuta, aflämnade ſjelf i Spanſka Commendantens händer et bref ifrån EL-YAZID til DON CARLOS, fullt af vänſkapsbetygel-

ſer. Jag bör likväl göra El-Yazid den rättviſa, at detta bref var ſkrifvit, innan Spanjorernes flykt ifrån Tangier gjorde ſlut på alla underhandlingar. I mit ſenaſte bref af d. 4 October har jag berättat, at vi, under en reſa til Laraſch, mötte en Muley Aly vid Arzilla, ſom då gick at formera en Obſervations-Armée emot Ceuta och fortſätta långſamma tilruſtningar, hvilke då de förrådde Kejſarens affigt, likväl icke gjorde fred och vänſkap om intet. Kejſaren gaf i Laraſch 4 andra månader til Spanſka miſshälligheternes vänlige afgörande, och icke vi otrogne en gång ha ſkälig anledning at miſstänka Kejſarens uprigtighet. Men tiderna förändrades. Spanjorernes flykt afbröt den långſamma underhandlingen; och i flykten gjorde de ſig mäſtare af Kejſarens Krigsſkepp. El-Yazid nalkades Ceuta med en fiendtelig här, då Commendanterne i Lägret och i Fäſtningen dageligen talte om vänſkap - - - - på neutral grund.

Konungen i Spanien, förolämpad af Marocos nya Sultan och utan förtroende til deſs förſäkringar, hade redan beſlutat krig emot denne ſin Africanſke granne, och Ceuta var icke okunnig därom; men denna ultramarinſka garniſon tycktes ännu vara neutral, då i början af ſiſtl. October några Barbariſka bomber ifrån Moriſke lägret kaſtades ibland

ar-

arbetarne på Fästningens utanverk - - - och kriget brann genast ifrån dess murar.

El-Yazid hade tagit sit högqvarter i Tetuan, sex timars väg ifrån Ceuta. Och då alla borde förena sig emot en gemensam fiende, blef det ibland Kejsarens angelägnaste värf at stadga enighet och lugn ibland sit egit folk, inom sin Kejserlige Borg. Tvänne utaf Kejsarens vänner, som följt honom på dess utländske resor och delat med honom alla besvärligheter både i Levanten och i Helgedomen, hade i Kejsarens yttre rum blifvit oense; och deras bullersamma omgänge gjorde et obehagligt intryck på Kejsaren, som ibland sött vin och söta flickor passerade en rolig afton och regerades af ömma känslor. Han befaller at de stridande skulle alfvarliga pryglas; men deras skri gjorde mera olåt än det hvarföre de straffades. El-Yazid fann detta straff otilräckeligt, och såsom en vis lagstiftare, sökte vinna sit ändamål genom kraftigare medel. Deras halsar afskuros - - - och det vardt en stum tystnad.

Folk samlades imedlertid ifrån alla landsändar til lägret för Ceuta. Canoner och mörsare ditfördes ifrån Larasch och Tangier sådane vägar öfver berg och ödemarker, at en ridande icke utan svårighet där kan taga sig fram. Det vore göra Morerne för mycken heder at jämnföra deras tåg med en *Hannibals* öfver *Alperne* och *Appenninerne*; men

jag

jag känner vägen imellan Tangier och Tetuan och kan icke föreftälla mig huru et Belägrings-Artillerie kunnat tranfporteras där ingen väg är. — Spanfke fångarnes tranfport ifrån diverfe orter til Tetuan var mindre befvärlig. De voro en vice Conful DE CRUZ ifrån Larafch, med huftru, barn, fvärmoder och betjening; en annan vice Conful ifrån Mogador, Munkar och Mäftare ifrån Meknes och Maroco. Bägge Confulerne fördes i järn, alla de öfrige ledige, under ftark bevakning. I denna belägenhet blefvo de underrättade, at Kejfaren icke fkonat fine egne vänner, och deffe Spanjorer och fiender kunde icke vänta annat än döden, en Barbarifk död. Deras fruktan var likväl icke utan hopp: tvänne känflor fom ömfom följa hvarandra och äro hjertats ebb och flod. Sedan Kejfaren blifvit i Larafch öfvertygad om fine Chebekers öfverrafkande af Spanfke Krigsfkepp, hade han låtit vice Confuln DE CRUZ förekomma, och med de fvårafte förebråelfer emot Spanfke Konungen och defs Ambaffade gjort honom aldeles mållös, näftan liflös. Efter en korrt tyftnad fortfor han: „Jag vill öfver„tyga Europa, at en Mufulman hyfer mera „ädelmod än en Chriften: du har ingen del „i din Konungs bedrägerier och fkall ofkyl„dig icke lida för dem; men en Spanjor är „oförtjent at njuta mit befkydd; gör dig „färdig at i morgon med dit hus och din

egen-

„egendom på et af mina ſkepp öfverſändas „til Spanien; gå". Detta El-Yazids beſlut vittnar verkeligen om ädelmod, och jag har vid flere tilfällen obſerverat, at ſig ſjelf lämnad är El-Yazids förſta känſla god, men utan ſtadga och ſtyrka i ſjälen följer han nya intryck och främande inflytande. Morerne voro hätſke på Spanjorerne, och Kejſaren lät qvarhålla deſse oſkyldige, ſom redan voro färdige at öfverföras til Spanien, och inneſluta De Cruz i järn. Sedan Kejſaren tagit vägen til Tetuan at mätta ſin hämnd på Ceuta, blefvo alla Spanjorerne til Högqvarteret öfverförde.

El-Yazid lät ſig där en dag förekalla bägge vice-Conſulerne, och ſedan de til hans höga nöje beſvarat åtſkillige deras Konung och Nation ſkymfande frågor, blefvo de i ſine arreſter återförde, njöto jämte de öfrige Spanſka fångarne, något til underhåll af Kejſaren, och dem felades deſsutom icke *credit*, hvarom Venetianſke Conſuln dragit behörig förſorg.

Fru Cruz hade flere gånger företräde hos Kejſaren. Ungt och artigt fruntimer, en Moriſk ſkönhet (fet och mörklagd), född Ängelſka och kunnig i Arabiſka ſpråket hade hon flere egenſkaper ſom intogo Barbarens hjerta. El-Yazid ville öfvertala henne at frälſa ſin man och anhörige ur fängelſe; men jämte det hon borde förpligta ſig at dyrka

Mo-

Morernes Gud och Profet, skulle hon älska deras Konung. Fru CRUZ var ståndaktig i sin gamla tro och kärlek, och då hon omöjeligen ville låta bruka sig i kärleksvägen, beslöt han på stället at nyttja henne i den ministerielle, såsom et sändebud til Spanien. Hon fick befallning at resa, och i DON CARLOS egna händer öfverlämna et bref af detta innehåll: „At om DON CARLOS ville gifva Sultan det honom tilhörde, så ville denna gifva Konungen det honom tilhörde; „men om Hans Catholske Maj:t icke fann sig „däruti, så ville Hans Barbariske Maj:t lefvande upbränna de Spanske fångarne och „uti bomber skicka deras aska til Ceuta, där „icke et lif skulle öfverlefva stadens ödeläggande. Befallandes sine rättrogne (Moriske „fångarne i Spanien) uti Guds den Mägtiges „beskydd, Konungen finge handla med dem „efter godtycko". Kejsaren befalde henne at munteligen säga och förklara alt hvad brefvet innehöll . . . . och hennes tårar lofvade alt. Ifrån Tetuan escorterades hon til Moriske Lägret, för at därifrån med fredens tecken nalkas och ingå i Ceuta. Tvänne små döttrar och en gammal moders sällskap voro henne en tröst i bedröfvelsen: och om hon lämnade sin man i fångenskap, så kunde hon resa utan at lämna hela sit hjerta qvar i Barbariet. Hon gjorde sig därjämte hopp om ärendets lyckliga utgång hos en Christelig Öf-

verhet, och anſåg ſig ſom et medel til mångens frälsning. Tvänne Munkar och 2:ne pigor voro följaktige, til detta ſändebudets andeliga och lekamliga upvaktning. Detta ſälſkap nalkades redan Ceuta, då ordres ifrån Prinſen-Fältmarſkalken Aly anhöllo de reſande, och återförde dem til Lägret. Denne hade efter moget öfvervägande funnit en betänklighet vid deſſe fångars affändande, värdig Kejſarens ytterligare beſinnande. Han underſtälde följderne och faran för de fångne Morer i Spanien, om Kejſaren ſkänkte friheten åt dem, ſom framföre andra kunde nyttjas til utväxling, emedan man i Spanien, ſade han, ſatte ſtort värde på qvinfolk och Munkar. Kejſaren fann denna underſtällning på goda ſkäl grundad, hälſt hvad qvinfolk anginge — Beſkickningen blef indragen och Fru Cruz qvarhållen i Lägret, där hon fruktade mycket för ſig ſjelf; men fann at Ceuta vore utan all fara. Morerne arbetade i ſina approcher, Batterier anlades; men Spanſka kulorne gjorde alt om intet. En Ängelſk Renegad, hvilken ſåſom artilleriſt gjorde tjenſt, då Spanſka flytande batterierne för Gibraltar gingo dels up i luften, dels ned i hafvet, anförde attaquen emot Ceuta. Ehuru mycken inſigt och ſkicklighet denne viſade ibland de Moriſke Ingenieurerne, kunde han här ingen ting uträtta. Kejſaren arbetade ſjelf i ſit *Laberatorium* i Tetuan, och dage-

ligen ſkickade 16 ſtycken bomber til lägret at inkaſtas i Ceuta. I hopp at dräpa fienden med deſs egna vapen, hade Kejſaren lofvat et unts (vid paſs 4 ſkill. ſpecie) för hvarje canonkula, ſom uptogs; men de befunnos ſå grofva och mångpundige at de icke kunde tjena til annat än tropheer. — Detta är en korrt men ſannfärdig målning af ſtällningen i lägret och af belägringen för Ceuta. Fru Cruz blef där qvarhållen i 9 dygn, och jag behöfver icke beſkrifva hennes belägenhet. I öfrigt gick hon ſåſom en *Judiht* hvarje morgon och afton ut och in i lägret. Hon behöll ſit fat i helgelſe, förde en obefläckad vandel, och kom icke ſina händer vid den Barbariſke *Holofernis* hufvud. Commendanten i Ceuta hade ſkickat henne någon proviſion, men otilräckelig för många dagar och många munnar. Trenne dygn hade hon icke annat än litet bröd, lök och vatten at förtära, och fördes därefter til Tetuan igen.

I El-Yazids händer återlämnade Fru Cruz det bref, ſom han befalt henne lämna i Spanſka Konungens; och då hon lika ſå oöfvervinnerlig ſom Ceuta, med alfvar afſlog all ſlags capitulation, ſkickade Kejſaren henne med ſin qvinliga familie til Tangier. Hon inträffade hos oſs den 18 Octob. och inqvarterades i Munkarnes hus, et litet Convent, ſammanbygdt med Spanſka Con-

fulshuset. Det hade på Venetianske Consulns anhållan blifvit undantagit ifrån Judiska profanationen och jämte den däruti befintliga Kyrkan blifvit de Romersk-Catholske förbehållit, sedan Kejsaren likväl med et skarpt löje angående Kyrkan frågat Consuln, om icke Judar och Christne där kunde bedja tilsamman. Tvänne Spanske trägårdsmästare, som afledne Kejsaren nyttjat vid sina lustgårdar, voro Fru CRUZ följaktiga. De kunde icke anses, sade EL-YAZID, såsom fångar utan antagne i hans tjenst, och borde arbeta i en trägård Castellet tilhörig, och til underhåll dageligen ärhålla en piaster hvardera utaf det byre; som Judarne fått i Spanska huset.

Den i förra skrifvelsen omtalte Spanjor, som vid Consulens afresa blifvit arresterad, hade imedlertid, ledsen vid fängelse och utan hopp om bättre tider, gått öfver til Mohammedanska läran. Det gifves ingen annan utväg för en så olycklig, som brottslig i sit eget land söker sin säkerhet i Barbariet, än at svärja Mohammeds fana. Alt hvad Regeringen beftår en Renegad, antingen tvungen eller godvillig, är en Morisk drägt; men däremot lofvar man honom mycket i andra verlden. Klädd som Mor, föres han til häst omkring i staden, med musik och under tillopp af folk, hvarpå han följande dagen undergår omskärelsen. Han väljer då, eller

man

man ger honom et Moriſkt namn, och han blir likaſom adopterad ſon til någon mer eller mindre betydande man, ſom likväl är utan all förbindelſe at hjelpa eller draga förſorg om honom. Renegader och deras barn äro i allmänhet föraktade, och Morer ſöka icke gärna deras ſälſkap; äfven ſom en Renegad måſte gifta ſig med en Negrinna eller en Renegads dotter. Jag känner likväl undantag. En Franſk Renegad här i huſet är gift med en verklig Morinna; men et ſådant gifte är i alla fall en *mesalliance*, och anſes lika ſom då hos våre policerade Nationer et fruntimmer af börd nedlåter ſig uti gifte med en ofrälſeman. Förre Stats-Miniſtern, hvars hufvud och händer blefvo kringſpridde i Riket, var ſon af en Spanſk Renegad; och man har i Turkiet exempel af en verkelig Renegad, neml. den namnkunniga BONNEVAL ſom ſpelade en ganſka ſtor rôle; och det händer i alla Stater, at förtjenſten genomtränger de tjockaſte moln af dumhet och fördomar. Gamle Kejſaren var omgifven af Chriſtne, Judar, Negrer och Renegader, och betjente ſig af ſkicklighet hvar den fanns utan affeende på blodet i ådrorne eller färgen i anſigtet.

Men den Kejſerlige Inqvarterings-Commiſſion, ſom hittils endaſt tranſporterat Judar och Papiſter, ſträckte nu ſin åtgärd til Muſulmän och Proteſtanter. Några dagar före Fru

CRUZES ankomst, hade Holländske Consuln genom Kaid TAHER FENIZ fått oförmodade ordres at flytta ur sit hus, hvilket borde inrymmas Cadi, Öfverste-Prästen och Domaren i Staden. General-Staternes General-Consul husvill, begär at orderne måtte inställas för at få göra en föreställning til Kejsaren, och at tils vidare få behålla tak öfver hufvud, hälst något hvar misstänkte uti denna författning et förhastande. Consuln, i följe däraf, skickade til Kejsaren „dess högsalig Herr fa„ders donations-bref på sit innehafvande hus, „hvilket Holländske Republiken fått til är„sättning och såsom equivalent för Consuls„huset i Larasch, som var upbygdt för Hol„ländsk räkning, och hvilket högstdensamme „tagit i besittning. Han begärde därföre i „General Staternes namn at få behålla et hus, „som så vida med rätta honom tilhörde". Det nu under tvist varande Holländske huset skall flere år tilbaka tilhört en Christen handlande, som då han lämnade landet, lämnade huset åt sit öde, där ingen köpare fanns. Kejsaren, herre öfver allas lif och ägendom i all Maroco, var sjelfskrifven ägare til et hus, som tilhörde ingen, och Gouverneuren i Staden tog det i Kejsarens namn i besittning. En Morisk familie fick därtil nyttjande rätten; men General-Staterne fingo äfven den ägande i utbytet emot det omtalta huset i Larasch; och intet klander, ingen bördsrätt var

var anmäld, då Holländske Consuln på en gång ser sig husvill, på bara gatan. *Cadi* grundade sit påstående på äldre besittning; dess fader, sade han, hade innehaft huset och blifvit utdrifven; och förre Gouverneuren ABDELMALEK, som i alt gynnade de Christne til de Rättrognes förtryck, hade altid undandragit sin åtgärd til husets återvinnande, och hållit gamle Kejsaren bakom ljuset. Nu då Sultan EL-YAZID gjorde alla människor rättvisa, hoppades Cadi at få sit hus tilbaka, utan affende på innehafvaren; och å dessa skäl hade EL-YAZID tildömt Holländska huset åt Cadi. — General-Consuln fick på sin hemställan följande svar: „Fred vare den som „vandrar rätta vägen. — Och vi låte dig „veta, at vi fått dit bref och förstått det. „— Och du skall genast utrymma det hus „du innehar; och jag skänker åt din Nation „det förra Spanska huset, hvilket nu är dit „Consuls-boställe. Fred"! — Kejsaren gjorde därjämte TAHER FENIZ förebråelser at han vågat inställa erhållne ordres, och befalte honom ofördröjeligen sätta Cadi i besittning af Holländska huset och Holländske Consuln af det Spanska. Desse bref ankommo d. 20 October om aftonen, och Judarne i Spanske huset blefvo hals öfver hufvud utkörde; men ingen var, som icke nästan gärna låtit bryta armar och ben af sig för at utbyta dessa vackra rum emot öpna gatan eller sina förre

kojor. Så långt efter Jerusalems förstörelse, och slafvar i landet, hade de aldrig gjort sig räkning på at länge få bebo et *Salomons palats;* och de hade icke blifvit där inkastade utan såsom dräggen af Israels barn at vanhedra Spanska Konungens hus. Judarne hade väl vunnit något på försäljningen af det husgeråd, som den roffande Scherifen dem lämnat; men Gouverneuren efter hand tog alt ifrån dem igen; och om Judarne fordom blefvo skonade för ABDELMALEKS ansigte skull, så tog man nu kläderne af kroppen för ABDELMALEKS hufvud skull. En ännu någorlunda förmögen Jude blef utaf TAHER FENIZ ålagd at betala 1000 Piaster, endast därföre at han varit vän af ABDELMALEK, hvilket han nu icke kunde försona med mindre än all sin ägendom, och gick i arrest för hvad som brast i böterne.

Holländske Consuln flyttade sina saker följande dagen i Spanska huset, och hade varit mindre misnöjd at lämna sit gamla boställe, som näst kommande vår skolat nedrifvas och i Europeisk smak upbyggas, om General-Staterne eller Banquen i Amsterdam kunnat assecurera honom det nya. Imedlertid hade han sammankallat Consulerne för at inhämta sine medbröders mogna råd i den granlaga frågan: „Om det vore honom såsom „en Europeisk Nations Representant anständigt

„digt at inflytta och upfätta Holländſk flagg „på et hus, där förrädares hufvud hängde öf„ver porten och gjorde en allmän ſmälek“?

Sammankomſten ſkedde i Kongl. Svenſka huſet: och de fleſte Conſulerne voro af den tanka, at den Holländſke borde utan betänkande upfylla Deſpotens vilja, hälſt de icke kunde tviſla at ju Kejſaren ärindrat ſig de på huſet uphängde hufvuden, och de fruktade at El-Yazid ärſt ſin faders ovilja emot denne Kunglöſa Nation, och at deſs föreſats vore at chicanera Herrar Högmögende. De togo ſaken på det alſvarſammaſte, och några af Herrar Conſulerne önſkade at icke blifva kände ſåſom rådfrågade i et mål, där Kejſaren förklarat ſin vilja. De ärbödo ſig likväl at underſkrifva et Memorial til Herrar General-Staterne, at de, General-Conſuler, på ſtället tilſtyrkt deras Holländſke medbroder, för at undvika ſvårare följder, at inflytta uti det nya med hufvud påhängda huſet. I öfrigt trodde Conſulerne, at en annan ingång å annan ſida på huſet borde öpnas, och i öfrigt, at bäſt vore finna ſig i omſtändigheterne i et land, där man altid mår ſom efter omſtändigheterne. — Men Holländſke General-Conſuln var föga nöjd med alla deſſe raiſonementer. Jag, extra ledamot och utan ſäte och ſtämma i detta barbariſke Collegium, yttrade ſluteligen mit *videtur*. Jag föreſlog, at Holländſke Conſuln oförtöfvadt ſkul-

le ſkrifva til Kejſaren, nämligen at Conſuln fått och förſtått Kejſarens bref, at han verkſtält den befalte utflyttningen, at han igenkände Kejſarens ädelmod uti uplåtandet af förra Spanſka huſet til Holländſke Nationen, och därjämte underſtälla, om icke, ſedan huſet nu mera icke vore Spanſka Konungen tilhörigt, Kejſaren täcktes låta nedtaga det ſom ännu därſtädes vittnade om miſshälligheterne imellan Maroco och Spanien. Min tanka i öfrigt vore: at han perſonligen icke borde inflytta i nya huſet, til deſs Kejſaren förklarat ſin ovilkorliga vilja; Conſuln borde icke blindt underkaſta ſig med en Judiſk eftergifvenhet; men taga ſådane ſteg til Nationens heder och til de Chriſtnas aktning, ſom, ehuru miſslyckade, kunde förſvaras och vitnade om et Republicanſkt mod. — Åtſkillige ſvårigheter invändes däremot: Ingen Mor åtoge ſig at ſkrifva et ſådant bref, och knappt ville någon af Conſulerne äfventyra ſin Nations angelägenheter, för at hyſa en af barbariſke Kejſaren excommunicerad Proteſtant. Under denna Miniſterielle debat tilkom Stor-Britanniens General-Conſul, och hans betänkande, ſom gaf ſtyrka åt min motion, deciderade Holländaren. — En fattig Talb åtog ſig at ſkrifva brefvet, och Svenſke Conſuln inſåg ingen fara at på några dagar hyſa den Holländſke. — Cadi hade imedlertid tagit det förra Holländſka huſet i beſitning, priſade rätt-

rättvisan och välsignade Öfverheten. Taher Feniz gaf Holländska Consuln nycklarne til Spanska huset, där ingen Jude mera bodde, och ansåg sig utan vidare ansvar, hälst soldater vakade öfver de döde hufvuden vid stora porten.

Med otålighet väntade man Kejsarens svar. Det kom efter et par dagar, och innehöll: at Kejsaren fått och förstått brefvet, at hufvuden skulle nedtagas och begrafvas. Befallningen verkställdes til hela stadens nöje. Hufvuden, nu til slut omgifne med nät, buros i händerne, vänner och fränder följde med, hvarvid man söng den vanlige liksången eller Moriske Trosbekännelsen: *Det är icke mer än en Gud, Mohammed är Guds man.* Men jag har observerat, och det är besynnerligt, at Morerne vid dylike tilfällen aldrig igenom staden sjunga mer än förra hälften, som sjunges skiftesvis af dem som gå för och efter liket, men så snart de komma utom stadsporten, uptages den senare hälften af de eftergående, hvarmed under hela likfärden fortfares. Jag har frågat efter orsaken därtil; men hvarken Morer eller Judar ha kunnat uplysa mig. Någon har sagt mig, at man i andra städer så väl igenom som utom staden sjunger hela liksången, och at man endast senare åren förehåller sig annorlunda i Tangier. Jag kan icke dömma om det ena eller andra, och finner ingen orsak til dessa olikheter.

ter. Det kan icke vara af någon ſlags granlagenhet för de Chriſtne, ſom här finnas flere än annorſtädes; ty Morer och Mohammedaner göra ſig altid en ära utaf at inför alla otrogna bekänna Mohammed, och han nämnes vid alla utrop til bön, ifrån tornen flere gånger om dagen. Men vare därmed huru ſom hälſt.

Holländſke Conſuln inflyttade genaſt i nya huſet, hiſſade Holländſk flagg och emottog lyckönſkningar af hela barbariſke Chriſtenheten. Morer och Judar ſtodo när och fjärran, uplyfte ſin ögon och med tyſt vördnad betraktade et hus, ſom nyſs förut varit Morer en förargelſe och Judomen en galenſkap.

Då nu hvar och en var efter omſtändigheterna förnöjd i ſit hus, fruktade man allmänt at blifva husvill. En Spanſk Eſcadre hade fått befallning at låta Morerne känna tyngden af hans Catholſke Maj:ts vrede, at hämnas våld och oförrätt, och ſtälla de kommande tider et talande efterdöme. Tangier väntade ſit öde, Det förkunnades oſs ifrån ſjelfva Spanien, öfver Gibraltar. Man beklagade oſs och vår belägenhet imellan de Chriſtne ſåſom fiender och barbarerne ſåſom vänner. Vår Taher Feniz var likväl icke förſagd. Han tog alla anſtalter til et kraftigt motſtånd. Eſcadern, hörande til Tangier-Departement, ämnade väl icke at möta ſin fien-

fiende i öpna ſjön eller at förſvara Bayen. Den hade funnit för godt at näſtan campera til lands i en flod, ſom äfven vid högt vatten kan vadas öfver. På ſtränderne å Bayens ömſe ſidor gjordes deſs flere batterier; men med flere ſkjutgluggar än ſkjut-machiner. Jag påminner mig en på Arſenalen i London förvarad ſtor läder-canon, i affeende på hvilken det berättades, at i de fordom mägtige Baronernes tid en belägrad Commendant låtit förfärdiga en myckenhet ſådane canoner, ſom han en natt upfört på Caſtellets murar, hvaröfver de belägrande om morgonen blifvit ſå förvånade, at belägringen uphäfdes och de ſjelfve flyktade, utan at en gång känna krutröken af Commendantens läder-canon. Vår öfver-Commendant har varit Ambaſſadeur til London; men upvaktade förmodeligen flitigare på *St. James* än på *Towern*, och är okunnig om et ſå verkande krigspuſs. Han arbetade likväl flitigt, folk inkallades ifrån landet, och väl 100:de perſoner voro ſtundom ſyſſelſatta at tranſportera en enda lavett. *Mohammed Raſolla* (Guds man) anropades vid alla tilfällen, i ſynnerhet vid arbeten, ſom fordrade ſtörre ſtyrka eller då et bemödande borde vara mera gemenſamt; men föga uträttades med Prophetens namn, ehuru mägtig perſonen varit. Morernes allmänna förakt för Judar kommer deſſe ſå vida til godo, at de därmedelſt äro befriade ifrån alt ſå kal-

ladt

ladt hederligt arbete. I detta förnedrings tilſtånd befinna de ſig således lyckligare, än om de anſågos värdige dela arbetet med ſina Herrar, då helt ſäkert hela tyngden kaſtades på Judarnes ſkuldror.

Men om Judarne under deſſe beſvärlige krigsruſtningar njöto en liten tilfredsſtällelſe uti en ſtörre maklighet, ſå hvilade icke Satanas at upväcka emot deſſe öfverlefvor af Guds folk andra förföljelſer, nog kraftige at förödmjuka dem, om förre tiders underverk och deras torrſkodde tåg öfver Egyptens och Jordans Belter lämnade någon ſtolthet i deras ſjäl. El-Yazid under et brinnande krig med Spanien, glömde icke deſſe ſine gamle och ūnderkufvade fiender, Judarne. De blefvo förbudne at bruka ſkor, och den däremot brottſlige ſkulle uphängas i benen. Denne befallning har förleden ſommar utgått i Rikets ſödra orter, och kungjordes i deſſe nordlige i ſlutet af ſiſtl. October, då vinterns annalkande gjorde ſkor meſt oumbärlige. Knapt kunde något mer förödmjukande åläggas dem, än et förbud, ſom ſätter dem under viſſa oſkäliga djur, för hvilka både naturen och konſten äro ſkomakare. Någre Gibraltar-Judar voro vid detta tilfälle i Tangier, och ehuru klädde i Europeiſk drägt och främmande i landet, blefvo de dock ſåſom Judar ſkymfade och nödſakades at hålla ſig inne, til deſs föreſtällningar därom blifvit

vit hos Taher Feniz gjorde, och på gatorne utskrikit, at lagen gjorde skillnad imellan Christne Judar och Marocanske Judar. Knapt var denne förföljelse i full gång och alla Skomakare-bodar kastade öfver ända, än en annan Kejserlig förordning gjorde intrång i Judarnes Färgare- och Skräddare-verkstäder. En förföljelse så mycket mera obarmhertig, som den egenteligen öfvergick det vackra könet. Det förböds alla Judinnor, yngre och äldre, at bruka gröna kjortlar. Denna Mohammeds färg anses ibland Musulmän för helig, och då Judinnor här i landet icke hysa någon helgedom, hvilket Kejsaren utaf ärfarenhet vet, så blef dem betagit at bruka gröna kjortlar. Detta förbud hade varit mindre känbart, om Judarne icke förut mistat kläder och all deras ägendom. Mången Judinna ägde nu icke annat än en grön kjortel at därmed skyla - - - och sjelfva fikonbladet var grönt, således förbudet. Det berättas at man ännu i Spanien bibehåller den ordning, at låta alla grofva misgerningsmän och arrestanter klädas i grönt, för at uttrycka förakt för Morernes mest vördade färg. Men förföljelsen ibland Judarne sträcker sig icke endast til deras ägendom, deras kropp, deras ära, deras lif — de förföljas icke blott i lifstiden, de förföljas i grafven; förföljelsen sträcker sig til deras multnade ben. I dessa tider, då man talte nästan mer om Judarne

än

än om Spanjorerne; då de förre tycktes icke kunna gnagas närmare än til benen, och man misströstade at kunna åtkomma de senare, i så fatta omständigheter föll ämnet en dag hos Kaid TAHER FENIZ på Judarnes begrafningsplats. Gammalt folk ärindrade sig, at Morer fordom blifvit nedmyllade där Judarne nu hade grafställe; och man fann icke värdigt at deras ben skulle hvila tilsamman, då man snarare bordt frukta at Moriske ben ej fingo njuta hvila för hämndsökande Judiske välnader. — Befallning utgafs til Judarne at upgräfva sina lik och dödas ben, för at å annat ställe nedmyllas; och desse Israels barn, som fordom hade jorden til ägendom, som trampade Konungar under sina fötter, och för hvilkas skull Naturen ändrade sina lagar, de vandrade nu barfotade och utsvultne, och deras multnade ben njuta icke hvila i grafven. Til Judarnes vanliga och dagliga förnedrings tilstånd kan vidare slutas af följande: Näst intil Svenska huset är en öpen plats, et stort gårdsrum af et tilämnadt hus, där Morer från landet afyttra spanmål. Alla oskäliga djur hafva där fri ingång, och äfven Morerne göra där sina naturlige behof, såsom vore detta rum ämnadt til et allmänt afträde för djuren på marken; men en Jude fick aldrig gå därin utan barfotad. Toflor i ena handen och penningar i den andre, om han ville köpa säd. Då en

en Jude går förbi en Moſké eller paſſerar en Moriſk helgedom eller et begrafnings-ſtälle, måſte han altid afdraga ſkorna, ty jorden är helig. Om en Jude blott lyfter ſin hand emot en Mor; ſå är det döden värdt. Hans enda frälsning beſtår i flykten, at ſpringa undan; ockſå ſer man dagligen Judar äldre och yngre jagas eller få ſtryk af ſmå Mor-pojkar, ſom ropa åt dem *Jebudi*, och förfölja dem med ſten och ſmuts. Deras drägt beſtående i ſvart möſſa, ſvart kolt eller caftan och för detta ſvarta toflor, utmärkte dem i öfrigt ifrån alla andra. Om de finge kläda ſig i Europeiſk drägt vore de mindre blottſtälde; men då ſkedde miſstag och Chriſtne handterades ſåſom Judar. Det är intet exempel, at en Jude haft en trägård eller minſta åkerbruk, ehuru landet ligger öde; han är icke en gång god nog at för Moriſk räkning få gräfva eller arbeta i jorden. Dem är icke tillåtit at bära vapen, icke en gång en knif. — Deſſe anſe ſig vara i fångenſkap i Maroco ſåſom deras mägtige förfäder voro i Perſien, Babylonien, Egypten &c. och vänta en förloſſare; men deras hopp är vacklande, ty de tro verldenes ända vara förhanden. Jag raiſonerar ofta i den vägen med en Rabbin, ſom är min ſpråkmäſtare i Arabiſkan, och han kan hvarken reda ſig i anſeende til det framfarne eller tilkommande; men i den vägen äro vi alla lika kloke. Han törs icke omta-

tala at han underviſar i läſa och ſkrifva, och jag har lofvat honom tyſtnad. Gouverneuren ſkulle icke gerna ſe, at en Chriſten kunde ſjelf ſkrifva Arabiſka bref til Sultan, hvilke nu expedieras genom Moriſke Skrifvare, Gouverneurens underhafvande; och det är i öfrigt Judarne förbudit at förſtå och ſkrifva Arabiſke bokſtäfver, emedan de anſes ovärdige at läſa Elkoran. Men mycken tid och öfning ſkulle fordras för at hinna någon fullkomlighet i Arabiſke ſpråket, hvilket jag icke ambitionerar. Det är likväl roligt at någorlunda känna ſpråket i det land man viſtas, och jag börjar redan något förſtå, tala och ſkrifva. Men ſjelfva Lärmäſtaren är föga kunnig, och ſtörſta handräckningen har jag af Richardsons Grammatica och Lexicon, ſom jag fått låna utaf Ängelſke Conſuln. Jag betalar Juden 4 Piaſter i månaden emot en timma om dagen, äfven vår Söndag, men icke Lördagen. Han har en vacker huſtru, ſom jag defs imellan öfvar mig med i Arabiſka och Spanſka ſpråken.

Belägenheten i Tangier, då jag nu kommer tilbaka til förföljelſerne, var i allmänhet bekymmerſam. En Spanſk Eſcadre väntades med förſta tjenliga vind, ſom ſkulle förſtöra ſtaden. I denna vår fruktan anlände i början af November månad en neutral båt ifrån Cadiz med bref til Kejſaren, ſom man förſäkrade innehöll goda tidningar. Det afſän-

sändes genast, och El-Yazid var då i allfvarlig utrustning emot Ceuta. Han nalkades slutet af nyårets andra månad, och en general-storm skulle göra et lyckligt slut på kriget, straffa Spanjorerne. Helige män försäkrade honom om den bästa framgång, hvarom han sjelf försäkrat dem några månader tilförene, straxt efter sit upstigande på thronen, ännu intagen af underverk. Men en korrt ärfarenhet hade öfvertygat honom om omöjligheten at med samma vapen intaga en liten fästning, hvarmed han inkräktat et helt Kejsaredöme. Moriske Helgon hade förvandlat El-Yazids fristad til en Despotisk thron, och ifrån et föremål för allmänt medlidande gjort honom til Herre öfver allas lif; men emot Ceuta och Romersk-Catholske Helgon kunde sjelfva Mohammed ingen ting uträtta. Sjelf tviflade han på en lycklig utgång; men försök skulle göras. I denna mera critiske än krigiske belägenhet emottog han ifrån Spanska Konungen et bref af följande innehåll: „Konungen hade icke utan missnöje förnummit sämja och vänskap imellan Spanien „och Maroco hafva uphört, och önskade således at fred och rolighet åter förenade de „krigande magter, at handel och rörelse uplifvades imellan deras respective undersåtare; och som Spanska Beskickningen icke varit nog lycklig uti upfyllandet af Kongl. „Maj:ts åstundan och Beskickningens ändamål,

„mål, föreslog Kongl. Maj:t at en Morisk Am„bassadeur til de upkomne tvistigheters bi„läggande oförtöfvadt til Madrid måtte öfver„sändas, och önskade at BEN OTTOMAN där„vid kunde komma i Sultans åtanka, hvil„ken förr en gång til bägge Hofvens nöje et sådant värf utfört". EL-YAZID vardt högeligen tilfredsstäld öfver detta bref, som han genast meddelte Commendanten i Ceuta. Krigs-operationerne inställdes, skjutning uphörde å båda sidor, Kejsarens troppar hemförlofvades; Spanjorer i allmänhet fredlystes med et *Spanjol bono*; alla fångarne sattes på fri fot och fingo tilstånd at resa til sina vänner och Christendoms-bröder i Tangier. Kejsaren slutade sin campagne, och ansåg den månaden lycklig, som gjorde slut på et i de olycklige månaderne påbegynt Krig. Spanske vice Consulerne och Munkarne begärde såsom et ytterligare vedermäle af Kejsarens nåd och såsom en följd af den med Spanien började underhandling, at det förra Spanska Consuls-huset i Tangier måtte sin förra respective ägare tilärkännas, och dem tillåtas at där inflytta. Deras begäran blef straxt bifallen, och ordres ankom d. 6 November til TAHER FENIZ at inrymma Holländska Consuln sit förra hus, och lämna Spanska huset åt Spanjorerne. Cadi blef samma afton utflyttad, sjelfva nattens annalkande kunde icke verka et upskof til morgondagen. Con-

sulerne

ſulerne och Munkarne anlände: och då Holländſke Conſuln ännu d. 8 om morgonen icke med alfvar företagit ſin flyttning, fick han utaf Gouverneuren en alfvarlig tilſäjelſe at genaſt inflytta i ſit längeſedan lediga hus. Utom Abdelmalek var Tangier i ſit gamla ſkick igen.

Ibland deſſe lyckans omväxlingar, torde jag få anföra en omſtändighet, ſom med det föregående har gemenſkap. Jag har berättat, at den *Sherifen*, ſom Kejſaren updragit at gifva Spanſka huſet och meublerne Judarne til ſpillo, tog alt utaf värde för ſig ſjelf, at meublera ſit hus en Prins värdigt. Detta upförande väckte andra Prinſars afund, och Kejſaren blef underättad, at de ſaker, ſom Kejſaren anſedt ovärdige andra ägare än utſkummet af Judar, likväl nu ägdes af en Sherif, en Prins af det heliga blodet. Sherifen hade äfven tilärkänt ſig någon del af Abdelmaleks qvarlåtenſkap, och Kejſaren, eljeſt oegennyttig, miſstyckte det ſenare ändå mera än det förra, Sherifen blef kaſtad i järn och bojor, och alla hans prägtige meubler, hvilke dels voro inſatte i Tangier, dels afhämtade til Salé, blefvo tranſporterade til Tetuan och ibland Kejſarens vänner utdeltes. Sjelf blef han efter en månads fängelſe, med förluſt af all ſin förra ägendom, förbuden Hofvet och at någonſin låta veta at han lefver. Det enda ſom frälſte honom ifrån döden, en

neſlig död, var det ädla blodet, ſom rann i hans förnäma ådror. Jag ſåg aldrig en mera odrägelig perſon, fattig och högfärdig, och han förekom oſs högſt löjlig. Han hade til exempel ſträckt ſig och ſina långa, ſvarta, magra ben uti en länſtol, ſom han låtit nedbära uti et ganſka litet och trångt gårdsrum vid Spanſka huſet, där icke et duſſin ſtolar kunde få rum, ovan vid annat ſäte än gålfvet, vid flere meubler än en matta, med en lång tobakspipa i munnen, ſom ſtändigt ſtoppades och aldrig rökte, och med alla miner af en högſt mägtig perſon befalte han at *alla ſaker i huſet* ſkulle bringas fram för honom.

Kejſaren hvilade imedlertid icke i Tetuan på ſina lagrar. Så ſnart kriget uphört, flyttade han ſit hufvudqvarter til Lägret, och med en lifvakt af 1000:de man begaf ſig til Ceuta, camperade under Fäſtningens canoner, hvilke gåfvo honom en ſtor ſalut, och fortſattes af alla i hamnen varande Canonſlupar och Krigsſkepp. Kejſaren inom ſkotthåll på alla ſidor utan fara eller äfventyr, priſade freden, och ſkördade deſs frukter, då ſtrax därefter en Beſkickning ifrån Commendanten och Garnizonen complimenterade honom och medförde en värdig preſent. Kejſaren emottog Deputationen med vänſkap och aktning, och lät utdela ibland medföljande betjening en ſumma af 1000 Piaſter, ſvarande

rande emot presentens värde. Han skickade dessutom oxar, grönsaker och allehanda förfriskning til Garnizonen, och hade flere samtal med Commendanten under Stadens murar. Han såg Ceuta framför sig liggande på udden af et näs: omgifven af tredubla murar och medelst en bred graf skiljd ifrån fasta landet, tycktes hon formera en liten Ö i stora hafvet. Vid sidan låg et Castell, som commenderade landet däromkring, Staden och hamnen, där, under det utgående näset, större och mindre krigsskepp lågo i den ordning, at med en croiserad eld beskjuta et jämnt fält framför Staden, där dolda eldar kunde öpna förfärliga grafvar och upsluka 1000:tals människor. Kejsaren och Gouverneuren kommo öfverens at Moriske Chebekerne och fångarne skulle ju förr dess hällre utbytas emot Spanske fångarne. BEN OTTOMAN skulle såsom Ambassadeur öfverföras på en Spansk Fregatt, då gamla räkningar bägge Hofven imellan borde upgöras, och Sultan EL-YAZID i anseende til sine penninge-fordringar tilfredsställas; men frågan om Ceuta ingick icke i desse Preliminairer. Om EL-YAZID känt och vetat draga fördel af conjuncturerne i Europa, så torde han genast fått alla sina krigsomkostnader betalde. Spanien ansåg nu et krig med Ängland oundvikeligt, och i den ställning var fred med Maroco mera angelägen. Tangier-bay blef-

ve då en fäker tilflykt i nödenes tid, men mera oumbärlig jämte andra Moriſka hamnar i anſeende til alla ſlags proviant-perſedlar, hvaraf Cadiz och Flottan kunde komma i behof. Och ehuru det tyckes icke vara Änglands intreſſe, at en ſjöröfvande magt äger hamn midt emot Gibraltar, kunde man icke veta, huru långt hämnden och krigsandan kunde gå; men Ceuta inſpärrad på ſjöſidan ſkulle inom en liten tid nödſakas dagtinga, där friſkt vatten är dagelig handelsvara.

På El-Yazids ſida var denna fred ganſka fördelaktig, då han ingen ting kunde vinna genom en blott campering vid Ceuta. Folket hade ifrån början af fälttåget lidit briſt på lifsmedel, då ingen tilförſel, inga anſtalter blifvit å denna magra ort gjorde för en krigshär; och briſt på ammunition var därſtädes lika om icke mera kännbar än briſt på proviant. Hela belägrings-artilleriet beſtod, efter den berättelſe jag fått, utaf 7 canoner och 2 mörſare, och krigshären utaf 30,000 man. Förluſten af ſlagne Morer ſkall icke öfverſtiga 20 perſoner, men detta lilla krig har koſtat Kejſaren mycket penningar och mycket bekymmer, oberäknadt at handeln kommit i vanmagt och tullinkomſterne afſtadnat. — För at tilfredsſtälla alla lefvande Helgon och dem, ſom, utan at deltaga i kriget, trodde deſs fort-

fättande blifva lyckligt, har Kejsaren allmänt berättat, at Spanien förbundit sig betala alla krigsomkostnader och utrymma Ceuta. „Han hade därföre“, sade han, „den angenämaste orsak at inställa och sluta kriget, „och kunde därmedelst upfylla sine aflägsnare trogne undersåtares åstundan at med sin „närvaro i Maroco Stad återställa lugn och „stadga allmän säkerhet“. En Deputation af 200 Marocaner hade i detta ärende upvaktat honom, och de återvände til sine stallbröder med et så hugnande löfte.

Kejsaren var sjelf färdig at bryta up ifrån Tetuan, då en Deputation från Salé-trakten begärde underdånigt företräde. At räkna *per capita*, så var denna talrikare än den förra; men de talade mindre til Kejsaren, än de voro talande i alla Marocos landsändar. Det var et parti hufvud, 300 til antalet, hvilke nedlades för Kejsarens fötter. Jag har i en äldre flock af Barbariske anecdoter berättat, at folket omkring Salé strax efter Sultan MOHAMMEDS död idkade samma näring til lands, som ifrån äldre tider gjort Salé Stads invånare fruktansvärde til sjöss. Et litet interregnum hade gifvit frisk luft åt alla i allmänhet, hvilke en långvarig oafbruten despotism hållit likasom inneslutne; och sjelfväldet vaknade först, där Despoten affomnade. Någre 100:de man, som varit salig gubben ifrån Maroco följagtige, blefvo

ſtrax efter hans död kringrände och plundrade. Flere ehuru fruktlöſe förſök gjordes emot Salé, och alla vägfarande blefvo plundrade eller mördade. El-Yazid hade efter förſta ankomſten til *Meknes* låtit ſtraffa de betydligaſte ibland deſſe landtröfvare, och en ſträng räfſt öfvergick hela Provincen, hvarvid de uti rättegångs-koſtnader måſte betala mera än de ſjelfve förtjent. Men ſedan klagomål om föröfvade våldſamheter icke deſsmindre inkommit, och folket nekade at betala ålagde ſkatter, gaf Kejſaren, korrt före expeditionen mot Ceuta, befallning til en Kaid öfver Negrerne at med några 1000:de man inrycka i det landſkapet och ſtraffa de uproriſke. Såſom en upmuntran lofvade Kejſaren at betala 10 Piaſter för hvarje hufvud ſom bragtes honom. — Förmodeligen har den ſvarte Generalen haft föga förtroende til Kejſerliga Skattkammaren, då han tog endaſt 300 hufvud. Väl inlagde i ſalt och aſka, voro de ännu liſlige efter omſtäddigheterne vid framkomſten til Tetuan, dit de med en Caravan af 16 Cameler tranſporterades. Kejſaren ſäges ämnat kringſända dem i alla orter at upſpikas i Städerne androm til ſkräck och varnagel; men hufvuden blefvo oräknade emottagne, betalte och begrafne. Siſta dagarne af El-Yazids viſtande i Tetuan, hade han den ſorgen at där miſta en af ſina Gemåler, en Dame, ſom älſkat honom

mera

mera i nöd än i luft. Hon hade uti *Muley Abdfalems* helgedom deltagit uti alla där förefallne befvärligheter, och federmera refiderat i Tetuan. Några påftå, at han fjelf afhändt henne lifvet, då hon en afton med löje och förakt anfett hans *Bacchanalia* och vägrat hans öma men raglande famntag. Andra åter förfäkra, at hon dödt uti eller efter en barnfäng, hvilket jag anfer med fanningen öfverensftämmande. Förre berättelfen torde vara en tradition af Judinnor, hvilka, onda på Kejfaren, föka brott i alt, äfven uti naturliga och vanliga händelfer.

Vi hade den fägnaden at fe Sultan El-Yazid här i Tangier inträffa d. 12 fiftl. December, då han emottogs på vanligt fätt. Kejfaren betygade nådigt välbehag öfver de förfvarsanftalter, fom Taher Feniz vidtagit, och deltog fjelf uti en krutridning på ftranden, hvarvid han vifade mycken fkicklighet. Vid faluteringen räknade jag ftadfens brukbara canoner vara 56 ftycken och 12 på de nya batterierna; men få illa monterade, at de fnart varit ur brukbart ftånd. Confulerne begärde och fingo företräde d. 14 uti den vanliga baftionen på Caftellet, där Kejfaren fatt på et uphöjdt ftälle under et brädfkjul, fom där af en händelfe fanns och nu tjente fåfom Thron. Audiencen var trögare än vanligt. Han var ännu icke mornad kl. 10 förmiddagen. — Sedan vi blifvit prefente-

rade, och Sultan et par gångor ſagt *Bono*, blefvo vi hemförlofvade, då Svenſka Conſuln öfverlämnade et bref ifrån Konung GUSTAF III, hvilket Taher Feniz ſteg up at lämna Kejſaren; men ſom ingen öfverſättning var följaktig, befalte Kejſaren det til öfverſättande återlämnas. Svenſka Originalet var väl ſkrifvit med förgylda och mycket finurliga bokſtäfver. Det innehöll beklagelſe öfver afledne Kejſarens död, lyckönſkningar til den regerande, med förſäkran om vänſkap och preſenter efter väl ſlutadt krig mot Ryſſen, Muſſulmans fiende. Kejſaren var därmed ganſka förnöjd, och på en *Muchoar* eller allmän Audience ſamma afton har han mycket fägnat ſig öfver Kungen af Sverige, ſin vän GUSTAF och berömt hans tapperhet. „Sådan „Krigsman tycker jag om", har han ſagt, „ſom „varit in på Muſkows murar, likaſom om Kun-„gen af Spanien kunde gå til Meknes". El-Yazid förſäkrade därjämte, at med näſta Fregatt til Sverige, ſkicka ſin vän GUSTAF ſtörre preſenter än någon Moriſk Sultan hittils gifvit. Han befalte imedlertid Gouverneuren at ſkicka Svenſka Conſuln en god häſt til ſkänks . . . . Men man ſkall icke ſkåda en gifven häſt i munnen. Denne var blind på ena ögat. Det är likväl icke Kejſarens fel, at deſs preſenter äro ſtundom halta, ſtundom blinda.

Med

Med Kejſerliga Secreteraren CHIAPPE gick jag utom ſtaden at beſe Kejſarens läger af 3000 man, ſom utan ordning var upſlagit och utan tilräckelige tält. Kejſarens var ſtort ſom et vanligt Officerstält, jämte några ſmärre, tilſammans omgifne af en hög linnenvägg. Sultan ſofver därinne med ſina Damer, och vakten utanföre. — Ibland dem, ſom efter Audiencen infunno ſig hos Conſulerne til preſenters undfäende, voro 3:ne den förre Efendis ſöner, vackra ynglingar, omkring 20 år och därunder, hvilke ſom gemene Ryttare voro med Kejſarens troppar följaktige. Det var ömt at ſe dem behöfva några Piaſter, och fälla tårar vid efterfrågan om deras moder, ſom ännu viſtas i en helgedom vid Maroco. Där infann ſig en annan Hofman, ſtortalig och ſturſk, och ſvår at förnöja. På tilfrågan hvem han vore, ſvarade han ſig vara *Kaid öfver Sultans nattpottor*. En af Conſulerne gjorde honom därvid den ärindran, at han hade munn efter göromålen, hvartil han ſvarade ſå här: „Vi „tjena alle Kejſaren, och den ſom tjenar „troget är icke föraktad af Kejſaren, tål det „mindre af en Chriſten". . . . Och han fick mera.

Nu återſtod endaſt fångarnes utväxling, för at ſätta alt, utom de afſkurne hufvuden, på gamla fötter. Denna ſtunden nalkades, då vi d. 22 December ſågo en Spanſk

Fregatt med 2:ne Morifke Chebeker ankra i Tangier-bay. En Officer kom genaft i land för at verkftälla utväxlingen. Confulerne fammankallades och fammanträdde med Gouverneuren på ftranden. Officeraren föreflog at qvarblifva fåfom gifslan, under det de öfrige Spanjorerne gingo öfver til Fregatten, då Chebekerne genaft fkulle komma at utbyta honom. Men Taher Feniz, rädd om fit hufvud, ville räkna *per capita*, och anfåg föga fäkert at utlämna flere Spanjorer emot en enda och et mångdubbelt antal Morer. Herrar vederbörande kommo då öfverens, at alla Spanfka fångarne fkulle fättas om bord på en Ängelfk, en neutral båt, och få fnart den vore ifrån land med behörig fignal, fkulle Chebekerne med Morifk flagga gå ifrån Fregatten. Venetianfke Confuln gick med i båten, hiffade fin Republiks flagga, och utväxlingen verkftäldes midt i bayen. Våre Spanjorer, fom i fångenfkapen fett bara eld och lågor omkring fig, kände en innerlig förnöjelfe at vara på vattnet. Jag glömmer aldrig med hvad hänryckning Fru Cruz fprang uti båten, och hennes otålighet at lägga ifrån land. Chebekerne kommo til ankars få nära ftranden fom möjeligt var. — Denna lilla transaction var ganfka rolig. Gouverneuren mifstrogen och förfigtig, och Spanjorerne, uti en belägenhet af glädje och fruktan, fkyndade hvar på fin

fida

ſida at ſe ändamålet upfyldt. TAHER FENIZ ſatt på matta, et ſtycke up ifrån hafvet, omgifven af Talber, Kaider och en myckenhet folk, ſom iakttogo ordning och tyſtnad. Stranden framföre Gouverneuren hölls ren, där vi Européer hade et intresſant ögonkaſt. Det förekom mig, ſom hade vi upſtigit på et obekant land och med de äldſte af inbyggarne afhandlade om vänſkap och förfriſkningar. Tankan var ſå mycket lifligare, ſom oxar, får och grönſaker inom vår cirkel inlaſtades i Moriſka båtar, för at öfverſändas til Fregatten, ſom yfvig och ſtålt, prydd med alla ſina flaggor, tycktes dela den upmärkſamhet hvaraf vi voro närmaſte föremålet. En utaf de frigifne *Reiſerne* kom oförtöfvadt i land och med vördnad kyſte fliken af Gouverneurens *Sulam* (kappa). Han gjorde ſin rapport och gick genaſt tilbaka at återtaga commando om bord. Protocoll öfver alt detta hölls på ſtället, ſom därifrån efter ſlutad utväxling expedierades til Kejſaren, dit bägge *Reiſerne* följande dagen begåfvo ſig.

Ibland de förloſſade Spanjorer var en Maltheſiſk Coopvaerdie-Capten, ſom oſkyldigt vis råkat i den almänne fördömmelſen. Mot ſlutet af förre Kejſarens lefnadstid anlände han til Tangier med 28 Muſulmän, upbragte utaf Maltheſer-kapare, men friköpte utaf Sultan MOHAMMED, ſom årligen löſte et

et antal rättrogne ur Chriſtna fångenſkapen. Kejſaren betalte vanligen 500 Piaſter perſonen, dock icke i reda penningar. Entrepreneuren ſkulle nu tullfritt få utföra 500 *Faneger* hvete à 1 Piaſter måttet, af hvilket 3:ne närmaſt utgöra en tunna. MOHAMMED aſſomnade innan fångarne blifvit preſenterade och ordres om betalning til Captenen utfärdade. Men EL-YAZID bekräftade ſin företrädares accord med den ſkilnad, at ſå vida ſpanmåls utförſel för inträffad miſsväxt icke kunde tillåtas; Captenen i ſtället för hvete ſkulle få til Spanien utföra oxar och afräkna den vanlige tullen 3 Piaſter per oxe, tils hela ſumman blifvit godtgjord. Captenen var därmed nöjd och utſkeppningen af oxar fortſattes hela ſommaren, til deſs krigets utbrott afbröt all gemenſkap imellan Spanien och Maroco. Nu inveckladeș Captenen i Spanſke miſshälligheterne, utan annan anledning, än at oxarne blifvit utſkeppade til Spanien och at han haft ſin räkning med den förrymde Conſuln. Captenen kaſtades i järn och fängelſe, och icke utan mycket bemedlande å Venetianſke Conſulns ſida blef han ifrån det förra omſider befriad. Kejſaren började en efterräkning med Captenen angående fångarne, ville nu icke betala mera än 100 Piaſter *per caput*, och återfordrade alt hvad Captenen i oxar utſkeppat utöfver detta nedſatta värde. Captenen

tenen var til hälften godtgjord; men borde återbära en ſtor del deraf och blifva i ſaknad af det återſtående. Detta ſenare blef verkeligen hans lott, lycklig at i ſällſkap med de fångne Spanjorer återfå ſin frihet, och behålla hvad han redan exporterat. — Samma dag ſom Spanjorerne gingo om bord i Tangier-bay, gick Ben Ottoman i Ceuta om bord på en Spanſk Fregatt, at fullborda det granlaga kall, ſom Spanſka Konungens recommendation förſkaffat honom: en bekantſkap, ſom El-Yazid några veckor förut ſtraffat med lifvet; et förtroende, ſom förr eller ſenare torde koſta Ben Ottomans hufvud. Utgången ſkall viſa, huru troget han kan tjena två herrar i olike och ſärſkilde verldsdelar. Ambaſſadeurens inſtruction ſäges innehålla 2:ne punkter, nämligen: at begära 1:o. Satisfaction för den ſkymf och öfvervåld, ſom Spanſka Krigsſkepp under retraiten ifrån Tangier d. 22 ſiſtl. September tilfogade Moriſka flaggan; 2:o. Fäſtningen Ceuta, eller i deſs ſtälle en årlig ſumma penningar ſåſom jordränta til Marocanſke Kejſaren. — Spanſka Fregatten låg en hel dag i Tangier-bay at uptaga ankare, ſom kappades då Spanjorerne flyktade, utan at vara förföljde, utan at någon ting påſkyndade en ſå hufvudſtupa afreſa. Hon ſeglade härifrån med god vind d. 24 December om morgonen, ſå at ſamteliga Spanſkor och Spanjorer

ſjelfva

fjelfva Julafton, i lagom tid kunnat landſtiga på egen botten och med vördnad nedkaſta ſig för Jungfru Maria och barnet.

Den glada Julhelgen inſtundade äfven för oſs barbariſke Chriſtne; men vi hade hvarken Jungfrur eller Fruar, hvarken Jullekar eller Julklappar, ſom kunde göra oſs denna högtiden mera högtidelig. Sällſkapet utaf några reſande Ängelſke Herrar gjorde likväl vår lefnad mera Europeiſk än vanligt, och Jul-veckan hade i detta affeende et artigt och billigt företräde. Det var en *honourable M:r* STUART, yngre ſon af *Lord* BUTE, en bekant Miniſter under Americanſke Kriget, utaf den Skottſka familjen, en artig yngling, ſom hade til ſällſkap en M:r LITLEHUL, ſom är Präſt, men reſte incognito. Han röjde likväl ſit andeliga ſtånd med en myckenhet frågor angående Moriſke Präſterſkapet och Eccleſiaſtiqve-inrättningen här i landet. *De bobus narrat arator.* De hade under 3:ne veckors viſtande i Tetuan flere gånger talat med Kejſaren och varit mycket omtyckte af honom. EL-YAZID hade gifvit M:r STUART en vacker häſt och däremot begärt af honom en ſtor hund, ſom STUART nödigt miſte, och beſtälde 50 par piſtoler, hvilka emot betalning ſkulle aflämnas i Tetuan. Såſom Ängelſk Adelsman var M:r STUART älſkare af jagt, och vi gjorde et litet parti Julafton, ſom jag för contraſten ſkull, i anſe-

ende

ende til årstiden och climatet i Sverige vill korrteligen beſkrifva. — Sedan vi intagit en god frukoſt hos Danſke Conſuln ſom påtagit ſig vara värd och Öfverjägmäſtare, begåfvo vi oſs til häſt, 3:ne timars väg härifrån nära vid *Cap Spartel*, där tält voro upſlagne på en blomſtrande äng vid brädden af en tämligen ſtor inſjö. Vi började genaſt en jagt efter änder, hvarvid våre Morer betjente ſåſom hundar, vadande ända up til halſen. En viſs tima kl. 3 ſkulle vi ifrån ſärſkilde ſtällen och partier råkas at intaga middagen uti et rymligt tält. Vädret var förträffeligt, och midt i vintern voro vi ſommarklädde, gående i vatten högt up på benen. Julafton paſſerades på Chriſteligt vis med rigtig julgröt, men det var förſta gången jag åt den i gröngräſet. En camperande by, beſtående af 8 à 10 tält var icke långt ifrån oſs; där man fick mjölk, ägg och allehanda matvaror. Det roade våre reſande obeſkrifveligen mycket at gå in i deras tält och göra bekantſkap med qvinfolken, hvilka voro obetäckta och oſkyldigt fria. Folket var ganſka höfligt: de gåfvo oſs bröd at äta och mjölk at dricka; och för några unts (et Arabiſkt mynt omkring 4 ſkill. värde) kunde man vara hemma med dem och alla deras ſmå kreatur, hvilka tilſamman lefva under et tak. Tälten äro gjorde af kamelhår, äro täta och ſtarka, och til utſeende ſåſom kölen af en båt eller

et up och nedvändt fartyg; äro om sommaren upspände och öpne rundt ikring, men den kallare årstiden öpne endast mot söder. En matta ligger på jorden, där de sitta om dagen, sofva om nätterna. Stora hjordar af kameler, boskap och får sökte födan utomkring, och hundar vaka öfver denna den förste verldens rikedom. Desse hundar, sig sjelfve lämnade, äro ganska farlige, färdige at sönderrifva hvilken hälst som nalkas hjordarne eller tälten. Ingen koja finnes, som icke är bevarad utaf flere stora hundar, som med et förfärligt skällande besvära ovana öron. De äro så mycket mera glupske, som de förmodeligen altid äro hungrige, då deras husbönder omöjeligen kunna föda dem alla. Flere tält tilsamman utgöra en *Duar* (by) som har sin styresman eller *Scheik*. Med all säkerhet kunde en Christen vistas och hvila ibland dem, såsom man försäkrar, emedan Duaren är ansvarig för alt ofog, som kunde hända en resande. Då mannen til stora högtider köper ifrån staden nya tofflor til hustrun och olja at uplysa tältet, så lefver detta hjonelag lyckligt året igenom. Qvinfolken gå i blotta lintyget eller uti en ylle kolt, som räcker til knäen. Karlarne bruka en dylik kolt, men i allmänhet hvarken lårfoder, mössa eller tofflor. En enka efter vår ABDELMALEKS fader, som var Kaid öfver Tangier, lefde i et af desse tält, andra gången

gift,

gift, tiläfventyrs förfta gången lycklig. En lefvande foldat är för henne bättre än en död General, och et ringa tält trefligare än et palats, *där höga dörrar äro, och oro lätt går in.* — Vi pafferade Julafton med förfta nöje, i muntert och drickande lag. Ingen af ofs var, fom icke lofvade och förefatte fig at alla tilkommande Julaftnar påminna fig både aftonen och fällfkapet. Det beftod, utom de 2:ne nämnde Herrar Ängelsmän, utaf 2:ne ftuderande ifrån Oxford, fom på fina refor ftadde, kommit häröfver ifrån Gibraltar, och ämnade fig alla fyra ifrån Tangier til Cadiz. Lärdomslagarne vid Ängelfke univerfiterne utftaka viffa år för den, fom vill bli mäftare uti någon flags vishet och kunfkap. Den Ängelfka *Minerva* älfkar äfven få litet en öfvermaga, fom i allmänhet *Venus*, och deffe Herrar voro i anfeende til den förra ännu minderårige. Sju Academifka år, om jag mins rätt, fordras til den Philofophifke mäftare - värdigheten. De fyra förfta böra användas vid inländfkt Lärofäte, inom hvilken tid viffa examina medföra den lärda rangen af *Bacchalaureus* (Bachelour of arts) och de 3:ne fenare kunna pafferas vid utländfka Academier. Desfe ynglingar hade genomvandrat Nederländerne, Tyfkland, Preuffen, Ungern, Italien, Sicilien, Sveits, Frankrike, Spanien och ämnade nu öfver Portugall göra fifta fteget för at ingå uti vishetens och ärans Tempel. Sjelf-

ve krönte ämnade de fortsätta sine resor för at se trenne kronor pryda vår Nordiske Konung, som utaf alla Utländningar vördas såsom stor Philosoph, Statsman och Hjelte. Deras namn äro SKINNER och MURRAY, ganska kunnige och artige ynglingar. De berätta, at i Neapel, Rom, Florents &c. råkas så månge Ängelske resande af bägge könen, at de utgöra nationella Sammankomster, Assembléer och Baler så talrike, at med liten Italiensk imagination befinner man sig där i sjelfva Stor-Britannien — men sjelfva Juldagen strök med på et så ochristeligt sätt, at vi hela dagen ridande och gående jagade til sjöss och lands. Tvänne nätter tilbragtes på mattor under tält, där insvepte uti kappor, omgifne af Araber och hundar, vi njöto en rolig hvila. — Annan dag Jul bröto vi up med tält och resenärer, och samlades til middag hos Ängelske General-Consuln, som beramat denna dagen at inviga sit nya boställe, hvilket i Europeisk smak, vackert och beqvämligt nyss blifvit färdigt.

Detta hus är på entreprenade utaf mästare i Gibraltar upbygdt för 4000 Piaster, färdigt til inflyttning, med gipstak, målade väggar, 14 rum på 2:ne bottnar &c. &c. Det är icke så stort och utsiradt som det Spanska, hvilket kostat Regeringen 25000 Piaster, men med bättre smak, en ädel enfald, och gör i Tangier mycket större parade än *St. James* Slott

i *Lon-*

i *London.* Portugisiske vice-Consulns hus är det 3:dje Europeiska, men hans enskilda egendom, upbygdt af dess handlande fader. Portugalls General-Consul bor i Mogador. Afledne Sultan MOHAMMED hade en stor plan at upmuntra handel och rörelse i landet, och insåg at Européers établerande i sjö-städerne voro därtil säkraste medlet. Han ville göra nya Tangier til en Christen Colonie, såsom gamla Tangier eller Tingis var en Romersk. Det kungjordes at hvar och en som byggde hus i Tangier efter en gifven plan skulle erhålla fri grund och tullfri utförsel af Spanmål til 2000 Piasters värde, til byggnings-hjelp. Den omtalte Portugisaren var den första, och en förmögen Jude den andre, hvilken senare innan byggnaden blifvit fullbordad, spelte banqueroute och måste lämna alt. Såsom Jude blef han för mycket prejad, och Kejsaren tog sluteligen et vackert och halffärdigt hus i besittning, hvilket nu mera förfallit, och utgöt en Israelitisk ruin näst in til Svenska huset.

Alla Ängelske Herrarne reste härifrån til Cadiz. The honourable M:r STUART och M:r LITLEHUL ha établerat sig på 2 månaders tid en half dagsresa ifrån Cadiz uti *Sherry*, mera för at vänja tungan vid språket, än strupen vid det goda vinet af samma namn, som växer omkring staden. Jag har gifvit dem mit ord och löfte at där besöka dem,

då jag vid deras bord och i deras hus ſkulle lefva fritt och roligt ſom en *Grand d'Espagne.* Icke långt härifrån, vore denna reſa ſnart gjord, och Gud vet huru gärna! men tilgångarne medgifva knappt at lefva i Barbariet, än mindre at göra reſor til Spanien, hvilket likväl ſkulle förſötma min bittra lefnad och ſätta mig i ſtånd at meddela andra än altid Barbariſke anecdoter. Reſande, ſom äro roade at ſe Barbariet, beklaga vårt öde, och de kunna ändå icke göra ſig begrep om vår *monotone* lefnad, lik dagarne under Eqvatorn. Men ſåſom himlen alleſtädes omger oſs, ſå kan man på alla ſtällen njuta förnöjelſe: och man ſkall . . . med tiden kunna lämpa på mig hvad en Ängelſk Auctor ſå vackert yttrar ſig: *He ſits as Patience on a monument, ſmiling at grief.* Han ſitter ſåſom *Tålamodet* på en grafvård och ler åt *ſorgen.*

Jag har beſkrifvit huru vi Chriſtne firade Juldagen. Den firades äfven af ſtadſens Barbarer. Tjugufyra ſkott ifrån fäſtningens murar och krutridning hela eftermiddagen utmärkte ibland dem en ovanlig högtid. TAHER FENIZ hade i anledning af fångarnes utväxling och ſit under kriget ådagalagde nit ärhållit et nådigt bref ifrån ſin Sultan, hvilket inhändigades d. 24 om aftonen. En Kejſerlig ſkänk var följaktig: en ſkänk, ſom var en verklig Julklapp. Det var et ſkönt fruntimmer, en *Circaſſiſka*, ſom EL-YAZID

utvalt

utvalt ibland ruinerne af förre Kejſarens Jungfrubur. Hvad ſom utgör ſtörſta värdet af denna Kejſerliga nåd, är at flickan haft den lyckan föda et barn med framledne Hans Maj:t: egenteliga orſaken, hvarföre El-Yazid befallt canonad och krutridning til hennes ära anſtällas vid framkomſten. Hvad ſom öfrigt är märkeligt härvid, är at Taher Feniz, för några år ſedan ſåſom Ambaſſadeur til Conſtantinopel, ſjelf förde henne jämte andra ſlafvinnor ſåſom preſent ifrån den ene Storherren til den andra.

Taher Feniz ſåg likväl då ingen af dem, och ſåg denna lefvande preſenten nu icke heller förr, än han med öpna armar emottog henne i brudkammaren, några dagar efter hennes ankomſt, då gubben fått ſina ſaker i ſtånd och ordning. Hon viſtades imedlertid ibland ſina rivaler, hvilka ehuru de til äfventyrs icke mycket förlora, kunna likväl icke vara ſynnerligen nöjda med hennes tilkomſt. Den förut omtalde Ängelſke Renegaden, ſom anförde attaqven emot Ceuta, har i ſamma dagar för ſit välförhållande blifvit på lika ſätt benådad. Kejſaren ſkickade honom en ung vacker flicka, den förres medſyſter, med den ſkilnad, at hon icke vetterligen fått barn. Således ingen canonad, ingen krutridning, inge allmänne ärebetygelſer. Han får enſkildt roa henne bäſt han gitter. Ungt folk bägge, Renegader tilſamman, blir

kärlek deras nöje, kärlek deras trosbekännelse. För krigsbedrifter belönt med hustru, anser jag Renegaden i lika värdighet med en Commendeur af Svärds-Orden med stora Korset, om jämnförelse får göras. Det är eljest sällsamt, huru Gudarne på jorden i olika verldsdelar och climat ha olika fätt at upmuntra och belöna enahanda förtjenster. I Europa, i Norden är ingen ting vanligare än band och titlar; Storherren utdelar häst-svansar och pälsverk åt sina hjeltar; Sultan i Maroco är frikostig med hästar och qvinfolk.

Alla Spanska misshälligheterne voro vid årets slut lyckligen ändade. En Kejserlig kungörelse hade i dessa dagar öpnat communication med Spanien, fri handel och gemenskap; dock at ingen Mor tils vidare finge gå til Spanien. Tull-afgifterne äro de samme som för Ängland, *Gens amicissima.* Gouvernementet i Cadiz fick genast del af desse fredens frukter; och Spanska flaggan är den, som tillkyndar landet största förmånerne. Brist på affättning har gjort tilförseln af lifsmedel ganska ringa och stegrat dyrheten. Man hoppas bättre tider!

Då El-Yazid korrt före fångarnes utväxling befann sig i Larasch, har Gouverneuren därstädes, Bror til Taher Feniz, en dag frågat Kejsaren, om han icke nu, sedan kriget med Spanien uphört, borde väl emottaga Spanska båtar, i händelse sådane sökte

ingå

ingå i hamnen; hvaröfver Kejſaren blifvit ſå förtretad, at han ifrån ämbetet affatt Gouverneuren och låtit gifva honom ordentelige prygel. Tvifla och fråga äro et fritt och uplyſt folks rättigheter; tiga och lida tilhör en ſlaf. Siſta dagen af året börjar et nytt ämne för Barbariſke anecdoter, i ſammanhang med Europa. *Portugall* upträder på Marocanſke horizonten. Det närmaſte Riket til Maroco efter Spanien, är det andra i ordningen at complimentera nya Kejſaren. En Portugiſiſk Fregatt kom d. 28 Decemb. til ankars i Tangier-bay, och en Ambaſſadeur ifrån Hennes trognaſte Maj:t viſade fullkomligt förtroende til Barbariſke ſäkerheten, och uprigtighet i ſit åliggande. Han landſteg d. 31 om morgonen under canonerande ſå väl ifrån Fregatten ſom ifrån Fäſtningen. Gouverneuren och Conſulerne emottogo Ambaſſadeuren på ſtranden, där 24 ſoldater af Drottningens Lif-garde, jämte et antal af Blås-Muſicanter i guld och ſkarlakan förut landſtigit, hvilke hvar på ſit vis gjorde förſta uppträdet anſenligt och lyſande. Gouverneuren ſjelf til häſt lät preſentera en rikt equiperad häſt at föra Ambaſſadeuren til Spanſka huſet; men denne förklarade at han i godt ſällſkap til fot älſkade häldre gå; och omgifven af ſin ſuite gick han up til ſit utſedda Hotel, där Conſulerne ånyo lyckönſkade hans ankomſt. Morerne i allmänhet tyck-

tes mycket beundra ſoldaternes ordning, uniform, tempo m. m. At ſe dem falla af i en trång gata, och vid et teckens gifvande åter ſluta up lederne, var et *non plus ultra* i Portugiſernes ſkicklighet och Morernes förtjuſning. Muſiken, ehuru utaf Drottningens Orcheſter, gjorde på dem föga intryck.

Hela Ambaſſadeurens följe, imellan 60 à 70 perſoner, inqvarterades dels i Spanſka huſet, dels i Conventet och Portugiſiſka vice Conſuls hus, där de på gamla året och på gamla årets Barbariſke anecdoter gjorde et efterlängtadt ſlut. Tangier d. 31 Dec. 1790.

Trettonde Brefvet.

Tangier d. 11 Mars 1791.

Vi äro nu ſå långt inne på året 1791, at jag icke ſkulle gå tilbaka och nämna Nyårsdagen, fordrade icke Journalen och ordningen af mine Barbariſke Anecdoter däraf et löſt vidrörande. Conſulerne i värja och uniform ſprungo omkring at önſka hvarandra et godt nytt år; och ſom en icke ville vara ſämre än en annan, voro de alle ute vid en tid; complimenterade hvarandra på gatorne och gjorde beſök uti toma hus. Jag tog icke del i deſſa dagens Europeiſka dårſkaper, utan hvad angick Portugiſiſka Ambaſſadeuren,

där

där nyfikenheten at lära känna honom, hade lika så mycken del som en skyldig höflighet emot en främmande, och jag har vid alla tilfällen funnit hans umgänge lätt och artigt. Ambassadeurens namn är LANDERSET. Han är född i Canton *Fribourg*, som är Romersk-Catholsk, och naturaliserad Portugisare, Brigadier och Gouverneur i *Faros* samt Riddare af Christi Orden. Innan afresan til Marocanske Hofvet, var han hos de flesta Consulerne buden til middagsmåltid, och jag hade altid utaf BJÖRNSTÅLS bref provianterat mit minne med alt hvad denna forskande man berättat om de respective Cantonerne. LANDERSET, utan at känna mina tilgångar, var förundrad öfver min kännedom af främmande land, som han sade jag vore mera hemma uti än han sjelf. Kär i sit Fädernesland, gjorde mit sällskap honom i den delen et verkeligt nöje, och han bad mig vara beredd at vid återresan til Portugall vara honom följaktig. *Je suis, vous le savez*, sade han, *Gouverneur à Faros, mais vous y serez sous les ordres de mon epouse.* Han lofvade mig recommendations-bref öfver hela Portugall, om jag ville göra den touren. Om jag ville! — LANDERSET var icke prevenerad för Portugisare, och talte så fritt och uprigtigt om dem, som ämbete och tjenst kunde medgifva. Han hade ärfarit mycken nåd af Drottningen, mycken afund af de store

och förnäme. Med ſin Fru, ſom var en Europeiſk Indianſka, hade han jämte betydlig förmögenhet en enda ſon, den han låtit naturaliſera i Fribourg, på det at ſonen, ſade han, framdeles måtte kunna välja et lyckligare land än Portugall, och njuta ſina förfäders rättigheter til godo. Gubben (60 år gammal) var altid glad, och då man *inter pocula* frågade honom något om Portugall, ſvarade han: *Buvons un coup & parlons ſ'il vous plait de votre patrie ou de la mienne.*

Portugiſiſke General-Conſuln i Maroco, ſom gamle Kejſaren altid kallade *Pontus* och nu hitkom med Ambaſſadeuren ifrån Liſabon, förtjenar äfven at något omröras. Han har i mera än 30 år varit ſlaf i landet; ſedan han i Sidi MOHAMMEDS företrädares tid blifvit ſom Trumſlagare-pojke til fånga tagen vid *Mazagan* på Atlantiſka kuſten, ſom Portugall då var herre öfver. Sultan MOHAMMED hade fattat tycke och förtroende til denne ſin fånge, och nyttjade honom vid tiltagande år ſåſom Commiſſionair til Portugall och Spanien, då denne ſluteligen på Kejſarens uttryckeliga begäran blef General-Conſul i Maroco och fick ſit hemviſt i Mogador. Han talar Arabiſka ſåſom infödd Arab, är nära 70 år gammal, men raſk och munter, en ärlig och beſkedlig man, ohöffad i ſederne. Ambaſſadeuren hade därjämte med ſig en gammal Munk, ſom många år varit i Levanten

ten och är Drottningens Tolk och Secreterare i Arabiſka ſpråket. Han var i denna egenſkap Ambaſſaden följaktig, jämte en ung man, ſom var Legations-Präſt, *Eleve* af den äldre i Arabiſka ſpråket, och borde til vidare förkofran bli qvar i Tangier. Ambaſſadeuren anſåg deſſe *Patres* med en aktning ſom ſtötte på vördnad, väl vetande, at *St. Petrus*, alla Catholſke Präſters högſte förman, är Hennes Trognaſte Majeſtäts Premier-Miniſter. Tvänne Officerare hörde til ſuiten. Den ene var Cavalier d'Ambaſſade och kunde tala Franſyſka; den andre var Chef för Potugiſiſka ſtyrkan, ſom borde betäcka Ambaſſaden i det främmande landet.

Hela ſällſkapet begaf ſig d. 13 Jan. på reſan härifrån til Hofvet, och vi följde Ambaſſadeuren et par timmars väg utom ſtaden.

Knapt hade Portugiſiſke Ambaſſadeuren afreſt härifrån til Meknes, än Ängelſke Conſuln reſte til Gibraltar at därifrån ſåſom Ambaſſadeur återkomma. Et krigsſkepp ifrån Ängland hade i ſamma dagar där anländt med preſenter til Kejſaren EL-YAZID, och med Ambaſſadeurs diplome för General-Conſuln MATRA. Denne hade låtit underrätta Gouverneuren TAHER FENIZ om detta viktiga värf han gick at mottaga, och blef vid afreſan i en liten båt ſaluterad med 11 ſkott ifrån Fäſtningen. Samma krigsſkepp hade öfverfört en General-Gouverneur öfver Gibraltar.

braltar. Den namnkunnige General ELLIOT, (Lord HEATHFIELD) i alla åldrar oöfvervinnelig på krigets bana, hade, i en hög ålder af kärleken öfvervunnen, nyligen afsomnat i Tyſkland, juſt dagen före ſit tilämnade bröllop med, jag tror, en liten Tyſk Prinſeſſa. General BOYD, ſom under Gibraltars ſenaſte belägring var ELLIOTS förſte man (Lieutenant-Governor), hade nu blifvit utnämnd til ELLIOTS efterträdare i Gibraltar. Men imedlertid och under det deſſe hjeltar i fäderneslandet hvilade på klippans lagrar, har General O-HARA, hvars förtjenſter jag förr omtalt, varit vice-Gouverneur. Rapellerad för at nyttjas i America, ämnar han ſnart reſa ifrån Gibraltar, och General BOYD, 80 år gammal, har emottagit befäl öfver den plats ſom han vetat förſvara. — Ibland andra underhafvande får han därſtädes äfven räkna en Kongl. Höghet, Prins EDUARD, GEORG den 3:djes fjerde ſon, ſom 24 år gammal och i fredliga tider man uti de fleſte andre Riken ſäkert gifvit högſta befälet. Men Prins EDUARD, ehuru bra Officer, är dålig hushållare, och Kung GEORG har icke velat lämna en af Ängelſka Kronans Juveler uti en ruſtares händer. En äldre bror, Hertigen af CLARENCE, gick enligt Ängelſka Lagarna ſex år Midſhipman innan han blef Officer, och avancerar i ſin ordning utan at få prejudicera någon, och då får Prins EDUARD tåla at några

gra år gå Öfverste innan han blir General-Gouverneur eller Fältmarskalk. Gibraltar är för denne Prins en *Botany-Bay*, där under 3:ne års tid han skall förlona sina ungdoms-villor och dårskaper.

Det var i synnerhet i *Geneve* Prins EDUARD lade grund til denne sin Herr Faders alfvarsamme författning, där Prinsens kärlek ganska häftigt föll på en Actrice, med hvilken han hade så täta entre-acter och så kostsamme repetitioner, at Prinsens Cavalierer voro ofta illa brydde at betala billetterne. Alt stadnade i en tragedie, då Actricen dödde i barnsäng efter en flicka, och crediten icke medgaf en så prägtig begrafning som kunde tilfredsställa Prinsens djupa sorg. Utan kärlek, utan penningar, som är dagligt bröd för en ung Herre, reste han i största tysthet ifrån Geneve och lämnade sina 2:ne Cavalierer i pant åt sina gäldnärer för 10,000 pund Sterling. Prinsen fortsatte resan incognito, och skall vid ankomsten til *Calais* icke haft nog penningar at i en postbåt passera Canalen, at i en post-chaise hinna til London. Då uphörde Prinsens incognito, och han fick hvad han behöfde; men i sin egen famille, ibland föräldrar och vänner hade han så när måst återtaga den. Konungen ville icke se honom, och Prinsen var flere dagar utan hopp at få nedkasta sig, at upresas af en blidkad fader. Prinsen af *Wallis* förmådde ändteligen ut-

utbedja en kort Audience åt ſin bror, då Konungen förlät den felaktige och lofvade betala hans ſkuld, med vilkor at Prinſen genaſt för 3:ne års tid ſkulle på en Fregatt transporteras til Gibraltar. Etablerad därſtädes ſedan Febr: månad ſiſtledit år, fogade han anſtalt om den lilla naturliga och moderlöſa Prinſeſſans öfverförande til Gibraltar, och den ſalig dödas ſyſter blef ombuden, at ſåſom Gouvernante vara följaktig. I *Marſeille* gick denna om bord med ſin ſyſterdotter; men ovan vid ſjölefnaden affomnade den lilla pasſageraren dagen före ankomſten til Gibraltar, och Prinſen ſörjde moder och barn. Den lefvande flickan kunde bli nyttig i hushållningen och til allehanda, och Prins Eduard ville behålla henne qvar; men hennes fader, ſom varit följaktig, begärde äfven äta Prinſens bröd och påſtod desutom en lifstids-penſion för dottren, och ville icke lämna henne å annat vilkor. — Barnet var dödt och fadderſkapet ute. — Prinſen betalde reſan, beſvär, tidsförſummelſe m. m. och de reſte. Eduard fick nu annat at tänka på. Han var Öfverſte för et Infanteri-Regemente, ſom til deſs ſtora nöje nyligen kommit at öka Garniſonen i Gibraltar. Prinſen gjorde därpå ſtora omkoſtnader, i ſynnerhet på muſiken. Han har därtil antagit ſkicklige män ifrån närgränſande Riken och Herrſkaper, och ehuru Eduard i Gibraltar är icke annorlunda anſedd,

än såsom Öfverste för sit Regemente, förer han stat som en Ängelsk Prins. Vi hade härstädes icke längesedan några dagars nöje utaf en Flamandare, som ifrån *Cadiz* gick häröfver til Gibraltar. Han var mästare på Valdthorn, och med en hand uti instrumentet tog ut alla möjeliga toner. Uti Svenska trägården surprenerade han oss en dag ganska artigt med *Gustafs skål* &c., hvilken han fått på noter såsom en Svensk national-sång. — Prins Eduard hade imedlertid i början af innevarande år förskrifvit och öfver *Mallaga* fått sig et Franskt fruntimer, som han förut känt; och såsom en rättskaffens soldat ägnar, roade sig nu med sit gevär och sin flicka. Men Gibraltar gjorde honom ändå icke nöjd. Han skickade hem til sin Herr fader et läkare-intyg, at luften i Gibraltar vore för hans helsa skadelig och begärde at få til Ängland återkomma. Prins Eduard fick til svars, at Konungen i anseende til den ohelsosame luften ville tillåta honom lämna Gibraltar; men Prinsen skulle med sit Regemente få transport til Vest-Indien, til Canada, där climatet skulle gynna hans helsa. Resan torde gå för sig instundande sommar.

Inblandad uti Portugisiska och Ängelska affairer, glömmer jag nästan borrt de Spanska, som hittils haft närmaste gemenskap med landet. Men alt sedan den stora utväxlingen härstädes, har man icke sett Spanska flaggan

förr än i slutet af sistl. Januarii månad. Ifrån Madrid har man den underrättelsen at Moriske Ambassadeuren BEN OTTOMAN blifvit med vänskap och öflige ceremonier emottagen. Han har til sin höga Principal inberättat, at Spanska Konungen lofvat ingå uti alt, som kan göra Kejsarens nöje. När frågan väckes om Ceuta, torde DON CARLOS säga til Sultan EL-YAZID, som Kejsar CARL V sade til FRANS I om Mejland: *Ce que mon frere veut, je le veux aussi.*

Herrar Consuler hade i dessa dagar bref ifrån deras Franske Ämbets-broder i *Rabat*, som därjämte skickar en model af den nya Franska Nationela flaggan. Han berättar, at LUDVIG XVI uti bref til Kejsaren underrättat honom om förra Franska flaggans förändring, förvissad, skrifver Konungen, at den nya skulle utaf Kejsarens krigsskepp och i dess hamnar bli lika så vänskapsfullt ansedd som förra Kongliga Franska flaggan. EL-YAZID har däröfver yttrat sig med mycket nöje, och gifvit befallning, at då nya Kongl. Franska flaggan första gången hissas på Franska Consulens hus, skola städerne *Salé* och *Rabat*, som endast en ström åtskiljer, salutera henne med alla där varande canoner. EL-YAZID skrifver därjämte et ganska artigt bref til Franska Konungen och kallar honom *Sultan*, en titel, som förre Kejsaren aldrig gaf en Christen Regent. Moriske Cantzliet har i

förra

förra tider nyttjat det Arabiſka ordet *Ta-rbi*, hvilket bemärker en anförare för Rebeller, en Oppreſſeur, Uſurpateur och ſå vidare. Sedan Saracenerne och de Chriſtne gjort uti Öſterlanden en krigiſk bekantſkap, och Mohammedanſka Religionen ſedermera underhöll en affvuren fiendſkap til de Chriſtne, fingo de Grekiſke Kejſare i Conſtantinopel förſt namn af *Ta-rbi*, det är Rebell, Rebell emot Mohammed och de rättrogne, ſom borde beſitta jorden. Turkar och Morer ha ifrån den tiden bibehållit detta ord at därmed utmärka en Chriſten Konung. LUDVIC XVI lät för några år ſedan föreſtällningar göras emot denne Barbariſke Cantzli-ſtil. Et bref til Konungen, där *Ta-rbi* förekommit, återſkickades til Kejſaren, och Franſke Miniſtern i bref til Efendi hotade därjämte at bruka ſamma ord til Marocanſke Kejſaren, om man icke därmed hädanefter afſtode. Kejſaren, högeligen förtretad, lät hämta Franſka Conſuln til Maroco, där Kejſaren, vid en allmän audience, lät binda Franſka brefvet, inſvept uti en ſmutſig och ſlarfvig näsduk, om Conſulns hals, hvarvid han ſå nära blifvit ſtrypt, och med de grofvaſte och hårdaſte utlåtelſer körde honom ifrån ſin åſyn. Utan at få beſtälla om ſit hus, fördes han genaſt til Tangier, hvarifrån med brefvet om halſen Conſuln ſkulle med förſta lägenhet öfverföras til Europa. Bref ankom lik-

väl oförtöfvadt til Kaiden i *Tangier* at låta Franſke Conſuln bli qvar och efter någon tid åter begifva ſig til *Rabat;* men Conſuln begärde och fick rappell, och imedlertid uppehöll ſig incognito hos ſine Chriſtendomsbröder i Tangier. Detta Sultans ovärdiga upförande hade för honom inga ſvårare följder, än at han vid ombyte af Conſul fick betydeliga preſenter; men Kejſaren undvek ſedermera all brefväxling med ſin couſin och frände i Frankrike. El-Yazid uti ſenare bref til Konungen af Sverige kallar honom *Sultan Swid;* och Moriſke Kejſerlige Cantzliet torde hädanefter, i anſeende til Europas Regenter, bibehålla ordet Sultan, hvilket då är et bevis af bättre uplyſning.

Judarne gå hela denna vinter barfotade och ſlita verkeligen ondt: man är öfvertygad at denna hårdhet och omänſklighet är utaf Gouverneurens egen magt och myndighet, ſedan Kejſaren i allmänhet förlåtit Judarne at de äro Judar, och de å andra orter, i ſina ſå kallade Jud-ſtäder, tillåtas bruka ſkor. För några månader ſedan, före vintern, begärde Taher Feniz 500 Piaſter utaf ſtadens Judar för denna rättighet; någon tid därefter ville han för deras ſkull åtnöja ſig med 200 Piaſter; nu utaf medlidande begär han icke mera än 150 Piaſter, men de ha inga penningar och den ſvåraſte årstiden är paſſerad. Conſulernes Judar, neml. Tolkar

och

och Kockar dela lika öde med de öfrige; och Consulerne, förmodeligen utaf aktning för Gouverneuren, ha icke en gång bjudit til at i anseende til desse sina tjenare få undantag i den allmänne förföljelsen.

Ehuru vintern i detta climat är ganska blid, frestar det mycket på helsan at vara utan eldstäder, hvarvid fuktighet i rummen gör största svårigheten. Taken äro väl hårdt slagne, med grus betäckte och hvitlimade, med sine aflopp; men under en tid af flere månaders rägn tränger sig vattnet genom väggar och tak, och sjelfva luften är fuktig, hälst med ostlig vind. De fleste Consulerne ha spisar åtminstone i et rum, där man bränner Ängelskt stenkol, eller af Landets brännkol; men i Svenska huset har man ingen spis; och jag försäkrar at jag har aldrig i Sverige så mycket frusit eller känt ledsammare följder af vintern, än under denna blida himmel. I Judiska och Moriska hus nyttjar man grytor eller fyrfat med utbrända kol uti, hvilket jag äfven försökt i mit lilla rum, men os gjorde mig mera ondt än kölden. Min kammare, belägen åt norr, där middagssolen aldrig inkommer, är kall och fuktig som en Sacristia om vårtiden; också känner jag mit bröst däraf lida. Så mycket väderleken tillåter passerar jag mesta delen af dagen på taket, där jag på matta med en bok i hand värmer mig af solen. De sammanhängande hälfterne af Jan.

och Febr. månader med nordlig vind äro meſt kännbare. Jag har bittida några mornar ſett rimfroſt på kojor, täckta med halm; och man ſer ſnö flere dagar å rad betäcka de höga bergen i vårt granſkap. Marken är likväl grön och gräſet i bäſta växten i Jan. månad. Man har utaf briſt på rägn redan anſtällt några proceſſioner; men nöden är ännu icke ſå ſtor, at Morerne velat med Judarnes klagoviſor oroa Guds öron.

Då vi voro uti dagelig väntan af Portugiſiſka Ambaſſadeuren ifrån Meknes och af den Ängelſke ifrån Gibraltar, infann ſig helt oförtänkt en tredje man. Det är den lilla Republiken *Raguſa*, ſom utaf ärkänſla för El-Yazids henne ärbudne vänſkap ſkickat en ſlags Miniſter eller Commiſſarius med complimenter och preſenter til Kejſaren. Vid ankomſten på et köpmansſkepp gjorde han intet militariſkt buller, och landſtigningen gick för ſig i ſtörſta tyſthet. Icke beſökte han någon af Conſulerne och ingen beſökte honom. Han hade ſäkert intet recommendations-bref ifrån *Fru Europa* til våra ogifte Conſuler, hvarmed reſande vanligen äro förſedde, och han njöt höflighet af ingen, om icke af Venetianſke vice Conſuln för det Europeiſka granſkapet ſkull. Han begaf ſig med en liten eſcorte til Hofvet; och vi hade i ſamma dagar, i ſlutet af Februarii månad den äran at emottaga och lyckönſka Portugiſiſka

Am-

Ambaſſadeuren til en väl fulländad reſa. Conſulerne voro til häſt emot honom utom ſtaden, äfven ſom Taher Feniz med ſtadens Muſicanter, hvilke med ſpände kinder gingo blåſande framföre Ambaſſadeuren. Fäſtningen ſaluterade med 11 ſkott, och alt gaf tilkänna at Sultan varit nöjd med Beſkickningen, at den gjort ſig förtjent af *Bono Baſſador* i flere repriſer. Åtta vackra häſtar med rika täcken fördes framföre ſuiten, hvilke ifrån den rättrogne Kejſaren voro en ſkänk til Hennes trognaſte Majeſtät.

Nu var det Ambaſſadeurens tour at hedra ſig med en middags-måltid, at efter öfligt bruk betala dem han förr eller ſenare intagit. Så gjorde han ock. Den 3 Mars voro vi ſamteligen i Spanſka huſet hos Portugiſiſke Ambaſſadeuren förſamlade. Man ſerverades på ſilfver ſom bar Portugalls vapen, och Ambaſſadeuren lät förſtå, at denne ſervice ſäkert blefve honom vid framkomſten förärad. En Kongl. Orcheſtre, klädd i guld och ſkarlakan, lät höra ſig under måltiden, men på muſikens vägnar icke hädd ſom klädd. Taher Feniz var ditbuden efter middagen, drack the och afhörde en *ſymphonie*, men ſom viſſerligen icke harmonierade i hans öron. Taher Feniz kaſtade Moriſke ögon på alt det ſilfver, ſom i ſtora och många ljusſtakar och i en anſenlig the-ſervice blänkte på alla bord, och önſkade ſkenbarligen i ſit hjer-

ta, at Portugisiska Ambassadeuren på en liten stund vore en Morisk Jude. Dagen var rätt rolig; LANDERSET en glad värd. Vi talade om Sveitserske Cantonerne och om Sverige. — Portugisiska Ambassadeuren har utaf Kejsaren blifvit emottagen med all den ståt och välvilja hvartil Marocanske Hofvet är i stånd; men också kan ingen tilkommande Ambassadeur göra Kejsaren större presenter och vara i allmänhet mera frikostig, hvilket är hufvudsaken, än den Portugisiske. Det berättas at han gifvit et elakt efterdömme, och efter guldvigt betalt hvarje droppa vatten han njutit. Jag är likväl öfvertygad, at den Ängelske icke rättar sina utgifter däreftter; och EL-YAZID säger i alla fall *Bono Ingles*, och Hofvet får sjunga ur samma ton. Kejsaren skall utaf Portugisiske Ambassadeuren påstått årliga presenter eller penningar til en viss summa, såsom *Dannemark* och *Venedig* betala; men har sluteligen låtit bero vid Drottningens ädelmodige godtfinnande. Han har sjelf deltagit uti en krutridning, för at göra Ambassadeuren nöje, och ridit Drottningens skål eller til hennes ära. Om icke så stort vatten, har han sagt, åtskiljde Drottningens och hans Stater, ville han göra henne besök och hennes personliga bekantskap. Men så slafviskt undergifne som Morerne äro sin Sultan, tviflar jag at denne, utom gränsen af sit Rike, skulle en enda dag där kunna

na bibehålla ordning och lydnad. Man skulle anse honom såsom död, och hela folket sönderslita och afskudda sig de kedjor, som nyss förut höllo dem lutande til jorden.

Den 5 sistl. Mars ankrade härstädes en Fregatt ifrån Gibraltar och hade den väntade Ängelske Ambassadeuren om bord. Det var f. d. General-Consuln MATRA, och som följande dagen gjorde en högtidelig landstigning. Fregatten skiljde sig vid honom med 15 skott (en Ambassadeurs vanlige salut), och Tangier emottog honom med 21 skott, som är Kongl. Ängelsk salut. Gouverneuren är van at svara med samma antal skott som främmande krigsskepp ge; men *Bono Ingles* är värdt något mera. En båt upfyld med en utvald Regements-musik landade korrt före Ambassadeuren, och upfylde luften med en ljuf harmonie, då Ambassadeuren, åtföljd af 10 Cavalierer i flere slupar, emottogs af samtelige Consulerne, hvilke lyckönskade den förre ämbetsbrodern til sin höga värdighet. Jag påminte mig hvad den namnkunnige GANGANELLI (CLEMENS XIV), uphöjd på Påfveliga stolen, sade åt sin lifvakt, då menigheten framträngde at se honom: *Låt folket nalkas mig*, sade han, *det smickrar deras egenkärlek at finna en man af deras class upstigen til så hög ära.* TAHER FENIZ hade til häst äfven infunnit sig vid stranden, och hade för Ambassadeuren en rikt

ſadlad häſt, hvarpå han upſteg, och, omgifven af egne och ſtadens Muſicanter och af mycket folk, begaf ſig til Ängelſka huſet, där Conſulerne och likaledes Portugiſiſke Ambaſſadeuren complimenterade honom.

Mr. Matra har verklig Ambaſſadeurs Diplome, heder och tractamente. Som Ängelſka Conſtitutionen är mera populaire och mindre heraldiſk än många andre, ſå göres i *St. James Cabinet* föga affeende på namn, vapen och födelſe, på omſtändigheter ſom med förtjenſten hafva ingen gemenſkap. Det är endaſt Hoffyſslor, ſom tilſättas med adeliga perſoner; i öfrigt äro alla Statens höga och lyſande ämbeten lika ſå ſnart beklädde af ofrälſe ſom frälſe män, hvarpå hvarken lagen eller Konungen i ſå måtto göra ſkilnad. Således njuter Mr. Matra ſamma anſeende ſom vore han en *Lord London* eller i Spanien en *Grand d'Eſpagne*. Sedan han på Amiral-ſkeppet i Gibraltar-bay emottagit ſit Ambaſſadeurs Diplome, ſaluterades han vid afgången med 15 ſkott, och njöt vid landſtigningen ſamma heder af Fäſtningen. Han beräknar ifrån ſit utnämnande til Ambaſſadeur i Maroco 5 p. Sterling om dagen, ſom ſkall vara vanligt tractamente för en *Occaſions-Ambaſſadeur*. Icke vill jag förringa Ängelſka Miniſtrars anſeende vid främmande och lyſande Hof; men nu varande Ängelſke Miniſtern i Petersburg Witworth är

ofrälſe

ofrälse man och Präst-son, och har en bror, som är Capten vid Artilleriet i Gibraltar och nu i M:r Matras suite här närvarande. En Ängelsk Minister i Berlin, som för et par år sedan gifte sig med en det heliga Romerska Rikets Grefvinna, är son af en Fältskär: och exempel i denna vägen äro lika så mångfaldiga som öfverflödiga.

Hos Danske General Consuln voro en dag til middag den Ängelske Ambassadeuren och den Portugisiske, deras Cavalierer och samtelige Consulerne. Om man icke tilbragt hela dagen uti ätande och ännu mera drickande, skulle jag utaf så många Europeiske Sändebuds sammanträde snart fallit på den tankan, at man utsedt Tangier såsom en ort, där Europas och de krigande magters öde borde afgöras. — På alla ställen där M:r Landerset var til middag, hade han icke flere än högst tvänne herrar med sig, hvilket jag sluteligen fick veta så skedde til följe af et Portugisiskt bruk, som skall iakttagas äfven i Spanien, nämligen at icke flere än två, högst 3 personer ifrån et hus åtföljas. Men Ängelsmännerne förstodo sig icke därpå, utan följdes åt hela dussinet, och de voro altid välkomne. Desse voro nio Officerare af Garnisonen i Gibraltar och en Regements-Fältskär. — Portugisiske Ambassaden gick om bord härifrån d. 9 sistl. Mars, och M:r Lan-

DER-

DERSET täcktes förnya ſin förſäkran at med nöje ſe mig i *Faros* i Portugal.

Ibland andra Högtideligheter vill jag härjämte lämna en beſkrifning på Bröllop, hvartil Bröllop i Staden nu verkeligen ger mig anledning. — Giftermål afſlutas altid genom Mäklare, egenteligen imellan Contrahenternes föräldrar eller flickans far och friaren. Det händer at de ſå kallade *älſkande* aldrig ſedt hvarandra, och där en man kan taga flere huſtrur, gifta ſig med en ny, miſsnöjd med den förra, och delar ſin kärlek lagligen med ſå många frillor han behagar, där är det mindre nödvändigt at känna den tilämnade Bruden, än hos oſs, där man lefver med en enda huſtru och gifter ſig för lifstiden. Som flickor likväl i yngre åren gå med obetäckte anſikten, och de gifta ſig ganſka unga, at räkna ifrån 12:te året, har karlen förmodeligen ſedt den flickan ſom han vill gifta ſig med, och kan ſåledes göra ſig begrep om hennes utſeende vid tiltagande år, hälſt koppor ſällan eller aldrig här förändra et anſigte. Så ſnart åter en flicka tänker på giftas, är naturligt at hon känner de mansperſoner, ſom hon, ehuru inſtängd och betäckt, dageligen har tilfälle ſe på gatorna och flereſtädes. — Jag tar ſåledes för afgjordt, at de älſkande ſedt hvarandra, ehuru det för et intet ingår i äktenſkapet. På landet, ſåſom jag förr anmärkt, är man mindre granlaga,

där

där pojkar och flickor i yngre åren gå ofta nakne, och qvinfolken icke hafva betäckta ansigten, där de följakteligen känna hvarandra nogare och bättre än vanligt älskande i Europa. Contract om giftermål afslutas inför *Cadi*, där fästmannen förbinder sig at gifva något visst åt fästmöns föräldrar, eller at betala en öfverenskommen summa penningar, i fall han skulle lämna henne enka med barn eller förskjuta henne. Fästmön emottager därpå lyckönskningar, hon underrättas om förestående pligter och skyldigheter, och med andelige sånger, lämpade efter tilfället, bereder själ och sinne. I utvärtes måtto brukar hon bad, nyttjar en viss salva, som borttager hår, och med målning i ansigtet, på händer och fötter gör sig färdig til bröllopsdagen. Föregående aftonen likasom kungöres giftermålet utaf deras respective anhörige, hvilka med lyktor och bloss, trummor och pipor och under ständigt skriande passera alla gator, då Brudgummen til häst är följaktig, omgifven af detta skrålande sällskap. Sjelfva bröllops dagen om aftonen beger sig Brudgummen til häst med ofvannämde sällskap til Brudens hus, där hon färdig och uppstigen uti en öfverklädd bur föres omkring på alla gator straxt efter Brudgummen, omgifne af deras vänner, som med all slags buller af musik, skott och skrik fira Högtiden. Brudens bur är med fint linne och stundom

med flor och ſilkes-kläden af alla färgor öfverdragen, och ſtäld på en ſtadig mula, ſom 2:ne karlar deſsutom leda på hvar ſin ſida. Proceſſionen ſlutas af Negrinnor, ſom på hufvudet bära *Kuſkuſſu* och annan bröllopsmat ifrån Brudens hus. Hela Brudſkaran ſtadnar, och muſiken hvilar där en Moſké paſſeras, då den uti ſuckar och med en tyſt andakt önſkar lycka öfver Brudparet. Man ſtadnar vid Brudgummens hus, där hvarje kön för ſig undfägnas i ſärſkilde rum. — Bruden införes därefter uti ſin egen kammare, och på en kudde och vackra mattor, med 2:ne vaxljus på et litet bord, afvaktar Brudgummens ankomſt. Då han inträder håller hon ſina händer öfver anſigtet och med tilſlutne ögon ännu i ſin oſkuld blyges at ſe en karl, och med honom befinna ſig enſam. Men jag och äfven mine Läſare tilſluta våra ögon för en ſtund .. och Bruden är antagen til huſtru. Imedlertid äro 2:ne Negrinnor til hands utanföre, ſom böra tilkänna gifva, när ägtenſkapet är fullbordadt, då vederbörande med muſik och ſkott göra de nygiftes glädje allmän i Staden. Detta går ſtundom fortare, ſtundom långſammare. Jag gick en gång andra bröllops-dagen förbi et bröllopshus, då muſicanterne ännu ſutto utanföre på gatan och väntade . . . . En annan gång blef jag om natten väckt af ſkott och glädje-ſkri, och ifrån fönſtret ſåg några qvinfolk på gatan ſåſom uti

tri-

triumph föra et lakan. Det fäges, at Brudparet ftundom kommer öfverens at låta utbafuna det ögnablicket, fom ännu återftår. Om Brudgummen finner fkäl mifstänka Brudens dygd, äger han rättighet genaft förfkjuta henne, och då är det fom bröllop aldrig varit. Mufiken tiger och går fin väg. Brudens föräldrar och anhörige afvakta därföre med otålighet utgången, och man påftår at fynbara bevis, böra bevitna hennes ofkuld. Det förftår fig at Brudens klädfel, ftörre och mindre högtideligheter bero utaf vederbörandes förmögenhet och färfkilde omftändigheter. Dagen efter bröllopet eller, då ägtenfkapet anfes i laglig och kärlig ordning fullbordadt, fkickas hemgiften ifrån den nygifta huftruns föräldrar, åtföljd med mufik. Den beftår ibland de förmögnare uti bofkap, fpanmål, häftar, får och getter, mattor, kläder m .m. — Ibland de fattige beftår all deras husgeråd uti en handqvarn, några lerkärl, träfkålar, et par korgar brännkol, något gryn til kufkuffu, och jag törs knappt fäga: med mera. Om Brudparet äger et vifst anfeende, anftälles en eller flere dagars krutridning, hvaruti Brudgummen deltager och fom Bruden i fin bur igenom en liten öpning betraktar. Ofta är likväl buren tom, och den nygifta med fina vänner befer leken på något afftånd. Det fkall i öfrigt vara vanligt at huftrun håller fig åtta månader inom hus efter bröllopet, och mannen

nen i 8 dagar, fom förmodeligen utgöra hustruns fmekmånad. Denna tid tilbringas i lekar och nöjen, och den nygifte mannen anfes fåfom Kung, dömmer och affraffar efter vänligt godtycko imellan flägtingar och bekante. Man berättar likväl at desse Brudgums-Regeringar mycket kommit ur moden, fedan Sultan ABDALLAH, farfar til vår EL-YAZID, lät upföka 8 fådana Kungar och faftbundne vid fvanfarne af häftar och mulor fläpa dem omkring på gatorna i Maroco, få länge något af dem var qvar, för at vifa at han enfam va[illegible] Herre och Konungars Konung. — Jag påminner mig en få kallad *Jullek* på den Danfka ön *Bornholm*, där jag för några år fedan, under en fjörefa ifrån Stockholm til Skåne, några dagar blef uppehållen: en Jullek, fom en Marocanfk Tyran fkulle anfe Maj:tet högft förolämpande och aldrig tillåta om icke fig fjelf i Harem. Leken kallades: *at hylle den Danfke Kunge:* och fom denna hommage förekommer mig ganfka rolig i fit flag, få, ehuru utom kretfen af Barbarifke anecdoter, drar jag icke i betänkande at berätta den ibland mina vidtomfamnande ämnen. De fatte fig, drängar och pigor om hvarandra eller *Bauterej* i en ring, något åtfkilde, och bundo fina ben tilfamman, drängar och pigor, til höger och vänfter: den fom föreftälte Kungens Perfon var ftäld midt uti, och på gifven befallning utaf honom, kafta-

de

de alla drängarne ſine ben up ſå högt möjeligt var, hållande dem tätt tilſamman. Ju längre denna *Hyllnings-act* kunde uthållas, med deſto ſtörre välbehag täcktes Konungen anſe könets vördnads-betygelſer. — Men at återkomma til mina Marocanſka qvinfolk och ägtenſkaps-ſeder.

Om en Moriſk huſtru icke är med föda ſkäligt underhållen, eller hon genom ſin mans fel är ofruktſam, eller han flere gånger bannar och illa handterar henne, äger hon rättighet at ſöka ſkilnad och annat gifte. Det är ſällſynt ibland ſämre hopen at en man äger flere än en huſtru; men den rarà händelſen har inträffat här i Tangier at en huſtru begärt och öfvertalt ſin man at taga en huſtru til. — En enka ſörjer i 4 månader 8 dagar, och brukar under den tiden hvarken ſmink, guld eller ſilfver. Hon afdrager gärna icke heller de kläder hon vid ſin mans död nyttjade, innan de äro aldeles utſlitne, och icke på flere dagar uptänder eld i huſet. Om hon lämnas i välſignadt tilſtånd ſörjer hon hela denna tid, och den dödas ſlägtingar äro förbundne at med föda och uppehälle ſå länge ſe henne til godo. — En enkling ſörjer icke - - - i utvärtes måtto, och 2:ne månader efter dödsfallet tager ſig en annan huſtru. Ibland ſtort folk uttrycker en ſon ſin ſorg öfver en död fader därmedelſt, at han några veckors tid icke rakar ſit huf-

vud eller klipper ſina naglar. Barn aflade med frillor ärfva lika med de ſå kallade ägta barnen. En lycka för könet ibland deras mångfaldige beſvärligheter härſtädes och det tvång de äro underkaſtade, är at en huſtru framföder ſit barn med lätthet och utan ſynnerlig verk och ſveda. Det ſkall ieke vara ovanligt at barnſängshuſtrun andra dagen upſtiger och med ſit barn faſtbundit på ryggen förrättar allehanda hushållsſyſslor. Utan at vara gamla, blifva qvinfolken härſtädes ſnart åldriga. Vid 30 års ålder äro alla behagligheter paſſerade, och at blifva moder vid 40 års ålder ſkall vara mera ſällſamt än hos oſs vid et halft århundrade. Ägtenſkaps-brott imellan gifta perſoner ſtraffas efter Mohammeds lag med döden, då den brottſlige ſtenas ihjäl; men ſom et ſådant brott ſkall beviſas med 4 vittnen, utgör det ſällan eller aldrig et rättegångsmål, hälſt anklagaren, ſom briſter i vittnen, afſtraffas med 80 ſlag af en piſka och är icke mera vittnesgild. Om en man icke ſkulle med ärforderliga vittnen kunna beviſa ſin huſtrus otro, beſvärjer han ſit påſtående 4 gånger, och 5:te gången nedkallar öfver ſig Guds förbannelſe, om hans beſkyllning är oſann. Går huſtrun ſamma ed emot ſin man, eller at han ſvärjer falſkt emot henne, ſå är hon fri ifrån ſtraff, men blir ſkiljd ifrån ſin man. Men då en man icke behöfver annan orſak för at ſkiljas

vid

vid sin hustru än sin vilja och godtycko, så söker han icke pretext i et brott, som svårligen kan bevisas. Skilnaden är likväl den, at i förra fallet måste mannen utbetala den summa penningar, som contractet inför *Cadi* innehåller, i senare fallet har hustrun förverkat sin rätt. En gift Morinna, som förälskat sig med en Christen, blir inbunden i en säck och lefvande dränkt, och karlen lefvande bränd. I anseende til en ogift qvinna förfonar en otrogen detta kärleks-brott med penningar, en stor summa penningar eller med omskärelse och giftermål. En ogift af landets folk straffas därföre med 100 slag af en piska; men en slaf eller slafvinna med 50 slag. I vårt lilla Tangier finnas åtskilliga så kallade allmänna flickor, och en Mor af mine bekante har tilbudit mig at med en sådan för endast en Piaster få njuta et eljest förbudit nöje. En Morisk flicka sjelf en gång gjorde mig et så hederligt tilbud; och då jag för ro skull påminte henne, at jag vore en Christen hund, svarade hon: det gjorde lika godt. Et qvinfolk, Morinna eller Judinna, som i denna vägen förtjenar något, måste därföre til Kaiden och vederbörande betala dryga procent, såsom man hos oss betalar til staden för borgerlig näring. Ja, desse grip-homines plundra och taga ifrån henne til och med kläderna på kroppen; så at då i Europa en i en hast väl upklädd och vac-

ker flicka icke undgår den misstankan at vara af andra könet allmänt älskad, äro ofta fattigdom och trasor därtil et tecken i våra små städer, där förtjensten är ringa och Policen lika så snål som sträng. Det kommer här först an på at stjäla sig til et nöje, och sedan at äga den ännu större skickligheten at hålla det doldt och okändt för verlden. Men denne despotiske och känslolöse Regering betjenar sig väl af hårdare medfart emot så ömsinte qvinfolk, hvaraf jag dageligen ser et talande bevis i staden. Vår förre Abd-elmaleks bror hade uti yngre åren en kärlekshandel med en Morinna, så vacker och intagande at han aldrig var ifrån henne. Fadren til honom, Kaid och Höfdinge öfver staden, var därmed ganska missnöjd, och då hvarken förmaningar, hotelser eller straff kunde minska sonens kärlek, sökte han bota den med en simpel huscur. Gouverneuren lät skära näsan rasibus af flickan, som utan näsa blef mindre täck och frestande. Hon synes esomoftast på sit tak med en plåsterlapp där hon fordom hade en vacker näsa; men flickan tyckes icke dessmindre hafva ännu et ganska brukbart ansigte.

Sultan Abdallah i Barbarisk åminnelse öfvade mycket sit *genie* at uptänka straff, som svarade emot hans slafvars brott eller fel. Jag bör i förbigående säga at denne Tyran bygde mycket och ref ned igen. Då til

til exempel en kalkbränning miſslyckats, lät han kaſta arbetarne i ugnen; då man bränt dåliga tegel, förſökte han dem emot arbetarnes hufvud, ſå at både ſtenar och hufvud gingo ſönder; då någon var långſam i gående eller kommande, lät han ſtörta dem ut ifrån höga murar; då någon förrådde medlidande öfver andras plågor, lät han för at göra ſlut på deras oro och bekymmer, afhända dem ſjelfve lifvet; då hans mat kom för kall på bordet göt han ſjudande olja i halſen på kockarne, och ſå vidare. En Arab anklagade en annan, ſom ſtulit boſkap ifrån honom, och begärde rätt af Kejſaren. Abdallah frågade käranden, om den ſtulne boſkapen tilhörde honom, hvartil han jakade, då Abdallah i vrede ſvarade, at han Sultan vore enſam Herre öfver hela landet, folk och boſkap inberäknade, och afhände bägge parterne ſåſom tjufvar lifvet. En gång hade han benådat en gift Judinna med et fänglag; och då han förnam, at hon därefter ſåſom förut på kärligt vis lefde tilſammans med ſin ägta man, tog han lifvet af dem båda. En annan gång då han hämtat en Morinnna til ſig at ſofva hos, och denna i ſömnen lagt en hand omkring ſin älſkares hals, lät han den genaſt afſkäras henne, ſåſom hade hon lagt hand på ſin Herre och Sultan. Jag påminner mig i anledning häraf en vidſkepelſe, ſom Morerne hafva i an-

feende til 5:talet. Ingen infödd Arab vågar i Kejſarens närvaro ſäga 5, utan man ſäger då fyra och et; 14 och 1 och ſå vidare; ty då en hand har 5 finger, kunde det förklaras, ſom ville man lägga hand på Guds Smorda. Morerne i allmänhet, ſåſom jag tror enfaldigt folk ibland alla nationer, ha mycket ſkrock om *onda ögon*, eller at ſe på någon med onda ögon; och de tro ſig kunna afvända det förmenta onda med ſin hand eller 5 finger, ſom de ſätta emot de onda ögonen. Det vore ſåledes et *Crimen læſæ Majeſtatis* at nämna 5:talet i Sultans närvaro, ſåſom ville man beſkylla Sultan at ſe med onda ögon, och man däremot ville beväpna ſig. På ſomliga Moriſka hus ſer man 5 finger intryckta öfver dörren, hvarmed beteknas at det onda, ſom någon önſkar öfver huſet, måtte gå tilbaka och drabba honom ſjelf. Jag har ſett ibland Judarna, och det ſkall vara allmänt bruk i Spanien, at då föräldrar frukta någon med onda ögon ſe på deras barn, förmå de honom med handen röra vid barnet för at om intet göra det befarade onda: och man hänger därföre en liten hand af guld, ſilfver eller af hvad ſom hälſt omkring barnens hals, ſom altid ſkall hafva en fördrifvande egenſkap. På Moriſka fartyg ſer man altid på ſpegeln ofvanför rodret 2:ne figurer, liknande 2:ne fotblad, och ſom verkeligen föreſtälla *Mohammeds tofflor*, hvilka

på

på deras fartyg skola hafva samma förvarande egenskap som en hand eller fem finger på deras hus emot onda ögon.

Men om fem finger kunna afvärja olyckor ifrån et hus, och förekomma onda ögon, så tyckas de ingen ting uträtta emot våra rängfulla och fuktiga vintrar, som på landets moderne bygnader äro af en högst förstörande verkan. Morerne hafva uti bygnings-konsten såsom uti alla andra förlorat sig, och de flesle ruiner man nu för tiden ser äro utaf senare tiders bygnader. De upföra sina hus utaf en blandning af kalk, jord och småsten, som uti en efter murens tjocklek lämpad kista nedkastas och sedermera stampas och arbetas tilhopa så hårdt som möjligt är. Man flyttar och ifyller denna kista efter hand, til dess huset fått sin tilämnade höjd och längd. Sedan man således upfört 4 murar, beläggas de med en sort bjelkar af så kalladt *Argan-tråd*, som äro korrta och hafva icke mera än 3 tum i fyrkant, hvaröfver man lägger små bräd-stycken utan at sammanfogas. Man fyller där ofvan uppå torr jord och sand til et och et halft qvarters tjocklek, som ganska sorgfälligt och hårdt slås tilsamman med därtil gjorde flata stampar utaf flere personer, hvilka efter sina vissa melodier, andeliga sånger i viss takt göra taket jämt och tätt, och bestrykes sedermera jämte huset utan och innantil med kalk flere gånger, så at det är rägn-

fritt. Det förstår sig, at taket göres något lutande för affall skull, men husen under den våta årstiden äro icke dess mindre ganska fuktiga. Man måste alla somrar med kalk och olja noga tilstoppa alla springor på taket, och några Consuler öfverstryka sina tak med en tilsats af tjära för at så mycket mera afhålla rägnet. Men då kalken faller af huset eller et stycke af väggen genom vattuflod afsköljes, äter det ikring sig såsom kräftan i et får, den sammantrampade jord-blandningen uplöses och hela huset förfaller, då man på några dagar åter upbygger et nytt. Man ser likväl gamla murar, som utan murften äro upförde af intet annat än sådant murbruk, och hafva en hårdhet som sjelfva Graniten. Sedan härvarande Consuler låtit ifrån Europa til sina hus öfverkomma murstenar, hafva Morerne i senare åren begynt at utaf tjenlig lera stryka murtegel, hvilka äro mycket begärlige. En Svensk och en Dansk Stenhuggare och Byggmästare i Maroco hafva därstädes upfört hus och portar af huggen sten, och därjämte gifvit Morerne något begrep uti bygnings-konsten. Det försäkras, at så väl Ceder-som Ek-trän skola växa på bergen omkring *Tetuan*, vid *St. Cruz*, *Mamora* och flerestädes, tjenlige både til skepps- och bygnads-timmer; men utan vägar, åkredskap, instrumenter och skicklighet, kunna Morerne hvarken hugga, arbeta eller transportera sina

sko-

ſkogar. Européerne hafva därföre den förmånen at til Maroco få *gratis* afyttra alla ſlags Moriſke förnödenheter, krigs — och klädes-perſedlar m. m. och gärna gifva ſtora ſummor penningar därtil, at icke deſſe ſjö-röfvare ſkola med våra egne vapen afhända oſs lif, frihet och egendom. — Jag framlefver &c.

Fjortonde Brefvet.

Tangier d. 9 Maj 1791.

Angelſke Ambaſſaden afgick härifrån d. 14 ſiſtl. Martii, och ſkulle i Salé upvakta Kejſaren, där han under en nyligen til Maroco ämnad och företagen reſa någon tid ville uppehålla ſig. De preſenter Ambaſſadeuren medfört, ſkola egenteligen beſtå uti ammunition, ſom TAHER FENIZ emottagit; men ibland hand-preſenterne bör jag nämna et par piſtoler, ſom i London koſtat 235 Guinéer eller omkring 1200 R:dlr, hvilka man förmodar EL-YAZID icke nyttjar utan emot ſina bäſta vänner och Prinſar af blodet. Det var icke ſå mycket guld och ädla ſtenar, ſom gjorde piſtolernes värde, ſom faſt mera et förträffeligt arbete, hvilket förtjente mera upmärkſamhet och beundran än EL-YAZID är ſkicklig til.

El-Yazid har då föresatt sig at resa til Maroco, dit folket i södre orterne längesedan kallat honom, vant at se sin Sultan i desse trakter. Man tviflar likväl at El-Yazid där fäster sig. Det skall vara et gammalt bruk at en ny Sultan väljer et annat Residence än sin företrädares; och om ordning, rättvisa, upmuntran och goda efterdömen voro Hofvets följeslagare, huru lycklige skulle icke påföljderne däraf blifva i alla afseenden för landet! El-Yazid torde fortfara at residera i Fez. Folket i landsorterne är i allmänhet stilla, vördar jernspiran, utan at göra sig begrep om gyldene tider. Sedan 2:ne Premier-Ministrar blifvit halshuggne, och under Ben Ottomans vistande i Spanien, nyttjar Kejsaren än en, än en annan i inrikes och utrikes ärenderne; men ingen vågar okallad nalkas honom eller ofrågad yttra sig. El-Yazid är fruktad mera än döden. Äldste brodern Muley Islem vistas ännu i samma fristad, där El-Yazid gjort sin lycka. Nöd eller fara tvingar honom icke därtil, emedan Kejsaren vill honom intet ondt; men Prinsen förmenar sig där få beräkna dubla tjenstår, och gör sig således förtjent til Kejserlige värdigheten, om conjuncturer skulle inträffa. Muley Abderhaman låter nu icke höra af sig, hvarken som vän eller fiende. — Hjerta torde felas honom i förra afseendet; styrka i det senare. Svarte

te tropparne hos Kejſaren äro mera brydſamme än någonſin tilförene. Med preſenterne ifrån Portugall, ſom fylde Kejſarens tomma händer, har han likväl til en tid ſtillat deras begär, och han underhåller dem med förhoppning om tilkommande Ambaſſadeurer.

Knapt var Mr. MATRA härifrån afreſt, än en Ängelſk Fregatt kom til ankars i vår bay, och en Officer därifrån anmälde en Ambaſſadeur om bord, en Moriſk Ambaſſadeur, den ſamme Kaid SACKY, ſom i ſiſtl. September månad afgick härifrån til Sultan i Stambol. Captenen vid ſtrandporten, en Kaid öfver 100 man, hade ſamma eftermiddag, då han trodde landſtigningen upſkjutas til följande dagen, låtit ſtörſta delen af vakten gå hem, boende på landet, innan den blifvit aflöſt, vanligen kl. 4 eftermiddagen.— Men Kaid SACKY hade oförmodat tagit det beſlut at ännu om aftonen gå i land; och då ſtrandvakten vid Ambaſſadeurns ankomſt borde göra *honneur*, det vill ſäga vara närvarande och utan ordning upſtällas, voro ganſka få til hands. Capten af vakten var ſjelf borrta, och fick vid återkomſten på Gouverneurens befallning 200 prygel, nedkaſtad til jorden och hållen utaf 4 man. Han fördes därifrån uti fängelſe, och torde icke blifva fri utan at plikta med penningar, ſedan han redan betalt med kroppen. Fregatten gaf den Moriſke Ambaſſadeuren 15 ſkott til afſked,

ſked, hvilke utaf ſtaden beſvarades, hvarpå Kaid Sacky, åtföljd af Taher Feniz, ſom med muſik och ſtort medfölje varit bonom på ſtranden til möte, begaf ſig til Caſtellet; men ingen af Conſulerne hade gått emot honom.

Ombyte af vakt förrättas ſom ſagdt är kl. 4 eftermiddagen, då ſoldater utaf land-milicen inkomma til aflöſning; jag ſäger utaf land-milicen, emedan garniſonen eller borgerſkapet i ſtaden är Rytteri och gör ingen dagelig vakt, hvarvid Policemäſtaren förrättar Stads-Majors beſtällningen och utdelar vakterne. Han räknar Soldaternes antal, ſom utom en muſket på axlen icke hafva minſta anſeende af krigsmän, och befaller at ſå många ſkola vara där och ſå många här, och därvid blir det för hela dygnet, utan vidare aflöſning. Men ockſå är tjenſten icke beſvärlig. Muſketerne ſtå upſtälde emot en vägg, och ſoldaterne ligga i granſkapet i god ro. Jag ſåg aldrig ſtrandvakten under gevär mera än en enda gång, och då var ſaken tämmeligen alſvarſam. Det var i ſiſtl. September månad under Spanſka oroligheterne, då Taher Feniz gifvit Strand-Captenen hemliga ordres at utaf Skepparne på ankommande båtar ifrån Gibraltar emottaga alla bref, hvilka borde til Gouverneuren aflämnas. Ängelſke Conſuln underrättad därom, ſkickade en betjent til ſtranden, då en

båt

båt en dag ankom, med befallning til Skepparen at icke lämna brefven ifrån sig, hvilket betjenten ropade til honom, färdig at sätta i land. Kaiden begärde brefven, betjenten nekade och Skepparen lade ut med båten. Kaiden kallade då vakten ned och befalte dem skjuta skarpt, om Skepparen utan at til honom aflämna brefven ginge ut igen. Ängelske Consuln tilkom i det samma, och då Kaiden icke ville afstå ifrån sin fordran, befalte Consuln Skepparen lägga ut, de måtte skjuta eller icke, och härifrån afsegla til Tetuan at försöka om Gouverneuren därstädes lika så litet respecterade Ängelska Flaggan som TAHER FENIZ i Tangier. Tvänne Ängelska Damer och deras Herrar voro med i båten, bekymrade öfver händelsen, ovisse om utgången. Til all lycka låg en Ängelsk Cutter i bayen, som emottog passagerarne, hvilke eljest i svårt väder på öpen båt blifvit hela natten blottstälda. Gouverneuren, som såg at Consuln ganska alfvarsamt uptagit händelsen, skickade samma afton bud, at sådant skedt emot hans ordres och vettskap; Kaiden skulle afstraffas, och brefven såsom vanligt til Consuln aflämnas. Följande morgon fick hvar och en sina bref på Ängelska Contoret; Strand-Captenen hade undanstuckit sig och kunde icke igenfinnas; passagerarne kommo i land; och alt

var

var bilagdt med förbehåll, at dylika förſök aldrig ſkulle göras.

Hvad angår Kaid SACKY ſå hade han varit lycklig i ſin förrättning och jämte det han å EL-YAZIDS vägnar complimenterat Storherren, återförde han de 20 quintal guld (100,000 Piaſters värde), ſom förre Kejſaren Sidi MOHAMMED ſkickat til Conſtantinopel at präglas til Turkiſkt mynt och utdelas til Sherifer och helgon i och omkring Mecca. TAHER FENIZ hade fört guldet dit, och korrt före Sultan MOHAMMEDS död återkommit med ſvar: „At Storherren önſkade någon Mor blefve ditſänd, ſom vid myntningen och utdelningen vore närvarande". Men EL-YAZID bekymerslös om helgonen vid Mecca, dem han ſjelf för detta plundrat, begärde de öfverſände 20 quintal guld tilbaka ſom han til närmare behof ville använda; och Kaid SACKY var nu med väl förrättadt ärende tilbaka kommen. Han afgick härifrån til Kejſaren i ſlutet af ſiſtl. Mars månad, under betäckning af 500 man, och jag näſtan ſaknade hans ſällſkap. Dageligen under ſit viſtande härſtädes, infann han ſig i Svenſka trägården, där gubben, älſkare af muſik, ofta lät upföra ſmå concerter. Det var merändels en duo utaf Mandoline och Viol med 2:ne ſträngar, ſom med ſång accompagnerades. Ämnet för poëſien var kärlek; men deras melodier gingo ganſka långſamt och voro

ro utan ombyte. Gubben var likväl hänryckt, ſtundom i 7:de himmelen; och vanan at höra denna muſik jämte nöjet at ſe deſs verkan gjorde et halft ömt intryck på mig. Jag fann någon ting däruti rörande och ſimpelt. Conſul WYK tracterade Ambaſſadeuren och hans ſuite, utgörande 8 à 10 perſoner, et par gånger med caffe; och vid andra tilfällen lät gubben hämta caffe ifrån ſit hus i ſtaden och ſyntes dubbelt glad at i flere affeenden kunna fägna och njuta.

Captenens namn, ſom hitförde Kaid SACKY, ær MONTGOMERIE, och hade en ung huſtru om bord, dotter af en Holländſk Conſul i Smyrna. I ſamma dagar kom en annan Fregatt ifrån Levanten här til ankars, förd af en Capten TROLLOP, nyligen gift med ſyſtern til den förra. Hon var klädd ſom Turkinna, talade Ängelſka, Franſka, Italienſka och Grekiſka ſpråken, var på en gång hurtig och älſkansvärd, förenade den Öſterländſke blygſamheten med en Europeiſk frihet. Vi äro eſomoftaſt til middag på Ängelſka Krigsſkepp, ſom några dagar ligga qvar i bayen, där man *toſtar* utan uppehåll, mera än til lands. Ord och löſen är: *The bottle goes.* Då värden omſider finner *toſtarne* aftaga, och at vinet intet längre retande går trögare ned, låter han *the Devil* (Djefvulen) inkomma och paſſera alla gäſterne. Det är *beef* eller pannkött, ſom är med

peppar

peppar ſtekt, ſå bitande at tungan ſvider men ſmaken uplifvas och man dricker med ny anſats. För min del tycker jag icke mycket om denne Ängelſke djefvulen, och ville gärna vara urſäktad.

Franſke General-Conſuln Mr du Rocher kom hit i början af April för at afgå til Paris och ſåſom Ambaſſadeur återkomma. Han ville utverka hos *Aſſemblée Nationale*, ſade han, at få tranſport ifrån Rabat til Tangier, icke allenaſt för ſällſkap ſkull med de öfrige här reſiderande Conſuler, för mera ſtyrka ſkull i gemenſamma åligganden, men i ſynnerhet för hushållning ſkull. *Rabat* ligger i vägen för alla de Morer, ſom reſa imellan Rikets ſödra och norra orter. Prinſar och väldige män paſſera eſomoftoſt ſtaden, då Franſke Conſuln nolens-volens måſte göra dem preſenter, ſå at hans extra utgifter i den vägen vida öfverſtiga hvad det koſtar en Conſul i Tangier. Jag förtröt, at M:r du Rocher icke redan flyttat ſit hus och bodde ibland oſs, ty han var en ganſka angenäm man. Då han reſte härifrån, helſades han til afſked utaf Fäſtningen med 15 ſkott. M:r du Rocher berättade at Ängelſke Ambaſſadeuren blifvit prägtigt emottagen, och det bekräftades några dagar därefter utaf honom ſjelf.

M:r Matra anlände til Tangier d. 17 ſiſtl. April och vi voro honom med vanlig höflig-

höflighet til mötes utom ſtaden, hvarvid Gouverneuren lyckönſkade honom med Kongl. ſalut eller 21 ſkott. Ankomſten ſkedde förmiddagen, och Conſul WYK, förekommen därom, hade låtit tilſtälla en god måltid i ſin trägård, ſom nu för det reſande ſällſkapet var et verkeligt *Eden*. Utan at på ſådane reſor ſlita ondt, far man aldeles icke väl. Det felas icke matvaror, men tid och lägenhet at göra rigtiga måltider och maten ſmakelig. Deſsutom gräl med folket, ſom väl kan afhjelpas men icke undvikas. Nyheten af et Africanſkt Hof är frappant, men aldeles icke rolig; en reſa igenom landet är curiös, men intereſſerar icke. Det hela är en contraſt emot Europa, et tröttande det ſamma utan ombyte, utan känſla af annat än förakt för et Barbariſkt Hof, af faſa för deſpotiſmen, af medlidande öfver folkets förtryck. De Ängelſke Officerarne voro nöjde med reſan, men glade at den var ſlutad. Ambaſſadeuren ſjelf har reſt och reſt med urſkillning i gamla och nya verlden, ibland Chriſtne, Mohammedaner och Hedningar; hans ſällſkap borde då vara intereſſant; men han vill heldre imponera med ſina kunſkaper, än underviſa och förnöja. Han är ſträf med karlar, och tilvinner ſig ingen. Det är knapt exempel at Officerare och reſande ifrån Gibraltar bo uti Ängelſka huſet, och icke gerna intaga de en gång hos honom en

 middag.

middag. Men det är i ſynnerhet hans utvärtes, hans ſätt at vara, ſom ſå förekommer emot honom. Hjertat är godt; och med en viſs köld, fermeté och ſjelfvärdighet kunde man vinna hans högaktning, kanſke hans vänſkap. Med fruntimmer är han qvick och jolrar gärna. Det är i ſällſkap med könet, ſom han vinner på at ſynas och bli känd; och lika ſom villad af dem blir han ſmåningom communicatif, intereſſant för hela ſällſkapet. Vanan at ända ifrån ungdomen lefva til ſjöſs, i främmande länder, ibland okände folkſlag, utan umgänge med det tilſkapande könet, korrteligen: ovan at lefva med männiſkor, at äga vänner, är han ſjelf något ovanlig, och härſtädes ibland ogifte Conſuler en föga angenäm man. — Jag är vidlöftig om M:r MATRAS caractere, men beſkrifningar höra til ämnet för mina bref; och jag ville göra könet en förtjent compliment, då jag ådagalägger huru vår ſaknad i ſällſkaps-nöjen directe och indirecte är en följd af briſt på fruntimmer.

Under M:r MATRAS reſa til Hofvet hade händt at, då en Gouverneur med talrikt följe kom at emottaga Ängelſke Ambasſaden, och de Moriſke tropparne ſins emellan anſtälde en krutridning, blef en af de förnämſte Kaiderne, ſom af höflighet red jämte Ambaſſadeuren, under ſamtal med honom, ſkuten i lifvet med kula, hvaraf han några

dagar därefter tog ſin död. Då man ſköt på alla ſidor och midt emot, kunde banemannen omöjligen uptäckas. Ambaſſadeuren hade genaſt begärt at denne hedersbeviſning måtte uphöra, ſom eljeſt lika förrädiſkt kunde koſta flere männiſkor lifvet. Man hade högeligen budit Ambaſſadeuren at icke för Kejſaren omtala eller beſvära ſig öfver denna händelſe. — El-Yazid hade varit mycket road af Ängelſka Muſiken och låtit den flere gånger ſpela för ſig. Han hade gifvit dem 200 Piaſter til delnings; och då et par Artilleri-Officerare af Ambaſſadeurens medfölje en dag på Kejſarens begäran kaſtat några bomber och med canoner gjort målſkjutning til deſs höga nöje, ville han gifva äfven dem 200 Piaſter, hvilka de ſluteligen nödgades emottaga; men ſkänkte dem genaſt til en Renegad Sid Driss, den förr omtalte Ex-Grefven, ſom upvaktade i Kejſarens ſuite. De dyrbare piſtoler, ſom jag nämnt, ſkänkte Kejſaren en dag til en Reis eller SjöCapten, och ſade därvid: „at om det fägnade honom at äga något vackert, ſå vore „det för at därmed kunna tjena ſina vänner „och öfvertyga dem om ſin högaktning“. En annan gång borrtſkänkte Kejſaren en böſſa, ſom han tyckte om, ſade han, mycket mera än han någonſin älſkat ſin fader; och Kejſaren trodde ſig då ſäga något, äfven ſå mycket

til ſin afledne faders beröm ſom til dens hvilken fick preſenten.

Samtelige Herrar Officerare reſte härifrån d. 21 ſiſtl., ſjelfva Skärtorsdagen uti et hällande rägn på öppen båt, ſå at de imellan Europa och Africa paſſerade näſtan igenom ſyndafloden. Öfverreſan var likväl lyckligare för dem än för 2:ne Gibraltar-Officerare, ſom i början af ſiſtl. Februarii månad ämnade härifrån afgå til Cadiz. Båten ſeglade i aftonſtunden med god vind, för at vid full dag komma i vederbörlig hamn; men et grufligt oväder upkom nattetid, ſå at båten med folket anſågs förlorad. Flere veckor paſſerade, och man hade om dem ingen underrättelſe hvarken ifrån Spanien eller Portugall. Officerarne rapporterades i Gibraltar ſåſom förolyckade, och förſlag til deras ſyſslor voro färdige at afgå, då i ſlutet af påföljande Mars en ſeglare ifrån Canarie-öarne medförde underrättelſe om nämnde båts lyckliga ditkomſt, och at Officerarne reſt öfver til Ängland.

Jag ſåg, apropos af rägn och oväder, icke längeſedan et ſällſamt phenomene. Det var et ſkyfall, ſom i ſundet imellan Tariffa och Tangier nedſtörtade och liknade en grof och ſtor colonne, hvarpå et vidlöftigt och tjockt moln tycktes hvila. Til Arabiſk läſning har jag utaf en beſkedlig Talb i hemlighet fått låna en *Förklaring öfver Skapelſen*, där öfver vårt: *I be-*

I begynnelsen skapade Gud &c., det heter: „at Gud uplyfte de flytande skyarne högt öf- „ver jorden, och däraf gjorde et stadigt hvalf, „*utan tält-stång* och utan tältrep“. Detta omtalte störtmoln förekom mig aldeles såsom en pelare, hvarpå himla-hvalfvet hvilade, och jag skulle för en stund kunnat confundera den Arabiske Moses. Vattnet, ehuru upstigande, tycktes nedkomma med den styrka, at et fartyg däraf kunnat krossas, och sjön däromkring var i mycken rörelse. Vädret var i öfrigt vackert; rägnbågen syntes omfatta colonnen, som efter några minuter blef tunnare och försvann. — Ambassad-Cavaliererne reste, men M:r MATRA, sedan commissionen var slutad, blef qvar såsom Consul. Han vill likväl icke vidgå at han såsom Consul kommer at här qvarblifva, utan skall, säger han, oförtöfvadt resa til Ängland och få en pension eller beställning värdig det förtroende och den post, hvarmed Konung GEORG senast hedrade honom. För Barbariske Consuler skall af Danska Regeringen vara en så nådig författning, at de efter 7 års tjenstetid få återkomma, och äro då berättigade til en i fäderneslandet lönande sysslа eller pension. Franske Consulerne härstädes få äfven beräkna vissa år, för at sedan med förmon återkomma och nyttjas i en mindre besvärlig väg. Och i sanning är ingen ting mera billigt, än at på et eller annat sätt upmuntra

 muntra

muntra och belöna den, ſom uti upoffrande af alla medfödde förmoner af beqvämligheter, nöjen, vänſkap och fädernesland tilbringar många år, ofta den bäſta åldern, ibland tygellöſa beſtar, i et land, där tyranniet dyrkas och regerar.

Judarnes Påſkhelg och vår inträffade i år på några dagars ſkilnad. Jag påminner mig huru de Chriſtne Kyrkofäderne uti et heligt nit gått ſå långt, at til och med en hel månad upſkjuta Påſkdagens firande, då den inträffade med Judarnes Paſsah. Förargelſen i detta fall vore här ganſka liten, emedan Påſkdagen och alla andra högtidsdagar, lika ſom förnäme reſande, altid iakttaga *incognito* och paſſera utan at göra upmärkſamhet. — På våre Sions murar finnes ingen ſom ropar et andeligt *i gevär*, när Trones hjeltar paſſera.

Sedan Judarne härſtädes hela vintern gått barfotade, köpte de utaf TAHER FENIZ til inſtundande Påſk för 100 Piaſter, friheten at bruka ſkor eller tofflor, hvarmed de på Morernes profana jord nu gå ſå präglige och ſtolte, ſom hade de nyſs torrſkodde paſſerat röda hafvet och ſett den Marocanſke Pharao fördränkas. Högtidens firande beſtår uti at äta och dricka väl, och på 8 dagar icke det minſta arbeta. Det händer likväl at Morerne, utan affeende på deras helgedagar, tvinga dem til neſlige förrättningar, då man hör Judarne ſucka öfver träl-

domen

domen och önſka ſin Förloſſares ſnara ankomſt. — De förmögnare ſkjuta penningar tilſamman och bröd at utdela ibland de fattigare. Svenſke Tolken, ſom är en Jude af förſta claſſen, ſäger at Påſkveckan koſtade honom viſſa 25 Piaſter. De ſämre Morerne gå under deſſe högtidsdagar in i Judhuſen och låta fägna ſig med mat och bränvin. Det hände i förſta Påſkdagarne, at en Mor illa behandlade en Jude, ſom nekade honom ſå mycket bränvin han ville dricka; men förlikte hade de flere gånger ſupit om, då Moren en dag tar Juden ut med ſig utom ſtadsporten för at i hemlighet tala med honom. Knapt voro de affides, förrän Moren loſſar en piſtol på Juden, hvarpå den förre ſkyndade ſig til helgedomen oeh den ſenare föll ned på ſtället. Skottet var likväl icke dödeligt; men om ock Juden tilſatt lifvet, hade mördaren ingen ting därföre lidit. — Ibland Judarnes roligaſte högtider är firandet af Hamans fall. De ſamlas då mangrant i Synagogan och Rabbi upläſer ſtycket af Eſther, där hela denna hiſtorien förefaller. Et träbeläte eller et ſimpelt ſtycke trä föreſtäller Haman, ſom de hafva imellan ſig på golfvet, och ſå ofta ſom Haman nämnes, gå de på med tänger, hamrar, yxor och alla plågo-inſtrumenter, och ſå jämmerligen därmed anfäkta Herr Haman *in effigie*, at af hela träſtycket ingen hel bit är öfrig. Äldre Ju-

dar taga lika lislig del däruti som pojkar; och långt ifrån at denne högtid har anseende af et *Te Deum* uti Guds hus, liknar den fullkomligen en dårhus-tillställning. Men Judiska gudstjensten, äfven som de sjelfve, står på dålige fötter. Deras Synagogor äro eländiga små kyffen, utan andra ornamenter än några lampor och bänkar. Morerne gå fritt därin och efter godtycko misshandla både lärare och åhörare, dock bör Regeringen tilse, at de njuta kyrko-fred. Judinnorna synas där endast en gång om året, de gifta nämligen, då lagens utgifvande firas. De stiga då fram, den ena efter den andra och medelst en kyss på det heliga manuscriptet ärkänna och underkasta sig lagen. Jag fruktar likväl de fleste äro et slags *Judas* i hjertat, och förråda sig sjelfva med kyssande, så framt icke deras män böra anses skyldige för lagens brytande, hvilka ofta för mindre än 30 silfpenningar förråda hustrun, blottställa och sälja hennes dygd. De ogifta Judinnorna måste iakttaga den strängaste ärbarhet och kyssa hvarken Lagen eller Propheterne. En flicka misstänkt för et kärleksäfventyr, förlorar hela sit anseende och kan aldrig göra et hederligt gifte. — Hon är då en skamfläck i sin slägt, om icke i hela Israel. De ogifta synas sällan eller aldrig på gator eller utom huset; men Judinnor i allmänhet betäcka sina ansigten med en skär duk, som

hänger

hänger ned på halfva kroppen, och lätt igenkännas ifrån Morinnor. Jag har likväl hemma i Judhus sett Judinnor klädda efter landets sed, i blotta lintyget med ringar i öron, om armar och ben och arabesker i ansigtet, hvaröfver Morerne icke varit förargade. En Judisk brud är målad med allehanda färgor, rödt på kinderna, svart omkring ögonen, brandgult på händer och fötter, såsom jag redan beskrifvit Morinnorna. Bröllopsdagen sitter hon med förbundna ögon på en stol på gården, då et par hustrur hålla händerna på hennes hufvud, och alla kommande lägga penningar eller annat dyrbart i Brudens sköte. Sedan ledes hon ikring på gården, passerar under Brudgummens armar, och med öpna ögon sättes up på en ställning i et rum midt för dörren, klädd i all sin härlighet, med krona på hufvudet, såsom Drottning *Esther*, och Brudgummen ställer sig jämte henne på golfvet, lutande sit hufvud imellan Brudens ben, hvarvid Rabbi läser böner, förmaningar m. m., och han jämte contrahenterne dricker et glas vin, sedan desse växlat ringar. Bruden blir sedan sittande, jag vet icke huru länge, tils förmodeligen Brudgummen hjelper henne ned på behageligt ställe. — Jag har äfven varit närvarande vid Omskärelse-acten, och har därvid för anständige öron intet annat at anmärka, än at Rabbi med munnen sugade bloden af den lilla

ſårade delen, innan ſalfva och plåſter pålades. Flera Judinnor voro i rummet närvarande, förmodeligen gifta fruntimmer. Vid dödsfall eller begrafningar gråter man och jämrar ſig mycket, hvarpå liket tvättadt och ſvept, under et förfärligt tjutande i ſorghuſet, bäres i tyſthet utom ſtaden til vederbörlig begrafningsplats.

Men jag återkommer til vår Chriſtne Påſkhögtid, ſom med främmande ifrån Gibraltar firades. En Fregatt hitförde någre Officerare, hvilke et par dagar roade ſig med ſkjutande och ridande. Jag nämner utaf dem endaſt en Baron MEKLENBURG, Tyſk til Nation och i Hannoverſk tjenſt vid et Prins EDUARD där tilhörigt Regemente. Han hade i Roſtock år 1778, ſade han, råkat vår Prinſeſſa SOPHIA ALBERTINA och utaf henne njutit mycken höflighet; han talte ännu med förtjuſning om Fröknarne POSSE och RUDENSKÖLD, och kände åtſkillige Svenſke Herrar. En yngre bror, berättade han, hade gått i Svenſk tjenſt, följt General STEDINGKS Armée i kriget mot Ryſsland, och korrt därefter fången aſſomnat i Petersburg. — Deſſe Officerare medförde bjudnings-kort ifrån Officers-Corpsen i Gibraltar til Conſulerne härſtädes, at biviſta några högtideligheter, ſom Garniſonen i början af inſtundande Maji månad vill gifva åt H. K. H. Prins EDUARD före afreſan til Canada i Norra America.

America. — Åtſkillige Officerare ha tid efter annan varit i Tangier, där de njuta höfligheter, ſom ſälſkaps-lagar befalla och omſtändigheterne medgifva. Deſſe Herrars ärkänſamhet förklarade ſig uti denna allmänna invitation. Samtelige Stabs-Officerare (The Field-Officers) ämna med en middagsmåltid den 5 Maji, och de öfrige Garniſons-Officerare med bal och aftonmåltid d. 9 påföljande betyga deras vördnad för Konungens ſon, ſom öfver et års tid fört en ſoldats-lefnad ibland dem. — Jag för min del lofvade at, om icke elementerne lade ſig emot, viſſerligen infinna mig vid et ſå högtideligt tilfälle.

El-Yazid, ſom reſte til Salé med föreſats at vidare begifva ſig til Marocos ſtad, är i Fez tilbaka, utan at hafva upfyllt de ſödre orternes åſtundan. Det kan i längden omöjligen gå väl, och jag är rätt ledſen på högſt denſamma. Något Helgon, ſäges det, ſkall ſpått honom at bli olycklig, om han paſſerar en viſs ſtröm på vägen til Maroco: och nära den ſamme, färdig at låta ſätta ſig öfver, felas honom mod, och han vänder om til ſit vanliga Reſidence igen. — Vidſkepelſe ſatte honom på Thronen och vidſkepelſe torde ſtörta honom. Imedlertid glömmer han icke våra bygder; och i fred med Spanien, viſar han ſtändigt miſstroende til deſſe ſina gamla fiender. — Taher Feniz fick

fick i slutet af April månad ordres at arrestera 6 Morer, som Kejsaren misstänkte vara i hemligt förstånd med Spanien och brodern Prins ISLEM i helgedomen. Oskyldige sattes de likväl genast i järn och Gouverneuren tog all deras ägendom. Befallning hade därjämte kommit, at tvinga ABDELMALEKS efterlämnade famille til framgifvande af undanstuckne penningar och redbarheter; och desse olycklige underkastades genast hvarjehanda torturer. Det var en gammal förjande moder och högtbedröfvade enkor, som under flere dagars tid voro gifne bödlarne i händer, bödlar af deras eget kön, och så mycket mindre medlidande. Desse olyckliga blefvo satte i järn, uphängda under armarne, illa slagne och piskade, med tänger klämda i bröstren, och sågo mördarens hand uplyftad för at med sista andedrägten uttvinga sista bekännelsen, och med sista blodsdroppan utprässa den sista skärfven. 8000:de Piasters värde säges varit frukten af desse grymheter. Och desse offer, då icke minnet en gång var qvar af deras förra lycka och välmagt, lämnades nakna i deras elände. Tangier förekom mig såsom en huggormars håla så länge denna grufveliga förföljelse påstod; och TAHER FENIZ sjelf skall icke utan tårar afhört dessa qvinnors jämmer. Han påminte sig, har han sagt, sin moder och öfriga faders hustrur på lika sätt handterade utaf EL-

YAZIDS

YAZIDS fader. — TAHER FENIZ är son af en Gouverneur i Salé, som rik och mägtig blef et offer för Sidi MOHAMMEDS afund, i början af dess regering. Gamle FENIZ hade blifvit i jord nedgrafven ända til hufvudet, som med blystänger och stenar sönderslogs. Han hade utstått olideliga plågor och dog med inslagen hufvudskål. En af dess söner blef satt til Kaid i fadrens ställe, men Sultan MOHAMMED lät på det grymmaste handtera dess efterlämnade qvinnor, såsom denne FENIZ nu var nödsakad behandla sin företrädares efterlefvande. Men TAHER FENIZ är med alla sina tårar en ägta Mor och verklig Barbar. Utaf egen drift förföljer han alla dem, som varit ABDELMALEKS vänner, hvilket nu är et brott, och de måste pligta därföre mera och mindre.

Ingen ting är vanligare ibland Araber och Morer, än at nedgräfva penningar och alt hvad redbart är, undan höge vederbörandes plundrande. Man nekar sig all slags vällefnad, för at icke bli känd såsom ägare til någon förmögenhet, til mera än dagligt bröd. En Gouverneur måste årligen vid flere tilfällen dela sit rof med Kejsaren, för at icke bli behandlad såsom han behandlar andra. Lefnads-sättet äfven ibland det så kallade bättre folket är därföre ganska inskränkt; och man gömmer alt, för at i nödfall efter

en

en öfvergången olycka kunna tilgripa et bespardt öfverflöd. Men döden eller Kejsarens vrede kommer stundom såsom en tjuf om natten: och det händer at den misstänkte låter plåga sig til döds häldre än at uptäcka sina skatter. Afundsamme på hvarandra, är den ene den andres angifvare, hvarigenom i stället för vänskap, umgänge och förtroende imellan lika olycklige, den ene fruktar och hatar den andre. Således uphör all borgerlig sammanlefnad, och en allmän osäkerhet är orsaken til falskhet, bedrägerier, girighet, hämndlystnad, til de flere brott och laster, som igenom upfostran, vana och efterdömen stadgade, utgöra detta folkets caractere. — Et föga njutande af det närvarande gör dem kallsinnige för det tilkommande. Österländningarnes begrep om ödet, om en ovilkorlig nödvändighet torde härleda sig ifrån en urgammal despotism, där ingen omtanka, ingen dygd, ingen mänsklig försigtighet kunde förekomma Tyrannens vilja, ändra dess beslut eller sit öde. Detta tvång har steg för steg sträckt sig til gerningen, egendomen, lifvet, och nu sluteligen beherrskar själ, vilja och hela människans frihet, det närvarande och tilkommande, det synliga och osynliga. — Korrteligen: ödet styrer det Physiska och Moraliska, ödet styrer verlden, såsom en Asiatisk Despot disponerar om millioner människors lif och välfärd, afgör deras öde. —

Läran

Läran om ödet är följakteligen slafvens tros-bekännelse. Altid tvungen i utöfningen blir viljan inskränkt, och själen uphör at vara tänkande och verksam. Därföre åtföljas despotism och okunnighet lika som frihet och uplysning. — Et fritt och uplyst folk känner intet öde, hvarken i politique, physique eller moral; det känner naturens ordning och samhällets rärtigheter, och intet annat tvång än lagarnes, högsta rättens.

Det är en vanlig principe, at ifrån barns upfostran och deras sätt at vara, sluta til lynne och caracter vid en stadgad ålder; men jag finner tillämpningen däraf här i landet i allmänhet icke slå in. Jag vill börja ifrån deras spädaste år. Knapt är barnet kommit til verlden, förr än det, alt som modrens sysslor medgifva, än i en slags säck är på hennes rygg grensle fastbundit, än åt sig sjelft lämnadt, ligger på golfvet. Det får skrika så länge det orkar, krypa til dess det kan gå. — Nu vägleder den lilla Araben sig sjelf och sysselsätter sig med en pojkes vanlige göromål. De leka, springa, kifvas, slåss; och blottstälde för solens brännande strålar och vinterns hällande rägn, blifva de vige i sina rörelser och härdige emot alla luftens ombyten. Som tvagningar utgöra et så til sägandes Mohammedanskt Sacrament, så är vatten nästan at anse såsom Morernes element, och pojken flytande i svett och full af smuts,

ſmuts, utan at tänka på religionens plikter, ſöker vattnet för ſit nöje och paſſerar hela dagen ſåſom et fullkomligt amphibium. Knapt finnes en Marocan, ſom icke är god ſimmare, och deſſe barndoms-nöjen tjena dem vid alla åldrar och vid många tilfällen, då i ſaknad af broar och båtar vid ſtrömmars öfverfart, nöden gör af ſimmande en nödvändighet. Den unge Araben därjämte under dagligt umgänge med boſkapshjordar, häſtar och kameler, dem han jagar, rider och beherrſkar, antager en viſs ſtolthet, är liflig, fri och tiltagſen. Upfödd i ſtörſta tarflighet, utan at hvarken tårar eller knot verka på oömme föräldrars förhållande, tyckes detta naturens barn vänja ſig vid et ſjelf-beroende, ſom är öfver alt tvång — De tiltagande åren äro lika ſå litet bindande: konſter, handaſlögder och vetenſkaper höra icke til deſs yrken. Åkerbruk, fiſka och jaga äro Arabens göromål, och läſning är icke annat än lek. Några utanläxor utaf El-Koran äro alt hvad ungdomen lärer; och då man i yngre åren i allmänhet är begåfvad med godt minne och lätthet at fatta, är ſkolan långt ifrån at qväfva deras mod eller dana dem til träldom, ſom Grekerne ſå mycket fruktade. — Morernes upfoſtran är lika med Arabernes, endaſt med den ſkilnad ſom kan härröra utaf lefnaden i ſtäder, utaf et ſtadigare hemviſt och en något mera inſkränkt lefnad. Jag finner likväl de unge

Morer

Morer liflige och tiltagfne; i gång, tal och upförande förråda en manlighet, fom icke kan vara annat än en följd af deras fjelf-upfoftran. Unge pojken röjer en fjelftillit, fom fkulle fätta mig i förundran, om jag icke vifste at föräldrarne predika uti dem förakt emot de Chriftne och emot alt fom icke är Morifkt; och at ifrån barna-åren lämnade åt fig fjelfve, de vänja fig at umbära andre.

Man fkulle utaf en få upfödd och danad ungdom vänta fig rafke och behjertade män, fom älfkare af friheten fkulle heldre ftupa i defs förfvar, än fegt underkafta fig et tvång, fom, främmande til deras natur, borde injaga dem mera fruktan än döden. Men denne et fritt folk til en del få värdige upfoftran är utan inflytande på framtiden; desfe naturligt goda och enfaldiga feder förfvinna med åren; denne oförfkräckte och liflige ungdom är i fin bäfta älder trög och känflolös, och detta är en följd af religion och regeringsfätt, af climat och lefnadsfätt. Sanningen däraf torde ofvanföre vara bevift och fatt i full dager; men i anledning af det fednare torde jag få göra några anmärkningar. Climatet nämligen i och för fig fjelf anfer jag icke förfvaga och förflappa kroppen eller minfka fjälens kraft och ftyrka; men då et tidigt och tygellöft öfverlämnande åt alla venerifka nöjen jemte bruket af ftarka dryckker, varma bad och liderlige utfväfningar

komma därtil, anser jag desse förenade omständigheter verka på Marocanens mod och qväfva själens styrka. Man skulle til äfventyrs såsom bevis för blotta climatets inflytande i denna delen emot mig anföra den saknad af en viss vildhet, mod och lifighet som tydeligen röjes hos tjurar, hingstar och flere sorter djur under denna himmel, tvärtemot hvad man i detta afseende finner i kallare climat. Men denna tröghet, som verkeligen hos bemälte djur finnes, torde snarare vara jordens skull än himmelens. Flere månader af året är marken aldeles förbränd, då mull och förtorrkade rötter utgöra kreaturens föda, så at de knapt därmed kunna bärga lifvet. Araben inrider sin häst (vallackar finnas icke) då denne är ganska ung, handterar honom hårdt och föder honom illa; det är då mindre underligt om han då icke i mod och lifighet kan jämnföras med hingstar hos oss, som altid väl födde och sparsamt nyttjade äro modige och ystre. Man ser alleställes både på folk och fänad, hvad et godt bord, et godt bete, en viss ordentelighet i nöjen och vällust och et makligt lif kunna uträtta. I Barbariet under en brännande himmel ser man tjocka, feta, raska och hurtige män; här kunde finnas vilda tjurar och ystra hästar äfven så väl som i Spanien och uti nordligare climat. — Boskap och hästar äro i allmänhet härstädes smärre än

de

de Europeiſke, men en mager jord och dåligt vatten alla ſommarmånaderne torde äfven därtil vara orſaken. Man ſer tydeligen huru Holländſka och Ängelſka kor &c. öfverträffa våre Nordiſke i et kallare men magrare climat, och huru en utländſk och ſtor afvel där ſmåningom degenererar. — Än Lejonet då, Panthern, Hyæna, Tigern och Ormar under den varmaſte himmel, ſom i mod, ſtyrka och ſtorlek äro gudar ibland de ſå kallade oſkäliga djuren! Det är ſant at de förre uppehålla ſig i ſynnerhet i Numidiens tjocka ſkogar och på de kalla Atlas-bergen; men jag tror denna omſtändighet icke kullkaſtar min tanka, at icke climatet i och för ſig ſjelft är orſaken til det tröga, känſlolöſa och ſlafviſka ſinne, ſom gör Araben oſkicklig til ädla känſlor och et ädelt bemödande. Ingen nation är mera hågad och färdig til upror än denna, och knapt viſar någon hiſtoria ſå många exempel af upreſningar och revolter ſom Marocanernes. Orſaken ligger tydeligen i deras upfödande utan upfoſtran, i deras ſtyrelſe utan lag och rättviſa. Deras rebellioner äro en följd mera af oſtadighet än af miſsnöje, och de ömſa aldrig annat än Tyranner. — Et uplyſt folkſlag är det lättaſte at regera, där förnuft, ordning och rättviſa göra enighet ibland folket, gifva ſtyrka åt lagen. —

Skörde-tiden är nu i Maji månad för handen i detta olyckliga men af naturen välsignade land. Stora fält, vidlöftiga trakter, hela provincer ligga öde, ty hvem vill så där ingen får skära, eller arbeta där ingen säkerhet är. Jordbruket vore likväl lätt och mångdubbelt lönande, då jordmånen är rik och väderleken i allmänhet gynnande. I synnerhet skall Tafilet och de inre och södre orterne vara fruktbärande, där 100:de års förruttnade växter tilskapat en lös och härlig mylla. Jag är öfvertygad at Indiernes växter och våra långväga specerier skulle under denna himmel och i denna jordmån rikeligen trifvas. Hr. WYK har för ro skull låtit ifrån Cadiz komma några Sockerrör, som planterade i trägården växa förträffeligen. Bomull och Ris finnas til öfverflöd i södra orterne, utan at räkna drufvor och frukt af alla sorter. Citroner, Pomeranser och Apelciner, desse guldlike frukter måste likväl icke vara utaf landets egentelige producter, emedan de om sommaren behöfva vattnas, och växa icke utan i trägårdar och plantager; men ingen frukt drifves til fullkomlighet.

Marocanernes allmänna sädes-slag äro Hvete och Korn, och de växa så godt som af sig sjelfve. I November månad rispar man up jorden med en simpel trästock, som medelst et ok är fästad vid oxarnes horn,

horn, och tömmen är så bunden, at ordspråket verkeligen sannas, at man leder en oxe vid öronen. Utan at vidare arbeta jorden, får man i dessa öpna fåror uti December eller Januarii månader, hvarpå åkren tväras och säden köres ned, som under ombyte af regnaktige och varma dagar upväxer, och uti Junii månad är färdig til skörd. Dervid brukas äfven så litet omständigheter. Med en vanlig skära, äfven med en simpel knif afskäras axen, som i högar samlas och af oxar eller mulor söndertrampas, hvarpå säden kastas emot vinden för at afskilja agnarne. Den förvaras sedermera uti underjordiska hålor, klädde med halm, som kallas *Matamorer*, hvaraf åtskillige finnes utom Tangiers murar, där säden kunde hålla sig flere år, och hvaraf man efter omständigheterne säljer til Spanien. Hålet betäckes med tjenlige stenar i en pyramidal-form, som hindrar regn at där nedtränga sig. Säden afskäres nära vid jorden, då den söndertrampade halmen tjenar som hackelse åt hästar, hvilka om sommaren, då marken är förbränd, hållas inne och födas på torr halm eller et mått torrt korn om dygnet; eller ock afskär man säden straxt under axet, då den qvarstående halmen eller stubben nästkommande höst afbrännes, och tjenar til en slags gödning såsom på våra svedjeland. Omkring städer och byar brukar man altid samma jord, men Araber-

ne, som med sina läger ömsa bonings-ställen, uptaga ny jord där de nedslå sina pålar. Om Regeringen härstädes kunde bli öfvertygad, at ordning och säkerhet upmuntrade åkerbruk, näringar och handel, och at des egen magt och rikdom grundade sig på allmän förmögenhet, skulle Marocos Rike i anseende til sine naturlige förmåner och granskapet til Europa, blifva utaf största vigt och få et visst Politiskt inflytande. Knapt kunde Spanien, åtminstone dess södre Provincer, ännu i denna dag bestå utan hjelp af säd och boskap m. m. ifrån Barbariet; men jag tror mig böra lägga Spanska lättjan och högfärden denna omständighet mera til last än Spanska jordmånen. Jämte en svår torrka, som esomoftast hemsöker detta landet, äro gräshoppor Marocos största landsplågor. De ha somlige år infunnit sig i den myckenhet, at luften af dem blifvit förmörkad, och transporter och rörelse i landet afstadnat. En allmän förödelse är deras följeslagare. Säd, gräs, löf, ja sjelfva barken på trän, alt strykker med för desse glupske och alt förtärande gäster. De hvila sig några dagar, para sig, flyga borrt, och öfversvämma en annan ort, men lägga ägg, och lämna efter sig en afföda, som sluteligen sjelf dör af hunger, och upfyller luften med pestlike ångor. Hungersnöd och smittosamma sjukdomar följa således gräshopporne i spåren. En stark vind

kastar

kaftar deffa otalige fvärmar ftundom i hafvet, där en annan vind åter upvräker milliarder af fådane lik på kufterne. Åren 1778 och 80 hafva i fynnerhet medelft denna landsplåga varit olycklige, då likväl den fnåle Sidi MOHAMMED hade nog mänfklighet at öpna fina Matamorer och Magaziner, och hålla landets innevånare fäd til falu framföre Spanjorerne. Araben betalar fina vanliga utlagor uti fäd eller bofkap, och El-Koran tillägger Sultan tionde delen af landets producter; men han tar ofta 10 gånger mera. Han befaller en Gouverneur til exempel, at innan en vifs tid inkomma med få ftor fumma penningar, hvarpå denne genaft gör utfkrifningar och utmätningar i ftäder och på landet, och med militarifk handräckning infamlar en ofta dubbelt få ftor fumma, för at tillika göra fig och vederbörande betalte för befväret. Det händer at Araberne förena fig och med våld föka afböja et få näftan allmänt plundrande, då et litet borgeligt krig upkommer, fom flutas med folkets och ortens förftörande.

Jämte hvete och korn, får man Egyptifk råg, lins, ärter och bönor, m. m. men utan at deraf göra fynnerligt värde. Tobak planteras få mycket mera, fom i fynnerhet nyttjas til fnus, hvaraf Morerne i allmänhet äro ftore älfkare. Man påftår at fnus, fom tilverkas omkring Meknes, är föga fämre än det bäfta Spanfka. Ibland tobaken blandas

ſtundom bladerne af en ört, hvilken har ſamma verkan ſom opium. Men i ſtället för denne Turkiſke nectar, hvilken i affeende til en hög tull-afgift är ganſka dyr, brukar man i allmänhet en ſlags hampa, ſom gjord til pulver och ſatt på vatten gör ſamma gagn, och förſätter människan i en himmelſk yrſel och dvala. Man tuggar äfven bladerne däraf ſåſom tobak; och denna växt nyttjad til öfverflöd, har ſamma verkan ſom ſtarka dryc-ker. Ibland köksväxter är lök den allmänaſte och brukas vid hvarjehanda tilfällen.

Jag har i deſſa dagar gjort en liten men rolig expedition til *Cap Spartel*, ſom ligger 3 korrta timmars väg härifrån, i ſällſkap med några Ängelſka Fruntimmer och Herrar, af hvilke några för helſan nyttja vår Africanſka luft. Vi utgjorde et anſenligt ſällſkap, med några Ryttare til betäckning. *Cap Spartel* är ganſka ſällſamt; och förtjenar på ſtället at ſes, äfven ſå väl ſom det för Geographer och Sjöfarande är kändt. Det innehåller åtſkillige ſtörre och mindre grottor och underjordiſke gångar, ſom, då floden är hög, äro fulle af vatten och otilgängelige. Det var vid lågt vatten eller ebb, då vi därſtädes gjorde våra underſökningar. Vi tömde några bouteiller vin på denne ſjöbotten, omgifne af hälleberg, ſom med petrificater voro ſpäckade; och gingo icke därifrån förrän den ſtigande floden återkom at intaga

vårt rum och tilstänga upgången. På egen hand gick jag alt omkring på berget, och råkade på en stor öpning, där jag likväl icke utan någon fara med svallande vågor inunder mig lika som på trappsteg nedsteg. Grottan var ganska stor, tämmeligen uplyst, och då jag kom längre in, liknade en grufva med sina öpningar i berget. Nyfikenheten förde mig längre än jag ämnat, och jag befann mig på en gång i et oförmodadt sällskap, omgifven af halfnakne Morer, som under deras mattimma med en tyst upmärksamhet tycktes afvakta någon ankommande. Sjelfve förundrade, helsade de mig likväl med et vänligt: *Bono Christian;* och kommen til mig sjelf, berättade jag dem så begripeligt jag på Arabiska kunde, at et stort sällskap af Christne och Morer vore där uppe på berget, och jag vore glad at äfven där neder råka goda vänner. De voro sysselsatte at hugga qvarnstenar, dels til vanlige små handqvarnar, som nyttjas i de fleste hushåll, dels til häst-qvarnar, hvaraf åtskillige finnas i Tangier och i städerne i allmänhet. Desse Morer voro ganska höflige och jag gaf dem litet penningar, och gick at åter upsöka mina vänner ofvan jord, som *inter pocula* uti en grotta nyss börjat sakna mig. Några af sällskapet badade på berget i små dammar, som floden lämnat fulla af vatten; och de voro såsom varme bad, angenäma och välgörande. På

återresan redo vi up på et berg, som har flere afsättningar, där utsigten är vidlöftig och förträffelig, och vi uti svalkan af några träd roade oss med en hop pojkar, som ifrån kringliggande kojor kommo djerft til oss och med förundran beskådade oss. På berget fanns en källa, som innehöll ganska stark mineral, och jag föresatte mig at vid tilfälle undersöka dess halt och egenskaper.

Jag skickar här innelyckt et rart document, några Latinska inscriptioner, som blifvit fundne och afskrefne vid en gammal stad icke långt ifrån Algier, vid namn *Arsju* (old Arzew). Det är grafskrifter öfver en hel Rommersk famille, som jag anhåller måtte upvisas för någon kännare af Romerska historien och antiquiteterne. En ung Handlande i Gibraltar, som esomoftast reser öfver til Algierinske kusten, berättade mig förledit år, at han därstädes sett åtskillige Rommerske ruiner, och ibland andra et underjordiskt rum eller hvalf, där på insatte stenar i väggarne han blifvit varse inscriptioner med Latinske bokstäfver. Han lofvade mig at vid en förestående ditresa afskrifva dem och mig tilställa. Mannen höll ord, och jag har icke längesedan fått dessa ålderdoms minnesmärken, som jag med nöje öfversänder för at i lärda verlden kungöra detta Romerska monument uti Africa. — Jag önskar tilfälle at sjelf få göra resor i dessa trakter,

omkring kusterne af Medelhafvet, där på denne och andra sidan oräknelige föremål finnas, värde samtidens och efterverldens beundran. Men jag önskade för det närvarande endast lägenhet at gå öfver til Gibraltar, där i dag d. 9 Maji hela staden är i glädje och dansande. Det är i dag som Officers-Corpsen ger bal och souper åt Prins Eduard, dit vi äre mycket budne at infinna oss. Vinden har länge varit västlig, och desse eljest ljufva västanvädren hindra båtar at komma hit öfver ifrån Gibraltar. Men efter ostlig vind behöfde vi åter en västlig, och hvem kan väl tvinga vindarne eller Eolus at få dansa efter vår pipa. Lägenhet felas icke at på Spansk båt nu med en hel last oxar resa öfver til Tariffa; men då communication ifrån Spanien med Gibraltar är förbuden, hjelper det icke at på Spansk botten vara några bösseskott nära denne staden. Det Mohammedanske ödet förbjuder mig många nöjen, men icke det at med vänskap och tilgifvenhet framlefva &c.

Femtonde Brefvet.

Gibraltar d. 7 Junii 1791.

Efter 20 månaders oafbrutit vistande i Barbariet, befinner jag mig nu ibland civilisera-

de

de menniſkor. Jag har altid liknat min förſta öfverfart ifrån Europa til Africa vid döden. Jag anſer min återfärd ifrån Tangier til Gibraltar ſåſom en ſlags upſtåndelſe. Jag borde då beſkrifva en himmelsfärd, afſkildra de lyckliges boningar, om denne målning icke uptoge all den tid jag önſkar använda i njutandet af min lyckſalighet. Journalen öfver denna lilla reſa lyder ſom följer:

En oſtlig vind, ſom långa tiden varit ganſka rar, började ändteligen blåſa up den 11 ſiſtl. Maji, och et par båtar hunno hit ſamma dag m. m. med underrättelſe, at balen blifvit upſkuten och ſkulle ſamma afton med mycken högtidlighet hållas. Bref därifrån berätta, at en Kongl. Cutter 3:ne gånger varit ute at kryſſa up til Tangier för vår räkning, men nödſakad at vända tilbaka. Vi fingo likväl ſamma afton vind til Gibraltar, ſom nu blåſte förgäfves . . . til följande dagen, då Ängelſke Ex-Ambaſſadeuren Matra, Holländſke General-Conſuln Blount och jag gjorde ſällſkap, frukoſterade i Africa och ſpiſade middag i Europa. Den hederlige Hr Andersson ärböd mig genaſt ſit hus, men jag bodde nu hos en Ryſk Conſul M:r Simpson, ſom är min goda vän, och hvars Ängelſka Fru på hälſans räkning varit i Tangier och bodt hos Wyk.

Knapt

Knapt hade jag satt fot på Europeisk botten, än mine öron voro fulle af all den härlighet, lekar och nöjen, som dagar och nätter intagit alla sinnen. Mönstringar, Exercitier, Måltider, Baler och Assembléer hade sysselsatt hela Gibraltar. Damerna i vanmagt, sömniga och trötta talte med förtjusning om senaste nattens nöjen och Garnisonens välförhållande. Vi gingo at se huset, som varit en samlingsplats för *Martis* söner och *Fröjas* Döttrar, och alt vittnade om smak och pragt. Man berättade mig at alla Damerna i staden, samtelige Subaltern-Officerare och öfrige sällskapet voro församlade i en stor och väl uplyst sal, då Hans Kongl. Höghet Prins EDUARD, åtföljd af Gouverneuren och alla Stabs-Officerare kl. 9 om aftonen där gjort sit inträde. Orchestern hade genast instämt uti den bekanta Nation. Sången *God save the King*, och Prinsen, complimenterad å bägge sidor, där Damer och Herrar utgjorde en hay, fördes til en öfverst i rummet väl utsirad soffa eller länstol. Prinsen hade därpå tillåtit balens öpnande, men deltog icke sjelf i första contra-dansen. En efter desse höge omständigheter lämpad aftonmåltid väntade nu kl. 12 om natten det dansande sällskapet uti et likaledes stort och väl inrättadt rum, där en sort thron eller stol med himmel utmärkte Prinsens ställe vid bordet. Den var utaf rödt siden-

ſidentyg med rika ſilfver-galoner och franſar: och på himmelen, ſom liknade öfre delen af et rundt tält, ſtod *Ryktet*, och på hvar ſin ſida om thronen voro *Minerva* och *Segern* föreſtälda. Bordet var dukadt för 200 perſoner, men en del däraf et trappſteg uphöjdt — för Prinſen och dem, ſom fått billetter at äta närmaſt honom. Balen fortſattes ſedermera til kl. 5 om morgonen under allehanda förfriſkningar. Dansrummet är ſå högt, at det går igenom 2:ne våningar, där alla Regementernes fanor voro uphängde i taket öfver de danſande. Damerna hade antagit en ſärſkild drägt eller uniform vid detta tilfälle, beſtående uti jacka eller liftröja af purpurfärg och hvit kjortel med purpurgarnering, äfven ſom deras til drägten hörande långa hvita ärmar voro med band af ſamma ſlags färg urſirade.

Dagen efter vår ankomſt, den 12, blef jag utaf M:r MATRA preſenterad hos General BOYD och hade den äran hos honom ſpiſa middag med Prins EDUARD, ſom ibland andra af Stabs-Officerare alla fredagar ſpiſar middag hos Gouverneuren. Prinſen är en vacker Herre, lång och välväxt, mycket lik ſin Herr Fader til utſeende. Prins EDUARD är ännu icke Strumpbands-Riddare, men ſaſom Stormäſtare af en Irländſk Orden, ſom kallas *St. Patrick*, är han prydd med ſtor Stjerna på bröſtet. Han är mindre Ångelsman än van-

ligt,

ligt, dricker endaſt et par glas vin til måltiden, och deltager aldrig uti höga ſpel, har ſåledes i den vägen intet ſyſkontycke med ſine äldre 3:ne Herrar Bröder. Kung GEORG låter årligen til Prinſens underhåll betala 5000 Pund Sterl. och 2:ne Regementer öka deſs inkomſter med circa 7000 pund Sterling, ſå at Prinſen har at årligen diſponera 12000 pund Sterling, omkring 60,000 R:dlr Specie, hvilket tyckes vara öfverflödigt för en Öfverſte i Gibraltar. Men denna ſumma har befunnits otilräckelig för Prinſens fantaſier och ſlöſeri. På en gång hade han imellan 30 och 40 betjenter, dem han klädde rikeliga och höll härliga, och hade qvinfolk til tvätt och ſtädning i proportion. Alla vackra karlar antogos til hans Regemente, ſom beſtod af ideliga Granadörer, och hvarje klädning för Muſicanterne koſtade Prinſen til 30 pund eller 150 R:dlr. Kung GEORG underrättad om ſin ſons miſshushållning, ſkickade förledit år et ſlags Gouverneur til Prinſen, en Öfverſte vid namn SIMSCH, ſom genaſt indrog all öfverflödig betjening och inſkränkte både Hofſtat och credit för Prinſen. Konungen hade affagt ſig at betala Prinſens ſkuld i Gibraltar, och följden vid afreſan til Canada var den, at creditorerne ſequeſtrerade Prinſens ſilfver och husgerådsſaker, ſå at EDUARD, ſon til den rikaſte Kung i Europa och då hela ſtaden betygade honom vördnad,

knapt

knapt ägde mera än kläderne på kroppen. Prinſens ſkuld vid deſs upbrott beſteg ſig likväl til icke mera än 3000 pund Sterling, och åtſkilliga ſå utaf boſaſte män i Gibraltar ſom Officerare i hans Regemente ärbödo Prinſen denna ſumma; men EDUARD lät upſkrifva ſina mobilier och ville ſjelf betala ſine creditorer. Prinſen ſåg ſåledes nu ingen männiſka hos ſig, vägrade at emottaga en Holländſk Amiral, ſom med en Eſcader låg i Bayen, och kunde icke göra undantag i anſeende til oſs Africaner. Denna middag hos General BOYD var endaſte tilfället at bli preſenterad för honom, ty han lefde ſjelf incognito, hade föga luſt at känna ſig ſjelf, än mindre andre.

Jag ville gärna undgå at vara vidlöftig, men bör icke förbigå hvad ſom under mit viſtande i Gibraltar förekom mig nytt och på något ſätt intereſſant. En dag til ex. hade jag den äran ſpiſa middag hos Holländſke Amiralen om bord på et 68 canonſkepp. Prins EDUARD var ditbuden, men hedrade icke Amiralen med ſin närvaro, för orſaker ſom redan äro nämnde. Sällſkapet beſtod i öfrigt af Ängelſka och Holländſka Officerare. Sjön var lugn, ſkeppet ganſka vackert och anrättningen förträffelig. Efter måltiden begynte man med ſkålar. Man drack Ängelſka Konungens, Prinſens af Oranien och General-Staternes, Prins EDUARDS, de förena-

de

de Flottornes, Gouverneurens i Gibraltar och Garnisonens därstädes &c. Jag hade längesedan väntat at höra Konungens af Sverige skål proponeras och drickas; men rang-ordningen var redan å sido satt i denna Frihamn. Jag hade druckit alla Ängelska och Holländska skålar och förtröt at man drack ingen Svensk. Med Tre Kronor, Sveriges vapen i mina knappar, var jag icke et *caput mortuum* vid bordet. Amiralens Capten proponerade skålarne, och vi hade under hela måltiden språkat mycket tilsamman, både Franska och Ängelska. Han berättade til ex. at Svenska Ministern i Haag Grefve Löwenhjelm ärbudit honom tjenst vid Svenska Flottan i sista kriget; han kände den bekante Sprengporten, och ämnade, sade han, vid första tilfälle göra en resa til Sverige. Alla dessa ämnen gjorde i min tanka hans glömska mindre ursäktelig, och jag beslöt at låta honom förstå mit patriotiska missnöje. Jag lät discoursen falla på Gibraltar och Bayen, och sade i förbigående, at om jag ock icke tydeligen såge Ängelska flaggan svaja både på vatten och land, skulle jag utaf så många Ängelske skålar som druckos, kunna sluta til, at skeppet låg i Ängelsk hamn. Holländaren var icke mera Holländare, än at han väl förstod meningen. Han blef synbarligen brydd, svarade at han tyckte åtskillige andra skålar blifvit druckne; och vi hade icke et ord vidare

at ſäga hvarandra. Flere Ängelſke Officerare, ſom voro närvarande, gillade mit miſsnöje, och ſjelfve den Holländſke General-Conſuln ifrån Tangier tilſtod, at man bruſtit uti en höflighet emot mig ſåſom Svenſk. Några dagar därefter råkade jag hos Holländſke Conſuln i ſtaden til middag Amiralen och ſamma Holländſka Officerare och hade då den dubbla tilfredsſtällelſen at få dricka GUSTAFS ſkål, ſom värden proponerade näſt efter GEORG III, innan Oraniſka huſet kom i fråga; och i flere Ängelſke hus där Holländſke Officerare och jag voro budne tilſamman, drack man altid Svenſka Konungens ſkål. Ibland andra Holländſka Officerare, gjorde jag bekantſkap med en Öfverſte DE BOLTZ, ſom förde et Rangſkepp, och var i ſamma dagar anländ ifrån Holland, för at ſom Ambaſſadeur upvakta Sultan i Maroco. Han berättade, at en Svenſk vid namn FALK var Lieutenant på hans ſkepp, och lofvade at Lieutenant FALK, ſom han mycket berömde, oförtöfvadt ſkulle komma i land och upſöka ſin okända landsman. FALK kom verkeligen, och det var mig et nöje at göra hans bekantſkap, at följa honom omkring i ſtaden, och på berget där han var aldeles främmande. Fadren bor vid Norrköping, har varit i Holländſk tjenſt och är det på viſst ſätt ännu, gift med en förmögen Holländſka. Lieutenant FALK är 21 år gammal, har redan

dan gjort 7 års tjenst til sjöss, talar bättre Franska än Svenska, som han sällan haft tilfälle tala under ständiga sjöresor. Hans lön var icke mera än 6 Ducater i månaden, utom fri middag, och han tviflade at med förmon kunna gå ur Holländsk i Svensk tjenst, ehuru han därtil vore hågad. Öfverste DE BOLTZ hade budit mig helsa på om bord, och Lieutenant FALK kom en morgon och förde mig ut. Jag emottogs där med mycken heder. En vacker musik hördes ifrån galleriet, och vakthafvande Officerarne förde mig in til Chefen, Öfverste DE BOLTZ. Frukost serverades och jag roade mig där et par timmar at se skeppet i alla våningar. Bortbuden i staden til middag gick jag därifrån kl. 1 då musiken åter spelade och Öfversten gjort anstalt om sin bäste slup, där roddarne voro klädde i hvita skjortor med orange-skärp och bandrosor.

Den 21 Maj var Prins EDUARD med sit Regemente färdig at gå om bord på 2:ne 50 Canon-skepp til Canada. Om Regementet kostat Prinsen mycket, så var det ock ojämförligt vackert. Han anförde det sjelf. Hela garnisonen var under gevär, upställd på stora parade-platsen, där Prinsen passerade til sina skepp vid hvarfvet. Fästningen helsade Prinsen först med 21 skott ifrån det så kallade *Saluting-battery*, och sedan lossades en canon i sänder, alt som han passera-

de längs de beſtyckade murarne. De Ängelſka och Holländſka krigsſkeppen ſalutérade likaledes med 21 ſkott hvardera; och Spanſka batterierne vid de ſå kallade *linierna* hedrade Prinſen med 11 ſkott, ſom ſkall vara ſalut för en *Grand d'Eſpagne*, och någre Officerare ifrån Commendanten i *St. Roque* hade infunnit ſig at complimentera Prinſen vid afreſan. Gamle gubben General Boyd ſtod i ſpetſen för ſina Granadörer; men ſedan Prinſen af honom blifvit ſaluterad, ſteg han uti en öpen vagn och med Prinſens Maitreſſe M:le St. Laurence begaf ſig til fartyget. De fleſte af ſtadens Damer voro förſamlade på en baſtion, där Prinſen gick nära förbi, men han paſſerade dem utan den minſta upmärkſamhet. Saken är den, at ondſka och hämnd gingo om bord med Prinſen, ſedan ſvartſjukan och afunden långa tiden förut kaſtat tvedrägts-äplet ibland garniſonens Damer, til följe af et företräde, ſom denne Ängelſke Paris gifvit åt en Venus därſtädes. Prins Eduard hade korrt efter ſin ankomſt til Gibraltar med ſit höga tycke fallit på en Majors-fru, Fru S***, ſom hade paſſerat 30 år, var äldre än Prinſen, hade flere barn, men var täck och älſkansvärd. Prinſen ſåg henne dageligen. Hon utmärktes af honom vid alla tilfällen; och där Prinſen var buden på en ſouper eller et ſpel-parti, måſte värdinnan äfven bjuda Fru

S***

S*** honom til fällſkap . . . och hennes man Majoren. Malicen var rådande i alla ſamqväm; och man trodde alt utaf de anledningar, ſom könet aldrig miſskänner, ehuru ſtundom falſka. Majoren ſjelf var obekymrad, antingen öfvertygad om ſin huſtrus hjerta eller liknöjd i ſit eget. Damernas nitälſkan gick långt: den rena dygden åtog ſig at hämnas den förolämpade, lika ſom då männiſkor åtaga ſig Guds ſak. Gamla vänner undveko hennes ſällſkap, kändes icke mera vid henne. Aſſembléer och dans hade därtils varit anſedde ibland oſkyldige nöjen; men icke en gång den hedern at danſa med en Kongl. Höghet kunde upväga den afſky de hade at danſa jemte en Dame ſom Prinſen troddes älſka. Uti Prinſens Regemente voro 2:ne Fruar, den ena var vän til Fru S***; den andra en *pendant oppoſé*. Desſas olika ſätt at tänka hade inflytande på Officerarne vid regementet och i garniſonen; och ſnart . . ſjelfve Regementerne voro ſecteriſke på ena eller andra ſidan. Gibraltar var delad i 2:ne partier. Åtſkillige Herrar gillade ſina Fruars nitälſkan; och jag ſkulle anſe detta ſåſom det ſvåraſte bevis emot Fru S*** om icke mången god man lät ſig ledas vid näſan af ſin huſtru, och trodde hennes ögon mera än ſine egne. Prinſen naturligtvis deltog uti oenigheten; och om Fru S*** var oſkyldig, ſå var han dygdens för-

ſvar. Hon trotſade ſina ovänner, ſåg Prinſen på vanlig fot nöjd med ſig ſjelf. Under deſſe maneuvrer fick Prinſen en Maitreſſe på ſtat ifrån Marſeille, ſom jag förr nämnt. Prinſen beſökte och utmärkte likväl ännu Fru S*** och hon var den ſamma ſom förut, ſåſom hade hon ingen ting njutit och ingen ting förlorat. Damerna af oppoſitionen kunde icke förlåta henne, icke förödmjuka henne. Den Franſka Demoiſellen hade hvarken det ena eller det andra partiets omgänge. Hon var utan fråga öfver eller under all miſstanka, å ämbetets vägnar. — Men nu var Prinſen om bord, med löfte och föreſats at icke mera ſätta en fot på Gibraltar, det han äfven förbjudit ſina Officerare, i hopp om en ſnar och gynnande vind. Stor-Britaniens Vapen hiſſades på Prinſens fartyg, där M:le St. Laurence följde den Kongl. ſtandaren. De 2:ne Fruarne af olika tänkeſätt hörde til andra ſkeppet. En liten dygd-fråga om 3:dje perſonen i Gibraltar borde nu til ſjöſs vara aldeles glömd, borde än mindre transporteras ifrån Europa til America. Prinſen ſjelf hade bordt vara den förſte at förlika de ſtridande; at befalla och ſtadga ſämja imellan 2:ne Damer ibland ſit eget folk. Men Guds anda ſväfvar nu mera icke öfver vattnet, och Prinſen har anbefalt ſina förra anhängare på andra ſkeppet, at aldrig tiltala eller med allmän och vanlig höf-

lighet

lighet bemöta den Frun, som var af opposi-tionen. Om detta är sant, som det verkeli-gen berättas af både Damer och Herrar i staden, så förtjenar den Högborne Nådige Prinsen at ligga qvar i Gibraltar-bay til dess hans tänkesätt hinner förädlas.

Den 4 Junii var Hans Stor-Britanniske Maj:ts födelsedag, som firades til lands och sjöss. General Boyd inställde sig på den vanliga morgon-paraden och emottog lyck-önskningar i anseende til dagen af samtelige Officers-Corpsen. Jag, i sällskap med Hol-ländska General-Consuln, och de Holländske Officerarne upvaktade Gouverneuren kl. 11 f. m. i sit hus. Vi voro alla redan budne hos honom til middag; men de Holländske Officerarne hade förut lofvat sig på en Än-gelsk Fregat, och det förenade Amiralitetet skulle äta och dricka til sjöss den dagen. Kl. 1 vid middagstid saluterade Gibraltar med 21 skott; och längs efter Fästningens murar lossades 53 skott, svarande emot Ko-nungens ålders år. Prinsens skepp gåfvo därpå Kongl. salut, som fortsattes af de öf-rige Ängelske krigsskeppen, hvaruti de Por-tugisiske och Holländske Escaderne instämde; äfven som Spanske batterierne hedrade da-gen med skott och flaggande. Då detta var förbi, steg Prins Eduard uti en båt, som förde Kongl. standar, och vid pass kl. 2 e. m. började en tour i bayen, följd af sin musik

i 2:ne båtar. Officerarne ifrån de respective krigsskeppen hade imedlertid kommit at complimentera Prinsen, och deras båtar (12 til antalet) alla med flaggor utsirade, utgjorde en stor och vacker suite. Så väl Fästningen som samtelige krigsskeppen helsade Prinsen med 21 skott, alt som Prinsen nalkades och passerade dem. En vacker och stark musik accompagnerades med fröjderop ifrån alla skepp; och bergen återskallade desse glädjebetygelser. Prinsen passerade ända fram under Spanska batterierne, och emottog därifrån en lika dundrande ärebetygelse. Vid återkomsten saluterades Prinsen å nyo af sina egna skepp, som besvarades af Portugisiska och Holländska escadrerne. Klockan inemot 5 e. m. hade Prinsen slutat sin tour, och då var tid at tänka på middagen, hvar och en på sit ställe. Vi voro redan et stort sällskap hos General BOYD församlade, där Officerarne ifrån Portugisiska Escadern väntades och sig inställde. Omtänkt at icke komma för sent til Generalens bord, hade jag nekat Holländska Öfversten DE BOLTZ's tilbud, at uti hans slup deltaga uti Prins EDUARDS Erics-gata i Bayen. En anecdote vid denna lilla sjö-expedition är, at *Venus* i sin snäcka följde denne *Neptuni* son. Man bör föreställa sig at *Zephyrerne* förde henne, at *Nereiderne* omgofvo henne, at *Æoli* trummor och cymbaler hyllade henne. Alla des-

ſa guddomligheter höra af ålder til Medelhafvet. Gibraltar har nyckeln til detta vida fält (Gibraltars vapen är verkeligen en nyckel hängande i en port) och Fru *Britannia* ſåledes delar väldet med Neptunus. Det var Prinſens Maitreſſe, ſom följde den Kongl. ſtandaren och deltog uti den ära, ſom flere Nationer beviſade en Ängelſk Prins. — Ibland de Portugiſiſke Officerarne vill jag nämna en ſom för et par år ſedan blifvit til Frimurare-Riddare i Gibraltar antagen. Portugiſiſke vederbörande efter underrättelſe därom funno honom genaſt brottſlig, anklagade, dömde och fördömde honom. Han ſatt länge uti arreſt, miſte ſin Lieutenants beſtällning vid Amiralitetet och var på brädden af det ytterſta mörkret at evinnerligen bannlyſas. Han beklagade ſig imedlertid uti et hemligt bref til Logerne i Gibraltar, begär deras förbön och betyg om Mureriets öfverensſtämmelſe med den Apoſtoliſka tron. Logerne intercederade för honom, och han ſlapp utur ſin arreſt, men blef utſtruken ur Hennes trognaſte Maj:ts tjenſt. Han beklagar ſig å nyo, och Logerne i Gibraltar vände ſig til *Hertigen af Cumberland*, ſom är Ängelſka Frimureriets hufvud och bror til GEORG III, med anhållan om des mägtige förord hos Portugiſiſka Drottningen för den lidande Brodern. Denne Salomons Ängelſke vicarius förſäkrade MARIA FRANCISCA ISABELLA, at N. N:s

Frimurare-löften voro fullkomligen öfverensstämmande med hvarje mans pligter emot Gud och Öfverheten, nästan och sig sjelf, och bad henne icke göra N. N. för en helig Orden och förbindelse lekamligen olycklig. Denne anmälte sig vid samma tid hos en andelig Prelat och köpte en Orden, i följe hvaraf han med själ och alla sinnen underkastar sig Kyrkans och Helgonens herravälde, och således beviste sin tro med sina gerningar. Han är nu *Capitain de Fregate* och bär *crachan* på bröstet. De fleste Portugisiske Officerare bära Orden, men merendels sådane Prelat-Orden som utmärka Riddarens andeliga förtjenst. — Det torde vara bekant genom allmänne Tidningar, at Portugisiske Amiralen DE MELO, som commenderade den Escadre af 1 Tvådäckare, 3 Fregatter och 3 Briggar som utgick emot Algierinerne, olyckligen omkom dagen efter den utgått ifrån Lisabon. DE MELO ville tala med en Fregatt och befallte den komma up til Amiralskeppet. Man föreställde honom, at denna manoeuvre därstädes i anseende til strömmens häftighet vore omöjlig; men Amiralen ansåg dessa ursäkter såsom bevis af sine sjömäns oskicklighet, och förnyade sine ordres. Fregatten kommer up, och manoeuvrerar bra; men strömmen kastar henne hastigt om och bogsprötet slog Amiralen med flere omkull, som stodo på Galleriet. DE MELO fick et så svårt slag, at han dog inom

4 mi-

4 minuter; men de andre upſtego förr eller ſenare oſkadde. Denne DE MELO var en kunnig och ung Herre, artig och ſkickelig Amiral; men hade denna gången orätt. Eſcadern afvaktade nu i Gibraltar en annan Amiral. Sällſkapet hos General BOYD utgjorde 70 perſoner och beſtod af alla Stabs-Officerare, Civil-Officerare och främmande; man ſteg up ifrån bordet kl. half til 8 om aftonen. — Gouverneuren eller Garniſonen plägar vanligen på Kungens födelſedag gifva bal, men deras extraordinaire feter och utgifter för Prins EDUARD ſå nyſs förut, gjorde nu däruti undantag. En vanlig Aſſemblée var likväl anſtäld, ſom började ſtrax efter kl. 9 om afton, och en Marſkalk gaf mig ſåſom främmande en Dame, den förnämſta af de danſande, en Majors Fru, ſom föregående afton varit min moitié i *Whiſt*. Man danſade icke annat än långdanſar, ſom hos oſs fått namn af Ängelſka danſar, och man danſar i allmänhet icke mycket väl. The ſerverades uti et näſtgränſande rum, där vid flere långa bord med bänkar å båda ſidor alla vattnades på en gång. Sällſkapet var ſå litet, at man icke kunde danſa och dricka the på en gång. Damernas gräl i den förr omtalta ſaken var ännu icke bilagdt, och det var förmodeligen orſaken, at ſå få där infunnit ſig, hvilka jag anſåg för neutrale. Et par af dem voro klädda i den förr omtalte uniformen,

hvilken

hvilken i fig fjelf var fmåtäck, men tycktes fnarare tilhöra en Opera-ballet, än en fête åt en Kongl. perfon. Cavaliererne voro icke heller många. De *toaftade* ännu vid färfkilda bord, och en middagsfömn kl. 9 om aftonen torde tjent dem bättre än at gå på Affemblée. General Boyd fyntes där fom haftigaft, och Sällfkapet åtfkildes kl. 12 om natten.

General Boyd, fom är öfver 80 år gammal, är ovanligt rafk och ganfka munter. Man kan fe på honom, hvad detta climatets mildhet kan uträtta. Vid fin hitkomft i början af året var han full af gikt och få dålig, at han icke fjelf kunde upftiga i land eller röra fig på den klippa, fom han kom at förfvara. Han hade ämnat, at endaft för en liten tid där ftadna qvar, och fedan med nådigt tilftånd återgå til Ängland; men hvarje dag förbättrades hans helfa, få at han inom en liten tid befann fig frifk och fåfom en ny männifka. Han tänker nu på Gibraltar hinna Partriarkernes ålder. General Boyd är fin egen lyckas fmed. Vid 40 års ålder gick han fom Capten ur tjenften och blef Krigs-Magazins Förvaltare (Store Keeper) på Minorca. Under 7 åra kriget nyttjades han fom Proviant-Mäftare i Allierade Arméen under Prins Ferdinand af *Brunsvig*, där han vid et vifst tilfälle medelft fin kännedom af landet och fin rådighet gjorde Prinfen en

betydlig

betydlig tjenst. Prinsen i bref därom til Konungen af Ängland, skref at man gifvit honom Adjutanter, som borde vara Proviant-Mästare och en Proviant-Mästare som var skickligare til Adjutant. BOYD blef därpå Öfverste-Lieutenant och Prinsens General-Adjutant, utmärkte sig och vann ny befordran. Såsom Riddare af *Bath-Orden* bär han titel af *Sir* framföre dopnamnet, och kallas vanligt *Sir* ROBERT; men är icke Adelsman, hvilket i Ängelsk tjenst icke utestänger förtjensten ifrån de högste äreställen.

Jag bör icke underlåta meddela en anecdote, som visar Brittens individuella frihet och sjelfständighet. En ung Fändrick härstädes blef en dag utaf sin Öfverste tiltalad och förehållen, at han vanligen passerade Prins EDUARD utan at med hattens aftagande betyga honom en skyldig vördnad. Prinsen, sade Öfversten, hade anmält det hos honom, och han kunde icke annat än därom til efterrättelse göra Fändricken en ärindran. Fändricken svarade, at han i början efter Prinsens ankomst til Gibraltar altid helsat på honom med hattens aftagande, men at Prinsen icke en enda gång därå gjort upmärksamhet eller helsat tilbaka. Han hade därföre tagit sit parti at icke blotta sit hufvud för Prinsen förgäfves; men då Prinsen vore *Öfverste af dagen*, och han Fändricken vore på vakt, kände han sin skyldighet, och skulle däruti icke fela. — Dess imellan

imellan ſade han, vore Prinſen icke annat än en Officer i Garniſonen, och Fändricken kunde icke anſe ſig ſkyldig eller beordras at taga hatten utaf för dem alla. — Ehuru ſträng och krigiſk tjenſtgöringen är i denna Garniſon, äger ingen Officer rättighet at extrajudicialiter afſtraffa någon. Aldrig ſer man härſtädes en käpp bäras jämte värjan, och ſoldatens rygg är i detta afſeende helig. Den upſtudſige och brottſlige arreſteras och afſtraffas efter Lag och Krigsartiklar; och jag tviflar at bättre ordning och nogare ſubordination finnes i någon Garniſon än i Gibraltar. General-Gouverneuren äger rättighet at bekräfta och låta verkſtälla en dödsdom, utan appel til Ängelſke Konungen. En ſoldat, ſom på ſin poſt ihjälſkutit en paſſerande, är dömd til döden; men i briſt på bödel afvaktar han ännu efter flere månaders tid ſit öde. Sådan är *eſpriten* ibland ſoldaterne härſtädes, at ehuru denna ſyſla ſtår allom öppen, ingen velat bli *Hang-man* (Bödel) på ordinarie ſtat med anſenlig lön; utan man har funnit ſig nödſakad at efterſkrifva en ſådan ifrån Ängland, och ſom är i dagelig väntan.

General Boyd har gifvit ſamtelige Regements-Fältſkärerne i Garniſonen Officers-uniform. — Endaſte ſkilnaden är, at då Officeren bär ſin värja i axel-gehäng, bäres den af Fältſkären i lifgehäng. En General-Directeur härſtädes öfver Lazaretterne, bär riktig

tig Generals-uniform, och är at anse såsom General öfver alla Fältskärare. Svart cocard på hatten nyttjas utaf Militarien i allmänhet, och utaf alla civile Ämbetsmän med Kongl. fullmagt eller de som kallas *Gentlemen.* Man gör härstädes honneur åt främmande uniformer; och njuter jag dageligen denne äran utaf alla poster i Garnisonen. Svenske Consulen undantagen, bruka alla de öfrige Nationernes Consuler sin respective Nations militariske cocard jämte port d'épée.

Til beskrifningen om Gibraltar som jag förr meddelat, finner jag nu ingen ting at tillägga. En dag var jag med alla härvarande Portugisiske och Holländske Officerare och besåg bergets och fästningens sälsamheter. Under skenet af facklor stego vi ned uti en grotta högt up i berget, där man finner källor med friskt och ymnogt vatten. — Man ser i flere grottor petrificeradt vatten i stora stycken hänga imellan bergsklyftorna. Jag har gjort en liten samling af fossilier och petrificater, och ibland annat några petrificerade ben och tänder af djur som man funnit högst up i flinthårda klippan.

Ibland de flere och artige ställen där jag är middagsbuden, bör jag icke glömma Herrar Officerares *Mess* eller spisqvarter. Hvarje Regements Officers Corps har et särskildt och eget bord med alla tilhörigheter, hvilket för gemensam räkning en gång upköpes och

på

på lika fätt bibehålles. Man är där förträffeligen väl ferverad; men fom där drickes grufveligen, undandrager jag mig ofta deffa fällfkap, och fpifar häldre uti enfkilda hus, där öfverflödet regeras och hämmas af Damer. Den vanliga middagstimman är kl. 4 e. m. I Borgarehus kl. 3, i förnäma hus och vid ftora måltider kl. 5 e. m.; man äter då til exempel vanligen 1 ½ timma och dricker dubbelt få länge. Damerna ftiga up ifrån bordet efter måltiden, fedan man vanligt druckit Konungens fkål. Värden intager då värdinnans plats öfverft vid bordet, och andra fkålen rapporterar fig altid på det vackra könet. Ingen är fom icke förftår och dricker *the Old Mother* (den gamla modrens fkål). Et par flag i bordet är ock fignal til famma fkål. Man *toaftar* därefter ur fulla glas, och en del af fällfkapet flutar icke förr än de fjelfve äro fulla. Men fådant är icke fkamligt. Et eftermiddags rus ligger ingen til laft, dock måfte det icke fke dageligen, och vande vid detta lefnadsfätt ifrån ungdomen, tåla Herrarne ganfka mycket. Damerna roa fig imedlertid på egen hand, dricka fit caffe, där Herrar, fom fmyga fig ifrån bordet, ftundom göra dem fällfkap. Man flipper eljeft fvårligen ifrån bordet, i fynnerhet en främmande. Uti et väl beftäldt hus har man altid förekommit den i dryckeslag drifvande nödvändigheten at gå ut. Uti

famma

famma eller näſtgränſande rum upfylles det behof, ſom i goda penſioner har namn af *le petit tour*. Viſiter göras ifrån kl. 12 f. m. til 2 à 3 e. m. äfven vid Damernes thé-timma e. m. kl. 5. Sedan man därefter ſpelat *Whiſt* et par timmars tid, ſätter man ſig åter til bords omkring kl. 11, då ſällſkapet efter ytterligare ſkålars drickande bryter up och åtſkiljes.

Då jag ſpiſar vid Officerarnes *Meſs*, tar jag altid parole af den bjudande (min egentelige värd) at i dryckom få följa min egen ſmak och at under *toaſtandet* få ſlippa *bumbers* eller bräddfulla glas. Jag åberopar mig gärna en regel, ſom ſå lyder: *Fill what you pleaſe, but drink what you filled;* det är: ſlå uti ſå mycket ni behagar, men töm det iſlagne. Under måltiden dricker man aldrig et glas för ſig ſjelf. Man bjuder eller bjudes at dricka ihop med en annan; och en främmande vid bordet är gärna hedrad at dricka med alla. Efter måltiden äro bouteljerne i rörelſe, efter reglen: *The bottle goes.* Alla Officerare ifrån och med Öfverſten til och med Fältſkären utgöra detta ſällſkap; gifte Officerare undantagne. De hafva äfven Damer ſtundom inviterade til ſina *Meſs*. På bordſilfret, på glas eller porcellaine ſer man Regementets namn eller nummer. Siſta veckan Prins Eduard paſſerade i Gibraltar, då hans hushåll var upbrutit, ſpiſade både han och

Mamſell LAURENCE vid Regementets Meſs. Han har föreſatt ſig uti Canada föra en ganſka inſkränkt lefnad, utan eget hushåll; at hafva all ting utom ſin maitreſſe gemenſamt med ſine Officreare. — Jag har, oaktadt dageliga calas, ſå vida bevarat mit ſat i helgelſe, at jag ingen gång varit drucken. Aldrig var jag likväl närmare denne Brittiſke lyckſalighet, än en dag, buden til middag af de ſamtelige Officerare, ſom voro Ängelſke Ambaſſadeuren til Maroco ſenaſt följaktige. Gäſterne voro icke flere än ſjelfve Ex-Ambaſſadeuren Mr. MATRA, Holländſke General-Conſuln Mr. BLOUNT och jag. — Flere gånger förſökte jag ſmyga mig undan; men förgäfves. Då ſällſkapet kl. 9 om aftonen upſteg ifrån middagsbordet för at åter ſätta ſig vid et Whiſt-bord; gick jag hem i mit qvarter. Jag hade aldrig varit närmare at förlora min reputation, ſade jag följande dagen i et ſällſkap, och man brydde mig ſedan för min reputation i dryckom. I förnäma hus och vid ſtora måltider är lefnaden likväl mindre Ängelſk, det jag märkt både i London och i enſkilda hus här i Gibraltar, där man dricker efter behag och upſtiger i god tid, omkring kl. 7 om aftonen.

Serveter brukas icke i allmänhet vid Ängelſke bord. Man torrkar mun och fingrar, om det behöfs, med duken, ſom utom dageligt lag och efter omſtändigheterne, icke brukas

brukas mera än en gång. Så ſnart måltiden är gjord, ſerveras man med en liten glasſkål med vatten och en liten ſervet, då man ſköljer ſin mun och tvättar fingrarne, hvarpå alt, til och med duken borrttages, och deſerten eller blott vinet efter omſtändigheterne framſtälles på blotta bordet, ſom altid är af full mahogene. Jag måſte icke förglömma et bruk, ſom jag önſkar framföre många andre utländſke moder blefve allmänt antaget i Sverige, at nämligen efter hvarje rätt borrttaga knif och gaffel, och med en ren talrick gifva en ren knif och gaffel. Jag mins, at i Götheborg vid min afreſa lefde man i detta ſom i mycket annat på Ängelſkt vis; och det är oförlåteligt, at denna ſnygghet icke är allmän åtminſtone hos de förmögnare och hos folk af den ſå kallade goda tonen, ſå i ſtäder ſom på landet. Det gifvas de Philoſopher, ſom utaf den perſonliga och huſliga ſnygg- och renligheten hos en Nation dömma om des civiliſering i allmänhet; och jag beklagar, men måſte tilſtå, at vår Svenſka är då efter den Ängelſka. Men visſa omſtändigheter äro i verkſtällighet ſå enkla och naturliga, at man knapt borde behöfva andras efterdömen därtil, än mindre påminnelſer därom.

En oſtlig vind påkom ſå oförmodadt, bäſt jag i dag bittida promenerade på berget,

at jag knappaſt får tid ſluta detta Europeiſka brefvet, för at ſjelf göra mig färdig at gå öfver til Africa igen. Mr. MATRA och jag hade öfverenskommit at med förſta oſtlig vind göra denna öfverreſa. Han har redan haft bud hos mig, och båten är ſnart ſegelfärdig. Farväl mina vänner, farväl Europa. Bref ifrån Africa ſkola med förſta tilfälle meddela fortſättning af mine Barbariſke Anecdoter. — Jag framlefver &c.

Sextonde Brefvet.

Tangier d. 24 Julii 1791.

I ſtörſta haſt och näſtan oförmodadt lämnade jag Gibraltar d. 7 ſiſtl. Junii kl. 8 om morgonen. — Oſtlig vind har nu långa tiden varit ſå rar, at den ſom ville betjena ſig däraf borde hiſſa ankar ſå fort vinden kunde fylla ſegeln. Så gjorde vår Skut-Capten, och M:r MATRA och jag voro om bord, då våre Ängelſke berg-vänner ännu icke viſste om det på morgonen var någon vind. — På Prins EDUARDS fartyg var alt bittida i full rörelſe. Han gjorde ſig färdig at ſegla til America, då vi redan voro under ſegel til Africa. Närmare mot middagen lyftade han ankar, och ſtaden jämte alla i hamnen varande krigsſkepp gåfvo honom et dundrande

afſked.

afsked. Portugisiske Escadern hade redan begynt sin krysning emot Algierinerne, som med ostlig vind trotsa Portugiserne ända inemot *Cap Finisterre;* och det var ganska roligt at midt ibland Portugisiske skeppen se och höra dem salutera på alla sidor. Det förestälde en liten sjödrabbning; och denna inbillning var så mycket nöjsammare, som vi hörde inga kulor väsa eller surra förbi öronen. Nu var alt tyst; och Prins EDUARD hade hunnit et litet stycke på resan til Nya Verlden, då ostliga vinden knappade af, och det eftermiddagen blåste tvärt emot. Prinsen arbetade hela dagen . . . förgäfves, och måste samma afton söka sin gamla hamn under det hatade men dragande berget. Strömmen är altid så stark uti Sundet, at då man lätteligen emot vinden kryssar ifrån det Atlantiska in uti Medelhafvet, är det omöjligt tvärtom. Naturforskare voro fordom i ovisshet angående detta phenomen, då man icke kände något utlopp ifrån Medelhafvet, som kunde afsätta det altid inrusande vattnet; men det skall nu på säkra rön och skäl vara afgjordt, at en annan ström går inunder och tvärtemot den förre, och således återbär Atlantiska Hafvet det vatten, som annars skulle öfversvämma de Romares, Grekers och Carthaginensers oskattbara ruiner. — Vi hade imedlertid med vår lilla båt hunnit nästan halfvägs til Tangier, och då motvinden hin-

hindrade äfven ofs at göra framfteg den ftora och vanliga vägen, gingo vi inunder Barbarifka kuften, där ftrömmen är mindre häftig, och en få kallad landtvind, fom på desfa kufter om aftonen fläktar, fatte ofs et godt ftycke fram. Vi nödgades likväl kafta ankar, då vi med fifkande roligt tilbragte en del af natten; men med tilhjelp af floden, fom efter ebb hvar 6:te timma återkommer, hunno kl. 8 om morgonen följande dagen til vårt eftertraktade men affkyvärda Tangier. Det bjöd mig likväl mindre emot, då jag efter en månads, jag må fäga oordentelig lefnad i Gibraltar gladde mig åt den tankan at nu få lefva efter godtycko och i Barbariet vara min egen herre. Uti Tangier-bay funno vi et Spanfkt handels-fkepp, fom berättades för Sultan El-Yazids räkning ha öfverfört fkeppstimmer och en anfenlig fumma flinthårda Piafter — och en Danfk Fregatt fom haft om bord den begärde Danfke Ambaffadeuren. Denne var Öfverften och General-Adjutanten Lövenörn, en ganfka artig karl, fom jämte at vara fnäll fjöman och Officer är utmärkt fkickelig Aftronom, en annan *Ulloa*. Ambaffadeurens fuite beftod utaf 4 artige och kunnige unge Officerare, och detta fällfkap gjorde mig faknaden af Gibraltar mindre känbar. Den ene af deffe Herrar var i fynnerhet eleve utaf Lövenörn och ganfka klok på himmelens lopp. Dagelige

lige obſervationer gjordes, och om aftnarne ſökte vi uptäckter i *Venus*, beſkådade Månen och Jupiters Drabanter m. m. Ambaſſadeuren hade några Isländſke Falkar med ſig, hvarmed jagt några gånger anſtäldes, ſom var ganſka roſig. En Kongl. Falkenerare var ſjelfva Öfver-Jägmäſtaren. Knapt hade man aftagit en bindel, ſom vanligt betäckte falkens ögon, än han ſom en pil ſatte efter en lösſläppt dufva och inom få ögonblick hade anammat ſit rof. Man hade likväl altid en tråd faſtbunden om falkens ben, för at vara ſå mycket mera ſäker, helſt de icke voro aldeles utlärde. Jag deltog eljeſt dageligen uti en mera enſkild jagt med en Danſk Naturkunnig vid namn Skogsbove, ſom hitkommit endaſt på Natural-hiſtoriens vägnar. Vi jagade efter yrfänad och allehanda inſecter m. m., och voro verkeligen goda falkar. Danſke Ambaſſadeuren afgick härifrån til Kejſaren d. 19 Junii under vanlige hedersbevisningar med en eſcorte af 200 Ryttare, ſom El-Yazid ſkickat at afhämta honom. —— Ställningen vid Hofvet och i Riket är eljeſt nu icke den bäſta. Miſsnöje herrſkar öfver alt, och Sultan El-Yazids Thron är ſå vacklande, at Ambaſſader och preſenter ifrån Europa tyckas näſtan förlorade. Conſul Wyk afſkickar bref til Liſſabon, Cadiz och Gibraltar, i fall den väntade Svenſka Fregatten ſkulle i någon af deſſa hamnar gå in, för at

underrätta Öfverste ROSENSTEIN om ställningen i landet och således förekomma en otidig hitkomst. Bref och underrättelser ifrån södra orterne berätta och bekräfta, at hela Konungariket *Suz* uprest sig emot EL-YAZID. Missnöjde at han icke velat komma dit och emottaga herraväldet öfver deras lif och egendom, at han försummade och föraktade den bästa delen af Riket, hafva de plundrat och bortdrifvit EL-YAZIDS Höfdingar och Troppar. EL-YAZID skickade sin äldste son i spetsen för et par tusende Negrer at ställa all ting til godo; men de uproriske flere tusende til antalet, hafva nödgat honom at gå tilbaka, och underkastat sig Muley ABDERHAMAN, som redan satt sig i rörelse. Folket närmast och omkring Kejsaren äro ännu tyste och stilla. Medelst Europeiske Ambassaderne och presenter bibehåller han til en tid sit anseende, men de vänta endast lägenhet at göra sin magt gällande. Muley ISLEM uppehåller sig i den vördade helgedomen vid Tetuan och har stort anhang. Om Kejsaren skulle gå emot sin broder i södra orterne, ger han så mycket mera luft åt dem i norra provincerne; blir han åter stilla, och sjelf öfverlämnad åt vin och qvinfolk, lämnar Riket åt sina fiender, torde han snart se slut på sin regering. EL-YAZID väntar en million Piaster, berättas det, ifrån Spanien för freden; men det är icke troligt at något

redbart,

redbart, än mindre så ſtor ſumma penningar, under ſakernas nu varande ſtällning ſkulle komma Maroco til godo. — I början af ſiſtl. Junii månad hade bref ifrån El-Yazid til ſamtelige Conſulerne ankommit, där han frågar, hvarföre de aflagt en gammal vana at til *Beirams-Högtiden* ſkicka the m. m. til Kejſaren, och påminner därom och begär därjämte ſyrop, (bränvin och liqueurer). De efterkommo alle Kejſarens åſtundan, och Wyk ſkref därjämte: „At det aldrig varit en vana at årligen en viſs tid ſkicka något til förre Sultan, och at Conſulerne följakteligen nu icke „brutit den ſamma. — När helſt Sultan befalte något, voro de altid färdiga at göra „honom til nöjes". — El-Yazid gaf därpå et vänligt ſvar och ſkickade Conſuln en god mula. Brefvet i öfverſättning lyder ſålunda:

I Guds namn, ſom förbarmar ſig öfver den elände. Det är ingen magt och kraft utan i Gud, den Högſte.

(L. S.)

Til Svenſke Conſuln. — Fred vare den, ſom vandrar rätta vägen! Och ſedan hvad angår den Syrop du ſkickat oſs, ſå är den oſs tilhanda kommen; och du är en tjenſtaktig Chriſten; och vi öfverſände dig en ganſka god mula at rida med nöje. 3:dje dagen af den lyckliga månaden Schual 1205.

Men ibland Tangiers invånare var icke mera enighet än annorſtädes i Riket.

ket. TAHER FENIZ hade många ovänner, och gamla anhängare utaf vår ABDELMALEK ansågo honom såsom orsak til sin företrädares olycka, til den förföljelse, som öfvergått ABDELMALEKS efterlämnade qvinnor, och såsom närmaste orsak til alt det våld, som i Kejsarens namn här i orten utöfvades. Som likväl en verkelig vänskap knappast imellan Morer kan äga rum i lifstiden, än mindre bibehålla en öm saknad efter en afliden eller väcka en viss förtrytelse öfver förolämpandet af den dödes minne eller anhörige, sätter jag egennyttan och afunden, Morernes husgudar, såsom väpnande dem sjelfve emot hvarandra. Gamle Sultan MOHAMMED förstod Regerings-konsten, och då han hemsökte et mägtigt hus, sine barn eller undersåtare, lämnade han aldrig det minsta til delnings imellan sine vänner, dem han alla gjorde lika rätt och plundrade efter tour och ordning. Han behöll alt för sig och därigenom snarare förenade de lidande i tålamod och undergifvenhet under ödet, än at genom et stolt öfverlåtande af de plundrades förmögenhet kasta tvedrägts-äplet ibland en mängd af glupande ulfvar och roffoglar. EL-YAZID handlade på senare viset; och då han i sit ädelmod lämnade ABDELMALEKS betydelige ägendom i flere händer utan redovisning, väpnade han man emot man och afunden regerade dem alla lika. Tvänne betydande Morer

i sta-

i ſtaden, en Talb och en Kaid voro utaf de öfrige Tangier-boerne miſstänkte at genom allehanda berättelſer upväcka Kejſarens ovilja, och de förmögnare ibland deſſe fruktade at under en eller annan förevändning falla et offer för magten. Et bref ankom verkeligen ifrån El-Yazid til Kaid Taher med befallning at arreſtera tvännne förmögne män i ſtaden, af hvilka den ene et par dagar förut i ſine handels-ärender gått öfver til Gibraltar. Taher Feniz var icke villrådig; och i den frånvarandes ſtälle, för ſin egen ſäkerhet arreſterade deſs närvarande broder, ſjelfve Ordningsmannen i ſtaden, och förklarade honom arreſt, tils brodern infunne ſig, hvars ägendom därjämte utaf Regeringen togs i beſittning. — Men folket i ſtaden yttrade häröfver et allmänt miſsnöje, och en ſtor hop af dem gingo up til Taher Feniz och begärde arreſt på den Talben och Kaiden, hvilka jag ofvanföre omtalat, med tilkännagifvande at de ämnade genaſt begifva ſig til Kejſaren och där anklaga dem, jämte en viſs Sid Amarti, ſom ſtod högt hos Kejſaren och anſågs vara de förres medhållare. — Taher Feniz vägrade, at utan Sultans ordres arreſtera dem han ſå vida anſåg för oſkyldige; och ville afvakta Sultans vilja, i fall de gingo at ſe Sultans anſigte. Imedlertid och under deſſa rådplägningar ankommer ſjelfve Sid Amarti til ſtaden, med öpna ordres

dres til TAHER at gifva AMARTI all handräckning i hvad han å Kejſarens vägnar hade at företaga. AMARTIS beſkickning var icke ſnarare känd i ſtaden, än Caſtellet upfyldes af folk, ſom hotade at med våld ſätta ſig emot AMARTI, hvilken under föregifvande at de hade förſtuckne penningar eller voro Spanſkt ſinnade, ämnade hämnas ſina ovänner och plundra hela ſtaden. — Hvarken TAHER FENIZ eller AMARTI vågade någon ting företaga. En Deputation af 200 man gick et par dagar före Danſke Ambasſadeuren til Kejſaren, och ville heldre, ſade de, underkaſta ſine hufvud Sultans behag, än tillåta AMARTI våldföra deras hus och egendom. AMARTI ſkyndade ſig efter at förſvara ſig ſjelf, anklaga ſine motſtåndare. Men Tangier-boerne viſste ſå väl förklara och beviſa ſin oſkuld och uptäcka AMARTIS egennyttiga afſigter, at EL-YAZID inför ſit folk på allmän Muchoar ſköt AMARTI död til jorden; och de förre ſegrande återkommo och ſpridde en oväntad glädje i ſtaden. — Den nämnde Handelsmannen, på underrättelſe om ſin broders oſkyldiga arreſterande i ſit ſtälle, ſkyndade ſig ifrån Gibraltar; och de blefvo bägge efter en liten tid frigifne. Jag är glad at ibland en mängd gemena och hatfulla gärningar uptäcka detta drag af ädelmod, vänſkap och ſlägtkärlek; och deſſe egenſkaper, ehuru rara och ſällſyn-

ta ibland detta folket, finna likväl sina undantag. Jag påminner mig at Doctor LEMPRIERE berättade sig under sit vistande i Maroco, ha gjordt bekantskap med 2 eller 3 Morer, hvars ädla tänkesätt, sunda omdömmen och hederliga upförande skulle hedrat den mest uplyste, den dygdigaste ibland frie människor.

På den långvarige västliga vinden, som i början af sistl. Junii tvang Prins EDUARD at återtaga sit förra ankarställe under Gibraltar, hade ändteligen östanvädren segrat, och Prins EDUARD den 28 sistl. Junii skyndade sig at lämna den hamn, där han alt sedan den 21 Maji legat om bord, utan at imedlertid göra det kortaste besök i staden eller sätta en fot på Ängelsk botten. Gouverneuren i *St. Roque* hade haft den artigheten at ärbjuda Prins EDUARD tilstånd, at när som behagades landstiga på Spanska sidan at där taga rörelse och förfriskning; men Prins EDUARD skall blott en eller et par gånger på några timmars tid låtit sätta sig up på Spanska landet: och det var likasom Prinsen ovetande, at några af dess Officerare då och då gjorde korrta besök i Gibraltar, och bevistade försäljningen af Prinsens husgeråd.

Någre Officerare ifrån det instängde Gibraltar kommo imedlertid öfver Tetuan til Tangier för at på några dagar andas vår friska luft, och på landsbygden passera den i

våra

våra Nordiſka länder ſå fägnande midſommarstiden. Då okände paſſagerare komma hit och för längre tid ämna här uppehålla ſig, hyra de ſig rum i Judhus, och ſå där finna ſig efter omſtändigheterna. Utom Conſulernes hus kan man ingenſtäds få ſig en rigtig måltid; och ſom deſſa icke altid kunna ſtå allom öpna ſåſom värdshus, måſte de reſande åtnöja ſig med hvad deras värdinnor kunna ſkaffa dem. Jag mins at förledet år voro 7 Officerare här på en gång i 14 dagars tid, alla til en början okände. De voro eſomoftaſt budne hos Conſulerne, men lefde deſsimellan i ſina ſmå Judkamrar, ſpiſade ägg och roade ſig med vackra Judinnor. De äro då lycklige at få efterhand låna ſig några ſtolar, bord, ſängkläder och dylike nödvändige husgeråds-ſaker, ſom icke finnas i Judhus. Vin, kortlekar och böſſor är näſtan det enda de föra med ſig, friheten och friſk luft det enda, ſom de här i ſynnerhet njuta. Svenſka trägården ſtraxt utom ſtaden, är då ſom altid en makalös tilflykt, där man äter frukt, promenerar, ſpelar käglor och klot. Et litet hushåll ifrån Gibraltar beſtående utaf 2:ne unga flickor med deras bror och en piga, hafva ſedan början af året varit här etablerade, och under Ängelſka Conſulens protection bo uti et Moriſkt hus ſom de hyrt. En Moriſk pojke til födelſen Sherif, ſom förſtår Ängelſka, förſer dem med alla nöd-

torfter

torfter ifrån torg och marknadsplatser. Moriska hushåll bo rundt omkring dem; men man har icke et enda exempel af något ofredande eller det minsta förfång utaf deras grannar, hvarken i deras hus eller under deras enslige promenader utan vakt. Et annat Ängelskt fruntimmer kom i Maji månad med sin fader hitöfver för helsans skull, men afsomnade och under et stort Ängelskt likfölje begrofs i dessa midsommarsdagar i vår vanlige sandbacke. Hon var 17 år gammal, en frisk flickas bästa ålder. Jag måste nämna en anecdote om henne, som är aldeles Ängelsk. En dag, ganska matt och svag, begärde hon et glas vin, hvilket i hennes lungsigtiga belägenhet var förbudit; men flickan envis, och i alla fall döden til spillo gifven, får sig et glas vin, och med svag röst, och ur et rosslande bröst dricker i botten *to absent friends* (frånvarande vänners skål) som är en vanlig och allmän skål. Hon föll därpå i en dvala, låg mållös och affomnade följande dagen. Flickan var en skomakares dotter, hyggelig och väl upfostrad, och i sina bättre dagar promenerade dageligen i Svenska trägården.

Sedan den goda appelcin-tiden i Maji månad uphörde, skördar man nu ingen annan frukt än fikon, Vår-fikon *Ficus præcoces*, som Spanjorerne kalla *Las brevas*, snart passerade. De äro om morgonen bittida, innan

innan solen för mycket verkar, förträffeligen svalkande och välsmakande. De växa på trädets fjolgamla skott, och ännu under deras fullkomlighets tilstånd börja Höst-fikon at växa ut på de nya vårskotten, blifva färdige i början af September och hålla ut hela följande månaden. Således ömsa de gamla och nya skotten at under en blid himmel gifva hvar sin skörd; då jag vill påminna mig at i våra Nordiske Orangerier, knapt en enda skörd i Augusti månad hinner til fullkomlighet. Stora transporter med torrkade Fikon komma ifrån landet til våra vanlige marknadsdagar; och Morerne äta dem til bröd och göra därmed en ordentelig måltid. En ostlig eller sudost vind i Junii månad fyller våra Fikon med mask, och inom få dagar förderfvar dem. Om fikon-träden skäras och hållas i ordning, växa de höga och raka; sig sjelfva lämnade, böja grenarne sig ned til jorden och gifva en skugga, som aldrig kan genomträngas. Under resor i detta landet, är et fikon-träd såsom en Gästgifvaregård i andra länder. Man räknar på dem såsom på vanlige håll, där den resande stadnar, hvilar och tager sin förfriskning. Om en källa med friskt vatten af en händelse skulle finnas i samma trakt, känner man där större nöje och tilfredsställelse än på et Hôtel d'Europe, där alla läckerheter och liqueurer ärbjudas. Således är det oftast icke annat än stället och

vissa

vissa omständigheter, som gifva sakerna deras värde och anseende. Det vackraste vattenfall, den skönaste utsigt finner här ingen kännare, ingen teknare, knapt en beundrare, då i Sveits, i Italien, i Frankrike &c. det skulle sysselsätta alla de fria konsters idkare at besjunga, teckna och beundra Naturens mindre mästerstycke. Titlar, stjernor, magt och rikedom gifva stundom på samma sätt åt ringa varelser et stort värde, och de berömmas, vördas och tilbedjas efter det ställe, som de utaf en händelse innehafva.

Men händelser följa på hvarandra här i verlden, och ingen roligare, mera förnöjande har jag i Maroco öfverlefvat, än den som sistledne den 30 Junii inträffade. Sysselsatt at skrifva til Sverige, med tankarna i det kära fäderneslandet, ser jag kl. 10 f. m. en vacker Fregatt med Svensk flagga nalkas och ingå i Tangier-bay. Jag meddelade Consulen Wyk i ögnablicket min uptäckt, och *Bellona* kastade ankar i vår hamn. Vi voro genast färdige at besöka detta flytande fäderneslandet, och en dubbel Svensk lösen 16 skott helsade emedlertid Fästningen, och et lika antal skott återskallade ifrån dess murar. Herr Öfversten och Riddaren Rosenstein, Ambassadeur til Sultan af Maroco, fägnade oss med det vänligaste emottagande, och samtelige Herrar Officerare och landsmän, til et så stort antal, uplifvade nöjet af et Svenskt

ſällſkap. — Jag befann mig nu icke endaſt med tankarna ſåſom altid, utan i ſjelfva verket i Sverige; ty om bord på *Bellona*, omgifven af landsmän, intagen af deras vänſkap och öfverhopad med bref och helſningar ifrån Fäderneslandet, hade jag ingen känſla af Barbariet qvar, ſom eljeſt efter 2:ne års viſtande härſtädes blifvit likaſom naturaliſerad i mig och hela tiden våldfört min inbildning. Reſan hade gått ſå lyckeligt, at icke 3:ne veckor voro paſſerade, ſedan Bellona lämnade Götheborg den 8 Junii. Men den allmänna ſtällningen i Maroco var ännu oſäker, och El-Yazids Thron och Regemente ſå vacklande, at man borde afvakta utgången, hälſt det politiſka onda anſågs vara uti en full criſis. Vår Ambaſſadeur trodde därföre bäſt och förſigtigaſt vara, at tils vidare upſkjuta landſtigningen och preſenternes debarquerande, och i Gibraltar afvakta El-Yazids fall eller uprättelſe. Detta lilla Sverige ſeglade ock verkeligen härifrån den 2:dra påföljande, ſedan Ambaſſadeuren låtit genom en Officer complimentera Gouverneuren Taher Feniz, och blifvit om bord af deſs utſkickade til ſin ankomſt och ſnar återkomſt til Tangier lyckönſkad.

Lyckan, den blinda lyckan hade imedlertid hulpit Sultan El-Yazid ifrån hotande olyckor och en öfverhängande fara. Muley Abderhaman, hyllad i Rikets ſödra orter,

var redan i Tarudant, men yttrade liten hog at resa vidare. Vand vid litet och nöjd med sin lott, gjorde föreställningen om en aflägse Thron mindre intryck på honom än hugkomsten af en huslig lycksalighet. Snart såg han sig öfvergifven af några sammanskockade Vildar, som utan löfte om penningar och utan hopp om rof, ansågo sig fria ifrån en förbindelse, där de så hufvudsakligen missräknat sig. ABDERHAMAN ägde icke det förra, bar afsky för det senare, och hade nog i sin koja. — Folket i och omkring Maroco stad hade ifrån Sultan EL-YAZID fått förnyade och säkra löften om en ofördröjvad ditkomst, så snart han emottagit de skatter och dyrbara skänker, som Europas Furstar nu dageligen offrade honom; och de svuro honom en ny lydnad. På en annan sida hade han slagit några upproriske stammar, och segrande ödelagt och förstört hela provincer. Inom sit Hof slöfade han med penningar, presenter och liqueurer, och EL-YAZID var ännu en gång Envåldsherre öfver all Maroco.

Den 11 Julii gjorde jag sällskap med et par Ängelska Officerare, som passerat några veckor i Tangier, och vi seglade til Gibraltar. Det var altid nytt och roligt för mig at där råka Ängelska vänner; men det var ännu mera rart och förnöjande at där träffa landsmän. Öfverste ROSENSTEIN hade med

några af sine Officerare den dagen varit til middag hos General Boyd, och ifrån en *Corps de Garde* utan för strandporten stötte jag til dem i begrep om aftonen at stiga i båten. Öfversten ärbjöd mig nattqvarter på Bellona, som följande dagen med ostlig vind gick kl. 12 f. m. ifrån Gibraltar, och kastade ankar kl. half 4 e. m. i Tangier-bay; men vinden blåste så starkt, at hvarken den aftonen eller dagen därpå en slup kunde sättas i land. Jag var glad at i så godt sällskap få se Tangier och Barbariet på afstånd. En Holländsk Fregatt låg före oss i Bayen, och en Officer därifrån kom genast om bord på Bellona, at complimentera, hvilket ock genast besvarades. Som Holland är endast en Republik, njuter en Kongl. flagga altid den hedern at först bli saluterad, men Ängelska flaggan fordrar af alla Magter såsom en rättigher at först bli saluterad. Då Öfverste Christiernin för några år sedan kom hit såsom Ambassadeur til Maroco, och efter hitkomsten saluterade Tangier och Moriske flaggan, låg en Ängelsk Fregatt i Bayen, som innan Fästningen kunde besvara saluten, gaf samma antal skott tilbaka, likasom hade Svenska Fregatten först helsat den Ängelska. Men Öfverste Christiernin tog saken helt annorlunda, och genast besvarade Ängelska Fregatten, och emottog därefter helsning ifrån Fästningen. Den 14 e. m. öpnades communica-

tion

tion imellan Fregatten och ſtaden, och ſedan de grofva preſenterne de påföljande dagar blifvit ſatte i land och af TAHER FENIZ emottagne, gjorde Ambaſſadeuren d. 17 f. m. en högtidelig landſtigning, åtföljd af Bellonas hela Officers-Corps, af både Präſt och Medicus, i flere ſlupar och under ſkjutande och flaggande ifrån Fregatten och ſtaden. Vi alla Conſulariſke perſoner voro Ambaſſadeuren på ſtranden til mötes, där TAHER FENIZ til häſt med et anſenligt medfölje äfven infunnit ſig. En på Moriſkt vis väl utſirad häſt framfördes til Ambaſſadeurens tjenſt, men då den öfrige Chriſtenheten var til fots, ville Ambaſſadeuren icke enſam göra ſit inträde til häſt. Under et häftigt och förfärligt buller af ſtadens trummor och pipor, upblandadt af det vackra könets vanlige glädjeſkri ifrån alla tak, fördes Ambaſſadeuren i en ſlags Proceſſion til Svenſka huſet, där Conſulerne å nyo lyckönſkade Ambaſſadeurens ankomſt; men Gouverneuren var endaſt vid landſtigningen närvarande. Uti Svenſka trägården ſerverades en anſtändig middags måltid, där de fleſte Officerare voro qvarbudne. Man drack til Konungens ära, Fäderneslandets ſällhet, Ambaſſadeurens framgång och frånvarande vänners väl. Jag ſade til mina landsmän ſåſom den Portugiſiſke Ambaſſadeuren, född i Sveits, ſade til mig: *Parlons, ſ'il vous plait de votre Patrie ou de la mienne.* Den dagen

gen var aldeles Svensk, och är glömd i min Barbariska lefnad.

Bellona nästan öde och tom, sedan hennes guld, silfver, metaller och ädla stenar m. m. blifvit därifrån för Marocanske Kejsarens räkning til Tangier transporterade, lyfte ankar d. 18 Julii om aftonen, och styrde sin kosa til det ljufliga Italien, til *Livorno*, at där intaga råa stenar, ohuggen marmor, ämnade at under en SERGELS hand föreviga deras minne, som gjort sig utaf fäderneslandet väl förtjente. Ambassadeuren hade til suite och sällskap behållit 2:ne Officerare af Arméens Flotta, Lieutenanten och Riddaren HJERNE och Lieutenanten WENNERQVIST, och för helsans räkning Öfver-Skepps-Chirurgus SCHEDVIN. En Constapel med några man hade äfven blifvit commenderade qvar, såsom nödvändige under resan i landet. Men Skepps-Pastoren Magist. ROSENSTEIN, sjelfva Ambassadeurens bror, gick med den större församlingen til sjös, för at i Catholske Länder skydda och bevara sina får ifrån Påfvens och glupande ulfvars gap: lemnande den Marocanska Ambassaden åt Mohammedanska ödet. Men ännu en landsman, som öfvergaf både Bellona och Ambassadeuren, som hvarken ville gå med til Italien eller bli qvar i Maroco; och det var Majoren m. m. Baron CARL BUNGE, hvilken såsom passagerare gått med ifrån Sverige för at bese Europas södre orter. Han hade ifrån

Gibraltar

Gibraltar ſkrifvit til Gouverneuren i *St. Roque*, och begärt at öfver Spanſka linierne få paſſera in i Spanien, men fått afſlag; och med Bellona återkommen til Tangier, reſte härifrån den 19 öfver Tariffa til Cadiz. Utan at förſtå et ord Spanſka, måſte det i början bli ganſka ſvårt at med en aldeles Svenſk betjent reſa i Spanien; men vacker och artig karl, tar Baron BUNGE ſig ſäkert väl fram, gör ſig förſtådd af Spanſkorna, helſt man i Spanien äfven ſom i Maroco och deſſa ſödra orter talar lika få mycket med åtbörder ſom med tungan, och är med få ord mycket expreſſif.

Ambaſſadeuren gjorde och emottog imedlertid vanlige beſök hos och utaf Gouverneuren, påhelſade Conſulerne, och gjorde ſig färdig til afreſan, ſedan en anſedd Hofman, den afledne Kejſarens ſvåger, *Sidi* MOHAMMED ZUIN ankommit at complimentera och ledſaga Svenſka Ambaſſadeuren til Hofvet. Danſka Ambaſſadeuren LÖVENÖRN ankom ſ. m. den 20 efter väl förrättad reſa, och den Svenſke Ambaſſadeuren, utan affeende på en löjlig och granlaga etiquette, icke allenaſt med de öfrige Conſulerne red utom ſtaden emot honom, utan äfven e. m. gjorde honom förſta beſöket i ſit hus, ſedan han, trött af reſan, nekat at hos Holländſke Conſulen intaga middag, där vi ſamtelige den dagen voro budne; men intagen utaf den dub-

bla höflighet, fom vår Ambaffadeur gjort honom, betalte Danfka Ambaffadeuren famma dag vifiten. Kaid TAHER FENIZ hade med et ftort medfölje äfven varit Danfka Ambaffadeuren til mötes, fom därjämte faluterades med mufik och fkott ifrån fäftningen.

Följande dagen råkades de Svenfka och Danfka Herrarne hos Ängelfka General-Confuln til middagen, och famma dag mot aftonen ankom ifrån Tetuan en Polfk Grefve vid namn POTOCKY, och inqvarterades i Spanfka hufet. Han har fåfom en vettgirig refande kommit hit ifrån Gibraltar, fedan han förut befedt Europa, Turkiet, Egypten och Barbariets öfrige kufter. Uti Tetuan har han i 3:ne veckors tid afvaktat fvar ifrån Kejfaren, angående tilftånd at få refa i landet och upvakta Kejfaren. Gouverneuren därftädes hade underrättat fin Herre, at en förnäm refande ifrån et aldeles okändt Rike vore anländ, fom önfkade at fe Sultans anfigte. Hvarpå Kejfaren fvarat, at om den okände refandes Nation vore i misförftånd med Sultan i Stambol, borde han genaft begifva fig ur landet; men vore famma Nation i förbund och vänfkap med Storherren, finge den refande komma up til Kejfaren, och Gouverneuren hade då at lämna honom en Efcorte af 50 Ryttare och beförja om defs förplägning under refan. Kejferlige Secreteraren CHIAPPE hade federmera anländt, för

at

at ledsaga denne Polska Herren, hvilken borde uti resan förena sig med Svenska Ambassadeuren. — Tetuan har nu sin egen Kaid, som njuter anseende och credit, ehuru icke beslägtad med de mägtige i staden eller härstammande ifrån de dryge Spanske Morerne, utan har ifrån simpel åsne- och camel-drifvare tjent sig up til Gouverneur, och skall på sit sätt vara en ganska kunnig, rättvis och artig man. Vårt Europeiska sällskap i Tangier ökades d. 22 til middag hos Danska Ambassadeuren, med denne anlände Polske Grefven. Man serverades på Kongligt bord-silfver och Danskt porcellain, som i vackerhet kunde jämföras med Saxiskt. Sultan El-Yazid hade med mycket välbehag emottagit Danska Ambassadeuren och presenterne, hvilka, utom de 25000 piaster som Dannemark årligen betalar, bestådt uti allehanda mer och mindre dyrbara saker. Ibland annat hade Sultan betygat mycket nöje öfver några smärre metall-canoner med sina lavetter och alt tilbehör. Kejsaren hade genast låtit ladda dem och salutera Danska Ambassadeuren. Det är i min tanka bättre at såsom Dannemark i pennningar årligen ärlägga en viss summa, än at underkasta sina presenter, deras värde och godhet, vederbörandes orättvisa och arbitraira omdömme. Dessutom kostnaden med en Fregatt hvart annat år, och skulle hafveri komma dertil och nödvändigheten at

i en främmande hamn bli vinterliggare, kan man fäkert anfe vårt Contributions-fätt för lika få dyrt om icke dyrare än Dannemarks, ehuru vi betala med til en ftor del Svenfka effecter, men vår Granne med contanter. En Danfk Fregatt ankrade här i Bayen den 23, kommande från Cadiz, och Danfka Herrarne göra fig färdige at med förfta härifrån affegla. Naturaliften SKOGSBOVE blir qvar at göra uptäckter och famlingar i fin vettenfkap. Cavaljererne voro Kammar-Junkaren Capitainen LASSON och Lieutenanterne, Grefve MOLTKE, BARENFELT och RAMN.

Svenfka Ambaffadeuren är resfärdig til Hofs, och man gör nu fina affkeds-vifiter. I dag den 24 Julii e. m. fkall refan företagas. Vårt läger är redan upflagit ¼ mil utom ftaden, där Svenfkar, Polackar, Morer &c. i afton kl. 6 fkola inrycka och förfamlas. Detta bref afgår i afton härifrån öfver Gibraltar til den Svenfke Hufvudftaden — jag til den Marocanfke.

Tangier d. 22 Aug. 1791.

Sjuttonde Brefvet.

Svenfke Ambaffadeuren hade, fåfom bekant är, den 24 fiftledne Julii om aftonen ryckt in uti läger nära vid Tangier, för at följande mor-

morgon med alfvar företaga den påbegynta resan. Danske Herrarne och samtelige Consulerne voro til Campements-platsen om aftonen följaktige, där glada skålar druckos, och de Svenske och Danske Ambassadeurerne önskade hvarandra en ömsom lyckelig resa. Men Danske Herrarne bevisade ofs ännu följande morgon den vänskapen at taga et ytterligare afsked af ofs i lägret, där Ambassadeurens ledsagare SIDI MOHAMED *Zuin*, åtföljd af Kaid TAHER FENIZ, nu instälde sig, hvarpå vi kl. 9 om morgonen den 25 sistl. Julii började resan til Hofvet. Vår betäckning i Rytteri bestod af 250 man, den Polske Lif-vakten af 50 man inberäknad. Presenter och bagage fördes på 70 mulor, och hela Ambassaden utgjorde således en ansenlig Caravan. — Resan fortsattes de följande dagar, vanligt ifrån kl. 6 til 11 f. m. och ifrån kl. 3 til 6 à 7 e. m. under ombyte af mera och mindre bebygde och upbrukade trakter, af vackra och vilda utsigter, af bättre och sämre vägar, alt som landet är jämnt eller består af nästan otilgängelige berg. En kall middag intogs uti skuggan af et fikon-träd, uti en skogs-lund där sådane funnos, eller under et tält, som emot solens brännande strålar upslogs på fria fältet. Men bagaget fortsatte imedlertid sin jämna gång, då våra tält voro om aftonen på vanlige lägerställen upslagne, där granskap af vatten utgör et hufvud-

hufvudfakeligt ögonmärke. The, förfriſkningar och derefter en varm afton-måltid ſerverades uti et ſärſkildt ſtort tält, där Polſke Grefven och Herr Chiappe voro dagelige gäſter. — Under våra hvilo-timmar beſöktes närliggande Arabiſke Duarer, hvilka i granſkap af ſtäder beſtå utaf jordkojor med halmtak, men in uti landet utgöras af tält til mindre och ſtörre antal, ſom formera antingen en aflång fyrkant med en bred gata imellan, eller oftaſt en rundel, där Scheckens tält var det anſenligaſte. Qvinfolken, klädda uti et groft och ſmutſigt lintyg eller en yllen kålt, voro mera nyfikna än blyga, och följde oſs ur et tält i et annat. De bjödo oſs kärnmjölk och ſur mjölk; vi gåfvo dem något ſmått mynt, och blefvo med höflighet alleſtädes emottagne. Det ſå kallade vackra könet var i almänhet ganſka fult. Mycket ſolbrända med ſvarta figurer i anſigtet och på bröſtet, brandgult färgade händer och fötter, voro de icke förföriſka, knapt freſtande. — Det var intagande vackert en morgon bittida ſe den upgående ſolen beſtråla et jämt och vackert fält, där på ena ſidan ſtora och rika hjordar af boſkap, kameler och får blandade imellan Arabernes tält betäckte gröna och utaf en ſlingrande bäck genomſkurne dalar; och på andra ſidan vårt ſtora och vidlöftiga läger, med ſin oordning, jämna rörelſe och ſorl: och denna enkla naturens tafla i det

hela

hela uplifvade föreſtälningen om verldens förſta ålder. För at göra en fullkomlig målning af en Patriarchaliſk lefnad, ſaknades icke annat än et rykande altare, där en ſtilla och andägtig menighet offrat åt den lifgifvande Naturens Skapare och Herre.

Den 27 vid middagstiden inträffade vi uti Laraſch, ſedan vi om morgonen paſſerat en gles men ſvalkande och välluktande park, ſom framföre ſtaden ſlutar ſig uti vackra dalar, där en bred ſtröm genombryter et vidlöftigt land. En handlande därſtädes vid namn Chiappe emottog och uti en båt med Genueſiſk flagga öfverförde Ambaſſadeuren, hvarvid några i ſtrömmen liggande Moriſke krigsſkepp jemte ſtaden med alla ſina canoner ſaluterade. Stadens och ortens Kaid, en gammal reſlig men lutande, gråſkäggig och rödögd Neger, i ſpetſen för väl 1000:de ſoldater, ſvarta och hvita, var på andra ſtranden Ambaſſadeuren til mötes, och under muſik, ſkjutande och flaggande ledſagade Ambaſſadeuren til häſt in i ſtaden, där vi uti Chiappes hus intogo vår egen middag. Beſök aflades e. m. hos den gamle Gouverneuren, ſom fick vanlige preſenter och fägnade med the, var upmärkſam och artig, ſå mycket han kunde förſtå. Men Ambaſſadeuren emottog uti Chiappes hus et beſök, ſom få reſande här i landet kunna ſkryta utaf. Det var 3:ne Hof-Damer af förſta

rangen,

rangen, som i afledne Sultan MOHAMMEDS tid hade upsigt öfver det Kejserliga Harem, och voro efter vårt sätt at tala: för detta Öfver-Hofmästarinnor. De voro därjemte et slags Magistrats-personer, som enligt Mohammeds lag föra et Domare-ämbete eller hålla Police-kammare inom Harems murar. En sådan ämbetsman kallas *Hariffa*. — Desse voro Mulatrer, gamla och fula med obetäckta ansigten och allehanda arabesker inskurne i skinnet. Deras umgänge var lätt och muntert, såsom det anstår Hofdamer och folk af goda tonen. De emottogo några Piaster utaf Ambassadenren och lyckönskade honom til hans förehafvande. — Hela dagen i öfrigt åtgick at uti båtar och pråmar öfverföra hästar och bagage; och vi camperade strax utom staden, där en vacker belägenhet, rika fält, trägårdar och plantager med guldlika frugter påminte oss om den Hesperiske trägården, som några äldre Geographer placerat i granskapet af detta Larasch.

Efter et par timmars ritt d. 29 f. m. sågo vi på et jämnt fält en tropp af omkring 100 Ryttare i fullt galopp komma emot oss. Det var en Pascha GIL ALY, som vid gränsen af sit Höfdingedöme kom at emottaga Ambasadeuren. Han försäkrade at om han såsom boende högt up i landet, icke så sent blifvit underrättad om Svenska Ambassadeurens ankomst, skulle han med et stort

antal

antal troppar varit Ambassadeuren til mötes. Han red därpå jemte Ambassadeuren, då hans Ryttare imedlertid under beständig marche anstälde *Krutridning* på vår vänstra flygel. Det var et nöje at se deras manoeuvre, hvilke såsom inöfvade och verkelige troppar inlade mera skicklighet än våre Province-troppar ifrån Tangier och Tetuan. —

Efter en timmas exercise satte Gil Aly sig i spetsen för sine troppar, och med hela corpsen på tämmeligen jämna linier gaf en salva under fullt galopp, hvilken af våre troppar under Zuins anförande besvarades, hvarpå Gil Aly tog afsked. Ambassadeuren lät säga Paschan, at Ambassadeuren förekommen och surprinerad med denna höflighet, icke kunde nu under marchen på något sätt bevisa honom sin ärkänsla, hälst alt inpackadt vore i förväg affändt; men vid återkomsten ville Ambassadeuren med så mycket större nöje påminna sig Paschans vänliga bemötande. Samma afton ankom til vårt Läger en ansenlig hop proviant, bestående af oxar, får, höns, ägg, frukt, korn, hackelse m. m., och 2:ne vackra hästar ifrån Pascha Gil Aly til Ambassadeuren. — Nödige matvaror äro vanligen anordnade til vissa lägerställen för Kejsarens räkning, emedan Europeiske Sändebud anses såsom Sultans gäster; men denna gästfrihet betalas uti drickspenningar, hvilka oftast öfverstiga matvarornes värde. Jag säger

ſäger drickspenningar, efter vårt ſätt at tala; men efter Arabiſkan och detta landets ſeder *Köttpenningar*, emedan Morer icke dricka annat än vatten, och kunna därföre icke emottaga drickspenningar. Tiggare härſtädes begära litet penningar *til kött* i Guds namn.

Vi paſſerade näſtan hela den dagen och et ſtycke af den påföljande et ſlags inſjö eller träſk med åtſkillige ſmärre holmar, ſom efter vattnets fallande eller ſtigande voro ſynlige eller oſynlige. Vattnets yta var näſtan betäckt af vattenfoglar, och långs ſtränderne bodde Araber i ſina tält, hvars hjordar ſökte ſig föda uti hvaſſen. Det berättades at uti deſſa ſjöar finnes en myckenhet ål, och jag ſåg åtſkillige Araber uti ſina båtar nalkas ſtranden, för at dels betrakta oſs, dels til ſalu utbjuda ſin fiſk. Men deſſa båtar förtjena at beſkrifvas: De beſtodo utaf ſammanbundne knippor af rör och hvaſs, til väl 3:ne alnars längd, ſå ſmala at endaſt en karl kunde ſtå därpå. Den var ſmalare emot ändarne och ſlutades uti en uphöjd ſpets, och hade form af en vanlig båt. Den ſtyrdes medelſt en lång käpp eller ſtake, hvaraf Araben med lätthet å båda ſidor betjente ſig. Man tog fiſken, ſåſom man hos oſs ljuſtrar gäddor, och nyttjade därvid ſammanbundne rör med järnpiggar i ändan. Deſſa anſtalter voro af den enklaſte ſammanſättning, och det hela hade utſeende af vildhet och enfald, liknande

en

en Indifk Pirog. — Duarer, fom vi paffe-rade, innehöllo ifrån 4 ända til 100:de tält; fomlige fäftade med pinnar och ftrek, andre endaft hvilande på rör. De voro ganfka låga; men breda och fvarta eller brun-grå til färgen; i allmänhet frie och öpne; men på fomlige trakter med fäf omgärdade, förmodeligen at förekomma olägenheten af ftarka vindar ifrån hafsfidan. Uti ftörre Duarer hafva Araberne, i faknad af en ordentelig Mofké, et färfkildt tält, där vanlige bönftunder iakttagas, där refande med trygghet få njuta hvila och uppehälle på allmän bekoftnad, och där ungdomen famlas at ur minnet uprepa viffa böner, hvaruti all deras undervifning beftår. Deras lefnad är i öfrigt den meft enkla och okonftlade, fom kan föreftällas; och man fer tydeligen, at deffe Araber utgöra et annat folk än Morerne, fom i umgänge med Européer hafva antagit feder och lefnadsfätt, fom äro främmande för desfe tält-boer. De utgöra viffa flägter eller rotar fins imellan och föka därinom fina giftermål. Til fina grannar hyfa de et mifstroende, fom ftundom har blodiga utbrott. De göra ingen fkilnad på veckor, månader eller år, och känna icke fin ålder. Då en Arab bortgifter fin dotter, ligger det nygifta paret under famma tält med föräldrar och fyfkon, til defs den unga huftrun är färdig til barnfäng, då mannen måfte ha et eget

tält i beredſkap. Viſſa marknads-platſer äro öfverenskomne där handlande ifrån ſtäderne göra upköp af ſpannemål, boſkap m. m. ſom til Europa ſedermera öfverföres. — Ruiner af vidlöftiga och ſtora bygnader, där i äldre tider någon mägtig man ådragit ſig Sultans afund och förödelſe öfver ſig och ſit Slott, paſſerades jämte åtſkillige murade kojor, där vantro och vidſkepelſe i ſkuggan af något Mohammedanſkt Helgon upreſt altare åt det Högſta Väſendet. Hela denna trakten imellan Laraſch och Mamora, ſom utgör 2:ne dagsreſor eller en ſträcka af omkring 10 Svenſka mil, beſtår af jämna och vackra fält, hvilke i allmänhet ligga öde och obrukbare, utom viſſa ſtällen där man omkring Arabernes Duarer ſer någon liknelſe til åkerbruk. Men deſſe ödſlige fält, där knapt några uttorrkade ſtjelkar bära vittne om vårens grönſka och jordens vegetativa egenſkap; deſſa brände och öde trakter vimla af lefvande varelſer, ſom vid hvarje ſteg häſten gör, uti en oräknelig myckenhet ſöka ſin räddning och undanflygt, hvar på ſit vis. Jag beundrade ibland dem et ſlags Gräshoppa, ſom med den vackraſte Fjärils vingar fördubblade den qvicka rörelſe, ſom man eljeſt får endaſt tilſkrifva hennes elaſtika ben och med ſit ſurrande upfylde våra öron. Ödlor af ſärſkilde färgor och olika längd förſvunno med en ſlingrande fart ſåſom ljungeldar för

våra

våra ögon; då på andra trakter jorden var betäckt och tycktes icke bära annat än Snäckor. Förtorrkade ſtjelkar af ovanlig höjd och til en otrolig myckenhet lika ſom planterade voro därmed öfverſatte. Alla buſkar torra qviſtar och gräs voro med bebyggare betäckte, där de til högſta ſpetſen upſtiga och tycktes ſöka friſk luft och hämta ſvalka öfver den brännande jorden. Doctor SCHEDVIN och jag roade oſs alla hvilo-timmar at fånga Inſecter och Fjärilar, hvartil vi hade tänger med nät; men det var ſvårare för oſs at conſervera dem än at taga dem. Under ſtenar upſökte vi Scorpioner, ſom uti en olje-flaſka ſamlades; och emot deras ſting ſkall ingen ting vara ſäkrare än olja, där Scorpioner uti legat. De äro ſtore och gråaktige, mycket farligare än de til färgen ſvarta, ſom finnas i Italien och äro föga fruktansvärde. Men i deſſa torra och brända öknar, där naturen tycktes med lefvande kräk velat erſätta ſaknaden af vegetabilier, kunde ingen ting erſätta ſaknaden af friſkt vatten, då det medförda ſtundom var odrickeligt. Icke långt ifrån et ſtort tältlag af vandrande Araber, fingo vi likväl en dag förfriſkning af Vindrufvor och Vattumeloner, ſom i vår då varande belägenhet voro ovärderlige. Vi fingo af de ſenare, ſå ſtora, at flere perſoner utaf en enda kunde förnöjas. Flere Araber kommo at beſöka oſs, och ibland dem

en ung man med kläde bundit öfver näsan och munnen, hvartil såsom orsak föregafs at han nyligen blifvit gift — vidare uplysning kunde jag icke få därom. Et träd uti dessa öknar och under resor hvar som hälst i detta land, är at anse såsom en gästgifvaregård i andra policerade länder, där resande måste stadna, söka hvila och förfriskningar. Et skuggrikt ställe är således altid utmärkt, och dagsreforne så indelte, at det därjämte är et hvioställe. I skuggan af et Fikonträd sökte vi en dag svalka emot middags-solen; och et ansedt helgon hade där sin griftvård under en liten Dome med murar omgifven. Jag betjente mig utaf våre Moriske följeslagares djupa sömn och gick in i helgedomen, där några kattor blefvo äfven så rädde för mig som jag skulle fruktat en nitisk Mohammedans ankomst. Torra ben och toma kärl bevittnade at andägtige Morer där lämnat matvaror til den dödes ära.

Den 30 Julii om morgonen följde vi sträderne af en bred och vacker ström, och omkring middagstid stadnade vid dess utlopp i Atlantiska hafvet, där på andra sidan af strömmen, *Sebu* vid namn, staden *Mamora* af ganska ringa anseende är på en sluttande höjd belägen. Hela dagen passerades at med et par små båtar transportera våra saker på andra landet, hvilket utan styre i en stark ström icke utan svårighet kunde verkställas.

Et

Et par ſtarka Morer ſimmade på hvar ſin ſida om båten och bidrogo til deſs framkomſt äfven ſå mycket ſom de roende. Våra hästar öfverfördes på det ſätt, at de alla utkörde i ſtrömmen och jagade och påkörde af Morerne, funno ſig nödſakade at ſluteligen begifva ſig ut på djupet och ſimma öfver til andra ſtranden. Då inga broar eller pråmar vanligen finnas vid ſtrömmar i landet äro häſtarne vande vid denna ſlags öfverfart; och en Arab ſom med en häſt i grimſkaft ſamm förut, lika ſom viſade de öfrige vägen. — Längre ned i landet, på vägen til Marocos ſtad, vid en ort ſom kallas *Bullahane*, är en bred och djup ſtröm, ſom på et nog ovanligt ſätt paſſeras. I briſt på båtar därſtädes nyttjar man några med väder fyllda blåſor och fårſkin, hvilka ſammanbundne och med några afpaſſade trädſtycken öfverlagde kunna bära en anſenlig tyngd. Laſtade och utſkutne i ſtrömmen föras de öfver utaf et par ſimmande karlar, ſom oaktadt ſtrömmens nog ſtarka lopp gå tämmeligen gent öfver til andra ſidan. Ehuru Kejſaren ſjelf, främmande Sändebud och alla reſande Morer måſte paſſera denna ſtröm vid namn *Morbeya*, til och ifrån Maroco norr ut, har man aldrig varit omtänkt at där hafva en båt, ſåſom vid de fleſte öfrige öfverfarter. Bäckar och mindre ſtrömmar vadas öfver vid lågt vatten, hvilket af reſande måſte

noga iakttagas. Vid ſtora vattuflöd, viſſa årstider, uphör all communication orter imellan; men en Arab med ſina kläder på hufvudet och et bref i munnen, trotſar alla hinder och ſvårigheter.

Under tranſporten af våra ſaker öfver Sebu-ſtrömmen, vandrade jag omkring där vårt läger vid en med buſkar beväxt backe var upſlagit, och råkade oförmodeligen på et qvinfolk, ſom i ſkuggan hvilade jämte en Neger-pojke. Jag nalkades henne genaſt, då pojken tog räddhäga til ſig och bad mig ſtrax gå därifrån. Jag förſtod at denna ſkogsnymph tilhörde vår ledſagare ZUIN, ſom hela tiden fört med ſig 2:ne frillor, men altid på det afſtånd ifrån oſs, at vi knapt blifvit dem varſe. De bodde om nätterne i et tält ſtrax vid ZUINS, och om dagarne höllo ſig gärna et par timmars väg efter oſs, altid bevakade utaf et par Snöpingar. Under vanliga hvilo-timmar ſåg man dem någon gång, väl inſvepte i kappor och betäckte, på ſina mulor paſſera förbi, då de vid vår framkomſt til nattlägret voro redan i godt förvar. — Jag gaf pojken något penningar, kallade honom min vän, och ſatte mig hos Morinnan, ſom med nöje och gladt anſigte emottog mig. Hennes förundran föll ſtrax på min hatt, ſom på ſkygget var fullſatt med allehanda inſecter. Men nålarne tyckte hon i ſynnerhet om, och jag gaf henne genaſt et halft

halft nålbref och visade henne huru de borde nyttjas. Utan at tala många ord, tycktes vi rätt väl förstå hvarandra; men pojken, som imedlertid varit upmärksam och på alla sidor haft vaksamme ögon, blef nu otålig, sade at Sidi Mohammed Zuin med den andra Morinnan vore icke långt borta och bad mig för Guds skull skynda mig undan. Men jag köpte mig ännu litet mera tid. Omsider illa rifven af en nål, sårad af mit eget vapen, måste jag lämna min svarta Chloris, då gossen hotade at göra buller. Jag råkade strax en Herre af sällskapet, som nödvändigt ville försöka sin lycka och på min anvisning genast fann skogsnymphen; men både hon och hennes Argus fruktade nu et upträde, och han nödgades vända tilbaka, för at icke sjelf skämma hela Freds-verket imellan Sverige och Maroco. — Strömmen passerades kl. 6 om aftonen, då Kaiden öfver Mamora med något krigsfolk emottog Ambassadeuren på andra sidan, och några skott lossades ifrån murarne, hvilke äfven som staden äro i dålig belägenhet. Gouverneuren var Ambassadeuren följaktig til lägret, som var upslagit ½ timmas väg ifrån staden.

Fram emot middagen följande dagen nalkades vi Salé, som ligger vid pass 2 ½ Svenska mil ifrån Mamora. Vägen imellan dessa ställen var artig nog, öfver ganska höga fält, som i anseende til stranden voro branta och

likasom afskurne. Några Geographer ha därutaf tagit sig anledning påstå, at Canarie-öarne fordom hängt tilhopa med Africanska fasta landet och genom någon naturens revolution blifvit skiljde därifrån. Möjligheten däraf kan icke bestridas; gissningen torde icke vara utan anledning; men sanningen däraf ligger så djupt som den alt upslukande afgrunden. — ZUIN lät genom en af våra troppar anstäld krutridning gifva Ambassadeurens ankomst tilkänna. — Ibland en oräknelig hop människor, som ifrån städerne Salé och Rabat kommo Ambassadeuren til mötes, var Franske Consuln M:r MURE den ende, som förtjente vår upmärksamhet, den ende, som med liflig glädje emottog Ambassaden, sine ankommande verldsdels-män. — Nära framföre Salé beundrade vi en af forntidens respective lämningar. Det var en Romersk vattenledning, som med en ganska hög och tjock mur sträcker sig inemot $\frac{1}{4}$ mil i längden. Staden Salé har ännu at tacka Africas gamla Beherrskare för denna utväg til et friskt och godt vatten: och detta Romerska arbete torde vara ibland de få, som jämte efterverldens beundran äfven förtjenar dess tacksamhet. Vattnet och tiden hade gemensamt på et par ställen gjort någon åverkan, där det rusade ut för muren; men tjente folk och kreatur til vattning. Midt på denna mur framföre vägen och staden äro 3:ne höga och

stora

ſtora hvalfbågar, ſom paſſeras och hafva anſeende af en äreport. Gouverneuren öfver Salé med krigsfolk och muſicanter var Ambaſſadeuren där til mötes, och under en ſvår trängſel, faſeligt dam och en olidelig ſtank af flere ſlags förruttnade as tågade vi fram förbi denna ſtaden. Hela Ambaſſaden, ſom hittils uti et öde men öppet land andats friſk luft, hade ſå när under murarne af Salé blifvit förqvafd. Krutrök ifrån de ſaluterande canoner i Salé och Rabat, ſom endaſt en ſtröm åtſkiljer, gjorde däruti en behaglig brytning; en ſkriande muſik och omgifvande föremål i öfrigt förvillade lukt, öron och alla ſinnen. Strömmen öfverfors i en Kejſerlig ſlup, där Gouverneuren och högre ämbetsmän gjorde Ambaſſadeuren ſällſkap, och ſtyrdes af en gammal Amiralitets-Officer, ſom i många år lotſat fram och tilbaka; men nu ſå när ſatt Ambaſſadeuren på grund, då han knappaſt fann ſegelleden imellan förborgade ſtenar och ſandbankar. Stranden å ömſe ſidor var betäckt med åſkådare af det könet, ſom i Europa kallas det vackra; men ſjelfva ſå betäckta, at deras ögon voro oſynlige, och en halfblind Aſtronom ſkulle med mindre möda uptäcka Jungfruns conſtellation på himmelen, än de meſt genomträngande ögon kunde upſöka deſſa Morinnors bortgömda behagligheter. Ambaſſadeuren ledſagades utaf ZUIN och Stadens Kaid

til et ſtort Judhus med en öfre våning, utan fönſter, utan husgeråd; men medförde fängar, ſtolar och bord gjorde detta öde hus ſnart beboligt. Polſke Grefven och M:r CHIAPPE bodde hos Franſke Conſuln. Den förre och den ſenare hade uti Alexandria gjort bekantſkap, och med nöje nu igenkände hvarandra.

Sultan EL-YAZID var vid Ambaſſadeurens ankomſt til Salé på en expedition något längre in i landet at underkufva och hämnas några uproriſke underſåtare; men han väntades ofört öfvadt tilbaka, och Ambaſſadeuren gjorde ſig imedlertid färdig til Audiencen. — Den 2 Auguſti bittida om morgonen inſtälde ſig ZUIN hos Ambaſſadeuren med berättelſe, at Kejſaren ſamma dag vid middagen borde inträffa — och ordres til Ambaſſadeuren at utom ſtaden vara honom til mötes. Ambaſſadeuren och Polſke Grefven med deras ſärſkilde preſenter tågade til häſt utur ſtaden, och på et jämnt och vidſträckt fält afvaktade Kejſaren, ſom i aflägſe antågande, följd af några 1000:de ryttare, i ſtark ritt nalkades. En myckenhet fanor och en ſtor paraſol utmärkte på längre håll det Barbariſka Majeſtätets ſtälle i medelpunkten af ſin krigshär. Kejſaren ſtadnade, och åtſkillige mindre troppar blefvo därifrån affſöndrade, hvilke under härſkri af: *Lefve Sultan!* borttågade at intaga deras anviſte läger-

lägerställen; men med vid pass 2000 man ryckte Kejsaren närmare emot oss, hvarunder bägge städernes canoner upfylde luften med rök och dunder, och Judarne upfylde Kejsarens och våre öron med Konung Davids Psalmer på Ebreiska, Morerne med et Arabiskt: *Gud välsigne Konungen!* och alla qvinfolk med deras genomträngande glädje-skri. Nu stadnade EL-YAZID på nära håll, och hans troppar gåfvo vanlige 3:ne kedje-salvor, hvilke besvarades af städernes garnisoner och Ambassadeurens escorte, bakom Ambassadeuren upställde. Kejsaren bad då Ambassadeuren komma fram, och med flere gånger uprepade: *Bono Bassjador Swid!* öpnade Audiencen. Ambassadeuren höll til Kejsaren et korrt och afpassadt tal på Fransyska, hvilket af DON FRANCISCO CHIAPPE på Arabiska tolkades, och af Kejsaren ganska artigt besvarades, med betyg af högaktning för Sultan GUSTAF, med löfte om fred med Sverige och med tacksägelser för de öfversände presenter. EL-YAZID var klädd i purpur-sammet med guldgaloner broderadt, och omgifven af sin stora vakt, bestående af Parasol- och Svärd-bärare, af Flugflägtare, några Pikenerare och Musketerare. Han hvilade sig vårdslöst på en lans i högra handen, som med vackra diamanter var besatt. Han hade framför sig på hästen en uti rödt sammets-foder inlagd *El-Koran* eller jag tror snarare en

bok,

bok, ſom har namn af *Sid El-Buchari*, Negrernes Helgon, en bok af utmärkt anſeende och ſom vid högtidelige tilfällen föres med krigshären, för at därmed likaſom upmuntra Neger-tropparne. Sedan ſamtelige Svenſka Ambaſſaden blifvit af ZUIN för Kejſaren preſenterad, frågade Kejſaren, hvem den där (POTOCKY) vore? Då CHIAPPE ſvarade, at det vore en förnäm Polack, ſom beſett hela Europa och då han hördt beſkrifvas glanſen af Sultan EL-YAZIDS Thron och välde, *hade velat göra ſina ögon til vittnen däraf och med dem ſkåda Sultans anſigte*. EL-YAZID ſvarade med *Bono*, och lät förſäkra honom at vara välkommen, och at med tilfredsſtällelſe få reſa ur landet igen: — och at få reſa ur landet igen, är verkeligen den reſandes ſtörſta tilfredsſtällelſe.

Återkommen i det Judiſka hôtelet, intog Ambaſſadeuren middag på chriſteligt vis; och ſällſkapet, Polackar och Fransmän inberäknade, var ſyſſelſatt at dricka Sultan EL-YAZIDS ſkål, i glädje öfver en väl börjad underhandling, då Herr ZUIN jämte en annan betydelig Hofman begärde få tala med Ambaſſadeuren. En ſtor del af preſenterne återföljde, och de Kejſerlige Plenipotentiairer begynte tala ur en barbariſk, en föga civiliſerad ton: Sultan deras Herre behöfde inga guldklockor, ädla ſtenar, granlåt m. m., utan önſkade deſſe nu återſkickade ſakers värde

uti reda penningar. Ingen ting vore billigare, tyckte desse Herrar, än et dylikt utbyte, och Sultan kunde til en början på intet annat sätt förnöjas. De lofvade likväl (emot hederlig vedergällning) öfvertala Kejsaren at vid följande Audiencen återtaga desse presenter; men deras värde, några 1000:de Piaster, som Kejsaren oförtöfvadt behöfde, vore första steget i underhandlingen. De ville följande dagen ha reda penningar eller rent nej. — Denna freds-artiklen öfvervägades — öfvervägades . . . och bifölls, emedan nöden har ingen lag. — De infunno sig efter löfte: och tilfredsstälde lofvade en nådig Audience följande dagen, då de återsände skänker skulle med nöje emottagas.

Således blef Ambassadeuren den 4 Augusti tilsagd at åter infinna sig til samtal med Sultan, uti et Palats utom staden, som afledne Kejsaren upbygt och där han blifvit begrafven. Före audiencen blef Ambassadeuren införd uti et nära beläget vagnslider, där et par öpna ocb lätta Ängelska vagnar förvarades, som afledne Sidi Mohammed nyttjat i sina trägårdar, dragen utaf qvinfolk eller snöpingar. Man fägnades där med caffe, som af Zuin serverades, hvarefter Ambassadeuren och dess medfölje på fältet upstäldes, där Kejsaren til häst genast infann sig. Dyrbare presenter å ena sidan, och Bono Bono! å den andre, äro vid dessa audiencer såsom

Ord

Ord och Lösen i en garnison. Kejsaren förnyade sit förra löfte om fred, och utstälde en ytterligare och slutelig öfverläggning i Larasch, dit Kejsaren genast ämnade begifva sig, och där Ambassadeuren efter närmare tilsägelse hade at sig infinna. Tvänne passable hästar ankommo samma dag, den ene til Kung GUSTAF; den andre för Ambassadeurens räkning. Men så väl dagen imellan desse audiencer, som de påföljande, var Ambassadeuren oafbrutit öfverlupen af Prinsar, Ministrar, Hofmän, Officerare och Skrifvare &c. alla utaf Sultans vänner och oförskämde tiggare. Den ende class af Ämbetsmän som icke betjenar sig af de prejande tilfällen, hvilka Europeiska Beskickningar ärbjuda, är Prästerskapet, det i detta affeende vördige Prästerskapet. Orsaken til en så ovanlig försakelse måste ligga uti et förvändt nit eller en illa förstådd tolerance, hvilken i det uplysta Europa anser alt godt mynt lika så brukbart på jorden som fromme själar gångbare i Himmelen. Men ibland dessa tiggare finnas de, som äro mera eller mindre berättigade och priviligierade. Ministrar å ämbetes vägnar taxera de Europeiske Sändebuden; men Hofherrar och dylike vederbörande, under förebärande af favoritskap och vissa ögonblick, då de påstå sig kunna alting uträtta, göra sig hos främmande Beskickningar lika så nödvändige som förhatlige. Utom de högre Ämbetsmän infinna sig oräknelige

nelige ſmärre, men alla med ſtora fordringar för Kejſarens anſigte ſkull. Kejſerlige Hofſäng-bäddare, Kudd-läggare, Ljus-bevarare, The- och Caffe-kokare, Kök-mäſtare, Ko-vaktare &c. &c. til och med Hof-bödlar och Snöpingar, alla deſſe och många flere utaf Sultans vänner, ſåſom de alla kalla ſig, göra ſig angelägne och fruktansvärde, hvar på ſit vis. Och ſom Sultan ſjelf varit föga nöjd med ſina preſenter, tyckte deſſa Hofherrar ſig hafva dubbel rättighet at förklara miſsnöje. — Förgäfves invänder man ſig icke äga rättighet eller tilſtånd at ſlöſa med penningar; at en ingången och ſtående Frid icke bör köpas; at den grundar ſig på aktning och vänſkap de Regerande imellan, icke på lågt intreſſe eller nödvändighet; at ſkänker äro frivillige; at tjenſter ärkännas och ſå vidare. Hvarpå ſvaras kort: *Min Herre ſkickar ingen Ambaſſadeur til din Herre at begära fred; du är fördenſkull här hos honom; kan du icke ingå uti hvad han ſkäligen begär, ſå får du reſa med oförrättadt, kanſke illa uträttadt ärende hem igen.* Sådane inkaſt möta alla Europeiſke Ambaſſadeurer til Maroco; ſådane mötte äfven den Svenſke. Utan Herr Öfverſten m. m. ROSENSTEINS ſkicklighet och ärfarenhet, ſom nu andra gången detta granlaga ärende var updragit, hade ſakerna ifrån början tagit en altför koſtſam vändning.

Kej-

Kejsaren passerade strömmen under alla canoners lossande strax efter Audiencen, uti en målad och förgyld slup med många flaggor, lägrade sig på andra sidan, och den 6 företog resan til Larasch. Han hade afgifvit befallning at Ambassadeuren 3:ne dagar efter dess egen höga afresa borde lämna Rabat. — Enligt alla rykten och anledningar har Kejsaren i sinnet at bryta med Spanien och ännu en gång försöka sin lycka emot Ceuta: et företag som af ingen i landet gillas; men Sultan är öfver alla lagar och oftast under alt förnuft. Det berättas, at Kejsaren öfver Tetuan och Ceuta skickat et ytterligare ultimatum til DON CARLOS i Spanien, med 3:ne alternativer: Ceutas öfverlämnande, en million Piaster eller krig.

Städerne Rabat och Salé, som tilförene utgjort en så til sägandes fri Riks-stad och blomstrade under sine egne sjöröfverier, sucka under Despotens välde, äro osäkre om lif och egendom. Missnöje och oordningar tiltaga i de södre orterne, då Kejsaren nu på vägen til de norra, uti nya tilrustningar emot Spanien, tyckes för altid öfvergifva Rikets fordna Hufvudstad. Jag har förr berättat, at et Helgon skall föresagt EL-YAZID olycka och de svåraste motgångar, om han passerade floden *Morbeya*, som har sit utlopp vid Azamor. Sedan EL-YAZID nu tvänne gånger varit ända vid denna ström och vändt

til-

tilbaka igen, anser man sig på andra sidan snart; fri och ledig ifrån all lydnad och undergifvenhet. Det förhåller sig icke i detta Västerländske Kejsaredömet som i de Österländske, där Despoten är osynlig och folkets lydnad blind. Om Sultan i Maroco sex dagar hölle sig undan, skulle han den 7 icke mera vara erkänd; ty det är Sultans ansigte som här regerar; grymhet och utsväfningar som göra högsta magten ansedd och vördad; och i samma mon som Sultan är osynlig för sit folk öpnas deras ögon. Uti en af de södra Provincerne skall fråga blifvit väckt, om *Sultan* är en oumbärlig varelse, och om man icke kunde bestå utom en sådan. — Kejsarens Soldater både svarta och hvita begära förgäfves sina underhålls-penningar, hvilka på alla sidor förslösas. Sjelfva hans hustrur och frillor nödsakas snart tigga på gatorna, låta de säga honom sedan de såldt sina kläder och redbarheter. — El-Yazid har ingen ordentelig *Harem*, utan roar sig hvar han kommer med alla de skönheter, som finnas i trakten. En Gouverneur nekade honom nyligen sin dotter under annat vilkor än giftermål, då Kejsaren lät sätta fadren i järn och plundra huset. Modren til flickan såg sig då nödsakad sjelf lämna detta offer åt Despotens lustar; och efter några dagar fick hon sin man och sin dotter tilbaka, bägge förolämpade och huset alla sina

ſkatter beröfvadt. Det qvinfolk, ſom bäſt dricker med honom, älſkar han meſt. — Då han icke länge ſedan ville borrtgifta en utaf Enke-Drottningarne, ſin afledne faders Gemål, med en af landets förnämſte män, undanbad hon ſig detta lekamliga nöje; och ſvarade at enka efter en ſtor Sultan, ville hon icke gifta ſig med en enſkild man, en Sultans tjenare. Regerings-ärender, om ſådane ſunnos, handhafvas med ſtörſta oordning och förſummelſe. Hans domar äro ögnablicks infall; men han följer en blind öfvertygelſe, och då han begått en grymhet, tror han ſig ha ſtatuerat et exempel af rättviſa.

Under viſtandet i Rabat roade vi oſs på bäſta ſätt och ibland annat ſpelte Schack med et par Morer, ſom däruti ägde mycken ſkicklighet. De nämna och ſpela ſina piecer på ſamma ſätt ſom vi, men brukade icke *roquera.* Gamle Kejſaren, ſade de, hade altid varit road af Shack-ſpel, och deſſe hade ofta haft den nåden at däruti göra högſtdenſamme ſällſkap. Vi ſamtelige Européer råkades dageligen til middag antingen i Svenſka huſet eller det Franſka; och den förr omtalta Renegaden Driss viſtades denna tiden i Rabat, och var näſtan dagelig gäſt än hos den ene än hos den andre; men umgicks i våra Chriſtna hus med mycken förſigtighet; ſedan han under ſenaſte Ängelſke

Am-

Ambaſſadeurens viſtande i Rabat ſå nära blifvit upoffrad för ſin vänſkap och ſit umgänge med ſine förre Chriſtendoms bröder. Han hade då tilbragt alla dagar med de Ängelſke Officerarne, hvaröfver de rättrogne Morerne, kanſke af nit, troligare af afund, förargades och anklagade Driss hos Kejſaren. Driss, ſade de, ſpiſade fläſk och drack vin dageligen hos de Chriſtne, (den värſta beſkyllning ſom kan göras en Mohammedan), och med ſqvaller betalte dem deras gäſtfrihet. Driss blef genaſt beröfvad ſin frihet och ägendom, och huſtrun med et par barn lämnad i oro och elände. Men Fru Driss hade genaſt vidtagit en utväg til deras gemenſamme frälsning. Hon paſſade på en dag, då Sultan ſkulle rida ut, och med offrande af et får, omgifven af gråtande och klagande barn ådrog ſig Kejſarens upmärkſamhet. Han frågade hennes åliggande, då hon i Guds och Mohammeds namn begärde ſin mans frihet, förſäkrade heligt om hans oſkuld och deras gemenſamma nit uti lära och lefverne. Kejſaren ganſka nådigt beviljade hennes begäran, och Driss kom på fri fot. Ängelſke Ambaſſadeuren hade därjemte lagt ſig ut för honom, ſå at Renegaden återfick hvad man fråntagit honom. Sådane ſlagtoffer jämte helgedomar öfver alt i landet äro lika ſom et ſlags band på den deſpotiſke Regenten; och då de ſätta en

gräns för hans blodtörstige allmagt, frälsa månge olycklige ifrån döden. Äfven så gudlöst det vore at våldföra en helgedom, så fällsamt vore det at afslå hvad någon under offrande af et lamb, såsom *Lella* DRISS, begärde. Vi gingo et par i sender at besöka DRISS, då hans hustru var klädd i full Morisk galla. Hon var et hyggeligt fruntimmer och höll god mine i sin Mohammedanska belägenhet. Det förekom oss främmande at tala Franska och fritt få umgås med en Morinna, och det var för henne första gången hon såsom Renegad såg Européer och Christne hos sig. *Lella* DRISS, som i alt utvärtes var fullkomlig Morinna, tycktes däruti bibehållit den Christna tonen, at hon var herre i huset, och svartsjuk icke ville tillåta sin man hafva flere hustrur, hvilket lagen tillåter.

Vi gjorde äfven bekantskap med et ungt helgon, en flicka om 17 års ålder, som icke var vid alla sina sinnen. Hos Franske Consuln gick hon som barn i huset, och under måltiden ifrån en til en annan och fick sig något at äta. Hon hade altid obetäckt ansigte och var merändels i blotta lintyget. Hon badade esomoftast midt på dagen i strömmen, då några pojkar altid voro til hands at hjelpa henne vid af och påklädningen. Hon talade stora grofheter och oanständiga saker som Morerne med helig vördnad afhörde,

och tillåto henne göra hvad hon behagade. Man kallade henne *Lella Toto* (Touto är Spanſka och betyder Tok); och efter döden ſkall denna tokas grafſtälle bli en tilflygt för olycklige och brottſlingar.

Uti Rabat ſåg jag vackra Judinnor, och ſtaden är i Moriſk ſmak väl bygd med hus af flere våningar, och har anſenlig rörelſe. Franſka huſet är ſtort och vackert, har ſin belägenhet vid ſtrömmen med utſigt öfver Salé och landet rundt omkring. Straxt vid ſtaden paraderar för reſande til ſjöſs och lands et ganſka högt och 4-kantigt torn, ſom kallas *Haſſans Torn*, och ſkall vara bygdt af en Spanſk Architect lika med et torn i *Sevilla*. En anſenlig mängd colonner af oſlipad granit och ſandſten ligga där öfver alt mer och mindre af jord betäckta, jemte ruiner af murar. Deſſe lämningar efter prägtige bygnader jemte en bred och flere mil in i landet ſegelbar ſtröm och et vidlöftigt, fruktbärande fält ådagalade tydeligen, hvad deſſe ſtäder fordom varit och hvad de ännu genom idoge invånare kunde blifva. — Salé-Eſcadern har ſin ſtation i ſtrömmen ſtrax vid Haſſans Torn, men denna hamn förſämras årligen genom ſand ifrån Atlantiſka hafvet. En ſkngelſk Brigg låg på redden, et godt ſtycke ut i ſjön, därifrån en båt icke utan fara, i anſeende til ſvåra bränningar, kunde gå i land. Staden är med förſvarliga mu-

rar åt landſidan förſedd, men öppen åt ſtrömmen. Caſtellet på en höjd vid utloppet beläget, innefattar en vidlöftig trakt med ſtora hus och byggnader, men de fleſte förfallne. Några canoner ligga på murarne och på jorden, utan lavetter. Utom ſtaden ſer man lämningar efter en ſtor bygnad, men med murar omgifven, där Sultaner af en gammal ſtam äro begrafne. Morerne föregifva, at en utaf Chriſti lärjungar där blifvit jordfäſt och ſtället anſes med ſå ſtor vördnad, at ingen Jude eller Chriſten får komma inom murarne, där ingången är med ſtängda portar förſedd. Stället kallas *Schella*. Det är troligt at det af ålder varit en Romerſk bygnad, emedan Romerſkt mynt blifvit ſunnit ibland ruinerne och uti gruſet af des murar; och man förſäkrar at äfven inſcriptioner där finnas. — Yngre lämningar efter en Neger-ſtad viſas med förfallne hus, hvilka afledne Sultan MOHAMMED ſjelf låtit bygga och utaf miſsnöje til ſina Negrer åter låtit plundra och nedrifva. Efterverlden ſkall utaf deſſe Moriſke Sultaner icke förvara annat än minnet af deras föröfvade grymhet och våldſamheter. Men om alt hvad de bygt och nedrifvit hade på et ſtälle eller til något ändamål blifvit upfördt, ſkulle man i Maroco kunnat upviſa en annan uplaga af de Egyptiſke pyramiderne.

Under

Under vårt viſtande i Rabat föreföll en ſå kallad *Siroc-vind*, ſom var högſt beſvärande och räckte på andra dagen. Alla gluggar eller fönſterhol och dörrar voro tilſlutne; men en värme ſåſom från en brinnande ugn upfylde rummen, och fläckten däraf var ſåſom imman af kokhett vatten. Det blåſte då ſydoſt-vind, kommande öfver Africas brännande ödemarker. Utan at juſt känna ſig illa, befann man ſig däraf oluſtig til alla göromål, och nerverne tycktes förlora ſin ſpänſtighet. Man var ſåſom efter et omåtteligt njutande betagen; och ſjelfva Morerne, ehuru vande därvid, kände ſig inom få ögonblick afmattade ſåſom efter en ſträngt iakttagen Ramadam eller faſt-månad om ſommaren. Kejſaren var under denna Siroc-vind redan på reſan ifrån Salé til Laraſch, men hade låtit upſlå ſit läger och afvaktade deſs öfvergång. Så ſnart denna vind uphör är man munter och bra igen. — Grefve Potocky, ſom var förſedd med Thermometer, obſerverade at den efter Farenheits ſcala icke ſteg högre än 101 grader, men värmen var med denne Siroc-vind mycket ſtarkare och odrägeligare, än då under vår reſa och andra dagar Thermometern var til och med 110 grader. Vid förſta Kejſerliga Audiencen d. 2 Aug. var marken ſå het, at man ej kunde ſtå ſtilla på benen, men andedrägten var aldeles fri och luften icke qväf-

 vande.

vande. — Värmen förhåller sig härstädes ganska olika i anseende til inre landet och kusterne, där en viss fläckt ifrån hafvet är svalkande. Endast et par timmars väg ifrån Tangier in åt landet, har det under sjelfva vintermånaderne varit ganska varmt, då luften omkring Tangier var kulig. Omkring Marocos stad skall det utan Siroc-vind stundom vara försmägtande varmt; men granskapet af de höga och med snö betäckta Atlantiska bergen upfriskar luften. Så varma dagarne äro, så medföra nätterna en angenäm svalka; men Grefve POTOCKY hade en afton i Rabat anmärkt, at Thermometern 3:ne timmar efter solens nedgång med en sudost-fläckt stigit flere grader. Lycka är at dessa Siroc-vindar icke blåsa länge i sender; men ostliga vinden håller ut stundom flere veckor, ja månader, och med endast et par strek i söder är den högst besvärlig. — Denna Siroc-vind bör icke förblandas med den i Egypten och Levanten bekanta vind under namn af *Samum*, som är många gånger farligare, ofta dödande, och man har exempel, afhändt hela Caravaner lifvet. Den skall medföra en ganska fin, ja aldeles omärkelig eld utaf svafvel-dunster m. m., hvilken med andedrägten insupes och invärtes förbränner. Endaste utvägen at därifrån bli frälst, skall vara at kasta sig ned på jorden och nästan nedgräfva ansigtet i sand, emedan denne

Samum-

Samum-vind, där den ſtryker fram, altid ſkall hålla ſig något öfver jorden och på något ſätt gifva ſin ankomſt förut tilkänna.

Den 7 Auguſti hade ordres ifrån Kejſaren ankommit at Ambaſſadeuren borde bryta up ifrån Rabat, hvilket verkſtäldes, då alt bagaget eftermiddagen tranſporterades öfver ſtrömmen, och vi mot aftonen intogo vårt läger på andra ſidan, under murarne af Salé. Staden är ſtor och ſkall hafva til 16000 invånare. Et väl beſtyckadt Caſtell förſvarar ingången til hamnen.

Vår ledſagare ZUIN var icke färdig at följande dagen begynna den redan företagne hemreſan. Man hvilade under tält, och hade det nöjet ifrån Gouverneuren i Salé emottaga en Kejſerlig beſkickning med häſtar, ſex til antalet, af hvilka Grefve POTOCKY fick en, och General-Conſuln, bägge Lieutenanterne, Doctorn och jag fingo hvar ſin. En lottning afgjorde vår häſtlycka, men ingen af oſs kunde afundas den andre, ty de voro alla dålige häſtar, tagne ifrån fattige Araber på landet: häſtar utan härkomſt utan kände och anſedde föräldrar och förfäder, hvarpå ibland viſſa Arabiſka häſt-familler en lika ſå noga matrikel hålles, ſom våra kyrkoböcker.

Den 9 Auguſti var hela vår caravan bittida om morgonen i full rörelſe. Ännu icke långt ifrån Salé mötte vi några Araber, ſom

då de igenkände ſina häſtar i främmande och otrognas händer, ſyntes både bedröfvade och förargade; men ſedan häſtarne voro ändå för dem förlorade, blefvo de tilfredsſtälde med några piaſter i *Köttpenningar*. Våra lägerſtällen voro nu de ſamma ſom vid upreſan. Jag beſökte en dag et Arabiſkt tält, och då mattimman för detta lilla hushåll inſtundade, ſatte jag mig där ned, omgifven af en ſmutſig huſtru, nakna barn, höns och kycklingar. Husbonden ſteg under tältet i det ſamma; och då han ſåg en Chriſten där ſåſom hemmaſtadd, ſade han med en ond upſyn: *Vore du icke Sultans vän, ſå ſkulle du icke länge få ſitta där.* — Men jag är Sultans vän, ſvarade jag, och vill vara din ockſå. Jag tog litet penningar och kaſtade dem ibland barnungarne; och Araben, ſom redan var utgången, kom tilbaka igen. Han hade i Salé varit närvarande vid vår audience, och hört Sultan flere gånger uprepa *Bono*. Et vänligt bemötande utaf Kejſaren är utaf ſtörſta betydenhet och ſåſom en måttſtock för folket i allmänhet. Därföre äro de förſte audiencerne altid allmänne, och hela Muchoaren blir genaſt underrättad, om Sultan är nöjd eller icke, och tar däruti den närmaſte del. Då Sultan ſäger *Bono* eller något annat vänligt, förkunnas det öfverljudt af de närſtående, och folkhopen beſvarar det med et allmänt: *Lefve Konungen.*

Knapt

Knapt har Kejſaren ſagt det betydeliga ordet *Bono*, än man påminnes därom utaf folket, ſom ropar: *Galek Sidi Bono*, min Herre ſäger åt dig Bono. Är Sultan åter miſsnöjd och ſäger *Makan Bono* (det är icke god) blir man alleſtädes emottagen med ſkällsord och förbannelſer, och ſlipper därmed för godt köp. — Jag hjelpte mig en gång vid Tangier utur en brydſam ſtällning med Sultans Bono. I ſällſkap med en Ängelſk Dame och en Officer gjorde jag en dag en promenade til häſt, och därunder på öpna fältet afbröt några klaſar vindrufvor til mine följeſlagare. En Mor ſpringer i det ſamma emot mig, och med en dolk i ena handen och en klubba i den andra därjemte fattar uti mit betſel och hotar hämnas mit gjorda öfvervåld uti hans plantage. Kejſaren hade et par dagar förut reſt ifrån Tangier och därſtädes mycket nådigt emottagit Conſulernes upvaktningar och preſenter, och flere gånger ſagt *Bono Swid*. Denne Mor kunde omöjligen vara okunnig därom, och jag hade inga andra vapen at nyttja emot honom än åberopande af *Sultans Bono*. Du vet, ſade jag, at jag är Sultans vän; akta dig hvad du gör; jag är deſsutom icke enſam. Jag bad honom följa med til Kaiden, då jag ſkulle erſätta den förluſt han trodde ſig lidit. Med et ord Arabiſka och et annat Spanſka gjorde jag mig förſtådd ſå godt jag kunde. Karlen följde

med

med et ſtycke väg, hållande altid min häſt i tygeln; men med eder och förbannelſer öfver mig och min fader tog han ſluteligen ſit afſked.

Där Paſcha Gil Aly varit Ambaſſadeuren til mötes på upreſan, blef man nu underrättad, at Gil Aly fallit i ſin Herres onåd och belagd med järn och bojor blifvit med honom ifrån orten tranſporterad. Paſchans brott hade varit at vid deſs upvaktning hos Kejſaren icke ſkänka honom annat än et par häſtar, hvilket ſå miſshagat Kejſaren at Paſchan pligtfäldes til 100,000 Piaſter, ſom ſkulle betalas innan han finge ſin frihet, ſin ſlafviſka frihet igen. — Det hände icke längeſedan, at en Gouverneur ifrån en rik Province kom til Hofvet, gjorde El-Yazid en preſent af 10,000 Piaſter och blef nådigt emottagen. Men en Hof-Cavaljer berättade Kejſaren at denne Kaidens företrädare aldrig gifvit gamle Kejſaren mindre än 30,000 Piaſter, och förſäkrade at om han endaſt några timmar finge råda om denne Kaiden ville han väl ſkaffa Kejſaren 50,000 Piaſter. El-Yazid ſamtyckte därtil, och Cavaljeren begynte genaſt handtera Kaiden, ſom ſan plågade Job; men oaktadt alt bemödande kunde han icke tvinga ur honom något betydeligt, då El-Yazid ond och förtruten gaf den ſenare rättighet at lika lång tid hämnas på ſin våldförare; men han ſva-

rade, at Gud skulle hämnas och straffa hans fiende för det onda han lidit.

Ambassadeuren inträffade den 12 i Larasch, där medföljande troppar utanför staden gofvo en tredubbel salfva, och vår ankomst bebådades Kejsaren, som gaf ordres at inrymma Ambassadeuren uti et Kejserligt magazin. Men det befans så litet beboligt, at Ambassadeuren med nöje emottog vår CHIAPPES anbud at logera uti dess broders hus där Ambassadeuren under upresan ätit middag. — Följande dagen fick Ambassadeuren företräde. Det kallades en enskild Audience, men Sultan befann sig likväl omgifven af mycket folk, til häst utom staden. En execution var det första som föreföll. En Neger nedkastad til jorden blef med påkar så illa slagen, at blod gick ut ur näsa, mun, och öron. Men detta var en *Acte de justice* til Ambassadeurens ära. Denne Neger hade, sedan Ambassadeuren nedstigit af sin häst, med våld velat fråntaga hästen en Mor utaf Ambassadeurens betjening och därvid gifvit denne et slag, hvilket Sultan sjelf såg och lät genast framkalla och straffa den brottslige. Kejsaren sade flere gånger ganska kallsinnigt; *Drubb*, som betyder *slå*. Sedan denne sluteligen utan lif och rörelse blifvit bortslapad, vände Kejsaren sig til Ambassadeuren, förnyade gamla löften, gjorde några nya påståenden, men försäkrade om et sluteligt och nöjaktigt svar

inom

inom få dagar i Tangier, dit han nu ville begifva ſig. Då Ambaſſadeuren under ſamtal med Kejſaren föreſtälde honom de betydelige tjenſter ſom GUSTAF 3:dje gjort Turkarne, och huru denne Konung genom ſin ſjömagt frälſt Conſtantinopel ifrån en ſvår Ryſk Flotta, ſvarade Kejſaren, „at han aldeles icke miſskände GUSTAFS förtjenſter i „anſeende til Turkarne, men han kände ock „at en Svenſk Konung icke ſå länge ſedan „i krig med Ryſsland, tagit ſin tilflykt til „Turkiet, njutit där gäſtfrihet i flere år, och „at Konungen utom Storherrens ädelmod al„drig återkommit til ſit folk och Rike. Sven„ſke Konungen, tillade han, hade nu viſat „de ſtörſta prof af ärkänſla, men Kejſaren „trodde i öfrigt, at hvarje krigande Kung „krigade för eget intereſſe“. Et ſvar och ſå à propos, at man aldrig kunnat vänta det af Sultan El-Yazid.

En af Kejſarens bröder vid namn Muley Omar, en ung och vacker karl gjorde Ambaſſadeuren ſamma dag beſök och blef qvar til middag, då han likväl mindre åt än drack. Han ſmakade af alt hvad ſom fanns på bordet, men ſenap ſom han aldrig ſett, hade ſå när gifvit honom afſmak för alt, och det var endaſt med vin han ville ſkölja bort den elaka ſmaken. Sine cavaljerer trakterade han dermed ſå mycket mera, lät komma in en i ſender och under löfte

om något godt, stoppade dem en hel sked full med senap i munnen, som de nödgades nedsvälja, och ju värre de grinade däråt, dess mera skrattade Prinsen. De suto derefter 10 á 12 til antalet på golfvet omkring bordet och förtärde hvad man gaf dem. En gammal Christendoms-syster, moder til Sultaninnan Duya, bodde uti huset och var af Ambassadeuren buden til middag. Muley Omar talade med henne mycket om Lella Duya, som han til vissa år dageligen sett i Harem och ännu påminte sig såsom en skönhet. Kärlek, vin och hugkomsten af sin högsalige fader uprörde så Prinsens hjerta och sinnen, at han med ögonen fulla af tårar och sömn föll lutande ned på bordet. Prinsens Cavaljerer sprungo genast at hjelpa honom, som med hufvudet i skötet på en och benen utsträckte på en annan föll uti en stilla och djup sömn. Långt ifrån at vara grym hade Prinsen et godt ölsinne, älskade, sof och vaknade munter. Egenskaper, som på en Thron i Barbariet kunde tilskapa gyllende tider. Prinsens medfölje bestod de flesta af Negrer, och några af dem hade näsborrorne fullstoppade af blommor och sammanvecklade blad, som i stället för luktvatten gjorde desse Hofherrar vällucktande. Prinsen täktes f. m. bevista min toilette, då han var mycket road at se håret friseras och pudras, och förhörde mig därjämte i Arabiskan: hvaraf

han

han ſkref åtſkilligt på et papper, ſom jag i underdånighet förvarar. Han begärde utaf Ambaſſadeuren en liten ſkänk, och gick förnöjd bortt med några ſkålpund ſocker, något the och kläde til en caftan - - - och det var brodern til en Sultan i Maroco, ſom ſkänker fred åt alla Sjömagter i Europa. — *Kiſlar Aga* eller den Öfverſte Snöpingen i Kejſarens Jungfrubur var i Prinſens ſuite följaktig. Muley OMAR gaf honom litet ſenap men mycket vin, och han drack ſom en Prins och på golfvet jämte Prinſen bjöd til at ſofva ruſet af ſig. Han var ung til åren, men en vederſtyggelig figur, ſom jemte en ful Neger-phyſionomie och en qvinlig röſt hade något ſå platt och vekligt, at jag tycker en vuxen flicka borde äcklas at ſe honom, ryſa at vaktas af honom. Då han mot aftonen borde infinna ſig i Sultans läger på andra ſidan ſtrömmen, ville han vid afreſan viſa oſs ſin färdighet til häſt, och ſkulle under fullt galopp hugga hufvudet af en hund, ſom gick på gatan; men han föll ſjelf ned på gatan och hade ſå när ſlagit ſit hufvud ſönder. Barbariets Crönikor berätta om Sultan ABDALLAH, at ibland hans dageliga öfningar och nöjen var at under fullt galopp hugga hufvud utaf en myckenhet ſlafvar, ſom på viſt afſtånd ifrån hvarandra voro upſtälde. Den ſom betjente honom vid

up-

upstigandet til häst var altid den förste, som föll hufvudlös.

Ambassadeuren begaf sig den 15 ifrån Larasch; och ju närmare vi nalkades Tangier, desto flitigare påminte SIDI MOHAMMED ZUIN om nödvändigheten at snart komma öfverens och affluta underhandlingen; det ville säga: utfästa sig til någon viss och hederlig skänk och belöning så väl för ZUIN som för TAHER FENIZ i Tangier. Under vanlige högtidligheter gjorde Ambassadeuren därstädes sit intåg den 17, glad at en besvärlig resa lyckligen var fullbordad, missnöjd, at ingen ting i hufvudsaken ännu blifvit afgjordt. Ambassadeuren hade bortgifvit nästan alt hvad han haft med sig, och Kejsaren hade endast gifvit allmänne löften, utsatt Tangier til sista Conference-stället, men hade vid Ambassadeurens ankomst passerat Tangier och Tetuan til Ceuta. — Krigslågan imellan Spanien och Maroco var redan tänd: båtar ifrån Gibraltar berättade, at bomber hela natten blifvit inkastade i Ceuta; och bref ifrån Spanien berättade, at en Escadre skulle ifrån Algesiras oförtöfvadt afgå at förstöra Tangier. Utom desse utvärtes krigiske oroligheter var ställningen ganska critisk, och man hade inom stadens murar nog betänkelige omständigheter, som hotade Svenska Ambassadens lyckliga fullbordande. Ambassadeuren hade icke utan svårigheter kun-

nat tilfredsställa SIDI MOHAMMED ZUIN, som likväl ingen ting uträttat. Nu skulle alt afslutas genom Kaid TAHER FENIZ som var en betydande person, sin Herres högstbetrodde man, och bar et dödligt hat til Svenska hushållnings-systemet i Maroco. — I samma dagar kom en Portugisisk Fregatt til ankars i Bayen, och berättades medföra 50,000 Piaster, som senaste Portugisiske Ambassadeuren LANDERSEDT skulle funnit sig nödsakad lofva EL-YAZID för fredens bibehållande med Maroco. — En Dansk Ambassadeur hade nyligen rest därifrån, och oberäknadt en årlig present af 25,000 Piaster, gjort alla vederbörande i det närmaste til nöjes. — TAHER FENIZ viste at göra desse omständigheter gällande emot Svenske Konungen, som för et krig skull, sade han, med Rysland til Turkarnes förmån, brustit uti sina freds-vilkor med Maroco; och som efter slutad fred med Rysland utan Turkarnes förmon, gjorde Sultan EL-YAZID högst obetydlige presenter och mycket under hvad Kejsaren väntat och hade rätt at fordra. — Så talade Kaid TAHER til Svenska Ambassadeuren, och lät förstå, at krig eller fred berodde af omständigheterne.

Men andre omständigheter, en lägenhet til Europa, afbryter denne berättelse om vår fredsunderhandling med Maroco. — Hvaraf jag löfvar fortsättning så fort TAHER FENIZ

tillåter. — Vi hotas imedlertid med en Spansk Escadre, och i fruktan och bäfvan har jag den äran &c.

Adertonde Brefvet.

Tangier d. 6 Octob. 1791.

Mit senaste bref berättade vår Ambassadeurs lyckliga återkomst ifrån Marocanska Hofvet. Man skulle nu med alfvar företaga sig freds-underhandlingen i Tangier, hvarvid Ministern Kaid TAHER FENIZ gjorde svåra påståenden och hotade med icke mindre än krig; men TAHER FENIZ befann sig sjelf oförmodadt hastigt i en ställning at mera tänka på sit och Morernes försvar än at skaffa dem och Kejsaren en fiende, som sjelfve Musulmännernes besegrare lärt at respectera.

Den 23 Aug. blefvo vi eftermiddagen varse en myckenhet större och mindre skepp, som genom en tjock dimba med fulla segel framträngde och gaf åt Tangiers invånare et vackert skådespel. — Ändteligen blef man varse Spanska flaggan; en fiendtelig Escader styrde kosan åt Tangier-bay; alla qvinfolk i staden nedstego af sina tak, och snart hörde man et allmänt tjutande ifrån alla hus och gårdar; men räddhågan kom dem icke at därvid glömma en viss tact eller afmätt tid.

Spanſka Eſcadern paſſerade nära intil *Cap Malbar*, ſom ligger gent öfver Tangier, och ifrån et gammalt muradt Batterie därſtädes med 6 embraſurer loſſade man några ſkott på Eſcadern, ſom, lik månen i anſeende til bandhunden, med et tyſt och ſtolt förakt höll ſin väg in i Bayen, där hon 23 ſegel ſtark, 2:ne ſkepp af linien inberäknade, gick til ankars. Men i ſtaden blef oro och rörelſe. Gatorne voro inom få ögonblick fulla af beväpnade män; alla ſkyndade ſig til ſtranden, ſåſom ſkulle man förekomma en landſtigning ſamma afton. De voro i öfrigt ſtilla och lugna til ſinnes; och då vi gingo ut i ſtaden om aftonen, var där ingen Mor ſom med ord eller åtbörder tycktes utmärka arghet eller hämnd emot oſs andre Européer och otrogne. Jag vill icke nämna pojkar och packet i ſtaden, ſom alleſtädes äro ſig like och höja ton efter omſtändigheterne, men de ſkredo til intet öfvervåld. De tycktes vara innerligen förnöjde och utmärkte en glädje, ſåſom voro de förviſſade at antingen få plundra våra hus eller ſkjuta i ſank de Spanſka ſkeppen. Judarne fägnade ſig öfver det onda, ſom de trodde ſkulle drabba folket och ſtaden, där de ſjelfve hade ingen ting at förlora. Judinnorna infunno ſig ſkocktals i Conſulernes hus och voro färdige at anſe hvarje Chriſten ſåſom en utlofvad frälſare. Conſulerne voro betänkte på at ſamma afton flytta

ta ut och campera i sina trägårdar; men Gouverneuren lade sig däremot med försäkran at Consulerne voro därstädes i mindre säkerhet än i staden, emedan bergsboer och landtfolk vid detta tilfälle skulle med nöje anse dem alla såsom Spanjorer och fiender, och Gouverneuren hade dessutom intet nog manskap för at kunna lämna Consulerne tilräckelig betäckning i fält; men han ville skicka til hvarje Consul 6 soldater för at vakta och freda deras hus. Grefve POTOCKY flyttade ur det Spanska huset och fick rum i det Svenska. Tvänne Gibraltar-fruntimmer flyttade til Danske Consuln. Följande dagen d. 25 blef vår morgonsömn förstörd utaf Spanska bombkastningen, som började kl. 4 om morgonen, då vi alla skyndade oss ur våra bäddar at ifrån taket få se våra fiender. Man kastade endast 3 bomber, som passerade öfver staden och var förmodeligen profkastning. — Escadern lade sig imedlertid i ordning; sjön var lugn och stilla; solen gick up öfver spetsen af *Abyla*, denne Herculis Africanske stod; morgonen var vacker och svalkande, men dagen hotade at blifva het.

Kl. 6 om morgonen begyntes en ordentelig bombkastning, som styrdes så väl, at knapt en enda föll utom staden. TAHER FENIS lugn och strykande sit skägg commenderade sjelf vid Strandbatterierne, och med

Fäſtningens canoner beſvarade Spanjorerne det bäſta han kunde; men ingen enda kula räckte fram, icke en gång at ſtänka ſalt vatten i Spanſka ſoldatens ögon. Spanſka Eſcadern låg långt utom ſkotthåll, och man ſåg hvarje Moriſk kula falla i ſjön på halfva vägen. Men TAHER FENIZ ſköt icke desmindre, och man började äfven at beſkjuta Eſcadern ifrån et Batterie på andra ſidan, ſom vår Gouverneur i ſenaſte dagarne låtit anlägga, hvilket förmodeligen något mera oroat Spanjorerne, emedan omkring kl. 10 några Canon-ſlupar blefvo affände at förſtöra detta batterie. Flere bomber creverade omkring Svenſka huſet, där vi på terraſſen voro neutrale åſkådare af detta lilla krig. En bomb ſprang ſönder ſtrax under huſet och betäckte vår terraſſe med jord och ſmå-ſten. Doctor SCHEDVIN hade ſå när blifvit begrafven på taket, och Grefve POTOCKY, ſom då höll på at afrita Spanſka Eſcadern, gick ifrån halfgjordt arbete, nöjd at ſjelf komma hel och hållen därifrån. — Jag gjorde beſök uti Danſka huſet, där de Ängelſka Fruntimren varit ſömnlöſa hela natten. De voro näſtan liflöſa vid hvarje bomb, ſom ſurrade öfver huſet, ſom creverade i granſkapet. Conſulerne kommo då öfverens at undvika en fara, ſom icke behöfde äfventyras, och våra främmande Fruntimmer voro därtil den meſt talande orſak. Öfverſte ROSENSTEIN, ſom blifvit af en Kejſerlig

Kejſerlig häſt föregående dagen ſå illa ſlagen på et ben, at han icke kunde gå eller röra ſig, ledſen at ligga i ſäng, lät öfvertala ſig at vara följaktig til Danſka trägården, dit vi alla kl. 11 f. m. voro färdige at begifva oſs, och *Mount Miſery* blef nu et allmänt lägerſtälle. Tranſporten för Öfverſte ROSENSTEIN var den ſvåraſte; men en Svenſk Ambaſſadeur måſte här följa en Svenſk Konungs exempel, ſom nöden tvang at flere mil rida i galopp, då han ſårad i et ben, förut icke en gång kunde ſitta til häſt. Holländſke Conſuln gjorde oſs ſällſkap til Danſke trägården; men de Portugiſiſke och Venetianſke Conſulerne nedſlogo ſina tält i vårt granſkap på öpna fältet, där flere af Stadens Moriſke invånare äfven camperade. Ängelſka Conſuln var redan öfver til Gibraltar; och en Ängelſk vice Conſul med alla ſina landsmän flyttade i denna nödenes tid til Paradiſet eller Ängelſka trägården; men Grefve POTOCKY var för mycket älſkare af enſligheten för at vara oſs följagtig. Med ſin Pålſka betjent och en Jud-Tolk flyttade han förſt up uti Caſtellet, där han upſlog ſit tält uti et förfallet torn, omgifven af ruiner, bredvid et muradt hvalf, ſom var bombfritt; men då Gouverneuren gjorde Krut-magazin utaf deſſe flere för Chriſtne ſlafvar fordom inrättade underjordiſka fängelſer, begaf POTOCKY ſig til Svenſka trägården, där han bodde beqvämligt och vackert,

kert, fast icke utom skotthåll, emedan 2:ne bomber icke långt ifrån huset nedslagit och brustit.

En stark ostlig vind hade imedlertid blåst up emot middagen då bombkastningen blef mindre säker och Spanska elden tystnade. De smärre Fartygen kunde icke ligga qvar af fruktan at drifva på land, och samteliga Escadern hissade segel, gick vester ut under Cap Spartel til ankars, och Tangier-bay äfven som sjelfva staden voro kl. 3 e. m. tomma och lediga, den förra på skepp, den senare på folk. Spanjorerne hade på 6 timmars tid inkastat omkring 200 bomber i staden, men endast 2:ne unga Morinnor och en häst hade därvid tilsatt lifvet, och några eländiga kojor blifvit öfverända kastade. Spanska Escadern låg nu ostörd och ganska fredligt under fiendtliga landet, men väntades tilbaka til Tangier, så snart vinden det ville tillåta. Alla flyttade imedlertid ur staden, och jag såg äfven vid detta tilfälle huru illa och slafviskt det vackra eller rättare det svaga könet här altid handteras, at äfven krigets bördor i synnerhet drabbade dem. De gingo öfverlastade med barn och husgeråd, då mannen fri och ledig til häst eller fot med en befallande och sträng ton likasom dref dem för sig. Krökta under en svår börda, som af dagens hetta ännu mera ökades, hade de ännu därtil den Moriska anständigheten at iakttaga: och insvepta uti en tjock ylletygs

haïk

haïk voro de den ſtunden mera angelägne at gömma anſigtet undan ſina grannars åſyn än ſin egendom undan fienderne. Under vår flykt til *Mount Miſery* hände den olyckan, at en ſtor tranſport med vin förolyckades förmedelſt en åſna, ſom var dum och oſäker på foten; men det ſom därvid roade oſs var at ſe Morer och Mor-pojkar ſtoppa ſina munnar fulla af den jord ſom vinet beſuktat, den de ſugde med ſtörſta begärlighet; miſsnöjde at den uttorrkade jorden och middags-ſolen gjorde därpå för haſtigt ſlut. Det är gammalt at jorden kallas vår moder, men det var förſta gången jag ſåg några deſs barn verkeligen ſuga eller di henne. — Alla Tangier-invånare, ſom icke voro på vakthållning i ſtaden, bodde i kringliggande trägårdar, där en blandning af upſlagne tält, af uti träden uphängde mattor, af bebodda löfſalar och uti alt detta en viſs oordning och vildhet, gjorde en ſällſam och vacker tafla. Danſka trägården förtjenar i detta afſeende i ſynnerhet at nämnas, där flere än 30 Jud-familjer nedſlagit ſina pålar och njöto en mera oſtörd lefnad än uti ſina hus i ſtaden. Det var ganſka vackert at ifrån en höjd i trägården ſe ſolen beſtråla alla deſſa hyttor och brokiga boningsplatſer, där ſärſkilde ſyſslor gjorde en allmän rörelſe. Ambaſſadeuren och Danſke Conſuln bodde under tak, alla vi öfrige Svenſkar, Danſkar och Holländare under tält,

 där

där våre häſtar rundt ikring, vid ſine i jorden nedſlagne pinnar, gjorde taflan i ſit hela mindre pittoreſk. Man hade en fri utſigt åt Väſterhafvet och Spanſka kuſterna, och Sundet därſtädes föreſtälde ſig ſåſom en bred ſtröm, hvars höga ſtränder å båda ſidor formerade flere uddar, den ena öfver den andra, och i längre afſtånd ſlutades med de gamle ryktbare Herculis Stoder, där ſkyarne ſtundom hvilade och tycktes bortgömma de 2:ne fäſten ſom därſtädes göra ſina moderländers beundran och afund. — Men denna trägårdens fria belägenhet gaf Taher Feniz anledning at under förevändning at icke med ljus eller lyktor gifva ſignal åt Spanjorerne, förbjuda oſs at med bloſs eller någon ſlags eld uplyſa trägården, där aftnarna voro ganſka mörka. Förſigtigheten gick ſå långt at man icke fick bada i det vattnet, där et Spanſkt ſegel möjligen kunde ſynas. Jag var en dag med några andre neutrale män vid ſtranden, då en ſtrandpoſt genaſt började häftigt ropa emot oſs. Men utan at däraf kunna något begripa och färdige at nedſtiga i vattnet, blefvo vi med kulor ſurrande förbi öronen åtvarnade at undvika denna ſlags communication med Rikets fiende, då likväl intet ſkepp var inom ſynkretſen. Conſulerne hade jämte ſine egne ſoldater fått några utaf Gouverneuren til betäckning, hvilke ſorgfälligt bevakade detta ſå kallade *Elåndes-Berget*,

get, där lugn säkerhet och nöjen voro rådande. Utom trägården blef likväl sjelfve Trägårdsmästaren en dag gripen utaf Morer såsom Spanjor, emedan de i staden sett honom umgås med Spanjorer; men då han bedyrade sig vara Genuesare och i Dansk tjenst, släpptes han på fri fot, sedan de tagit ifrån honom något Spanskt mynt, hvilket ansågs vara fiendteligt.

En för Spanska Escadern otjenlig vind stormade imedlertid flere dagar, och TAHER FENIZ nyttjade detta lugn at upsöka Svenske Ambassadeuren i Danska trägården. Men då Gouverneuren icke kunde tilfredsställas med de ädelmodigaste anbud; utan envisades at föreskrifva vilkor, fann Ambassadeuren utväg at honom ovetande skrifva til Kejsaren, påminte honom om gifne och förnyade löften, begärde et skyndsamt slut och anförde alla de skäl, som belägenheten vid handen gåfvo. General-Consuln WYK förde därjemte Kejsaren til minnes den tid, då han, EL-YAZID, utaf sin fader förbannad lefde fattig och förföljd i en fristad, och Svenske Consuln icke utan största äfventyr skickade honom allehanda nödvändighets-varor, då EL-YAZID däremot lofvade at en gång på sin Faders Thron räkna denna tjensten Svenska Nationen til godo. — Grefve POTOCKY i Svenska trägården delade Svenska Ambassadeurens öde. Han hade begärt at jämte våra Ängelska fruntim-

timmer och flere Gibraltar-boer få gå öfver til Gibraltar om bord på en Portugifisk Fregat, fom förfta dagarne efter bombarderingen härifrån affeglat; men Gouverneuren vid fit hufvud torde icke utan nådigt tilftånd låta honom refa; och El-Yazid fyffelfatt med Ceuta befvarade inga bref. Han bombarderade denna ftad med mera framgång än Spanjorerne Tangier, och hade därftädes förftört många hus. Vi hörde därifrån flere dagar en ftark canonad, och det berättas at de belägrade nyligen gjort et utfall och förnaglat några mörfare och canoner. Kejfaren blottftäller fin perfon fåfom en fimpel Artillerift och har af Artilleriet altid gjort fin hufvudfak. Han har uti bref til Kaid Feniz upmuntrat honom och garnifonen til kraftigt motftånd; och Soldatens hopp at i ftrid emot de Otrogne bana fig en genväg til Mohammeds välluftiga himmel gör honom för all fara oförfkräckt.

Den 30 Augufti om morgonen var vinden väftlig, och Spanfka Efcadern med fulla fegel kom fram bak ifrån Cap Spartel at göra en ny påhelfning i Tangier, där Taher Feniz i anfeende til Spanfka Efcadern ville blifva en annan Eljot. Han hade gjort förfök med glödgade kulor och lofvade fig däraf en förfärlig verkan, ehuru fäftningens canoner förra gången icke räckte öfver halfva vägen. Spanjorerne höllo på at gå in i Ba-

Bayen, då vinden åter blef oſtlig, och Eſcadern vände och tog vägen til Algeſiras i Gibraltar-bay. Morerne med mycken tilfredsſtällelſe ſågo henne hela dagen ſtrida med ſtormande vågor. — Ehuru den ſkadan vore obetydlig ſom Spanjorerne kunde tilfoga Tangier, var man i allmänhet ganſka glad öfver flottans bortgång; och då hon under några dagars påſtående oſtlig vind icke återkom, hoppades man at Spanjorerne, då den mörka och rägnagtiga årstiden nu inſtundade, icke mera ſkulle oroa Tangier. Conſulerne voro de ende, ſom i annat fall ſkulle förlora, och Spanſka huſet i ſynnerhet, ſom var det dyrbaraſte i ſtaden. Genom alla Moriſka ſjöſtäders förſtörande och flere landſkapers härjande ſkulle en Europeiſk Magt förgäfves bjuda til at tvinga hans Barbariſka Maj:t til et fredligt tankſätt. Han förlorar därvid ingen ting, liknöjd om ſina ſlafvar och deras hus. Då Spanjorerne en gång ganſka häftigt bombarderade Algier, ſkickade Deyen bud til Amiralen, med förſäkran at om Spanſka Kungen ville til Deyen betala halfva omkoſtnaden af denna bombardering, ville Deyen i Amiralens öfvervaro förſtöra och nedrifva alla hus i ſtaden.

Sultan El-Yazid ledſnade vid Ceuta, ſom icke ville gifva ſig, och genom en ſå kallad *Parlementaire* lät ſäga Gouverneuren i Ceuta, at det var han, Gouverneuren, ſom börjat fiendteligheterne. — Så vida hade väl

El-

El-Yazid rätt, at det var Spanjorerne, fom fköto förfta fkottet, men El-Yazid var i fjelfva verket den angripande, och med krigets utbrott fkall det få hafva tilgått: at då Kejfaren under fjelfva Freds-Congreffen, då preliminairerne voro afgjorde och några prefenter ifrån Spanien redan aflämnade i Tangier, förnyade fit påftående angående Ceuta, fom innom 40 dagar borde öfverlämnas, och famlade troppar för ftaden, förftod Spanfka Konungen at fred med El-Yazid aldrig kunde blifva varaktig. Mifshälligheterne med Ängland voro lyckligen afgjorde, och DON CARLOS, efter långa tilruftningar, trodde fig med en liten Efcadre för Tangier kunna tvinga El-Yazid til et ftadigare tänkfätt. Han tog et krigifkt beflut: och då en Morifk Härold en dag var infläppt i Ceuta, och i Kejfarens namn upfordrade Fäftningen, anlände en båt ifrån Spanien med ordres om krigets omedelbara början med Maroco. Gouverneuren affärdade genaft det Morifka Sändebudet med 4 timmars ftilleftånd. Oron och förftörelfen vardt ftor ibland Kejfarens troppar, fom ännu innan krigets utbrott voro lägrade inom fkotthåll, under Ceutas canoner. Efter deffa 4 timmars förlopp började fiendtligheterna ifrån ftaden, och Morerne oroades i deras retraite.

Men Öfverfte Rosenstein oroades icke mindre i fin Danfka retraite af Taher Feniz, fom dageligen blef mera närgången, hotade

hotade Ambassadeuren med nya fordringar, General Consuln med dagliga förföljelser, Nationen med et röfvande krig. Han hade verkeligen skrifvit til Kejsaren, öfversändt et lågt värde på alla Svenska presenterne; jämnfördt Sverige med Danmark i anseende til de 25,000 Piaster som därifrån årligen betalas, och föreslog at debitera Sverige alt hvad presenternes värde voro under 25,000 Piaster och det för 2:ne Beskickningar. — Detta alt oaktadt ankom d. 6 Sept. Sultan EL-YAZIDS befallning til TAHER FENIZ at låta Svenske Ambassadeuren obehindrad resa och at därvid lämna honom all handräckning. Et bref til Sultan GUSTAF betygade ärkänsla och förbindelse för öfversände presenter, stadfäste gammal fred och vänskap, och ville Kejsaren enligt Ambassadeurens begäran, i stället för den vanlige 2:åriga Ambassaden hädanefter låta bero vid en Beskickning hvart 3:dje år, dock at Kejsaren därvid icke skulle blifva lidande. Kejsaren förbehöll sig vid en nästkommande Ambassade icke annat än amunition; dock ville han med Guds magt emottaga, säger han, hvad annat Konungen därjämte behagade öfversända, och ärbjuder däremot i vänlige ordalag alt hvad Marocos Rike kunde til Konungens nöje åstadkomma. Kejsaren uti samma bref vidrörde väl också en förment fordran ifrån Sverige til 15,000 Piasters värde, som uti amunition framdeles

kunde

kunde godtgöras, men så lösligen och i sådane termer, som vore Kejsaren sjelf öfvertygad om obilligheten af detta påstående. Ambassadeuren underlät likväl icke at däremot protestera, såsom utan grund, och updrog General - Consuln at med försigtighet detta ärende uträtta och denna fordran aldeles döda. En häst med rik sadelmundering var jämte brefvet til Konungen följaktig och en häst til Ambassadeuren.

Samma dag som brefvet den 6 om morgonen ankom, gjorde Ambassadeuren sig färdig at lämna Mount Misery och sjelfva Barbariska landet. Man ville icke förlora et ögonblick för at förekomma alla hinder och svårigheter, som TAHER FENIZ kunde uptänka och framställa. En båt ifrån Gibraltar hade redan några dagar legat i Bayen för Ambassadeurens räkning. Kl. 6 om aftonen gick Ambassadeuren om bord för at vid första dagning hissa segel och gå til Gibraltar, där Bellona var ifrån Italien i daglig väntan. — Och jag hade nu den lyckan at i Ambassadeurens suite få vara följaktig. TAHER FENIZ hade infunnit sig vid strandporten och önskade Ambassadeuren en lycksam resa, hvaruti samtelige Consulerne som ifrån Mount Misery gjort Ambassadeuren sällskap, gemensamt instämde. Consuln WYK ämnade nu intaga sit hus i staden, som imedlertid under ansvar af några soldater stått tilstängdt

och öde, äfven ſom de öfrige Conſulernes hus. Danſke General Conſuln Classen hade ingen ſtund uphört eller förſummat et enda tilfälle at med vänſkap och allehanda tjenſter gå Svenſka Ambaſſadeuren til handa, och det var icke utan känſla af uprigtig tackſamhet och förbindelſe, ſom Öfverſte Rosenstein nu ſkildes ifrån honom. Grefve Potocky, ſom med nöje varit Ambaſſadeuren under reſan i landet följaktig, var icke mindre glad at i ſamma ſällſkap få reſa därifrån. Sidi Mohammed Zuin hade redan i Salé efter förſta Audiencen å Kejſarens vägnar bjudit honom tänka på något at begära utaf Kejſaren hvilket ovederſägeligen ſkulle villfaras honom. Potocky begärde då frihet för ſin tolk at med huſtru och barn få flytta ur landet, där de ſåſom alla andra Judar voro olycklige ſlafvar. Men Zuin invände, at det vore alt för litet begärdt, och at Potocky uti något betydligare borde ſätta Kejſarens ädelmod och välvilja på prof, öfvertygad at Sultan kunde ingen ting neka honom. Man hade flere gånger talt därom, och Potocky altid förſäkrat at han icke ſkattade någon ynneſt af Kejſaren högre än denna Judfamiliens frihet, ſom Zuin ock lofvat honom. Grefve Potocky lärde til ſlut känna Morernes bedrägeliga och prejande caractére och var glad at ſjelf få komma ur landet, ſedan denna reſa utaf blott

nyfikenhet koſtat honom mycket penningar och mycken oro.

Nu voro vi alla glada och förnöjda om bord, ſkilde ifrån Marocanſka landet. Underhandlingen hade varit ibland de kinkigaſte, och ſvårare än man i Europa kan föreſtälla ſig. Sedan 2:ne civiliſerade Nationer där krigat, merändels med ombytelig lycka, altid med ſäker förluſt, önſka de bägge fred och man går ifrän önſkan til verkſtällighet. De Regerande ömma för ſine underſåtare; de högakta, de frukta hvarandra, och man går ſteg för ſteg at vinna et lika efterlängtadt ändamål. — En underhandling med en Barbariſk Nation förhåller ſig helt annorlunda. De 2:ne negotierande ſe icke freden ifrån en ſynpunct. Den ene ingår fred för at vinna mycket, den andre för at icke förlora. De förakta hvarandra, men förluſten blir altid på den Europeiſke, den ſtarkares ſida, ſom aldrig kan ſegra på en fiende, emot hvilken han icke kan använda ſin ſtyrka. Han är altid viſs at förlora åtminſtone koſtnaden i tilruſtningar, ſom altid äro förgäfves och aldrig godtgöras. Den minſta Eſcadre och korrtaſte expedition emot en ſådan fiende koſtar mera än den koſtſammaſte Ambaſſade eller årlige preſenter.— Således, då enſkildt intreſſe i Europa underhåller deſſe Barbariſke Magter och gör dem fruktansvärde för allmän ſäkerhet i viſſa farvatten, är bättre at hvar-

je Nation för sig på bästa sätt hushållar, prutar och likväl ger med sig, än at tala stort, bryta och köpa en dyrare fred. En viss grad af ståndaktighet är likväl högst nödvändig, och man vinner med dessa Barbarer därigenom mera än igenom slughet. Vande at blindt lyda et despotiskt välde, utan känsla af naturlig frihet än mindre af medborgelige rättigheter; vande at tiga och lida, at vörda et öde, som Religionen helgar, gifva de efter för et stadigt beslut, och förvånade af motsägelser frukta de en Magt, som altid är hämnande. Gamla Kejsaren insåg tydeligen at fred med Europa gaf honom fäkrare inkomst än krig och sjöröfverier, och Morerne äro snart sagdt, ur vana at tala ur en krigisk ton. Om Spanska Escadern, i stället för at bombardera Tangier bjudit til at upbränna de vid gamla *Tingis* i en ström liggande Moriske krigsskepp, hade man därmed mera uträttat än at förstöra alla Rikets sjö-städer. Ingen ting hade varit lättare än at natte-tid sätta et större eller mindre antal folk i land som kunnat utan hinder eller motstånd förbränna hela Flottan där Gouverneuren ej varit omtänkt hvarken på anfall eller förfvar. At under murarna af deras fästningar upbränna och förstöra deras krigsskepp, är endaste sättet at med Morerne föra krig och göra sig utaf dem ansedd och fruktad. De kunde väl snart nog låta nya skepp gå af stapeln, hvartil Européerne

ne sjelfve tilföra dem alla materialier; men Morerne skulle därvid förlora både tid, omkostnader och mod, och blifva mindre dryga och påstående. — Öfverste Rosenstein, med verkeligen mindre presenter än man efter så lång tid har väntat, har gjort en lyckligare negociation än man kunnat hoppas, hvilket då det onekeligen hedrar bemälte Herres skicklighet, bör icke mindre lända General Consuln Wyk til förtjenst. Jag har til berättelsen om de förra Ambassadeérne ifrån Europa altid bifogat en kort beskrifning, några drag, som borde caracterisera de respect. Ambassadeurerne, och jag borde minst underlåta det i anseende til Öfversten m. m. Rosenstein; men dess lätta och glada omgänge, dess mångfaldiga insigter uti både den literaira och militariska vägen, dess ärfarenhet och mod äro uti Fäderneslandet och uti det uplysta Europa alt för väl kände, för at ifrån Barbariet, utaf mig behöfva nämnas eller omröras.

Den 7 om morgonen voro vi bittida under segel, men ännu knapt utur Tangier-Bay, då en stark motvind blåste up och gjorde resan til Gibraltar aldeles omöjelig. Man hade då ingen annan utväg än at vända til Tangier tilbaka igen eller at med vind och vågor följa til Cadiz. Det förra hade varit at å nyo blottställa sig för Moriska bedrägerier och Spanska bomber, hvilket man nyss så

lyckligen

lyckligen undkommit; det återstod då endast at segla til Cadiz, hvilket och genast sattes i verkställighet. Vi seglade med lifligt nöje under och förbi Mount Misery; men jag kan icke lämna detta vårt gamla hemvist utan at nämna et phenomene, som jag därifrån såg i Sundet, där vi nu passerade. Det var en vacker dag, då om e.m. på en gång hafvet tycktes öfvertäckt med lätta skyar som nedstigit och ända ifrån vatten-brynen til en anseenlig höjd med en frisk västlig vind ströko förbi. Man hörde et jämt brakande eller susande såsom af en ström, hvilket förorsakades af skyarnes snabba fart och luftens tryckning. De tycktes lika som vidröra och passera hvarandra, men bibehöllo likväl en jämn gång. Flere skepp gingo vid detta tilfälle in i Medelhafvet, och det var intagande vackert och curieust at se dem tränga fram och igenom denna förundransvärda myckenhet af samlade moln och skyar, lätta och ljusa til utseende. Jag har sedt Gudar och Gudinnor på sina förgylda Charer nedstiga uti moln, men jag trodde aldrig få skenbarligen få se skyarne nedstiga til min höjd eller snarare låghet, och segelspända, stora fartyg gå dem imellan. Folket på stället besågo med upmärksamhet detta phenomene, som tycktes bevisa at denne meteore är härstädes icke vanlig, hvilket äfven af flere intygades. — Efter en lycklig seglation hann vår Ängelska båt med Sven-

ſke och Polſke paſſagerare ſamma afton i Spanſk hamn; men ankomne ifrån et land, där päſten anſes graſſera ſåſom en hvardags-feber, ſkulle vi eftet vanlig praxis, hälſt en Ängelſk båt och ifrån et fiendteligt land, hålla 3:ne dagars quarantaine. En Herr CHRISTERNIN, ſom under General Conſuln GAHNS viſtande i Madrid, föreſtod Conſuls-ämbetet, hade likväl utverkat befrielſe därifrån, och ſjelf f. m. hämtade Öfverſten och oſs öfrige ſina landsmän til GAHNS hus, där Öfverſten blef logerad; men vi andra togo rum på värdshus, vänligen tilſagde at anſe GAHNS hus ſåſom et gemenſamt hem, där vi alla dagar voro välkomne och väntade. — Vi beviſtade ſamma afton et Spanſkt ſpectakel, där Alexis upfördes i Pantomime, hvilket paſſade ſå mycket bättre, ſom Spanſka ſpråket för oſs fleſte var obegripeligt, och där balletterne voro ganſka vackra. Det ſmakade oſs oförlikneligen väl at hafva bortbytt Mount Miſery och Barbatiet emot denna ſtadens nöjen och beqvämligheter. Cadiz är en ſtor och välbygd ſtad; med breda och jämna gator där alt vittnar om förmögenhet. En ſtor del Fransmän och Ängelsmän drifva där den ſtörſta och förmonligaſte handeln, ſåſom Tyſkar fordom i Sverige. Under flere dagars viſtande i ſtaden beſågs alt ſynvärdt. Boklådorne voro väl förſedde, men månge de meſt intereſſante böcker ſom efterfrågades, voro förbudne. Et allmänt Arbets-

betshus (El Hofpicio) förtjenar i fynnerhet anmärkas, där 800 perfoner kunna förtjena fig födan, och detta antal fades vara fullt. Alla flags verkftäder och handaflögder voro där i rörelfe; och hvem fom hälft ifrån landet eller ftaden ägde at där arbeta, då verktyg och marterialier finnas på ftället, och arbetet inlöfes af en därtil förordnad Direction. En myckenhet ungdom, til och med fmå flickor voro fyffelfatte med broderier, vackra fpetfars och blonders förfärdigande, allehanda väfnader, m. m. och til upmuntran få de fjelfva beräkna och upbära hvad de öfver et vift arbete kunna förtjena. Deffe fyffefättes efter håg och böjelfe, efter ålder och kön, och njuta äfven undervifning i Chriftendom, teckningskonft och uti grunderne til vettenfkaper, efter omftändigheterne. En mänfklig och hedrande omtanka vifade fig äfven för dem, fom genom en eller annan tilfällighet äro ur ftånd at föka fin egen bärgning — uti väl inrättade Sjukhus Hofpitaler och Dårhus. — Hela denna vackra inrättning leder fin uprinnelfe ifrån frivillige fammanfkott, hvartil Regeringen därjämte beftår en Real på hvarje Fanega hvete, fom importeras, och fkall årligeo kofta 80,000 pef. dur. En Cathedral-Kyrka har varit under bygnad alt fedan 1722, och man har nu ändteligen hunnit at fullborda hvalfven, men mycket återftår. Byggnaden är ganfka ftor och dyrbar med bilder,

 helgon

helgon och emblemer på väggar och hvalf; men vi kommo öfverens at god ſmak felades näſtan uti alt. En myckenhet olika och inhemſka marmorſorter nyttjades därvid, och jag har däraf gjort en ſamling med namn och ſtället, där de äro tagne, påſkrefne. Kyrkan har en viſs inkomſt af hvarje ſkålp. caffe, ſom införes, ſå länge hon ſtår under bygnad; och vederbörande torde vilja upſkjuta med deſs invigning åtminſtone til år 1822, då en Jubelfeſt för et lyckeligt och indrägtigt århundrade kunde anſtällas. Näſtan under hela kyrkan voro ſtörre och mindre rum, och källrar til kyrkans och Munkars behof, och hvad ſom därvid förekom mig ſällſamt var at de fleſte taken voro ſtenlagde ſåſom golf vanligt vis och buro ſig ſjelfve.

Staden har en almän promenade, ſom kallades *Alameda*, men öppen och utan ſkugga, där man råkas mot aftonen och i vackert väder ſpaſſerar til kl. 11 och 12 om natten. Den beſtår af flera breda gångar, med bänkar å ömſe ſidor. En yttre promenade är för vagnar, ſom ganſka långſamt färdas omkring de gående, och hvilke ſå, ofta de mötas, helſa på hvarandra. En Orcheſter låter alla ſöndags-aftnar därſtädes höra ſig, utan afgift för åhörarne. Då en timma ſlog och det ringde til bön, ſtadnade alla åkande och gående, och med en tyſt andagt gjorde ſine betragtelſer. Det var roligt at

ſe,

fe, huru animerade difcurfer och promenader i et ögonblick afftadnade, hvarvid alla Cavaljerer togo utaf fig hattarne, och därefter lika lifligt fortfattes. — Alla i ftaden varande bofafte främlingar och utländningar ha köpt och bebygt en plats, fom kallas *Camorra;* där de hittils dageligen, under vanlige tidsfördrif af Billard, Tidningar, förfrifkningar, fpelpartier m. m. råkats. Jag fåg där en af de vackrafte falar jag mins, med gips arbete i *bas-relief* på alla väggar i bäfta fmak. En liten trägård ökte nöjet af denna artiga inrättning; men omgänget och en förtrolig fammanlefnad är förftörd fedan Revolutionen i Frankrike, fom för utländningar härftädes har de ledfammafte följder. Regeringen och Policen i ftaden vakar med de meft forgfällige ögon; och alla främmande härftädes äro ftarkt fpionerade. Om man ock i allmänt tal fkulle nämna blott et ord fom har gemenfkap med politik, revolution, regering eller dylikt, är man genaft mifstänkt och äfventyrar at blifva antaftad af lömfke Spioner. Policen har en befallning at ftändigt bivifta och vifitera fammankomfterna på *Camorra*, där ingen Spanjor, icke af bäfta flaget, okänd eller obuden hade fri ingång — och därmed är inrättningen förftörd.

Et tvingande Edict emot här etablerade Fransmän och andre utländningar är i deffa dagar ifrån Regeringen utkommet, och för

den minſta, den meſt oſkyldiga omſtändighet fruktar man at blifva förföljd. — Sådane ſå kallade förſigtighets-mått äro nödvändige, där Regeringen är deſpotiſk, grundad på folkets okunnighet. Vi råka härſtädes och dagligen umgås med en landsman, den bekante Målaren VERTMÜLLER ifrån Paris, ſom man icke utan många ſvårigheter tillåter reſa i landet, ehuru han gör aldeles inga politiſka målningar.

Ledſamt är at jag under viſtandet härſtädes icke fått ſe en tjur-fäktning; men jag har ſett deſto flere och ſtörre proceſſioner med Munkar, ſom med ſtora vaxljus i händerne midt på dagen öfver torg och gator burit heliga beläten uti peruk och ſtora vida kläder. Allmänhetens vördnad därvid var lika ſå ſtor utvärtes, ſom min förargelſe inom mig. Men jag ſåſom alle andre ſtadnade, och med hatten i hand ſåg deſſe andelige ſkurkar paſſera, feta och välmående ſåſom göd-boſkap. Man firade en dag *Jungfru Marias* Födelſedag, (ſom jag tror ingen i Sverige hört omtalas), då bemälte Jungfru med Barnet ſittande i all härlighet på en ſtol, bars på bår af deſſa åt ära och kyſkhet helgade män, åtföljde af ynglingar med vaxljus och i hvita kläder. Jag ſkulle ſnarare trodt at dagen firades til ära och tackſägelſe för Jungfru Marias moder och var dennas förloſsnings-fäſt, än at den nyfödda Jungfrun ſjelf med

et

et barn på armen firade sin födelse-dag. Då det så kallade *Viaticum* eller Nattvards-brödet bars til någon sjuk, var et allmänt knäfall på gatorne, hvarom med ringande af en liten klocka kungjordes; men utan at upväcka den enfaldige hopens vrede, deltogo vi icke uti desse vördnadsbetygelser. Största Kyrkan i staden har namn af *St. Antonius* och ligger vid et vackert torg af samma namn. Helgonets bild, som i Kyrkan förvaras, gör stora underverk, och bäres omkring til sjuke, där läkare ingen ting kunna uträtta, då det antingen hjelper Patienten til helsan igen, eller i en salig stund förlossar honom härifrån til sin Principal den store St. Antonius — och i alla fall är det väl. — En Revolution i andeliga saker vore i Spanien högst nödvändig och nyttig; och i samma mon som Jungfru Maria och Prästerne förlorade sin reputation och välde, skulle ordning, dygder, frihet och mänsklighet vakna och vinna anseende.

De flesta hus i Cadiz ha platta tak och altaner med jerngaller framför alla fönster. Jag såg aldrig i Sverige, där de största och rikaste jerngrufvor finnas, så mycket jern användt til stängsel, portar m. m. som på de få ställen jag utrikes varit, där det dubbelt dyrt köpes. I Ängland til ex. ser man stora gårdsrum och smärre trägårds-platser med fina portar och allehanda zirater i och omkring

London

London med jern inſtängde. Uti Cadiz finnes knapt et hus, ſom icke påminner mig om våra Svenſka rikedommar — ja, til och med uti Tetuan i det fattiga Barbariet ſer man många gårdsrum betäckta öfverſt imellan taken med jerngaller. Om det är en god handels-princip at utföra alt hvad man kan af egna producter; ſå vore det likväl bevis af inländſk flit och förmögenhet om äfven mycket däraf hemma förbrukades, hälſt et ſtort förråd af jern altid ligger på Svenſka vågen; men i Sverige är vårt jern oſs för dyrt. — Huſen i allmänhet inneſluta et litet fyrkantigt gårdsrum ſom i rutor med flere ſlags marmor är inlagdt. Rummen i de öfre våningar öpna ſig alla åt et Gallerie, ſom går rundt omkring, med jerngaller förſedt, och hvilar ſig på pelare af marmor eller ſimpel ſten. Öfver gårdsrummet ſer man en tjock väf utſpänd, ſom ger ſkugga och jämte ſtengolfvet underhåller en angenäm ſvalka. Uti rum inåt gården ſaknar man ofta fönſter, och dagsljuſet har ſamma ingång ſom folket. Väggarna äro i allmänhet hvita, med helgon, crucifixer och ſmå ſpeglar. — Uti Morernes byggnadsſätt ibland de bättre och förmögnare finner jag likaſom et efterapande af det Spanſka; och ingen tvifvel är at ju Morerne ifrån Spanien medfört och bibehållit mycken vidſkeppelſe och en hel hop Spanſka bruk och ſeder.

General

General Confuln GAHN bodde ganfka beqvämt och vackert, och hade väl meublerade rum, där Svenfka fmaken herrfkade. Hans hus gör på alt fätt heder åt vår Nation. Vi gjorde där artiga Spanfka bekantfkaper, och ibland andra nöjen, fom vi där dageligen njöto, fåg man den intagande *Volero* danfas af en ung fkön Spanfka, fom var vän af hufet. Denna dans öfverträffar alt hvad man kan förefiälla fig af behag vällufi och lifiighet, uti et anftändigt fällfkap, ty de Spanfka danfarne i allmänhet och *Fandango* i fynnerhet förråda en fmak, fom ofta är för mycket uttryckande; men uti *Volero* är välluften likafom med flor utaf anftändigheten betäckt. Den danfas utaf et fruntimmer och en karl; och då deras rörelfer äro fom meft liflige, afbrytas de i et ögonblick, då mufik och caftanetter tillika afftadna, och de danfande i en täck och intagande ftällning tyckas vara lika få njutande, fom åfkådarne äro af danfen förtjufte. Man hörde näftan på alla gator zitra fpelas, accompagnerad med röft och caftanetter, och denna mufik är national och aldeles egen.—Jag har hört mycket omtalas Spanjorernes fvartfjuka och könets tvång, men fann intet fpår af någotdera; tvärtom tror jag lefnaden vara få artig och fri där fom någorftäds i Europa. Damerna emottaga befök af fine Cavaljerer alla förmiddagar, då mannen i hufet fköter fina angelägenheter

ter och tyckes icke fråga efter ſin huſtrus främmande. De gå deſsutom, med ſin mantille betäckta och med et radband eller et litet kors i handen, när ſom hälſt, där et ſåradt och ömt hjerta leder dem til kyrkan eller det rum hvareſt hugſvalelſe ſtår at hämta. — Man håller ſin *Sieſta* eller middagsſömn korrt efter måltiden, hvarvid et mörkt och ſvalkande rum, ſåſom jag ofvanföre beſkrifvit, bäſt tjenar, och man ſer under den tiden knapt en männiſka i rörelſe på gatorne. *Tertulla* eller en allmän Societet hålles med ſpelpartier, ſamtal och förfriſkningar alla aftnar i bättre hus, då viſſa qvarbjudas til en mättelig aftonmåltid. Jag ſåg de Spanſka Cavaljererne jämte ſin värja och käpp bruka ſolfjäder. Då någon nyſer nämner ſällſkapet med mycken andagt: *Jeſus och den heliga Maria.* I Ängland är detta gammeldags miſsbruk af Guds Namn aldeles aflagdt; och i Maroco önſkar man vid rapning, at det måtte väl bekomma. — I Cadiz hade man denna tiden öfverflöd af drufvor och alla läckra frukter; men vattnet i ſtaden är ganſka dåligt. Det ſom är godt, hämtas på andra ſidan bayen och är dyrt. Man hade et ſtycke is i vattenflaſkan, hvartil öpning med lock var gjord uppe vid halſen, och den ſtod uti et med isblandadt vatten upfyldt foder. — Lefnaden var i allmänhet fri och ganſka rolig; och då ingen Revolution i näſtgränſande Riken eller

någon

någon annan betydelig händelse injagar fruktan hos vederbörande, och medelst spionerier och misstankar förstör den husliga säkerheten, anser jag Cadiz för en ort, där man med nöje och uti et artigt ombyte kunde passera sin tid — hälst en resande, en så kallad *homme du monde*, som utan affeende på den jalousie, som imellan Spanjorer och där nedsatte Fransmän och Ängländare herrskar, kan draga partie af dem särskildt och roa sig i alla hus. — Belägenhefen omkring Cadiz och den så kallade Isla de Cadiz var icke vacker, och jordmånen sandig; men omständigheterne medgåfvo inge vidlöftige undersökningar eller resor utom staden.

Den 15 Sept. var vinden god och tjenlig, och vi lämnade Cadiz med sinnen upfylde af tacksamhet och saknad. Grefve POTOCKY hade redan d. 13 tagit sjövägen til Portugall, sedan han lofvat at nästkommande vår 1792 göra et besök i Sverige och bese Norden. Han längtade nu först hem til sit fädernesland at närvarande fägna sig och taga del uti den Revolution, som gifvit *Poland* et länge önskadt och saknadt utseende. Han passerade, sade han, merendels alla vintrar i Warschau, där han hade hustru och famille; men som en vår-fogel med första vackra årstid for ut at bese främmande länder. Han var omkring 30 år gammal, Capten vid Polska Ingenieur-Corpsen och hade Stanislai

Orden.

Orden. Grefve POTOCKY är en kunnig och forſkande reſande, mycket förbehållſam och ſökte gärna enſligheten, men altid ſyſſelſatt, — En ſvår motvind dröjde icke länge at blåſa up, ſom tvang oſs at efter et förgäfves kryſſande återvända til Cadiz, där de Svenſke reſande d. 17 f. m. gingo i land, och njöto vanlige nöjen til godo; hvarpå vi d. 19 åter gingo til ſjöſs, och följande dagen ſpiſade middag på *Bellona* i Gibraltarbay, där hon et par dagar afvaktat ſin Moriſke Ambaſſadeurs ankomſt ifrån Cadiz.

Jag flyttade andra dagen i land; där Öfverſten och Paſtorn ROSENSTEIN äfven togo qvarter i ſtaden, och jag i deras ſällſkap hade det nöjet at dageligen vara utaf gamla vänner borrtbuden; men en oförmodad händelſe hade ſå nära gjort ſlut på alla mina nöjen, hela min lefnad, och under murarne af Gibraltar, där många Spanſka hjeltar tilſatt lifvet, ſlutat en Svenſk vandringsmans dagar. Jag var d. 29 om morgonen at löga å vanligt badſtälle jämte Öfverſte ROSENSTEIN. Jag kaſtade mig efter vanligheten ut på hufvudet, för at upkommen igen ſimmande återtaga landet; men en den ſtunden häftigt utfallande ſjö ſatte mig längre ut än vanligt, och efter en lång båge under vattnet, felades mig ſtyrka at ſimma tilbaka. Jag arbetade förgäfves, och dukade ſluteligen under. Öfverſten hade imedlertid ſett min

fara,

fara, och 3:ne soldater af dem, som voro på fästnings-arbete, kastade sig ut, dykade bra och hämtade mig up under vattnet. Man bar mig i mit qvarter, öpnade ådern och gaf mig nytt lif. Om jag hittils hade Öfverste Rosenstein mycken förbindelse för så mångfaldig godhet han bevisat mig, öktes nu min erkänsla för denne välgörare så högt som lifvet är mig kärt, och hoppet gladde mig at med honom innan kort få åter se mit fädernesland. — Om jag verkeligen dödt hade jag icke lidit mera än jag gjorde; men jag kände ingen dödsångest, och af den bittra döden icke annat än et bittert sjövatten, som jag emot mit hjerta måste insupa. Jag arbetade, tänkte på min frälsning, och at jag i alla fall icke skulle kunna insinna mig hos en Öfverste Stuart, där jag kl. 11 f. m. var buden at höra en vacker Miss Stuart sjunga och spela på Forte piano, som redan i hoppet fägnat mig. Denna *Miss* Stuart var så stor amateur, at hon dageligen lät sin faders Regements-musik spela för sig, rättade dem och gjorde däraf en fullkomlig Orchestre. — Dagen därpå hade *Bellona* god vind; men jag var ännu så matt, at jag måtte låta hjelpa mig ned til stranden för at föras om bord på Fregatten. Hvad som därvid mest förtröt mig, var at skiljas ifrån Gibraltar, utan at få taga afsked af mina vänner; men jag skall aldrig glömma huru mycken verklig vän-

ſkap och höflighet jag där ſom främling allmänt åtnjutit. Den honette ANDERSSON, granne til min värd, Ryſke Conſuln SIMPSON, var den ende, jag innan afreſan ſåg.

Bellona gaf Gibraltars fäſtning en afſkeds-ſalut af 8 ſkott, och åter helſad hiſſade ſegel, och ſamma afton gick til ankars i Tangier-Bay. — Innnan jag aldeles lämnar Gibraltar, måſte jag nämna med hvad aktning jag där hörde omtalas en manoeuvre, ſom Major VIRGIN gjort vid ankomſten i Bayen ifrån Livorno. Under friſk vind och med fulla ſegel hade Bellona ſtolt kommit in och i zig-zag paſſerat flere Ängelſke, Portugiſiſke och Holländſke krigsſkepp, och ſtrukit dem ſå nära förbi, at deſſe med harm ſågo henne vara ſå närgången och hvarje ögonblick än här, än där fruktade en Svenſk confuſion. Hon ſaluterade i det ſamma Ängelſka flaggan, och lade ſig til ankars innom alla deſſa ſkepp. Äfven de Ängelſka Gibraltar-Damerna anſe ſig ſå mycket för ſjömän, at de fälla omdöme om en ſjö-manoeuvre: och då några af dem i et ſällſkap en dag med beröm och nöje berättade för en Holländſk Öfverſte DE BOLTS om den Svenſke Fregattens ſtolta ankomſt, förſäkrade ſamma Öfverſte, at Ängelſka Damernas omdömme ſkulle blifva för honom en upmuntran, och då han följande dagen ſkulle med ſin tvådäckare ſegla ur Bayen,

Bayen, ville han bjuda til förtjena deras beröm såsom den *Svenska Bellona.*

Öfverste ROSENSTEIN lät så fort möjligt var hämta de Kejserlige Arabiske hästarne om bord, 2:ne Konungens och 2:ne Öfverstens egne. De öfrige blefvo qvar i landet, bortskänkte eller bortsålde för en ringa penning. — TAHER FENIZ visade nu til en början hvad han bar i sinnet emot Svenska Consuln, som han nekade, oaktadt alle föreställningar, at få gå om bord på Fregatten för at i angelägne mål tala med Ambassadeuren. Om denne TAHER FENIZ icke snart mister sit hufvud, har Sverige mycket at frukta af honom; men penningar kunde ännu tilfredsställa honom, och är en säker utväg at göra honom ifrig för Sverige, efterlåten för Maroco.

En allmän glädje-högtid anställdes i desse dagar i Tangier, i anledning af några Spanjorer, som under et utfall ifrån Ceuta olyckligen råkat falla i dessa Barbarers händer. Deras hufvud, händer och fötter hade genast blifvit afskurne och til Tangier öfversände, där nio sådane garniturer under canonskott och fröjderop til allmänt åskådande på stadsmuren åt sjösidan uphängdes, och hela den dagen med krutridning och glädje-betydelser passerades. Sedan jag en afton följt några af våra Officerare ned til stranden blef jag utaf et par unge Morer förd under stadsmuren, där desse

ſtympade] ſegertecken nedtogos och uti aſka och ſalt inlades, för at vidare tjena til dylikt ſpectakel i flere Rikets ſtäder, där de med et Barbariſkt *Te Deum* borde beſjungas. Man uptog då och viſade mig hvarje hufvud, och med glädje och ſpotſkhet frågade mig, om det icke vore rätt at ſå handtera Chriſtne hundar och Spanjorer. — Men Sultan El-Yazid hade vid Ceuta förlorat en af ſine ſtörſta och ſkickligaſte Officerare, hvars död man allmänt beklagade. Det var en Ängelſk Renegad, ſom förledit år för ſine krigsbedrifter och ſit välförhållande blef hugnad utaf Kejſaren med en vacker Circaſſiſka til huſtru. Han hade en afton under ſjelfva ſin bön och hufvudets nedböjande til Mohammeds ära blifvit död ſkuten i hufvudet af en förflugen Spanſk kula. Morerne hedra hans minne och denne Renegadens grift ſåſom en helgedom, den där i förſvar för de rättrogne och i ſjelfva bönen ſlutade ſina dagar.

Öfverſte Boltz, Holländſk Ambaſſadeur til Maroco, hade imedlertid kommit til ankars i Tangier-Bay, och under vanlige högtideligheter gjorde i dag den 6 October landſtigning och inqvarterades i Spanſka huſet — ſamma dag, ſom den Svenſka Ambaſſadeuren nu omſider, var färdig at med förſta vind begifva ſig därifrån på hemreſan. I denna afton ämnar jag begifva mig til det flytande Fäderneslandet, i hjerta och ſjäl förnöjd at

lämna

lämna et land, där alt vittnar om okunnighet, trolöshet och grymhet — och detta bref ſkall vittna om mina ſiſta ſtunder i Barbariet.

Fortſättning af underrättelſer ifrån Maroco.

Holländſke Ambaſſadeuren ſom d. 6 October landſteg vid Tangier hade fått befallning at ſig i Tetuan inſtälla; men knapt hade El-Yazid där emottagit alla General-Staternas preſenter, förr än han ſjelf reſte ifrån både Ambaſſadeuren och belägringen af Ceuta til Laraſch, ſedan han lofvat ifrån ſenare ſtället expediera och hemförlofva Ambaſſadeuren.

El-Yazid hade nu åter begynt hyſa fredliga tankar i anſeende til Spanien, och innan afreſan ifrån lägret för Ceuta affändt Don Fr. Chiappe til Cadiz med bref och vänlig inſtruction för Ben-Ottoman, ſom imedlertid viſtades i Madrid. Men Chiappe måſte förſt göra 14 dagars quarantaine i Cadiz, blef ſedermera af Regeringen nekad at fortſätta reſan til Madrid, och kom med oförrättade ärender tilbaka til Tangier. Man gjorde ſig i Maroco icke deſsmindre godt hopp om fred med Spanien; och Gouverneuren i Tetuan å Kejſarens befallning begärde ſamtal med Gouverneuren i Ceuta, hvartil Gouver-

 nements

nements-Tolken, Öfverste Lieutenanten MENDOZA, utgick under betäckning af 30 man. Sedan desse Herrar efter slutadt samtal åtskildts och voro redan på något afstånd, ropar Gouverneuren den Spanske Öfverste Lieutenanten tilbaka, och då denne ensam nalkades, skjuter honom denne Moriske förrädare för pannan med en pistol, och lät genast afskära hans hufvud, händer och fötter, som skickades til Kejsaren i Larasch, hvarest desse trophéer i stadsporten uphängdes.

Spanien, därom underrättadt, beslöt at taga all möjelig hämnd på den trolöse och barbariske EL-YAZID. — Man rustade i Cadiz och Algeziras, och Spanska Flottan skulle förstöra alle Moriske sjöstäder. En krigshär af 16,000 man, skulle i Maroco understödja de emot EL-YAZID uproriske Prinsar och bröder, och bära förödelser uti et öde land. Ställningen i Riket lofvade ingen enighet eller förenad styrka emot en utvärtes fiende. EL-YAZID i hjertat af sit Rike var omgifven af ovänner och stämplingar. — Muley ISLEM uti Helgedomen, ABDSALEM vid Tetuan njöt sjelf det stora Helgonets försvar, och Sherifer och alla ortens bergsboer hotade sin fordom vördade EL-YAZID med resning och upror. Uti Marocos stad hade Muley ISCHEM öfverhanden, och desse Prinsar uti hvar sin ända af Riket voro för EL-YAZID så mycket farligare som et gemensamt hat förenade dem;

dem; och bägge Pretendenter til Marocos Rike, hade de likväl öfverenskommit, åtminstone låtsade en öfverenskommelse och enighet emot deras regerande broder. En Courier dem imellan hade fallit uti El-Yazids händer, och hemligheterne blefvo med honom uti en brinnande grop begrafne. El-Yazid hade icke nog styrka för at något försöka emot de södre orterne, därifrån största faran hotade. Negrerne omkring Meknes nekade at följa honom, så framt de icke finge penningar til resan och penningar til sina qvarblifvande anhörige. At i sådan belägenhet passera den förr omtalta olyckliga Morbeya-strömmen hade varit at tvinga ödet och at leda en fruktad spådom i verkställighet.— Taher Feniz i Tangier var sin herre trogen och tilgifven. — Befallning til honom ankom at fördrifva alla bergsboer ur staden, fördubbla alla vakter och besätta vallarne åt landtsidan med canoner. Det senaste var det svåraste at verkställa — där intet är har Kejsaren förlorat sin rätt. — Tangier var i en svårare belägenhet än någonsin; och Consulerne, de endaste som egenteligen hade något at förlora, som i Gouverneuren, i stads- och bergs-boer sågo sine fiender, som utaf Spanjorerne äfventyrade det samma som Morerne; Consulerne voro inom och utom stadens murar lika blottstälde. Årstiden ökte deras bekymmer och det allmänna eländet.

Tilförseln ifrån landet hade uphört. Et ständigt regnande, djupa vägar, ännu djupare strömmar och osäkerhet i landet uphäfde all communication; och Tangier utan fiender i hamnen eller för dess portar var såsom i det kännbaraste belägrings tilstånd. — Holländske Ambassadeuren hade imedlertid ifrån Tetuan återkommit til Tangier, och efter många besvärligheter och omkostnader några dagar före Julhelgen blifvit expedierad och gick öfver til Gibraltar, sedan en Minister från Venedig med betydelige presenter, utom de årlige 10,000 Sequiner äfven i Tetuan blifvit länge uppehållen, men förr än den Holländske Ambassadeuren hemförlofvad. Några utaf Consulerne hade med Holländske Ambassadeuren velat resa öfver til denna plats och under Ängelsk flagga söka säkerhet emot alla Barbariets hotande besvärligheter; men Taher Feniz ville det aldeles icke tillåta, hvaremot Consulerne gemensamt uti bref til Kejsaren anförde besvär, med underdånig försäkran, at Fredsverket och Kejsarens säkerhet i anseende til deras respective Nationer genom et korrt vistande i Europa ingen ting äfventyrade. Consulerne hade skrifvit detta bref på Spanska, emedan ingen Mor vågade emot Kaid Taher skrifva såsom de ville hafva det. Kejsaren uti svar tillåter väl Consulerne at obehindradt resa och komma, men i anseende til händelsen imellan förre

Span-

Spanſke Conſuln och Kaid ABDELMALEK, ogillar icke denne Kaidens förſigtighet. Han förbjuder därjemte Conſulerne at hädanefter tilſkrifva honom på främmande ſpråk. — Kaid FENIZ var hätſk emot Conſulerne, i ſynnerhet emot den Svenſke. Han ſkickade flere bud til Hr WYK at hafva i beredſkap de 15,000 Piaſter ſom Sverige vore ſkyldig och Sultan nu behöfde. — Och då underrättelſen om Algiers krigsförklaring emot Sverige til Maroco ankom, hade FENIZ utlåtit ſig at detta vore ſäkraſte utvägen för hans Herre at få 25,000 Piaſter om året ifrån Sverige. Sådant var det allmänna och enſkilta tilſtåndet i Maroco vid ſlutet af år 1791.

I början af följande Januarii månad bröt EL-YAZID up från Rabat med 6500 man, uti full föreſats at paſſera den länge fruktade Morbeya-ſtrömmen och bringa Maroco ſtad til fullkomlig undergifvenhet. EL-YAZIDS parti hade där hela tiden varit rådande, underhållit utaf 3:ne mägtige perſoner, Kaiderne BEN AZAR, RAHAMANNI (ZUINS fader) och BELLA ROSSY; och det var egenteligen i förtröſtan på deſſe Triumvirers trohet och biträde, ſom EL-YAZID tid efter annan upſkjutit en ofta ombuden reſa til Marocos ſtad, och under afvaktan på krig imellan Spanien och Ängland underhöll fiendtligheterne vid Ceuta. Men EL-YAZID ſom gjort ſå många andras olycka, borde nu bereda ſin

 egen.

egen. Han affärdade en Courier til BEN AZAR i Saffy, och befaller honom vara budet, som härjämte hade bref til RAHAMANI i Maroco, til denna staden följaktig. BEN AZAR misstänkte brefvet, och däruti läste EL-YAZIDS ordres til RAHAMANI: *at taga* BEN AZARS *hufvud genast efter dess ankomst til Maroco.* Denne återsände budbäraren med bref och försäkran at EL-YAZIDS rådgifvare vore dess största fiende. BEN AZAR begaf sig til Maroco, uptäckte EL-YAZIDS falskhet, och med de andre bägge Triumvirerne öfvergick til ISCHEMS sida, sedan några utskickade, som ännu en gång bjudit EL-YAZID oförtöfvadt til Maroco, blifvit af honom ganska illa emottagne. Nu började Triumvirerne med alfvar sätta sig emot EL-YAZID. — Muley ISCHEM öfvergaf gränsorne af en liten Helgedom et par timmars väg ifrån Maroco, och på öpna fältet emottog hyllningar til Marocos Thron. Han utroptes vid slutet af år 1792 til Sultan i detta Rike, med vilkor: *at icke supa, icke röfva, icke dråpa.* ISCHEM besvor denne Val-act, och man hoppades nu under en lagbunden Konung begynna uti Barbariet en frihets epoch, lefva et lyckligt folk. — BEN AZAR förde hemlig brefväxling med Muley ISLEM i Helgedomen vid Tetuan, och med Spanien genom en Jude i Saffy. Tvänne Spanska Fregatter ankrade verkeligen i denna hamn och medför-

de

de penningar och krigsförråd för ISCHEMS räkning emot EL-YAZID. — Det var efter alla dessa upträden, som EL-YAZID ville ingå uti förening med Spanien, lämnade Ceuta, och beslöt at underkufva uproriske undersåtare, blifva herre i sit eget Rike innan han gjorde främmande äröfringar.

EL-YAZID var redan, såsom sagdt är, i början af året 1792 vid *Morbeya*, där en djup ström och en öfverlägse Armée på andra sidan hindrade honom at på med väder upfylde skinn och blåsor öfverföra sina troppar. En hel månad passerade i fruktlöse försök, då Kaid RAHAMANI en dag, falsk emot sine medbröder, ville gå öfver strömen och med sin division förena sig til EL-YAZID; men RAHAMANI blef slagen och $\frac{2}{3}$ af hans troppar blefvo nedergjorde. Sultan ISCHEM med BEN AZAR drog sig därefter tilbaka dels för at proviantera, dels för at gifva EL-YAZID tid at passera strömen, och denna med sin lilla Armée stod i början af Februarii månad för Maroco, som upfordrades. En son til BEN AZAR var Gouverneur i staden och förlitande sig på sin fader, som borde falla EL-YAZID i ryggen, tilslöt portarne. Denne med några fält-canoner gjorde bréche på murarne och intog staden med stormande hand, innan BEN AZAR och den nye Kejsaren kunde komma til undsättning. Tusendetals människor tilsatte därvid lifvet; Maro-

co

co öfvergick en allmän plundring och Judstaden blef aldeles förstörd. Sjelfve Mufti blef släpad til döds på gatorne, Gouverneuren sönderhuggen inför EL-YAZID; korrteligen alla betydande och store män blefvo i EL-YAZIDS öfvervaro på en allmän Muchoar mördade: lik upgräfdes och begrafdes å nyo i brinnande gropar; hämnden hade inga gränsor. En Svensk Stenhuggare vid namn ULANDER och en Dansk, hvilke flere år för gamle Kejsarens räkning arbetat i Maroco, blefvo på ELYAZIDS befallning ihjälskutne och kastades på en gödselhög. En Courier ifrån Maroco med bref til Muley ISLEM i Tetuan hade blifvit ärtappad, affänd utaf en af desse mästare, och adresserad til den Svenske eller Danske Consuln, satte desse imedlertid i största fara. MOHAMMED ZUIN, den förre Svenske ledsagaren blef med 60 betydlige mäns hufvud skickad til Rabat som där omkring Stads murarne borde uphängas och dylika beskickningar gjordes til närmare och fjärmare städer. Alla Renegader, som föllo i EL-YAZIDS händer, blefvo lefvande brände, och EL-YAZID svor at i Saffy, BEN AZARS hemort icke skona et enda lif, icke lämna sten på sten.

Sedan Maroco undergått en Jerusalems jämmerliga förstöring kom änteligen den i antågande, för hvars skull staden alt detta lidit. Sultan ISCHEM stod den 10 Februarii för Marocos omstörtade murar, där Sultan EL-YAZID

d. 11

d. 11 ryckte ut emot honom, och följande dagen bittida om morgonen angrep en mycket ſtarkare här. Sriden imellan bröderne och ſamma ſlags folk var häftig; El-Yazid drog ſig tilbaka — inom en förſkansning af 10 fältcanoner, och med druſſkott emottog den förföljande fienden. Ischems troppar blefvo beſtörte — och ſlagne — totaliter. Ischem kom ſjelf med plats på en främmande häſt undan; hela hans läger blef plundradt och någre 100:de man föllo fångne uti ſegervinnarens händer; men El-Yazid hade ſjelf blifvit ſårad, och gjorde et högtideligt och blodigt intåg ibland ruinerna af ſit Rikes Hufvudſtad. Qvinnor och barn, de ende ſom där öfverlefde, gingo med böcker på hufvud, lofſånger på tungan, med faſa i hjertat at emottaga denne landets förſtörare och beherrſkare; och alla nedergjordes och mördades. Sårad i et lår och med en kula i underlifvet, hade han icke ſjelf någon ro, och kände icke liſa uti annat än grymhet och blodsutgjutelſe. Han lät utbära ſig på valplatſen den 13 och därſtädes med rödt järn utſticka ögonen på 200 fångar; hvilka i fötterne uphängdes omkring Marocos blodiga murar. Andre 200 blefvo händer och fötter afhugne, och med deras ſablar igenom lifvet fäſtade vid jorden. En ſtor del blefvo ihjälſkjutne, på et eller annat ſätt mördade. Detta blodbad fortſattes följande dagen, då El-Yazid matt och ſvag,

ur stånd at öfvervara sina blodige befallningar, lät hämta de mördades hufvud, som omkring honom nedlades, räknades och igenkändes, och 800:de af dem uphängdes omkring murarne af det toma och ödsliga Maroco. En vid namn Feniz, broder til Kaiden i Tangier, affändes til Mogador at därifrån återföra 60 de betydligaste invånares hufvud, hvaribland 9 Christne och en Consul. Fasa och förskräckelse var redan utspridd i staden; de proscriberade hämtades och arresterades; blodbadet skulle taga sin början då underrättelse om Tyrannens död d. 15 Februarii ankom. Således regerade denne affatte El-Yazid i sista ögonblicket, — hans matta och afbrutne befallningar verkställdes med det ifrigaste nit; och sjelf med tilslutne ögon åtlyddes i sista stunden med en blind lydnad. - - - Spådomen hade förkunnat El-Yazids olycka, om han ginge öfver Morbeya strömen; den hade bordt fäga Marocos olycka. Tyrannen hämnad, omgifven af ruiner och blodige offer dog nöjd och tilfredsstäld med mord i sista andedrägten.

Ischem instälde sig nu i Maroco stad, förnyade sin capitulations-act: at icke supa, röfva eller mörda, och blef å nyo utropad för Sultan, och Mogador följde Hufvudstadens efterdöme.

I Tangier hade man imedlertid lefvat i ständig oro och fruktan för en Spansk Escadre,

dre, fom med väſtlig vind väntades ifrån Cadiz, med oſtlig vind ifrån Algeziras. Kaiderne i Tangier och Tetuan voro El-Yazid trogne och tilgifne; de vakade emot bergsboernes plundrande företag och höllo Muley Islem inſtängd i ſin Helgedom. Man var i dagelig väntan om något afgörande ifrån Maroco och ſödre orterne, då ryktet förkunnade El-Yazids ſeger, och ſåſom et genljud följde berättelſen om deſs död jämte Ischems, hvilke bägge ſades hafva ſtupat i en ſlagtning. Ännu i förundran och beſtörtning öfver deſſe 2:ne Sultaners frånfälle, preſenterar ſig Muley Jaffar en yngre ſon af Muley Islem för portarne af Tangier d. 25 Februarii mot aftonen och blir af Taher Feniz i Caſtellet emottagen. Prinſens eſcorte beſtod af 4 man ifrån Helgedomen, och i fadrens namn begärde han hyllning af Kaiden och ſtaden. Taher Feniz befäſtad af en ännu okänd Kejſare, låter genaſt genom den vanlige och förr beſkrefne Härolden förkunna El-Yazids och Ischems död, och utl den förres ſtälle utropa Muley Islem til Sultan öfver Tangier och all Maroco. Omkring Fäſtningen loſſades alla canoner för högtideligheten ſkull med ſkarpa ſkott kl 10 om aftonen, och Tangier föll uti en ny beſtörtning. Spanſka Flottan troddes redan bombardera ſtaden; flere huſtrur fingo miſsfall, och andra flyktade i haſt ur ſina hus. Följande

jande morgon bittida var alt folket i gäsning och rörelse; Taher Feniz et föremål för allas vrede. Knapt undkom han med lifvet och frälste sig ifrån den första hettan, största faran, emedan det nya valet skedt utan at höra staden. En helig man stillade folket, förklarade Guds vilja, och efter många bullersamma rådplägningar ärkändes Muley Islem för Sultan, med helgonets välsignelser. Consulerne strax därpå kallade, upvaktade Prinsen, som i sin faders namn förnyade fred med Europa, emottog presenter, och med 200 Ryttare af stadens folk återreste til Sultan Islem i Helgedomen.

Men Tangier var icke stilla, där Kaid Feniz var hatad af folket, och råkade i största fara, då man i samma dagar blef underrättad at Ischem lefde och var ärkänd Sultan i det södra Maroco. Knapt kunde nu den heliga mannen med alla sina besvärjelser vid Gud och Mohammed frälsa Kaidens lif; men vidskeppelsen var ännu mägtigare än hämnden, och Taher Feniz blef ännu en gång bibehållen och Islem å nyo utropad til Sultan i desse trakter.

Denne updrog Taher Feniz at sluta fred med Spanien, at efter godtycko behandla det öfriga Europa, at efter omständigheterne anse folket i Tangier. Desse omständigheter slogo så ut, at en Deputation af 200 man afgick til Sultan Islem och begärde en annan

annan Kaid, hvartil ISLEM ſåg ſig nödſakad ſamtycka; och Kaid HAMED vår förre ABDELMALEKS bror blef nämnd til Gouverneur i Tangier. TAHER FENIZ reſte med ISLEM til *Vueſsau* en ort och helgedom et par dagsreſor längre in i landet, därifrån täta beſkickningar begärde och fordrade 1000 Piaſter utaf hvarje Conſul. De blefvo ſluteligen ſjelfve alfvarligen kallade til Kejſaren; men urſäktade ſig tils vidare för oſåkerheten ſkull i landet, och med en vacker gemenſam preſent tilfredsſtälde honom, ſedan likväl Ängelſka Conſuln ſärſkildt med 1500 Piaſter upvaktat Kejſaren för at vinna honom hufvudſakeligen på Ängelſka ſidan.

Imedlertid upträdde en 3:dje Sultan och det uti hjertat af Riket och tycktes blifva en farlig medtäflare til Moriſka herravälldet. Det var en yngre broder *Muley* SOLIMAN, ſom uti medlet af Mars månad blef uti Fes Meknes och af folket däromkring utropad för Kejſare. Men SOLIMAN var i Meknes ſåſom ISLEM uti Vueſſau, inſtängd och bloquerad af ſtråtröfvare. Viſſe trakter ärkände ingen Öfverhet utan plundrade ſine granſkap och gjorde alla vägar oſäkre.

Salé och Rabat ſtyrde ſig en tid ſjelfve och inom ſine murar bibehöllo ordning och ſäkerhet; men en liten ſjelfſtändig ſtat kunde icke länge beſtå, där 3:ne Kejſare bjödo til hvar för ſig at alt underkufva. Muley JAFFAR,

FAR, som med 4 man inkräcktat Tangier för sin fader Muley ISLEMS räkning, instälde sig med 200 man för Rabat, upfordrade staden i ISLEMS namn, som til undvikande af en hård medfart borde genast för Sultan antagas. Anstånd begärdes til följande dagen; och under de betänkeligaste rådplägningar stadens invånare imellan kommer en Pascha CASTALLY med en division af SOLIMANS troppar til Salé, där en medföljande yngre bror til SOLIMAN, en Muley TAIB går in i staden och under musik och canonskott emottager en allmän hyllning för Sultan SOLIMAN. Rabat blef därom genast underrättad, och rådplägningen för ISLEM uphörde. — Men en Hasch MORENO, ifrig förfäktare af ISLEMS parti, lät om natten et ansenligt antal af sit folk insläppas, som i första morgonstunden angrep motpartiet och et invärtes krig upstod i Rabat imellan SOLIMANS och ISLEMS vänner. Uti Salé var man därom icke länge okunnig. — Pascha CASTALLY och Prins TAIB med de sine skyndade sig öfver strömmen och SOLIMANS parti hade genast en afgörande öfvervigt i Rabat. Hufvudmannen MORENO blef tagen och mördad i sit eget hus; hufvudet uphängdes i stadsporten och kroppen släpades på gatorne af Judar. Staden gjordes ren för främlingar och förrädare; och SOLIMAN hade vunnit 2:ne betydliga städer. Prins JAFFAR med

med sine 200 Ryttare ifrån Tangier, som hållit sig utom Rabat, drog sig til Vuessau genast tilbaka, men öfverfallen af en tropp Negrer, kom Prinsen med plats undan och flyktande bar förskräckelsen med sig til sin fader, den Tangierinske Sultan ISLEM, som däraf på det högsta bestört, begaf sig samma natt i största hemlighet ifrån Vuessau til sin förre fristad *Abdsalem*, åtföljd af sin son och 4 man. ISLEM utaf Sheriferne och bergsboer illa emottagen, besinnade sin förhastade flykt och skyndade sig tilbaka til Vuessau; men fann nu mera ingen där. Då ISLEM om morgonen saknades af sit folk, hade en allmän plundring upstått i lägret och hvar en gått til sit. Sultan ISLEM, ensam och öfvergifven, utan Rike, utan soldater, affände et strängt och hotande bref til Tetuan och Tangier, med befallning at de återkomne Ryttare borde såsom rymmare anses och afstraffas och et dubbelt antal ofördröjeligen inställa sig i Vuessau, därifrån han ville begifva sig och uti Tangier passera den instundande *Ramadan* eller Fastlagstiden. ISLEM fick afslag ifrån båda städerne, som upsade honom all lydnad, sedan han sjelf igenom sin flykt uphört at vara deras herre och förfvarare. Återkommen til Helgedomen Abdsalem fann han sit hus därstädes upbrändt och förstördt. Och ISLEMS Regering var därmed slutad, lika så korrt som föga ärofull. Men Tangier, som

haft så til sägandes sin egen Sultan, hade nu ingen, befann sig äfven utan Gouverneur, och ville icke så hastigt antaga någondera. TAHER FENIZ, som varit ISLEMS förre Stats-Minister, hade begifvit sig til Meknes och sökte nåd inför den nye Sultan SOLIMANS ansigte; och dess efterträdare i Tangier Kaid HAMED, då ISLEM icke längre var Kejsare, lämnade godvilligt sin plats, och mot slutet af April afgick at dela sin herres öde. Tangierboerne kommo öfverens och valde en gammal Kaid i staden til Ordningsman (El Hackim); och då något vigtigt och betydande förefölle, borde han sammankalla stadens älste eller de bättre af folket, som då hade at afgöra saken. Deputerade skickades ut på landet alt omkring at bjuda fred och vänskap. De borde inbördes försvara sig och sätta sig emot all plundring och alt öfvervåld. Tangier utgjorde nu en fri Stat, och aldrig regerade mera lugn, säkerhet och ordning än under denna Folkregering, där de i frihet yttrade sig och gemensamt kommo öfverens om det allmänna bästa. Under desse gyldene tider återkom den förre Gouverneuren HAMED, och begärde at såsom enskild man få såsom medborgare lefva i staden med sin famille; men et rykte följde honom, at den affatte ISLEM kommit i hans sällskap, och hela staden fruktade sanningen däraf. Farhågan intog alla; Castellet upfyldes

af

af folk, man sökte den undangömde Islem och sökte honom förgäfves. Hamed bedyrade och svor at han kommit ensam; men Hamed lopp fara om lifvet och Castellet at kastas öfverända. Stadsportarne stängdes, man fruktade Islems närvaro och önskade den för at försäkra sig om hans person. I denna allmänna förvirring föreslogs at utropa Soliman til Sultan. Man ville hällre gifva sig en herre, som ändå var den mägtigaste, än påtrugas en redan affatt oah magtlös. Folket strömmade til stora Moskén, där Soliman hyllades; och vidare på torget under canonskott och fröjderop allmänt utropades til Sultan. Denna Regements-förändring timade den 5 Maji och det Republicanske systemet räckte ej fulla 14 dagar. Man trodde sig sedermera uti detta omtalta rykte finna en fin politique för at stadga Solimans anseende och underlägga desse Sjökuster hans välde. — Efter detta lilla oväder blef Tangier åter lugnt och stilla; Tetuan och Larasch ärkände samma öfverherrskap, och Soliman var Sultan i det norra Maroco. Men Soliman var vacklande på sin Thron och herre endast til namnet. Han residerade i Meknes, men hade inga penningar, inge troppar. Folket i landsorterne vägrade betala skatter, och Höfdingarne, Kaiderne i Provincerne voro utan anseende. Alla vägar voro osäkre, fulle af stråtröfvare, och städerne inspärrade

hotades alla dagar af ströfvande bergsboer. Den lilla staden *Mamora* blef aldeles plundrad; qvinnor och barn borrtförde och såldes såsom boskap, emedan de voro Negrer. Röfvande partier visade sig 2 timmars väg nära Tangier och hindrade all tilförsel. Kaid TAHER FENIZ hade vetat så inställa sig hos SOLIMAN, at denne nämnt honom til Gouverneur i Tangier, och FENIZ var färdig begifva sig dit, då en Deputation af 50 man, som ifrån Tangier afgått at complimentera den nya Sultan, ankom och hurtigt protesterade däremot, och SOLIMAN gaf dem en annan som de voro nöjde med. Consulerne hade utaf SOLIMAN fått tilstånd at efter behag resa imellan Tangier och Europa; han vore vän, sade han, med sin afledne faders Bundsförvanter, och i öfrigt gjorde han icke stora fordringar at börja med.

Uti Junii månad fick Tangier sin nya Gouverneur som med mycket skjutande, krutridning och fröjderop emottogs. Consulerne gjorde honom en gemensam och anständig present, men denne Kaid ABDSADAK höll sig därefter til hvarje Consul särskildt och lät dem beskedeligt förstå at honom felades all ting och at han hade ingen ting at börja med. Muley ISLEM, som en liten tid ansedt sig för Sultan i Maroco, hade nu icke en bit bröd at bryta, utan i Julii månad reste frivilligt til Meknes til sin förre medtäflare och

kyste

kyſte jorden för en yngre broder. SOLIMAN ſkickade honom til Tafilet, ſom är alla Prinſars och Kejſerlige perſoners förviſningsort och vanlige hemviſt, där ISLEM ſå vida är Sultan eller åtminſtone *Kaid Raſo*, Herre öfver ſit eget hufvud (en heders-titel ſom medförer ingen förmån eller ſäkerhet, och ſparſamt af Sultan utdelas), ſom Tafilet ſtyrer ſig ſjelf och är ingen underdånig.

Sultan ISCHEM uppehåller ſig i Maroco ſtad och tyckes aldeles hafva glömt ſin capitulations-act. Oordningar utom ſtaden och öfver alt i landsorterne kan han icke afhjelpa. Han gjorde et beſök uti Mogador, då både Chriſtne och Morer blefvo ſvåra präſſade och Judarne grymt handterade. Ibland annat tvang han flere Judinnor at ändra Religion och tog dem med ſig til Maroco. Sedan en rik ſkörd uti Julii månad var ſlutad, gjorde ISCHEM ſig färdig med några 1000:de man och ville hemägtiga ſig Rabat och Salé, men nödſakades vända tilbaka, och återkommen lät han döda Kaid RAHAMANNI (ZUINS fader) en utaf de Triumvirer, ſom emot EL-YAZID togo ISCHEMS parti. BEN ASSAR och BELLA ROSSY äro Höfdingar, hvar i ſin Provins, hafva öfvergifvit ISCHEM och undvika i det längſta at ärkänna en ſvag Öfverherre. — Muley ABDSALEM återkommen ifrån Mecca, dit gubben MOHAMMED i ſina ſiſta dagar ſkickade honom, uppehåller ſig i

St. Cruz, där Sultan Ischem utnämnt honom til Gouverneur, men är på vist fått Sultan i Tarudant och Sus. Muley Abderhaman bibehåller en lugn och enskild lefnad i sin ökn, utan at försöka det minsta i anseende til en Thron, hvartil han likväl har lika så stor rätt som de öfrige bröderne. Ryktet har likväl flere gånger sagt honom i antågande med stora och vilda krigshärar.

Utan at således vara deladt hade Marocanske Kejsaredömmet flere Sultaner, men Soliman och Ischem voro de som ådrogo sig allmänhetens upmärksamhet. De rustade och hotade hvarandra; och folket omkring Fes och Meknes hade lofvat at efter skördetiden samla sig under Solimans standar och med fullt alfvar angripa-de södre orterne; men desse nya rikedommar gåfvo den Marocanske allmänheten nya anledningar til plundring och at strida för egen räkning.

Den almänne oredan hade imedlertid hunnit til den höjd. at Tangier på yttersta ändan af en fattig Provins, befann sig i dagelig fara at af bergsboer öfverrumplas. Kaid Abdsadak såg sig i början af år 1793 nödsakad at angripa dem några timmars väg ifrån staden, där striden var ganska häftig och Tangiers troppar icke utan mycken tapperhet och stridande *pro aris et focis* blefvo segrande. De fingo likväl 12 döde och några sårade. På andre sidan blefvo 20 dödade och lika så

mänga

många til fångar tagne, hvilke i triumph infördes i Tangier, bärande hvar och en et hufvud af sine olycklige medbröder. — Kaid Abdsadak förstärkte sit läger på valplatsen för at betäcka Tangier; och lät dit transportera 2:ne af de 12-pundiga metall-canonerne, som senaste Svenska Ambassaden ditförde. Alla vapenföre män i Tangier fingo ordres at infinna sig i lägret och Talberne gjorde vakt i Castellet och på Batterierne. — Bergsboerne genom några Sherifer ifrån Abdsalem begärde sine i Tangier fångne medbröder, då de sedermera ville tala om fred; men Gouverneuren afslog tils vidare all underhandling med dem.

Soliman hade lofvat at besöka Tangier, då han munteligen med Consulerne ville afgöra sine fordringar. De Danske och Venetianske Consulerne lika som bergsboerne, hade nekat betala den årlige skatten; och med handpresenter utaf dem och de öfrige Consulerne var han föga hulpen. Man hade låtit honom veta at så länge han icke vore ensam rådande i Maroco, och icke en gång mägtig nog at emot stråtröfvare försvara Tangiers stad, ägde Consulerne icke at med honom ingå uti en ordentelig underhandling eller til honom aflämna hvad de vore en Sultan af Maroco skyldige. Ändteligen hade Soliman medel i händerna at företaga en länge föresatt resa. Han kom uti April Må-

 nad

nad med en liten Armée til lägret vid Elkassar och sökte med godhet förmå de uproriske til lydnad och undergifvenhet, men förgäfves — och han var icke stark nog at öfvervinna dem, där de i bergskrefvorne äro otilgängelige. — Man väntade honom i Tangier, dagen var utsatt; presenterne färdige; då berättelse ankom at SOLIMAN sett sig nödsakad resa til Rabat, där et svårare oväder hotade honom än ifrån de nordiske bergen. Med hela sin styrka, 9000 man, hade SOLIMAN gådt ut emot sine fiender, blifvit totaliter slagen, och hade knapt sällskap nog för at med säkerhet återvända til Fes, där han genast började nya tilrustningar.

Spanien hade imedlertid uphört at taga del i desse Moriske stats-hvälfningar, och var neutral i anseende til de partier, som delade Maroco. — En Commissarius därifrån hade likväl i Junii månad til Tangier ankommit, och med SOLIMAN negotierade om utförsel af hvete til Spanien. Ehuru det tycktes vara emot landets och följakteligen emot SOLIMANS intresse at tillåta Spanmåls-utförsel, där man nyligen haft hungersnöd, och där et inbördes krig gjorde alla tilgångar ännu svårare, undrade man likväl mindre på om SOLIMAN i ständige behof och bedragen af indrägtige tull-inkomster lystnade til Spanska Commissariens anbud. Vice Consuler blefvo

förordnade i de hamnar, där SOLIMAN hade något at ſäga; och SOLIMAN, efter et års Regemente, kanſke för förſta gången hade något godt af ſit Rike och fick räkna på viſſe inkomſter. Frågan tycktes nu egenteligen icke vara imellan ISCHEM och SOLIMAN om gränſorne af deras Herradömmen, om delning eller inkräktningar ifrån hvarandra, hälſt ingendera var Herre eller rådande, där de blifvit ärkände ſåſom Sultan. Hufvudſaken var at hämma oordningar, ſtadga lugn och ſäkerhet omkring Reſidencet och i landsorterne, at förſt regera et halft och deladt Rike, innan man kunde inkräkta det hela. SOLIMAN, genom en ordentelig lefnad och rättviſa i ſit upförande, tilvann ſig ſmåningom allmänhetens aktning och lydnad; och man lofvade honom efter ſkördtiden hjelp och biträde at åtminſtone i norra delen af Maroco göra hans välde aktadt, lagar och ſäkerhet vördade.

Det var likväl icke ryktet om deſſe lofvade förmåner eller hopp om gyldene tider i Maroco, ſom under ſommarmånaderne 1793 til Tangier öfverförde et ſtort antal Fransmän ifrån Cadiz ſom där varit mera och mindre förmögne. — Utan at taga del i Franſka Revolutionen, utan at utſprida Franſka principer i Spanien, utan at blanda ſig i något politiſkt eller ſköta annat än ſin handel och enſkilde affairer, blefvo en myckenhet i

Spa-

Spanien väl etablerade hus förstörde, somliga icke bättre än plundrade och utkörde utaf egne Religions-förvandter, då Morerne, desse hatare af alt förnuft och Christendom, emottagit dem och skänkte de olycklige fred och säkerhet. Politik och Konunga-väldet hafva vid detta tilfälle visat sig lika så förföljande, som vidskeppelsen och prästväldet i förflutne tidehvarf. Flere 100000 Morer och Judar blefvo fordom utur Spanien för Religionens skull til Africa utkörde; nu utöfvade Politiken et lika despotiskt, et lika oklokt välde i anseende til alla Fransmän i Spanien. Tangier blef på en gång upfyld af alla slags handtverksmän med hustrur och barn, som utspridde flit och verksamhet i staden. I de bättre husen hade man på Spanska viset *Tertulla* eller Societet alla aftnar. Man hörde Castanetter, såg en *Fandango* och *Volero* dansas, hade sällskap af vackra och artiga Damer, som emot de skygga och insvepta Morinnor gjorde en undransvärd contrast. Judinnorna voro såsom en länk, den där (i naturens vanlige ordning) förenade desse ytterligheter, men Judinnorna voro de som därvid förlorade. Denna blandning af Europeiska och Barbariska seder, af Christne, Judar och Morer om hvarandra, de förre under skygd och försvar af de senare, var et ämne för upmärksamhet och betraktelser. Tangier var i hast en Europeisk colonie, åtminstone under

under kriget imellan Spanien och Frankrike såsom en nederlagsplats för Franskt contraband i Spanien.

Men et partie Morer, en hel Hofstat bestående af Kejserlige Gemåler, Damer, Cavaljerer och betjening gjorde vid samma tid i Junii månad en oförtänkt utresa ifrån Barbariet och et oväntadt besök ibland Spanjorer och Portugisare. — Den blinde Muley Abdsalem var som bemält är, utaf Sultan Ischem satt til Kaid öfver provincen Suz och residerade i St. Cruz, där han, missnöjd öfver sin Herres omoriske lefnadssätt, med biträde och medverkan af några helige män öfvertalte ortens invånare at öfvergifva Ischems parti och antaga Soliman til Sultan i desse bygder. Sedan denne verkeligen blifvit allmänt ärkänd, begaf sig Abdsalem med säkert följe på en ganska osäker väg öfver Attlas bergen til Soliman i Fes, sedan han lämnat ortens styrelse i Solimans namn åt en sin son. Abdsalem blef i Fes väl emottagen och önskade sin i St. Cruz efterlämnade familj och Hofstat at dela Solimans vänskap och beskydd. Desse borde gå sjövägen til Salé, och et Franskt handelsskepp i St. Cruz blef til den ändan fragtadt. Det resande sällskapet sades bestå af 40 personer, och man intog en därefter afpassad förfriskning på 8 dagar, som för en så korrt resa

var

var öfverflödigt uträknadt. Men i stället för 40 personer kommo 250 om bord, och den Franske Captenen blef däröfver så bestört, at han nekade med denne cargo gå til sjöss, och sökte sjelf at i land komma väl undan alt detta medfölje, som han omöjligen kunde taga sig ut med. Captenen blef qvarhållen, ankaren kapades och skeppet gick til sjöss. En stark nordlig vind förde dem tvärt emot kosan; på andra dagen var hungersnöd om bord, men innan nöden var för stor, träffades Ön *Teruras*, där de resande blefvo vänligen emottagne och efter 2:ne månaders välmåga gingo på 2:ne fartyg åter til sjöss igen; men olycklige på detta element, måste de efter en annan långsam och svår resa i stället för Salé eller någon annan Morisk hamn vara glade at komma til Lisabon. Detta Kongl. Residence gjorde på det Moriska herrskapet en lika verkan i beundran och nöje, som et litet Tangier i medömkan och föragt skulle göra på den, som aldrig lefvat utan uti Europas vackraste och största städer. Drottningen af Portugal emottog desse sine Kongl. Cousiner med Österländsk frikostighet, och med en Europeisk pragt och rikdom. De Moriska Prinsessorna inrymdes uti et Kongligt Palats och njöto alla Hofvets nöjen och förfriskningar. Så när hade hela denna Hofstat förfakat Mohammeds himmel för denna himmelska lefnad på jorden, om hennes trognaste

Maj:ts

Maj:ts Bigtfader och öfrige Munkar och Präster haft famma nit at til Catholska läran omvända dem som behöfva och fordra en St. Peterspenning som de, hvilka kunna ärlägga den. En Kongl. Fregatt tog omsider 2:ne Muley Abdsalems Gemåler och öfriga Damer om bord, och de öfrige til suiten hörande personer sattes på 2:ne Handelsfartyg, hvilke gemensamt til Tangier öfverfördes, där de mot hösten samma år inträffade, efter en 4 månaders resa, uträknad för knappa 4 dagar. På Morisk botten aflade detta Moriska herrskap et Europeiskt incognito och efter landets sed begärde utaf Consulerne alt hvad som behöfdes för at i Barbariet fortsätta en Europeisk lefnad. Täta beskickningar gingo imellan Prinsessorna och Consulerne, och Damernes Europeiske begär måste af Europeer tilfredsställas. På Mulor och Borickor aftågade desse förnämheter til Fes, där de utaf Sultan Soliman och Muley Abdsalem blefvo nådigt och kärligt emottagne, under försäkran, at de hållit sine fat i helgelse, icke ätit fläsk eller druckit vin med de otrogne.

Kejsar Soliman vågade sig ändteligen i April 1794 ut på fria fältet med en samlad krigshär för at underkufva rebelliske undersåtare, stadga ordning och sit eget Regemente. Ställningen i öfrigt i anseende til det södra Maroco var oförändrad. Det tycktes

som

som Sultanerne Ischem och Soliman kommit öfverens at icke med inbördes tvistigheter och fordringar öka hvarandras enskilde besvärligheter och göra et litet njutande mera bekymmersamt. Denne nordiske Kejsaren kom i slutet af Maji til Tetuan med 30,000 man; men utaf desse voro blott 6000 man Negrer och af de så kallade reguliere troppar. De öfrige voro frivillige, et sammanraffadt folk, som endast i hopp om rof och plundring varit Kejsaren följaktige. Kejsaren gick genast at upsöka sin fiende i bergsskrefvorne och fades med grymhet hafva framfarit. De som ärtappades fingo med tredubbelt lidande betala 3:ne års ströfverier och sjelfsvåld. Helgon och Prinsar begärde fred och nåd för de flyktande, och Soliman uphörde med sine förföljelser, skänkte de brottslige lifvet och emottog 3:ne års obetalde skatter och en ny hyllning.

Tangier hade imedlertid fått en ny Gouverneur och det var Muley Taib, som förde styrelsen i staden. Denne Prins hade ännu icke hunnit 20 års ålder, men han var Kejsareus helbroder, en lycka, som upvägde alla egenskaper. — Om man hos oss med god tillämpning säger, at nya qvastar sopa väl, så får man i Maroco säga at de sopa rent. En ny Gouverneur är gärna i behof af alt, och dess första omsorg är at preja sine underhafvanne och samtelige lydande. Consulerne

ſulerne höra i viſst affeende til denna claſs; och deras meſta omſorg och göromål under et 3-årigt Interregnum beſtod uti at altid hafva preſenter i beredſkap til Kejſare och Gouverneurer, ſom ſtändigt omväxlade med hvarandra. Muley Taib i ſynnerhet, uti ungdoms åren hade ålderdomens girighet och kunde aldrig få nog, var aldrig tilfredsſtäld. Han hade ſin broders fullkomliga förtroende och i Tangier och deſs diſtrict regerade envåldigt. Conſulerne i denne Regering utgjorde ſåſom et Ängelſkt Underhus, och för hedern ſkull och det allmänna bäſta borde bevilja alt, hvad denne ſtyrande Miniſter fann nödigt.— Soliman ſjelf kom ändteligen den 15 Junii ifrån Tetuan til Tangier och Conſulerne blefvo följande dagen kallade til Audience. Det har vid ſådane tilfällen varit vanligt at deſſe *en corps* upvaktat Kejſaren, då deras preſenter ſammanlagde hade mera anſeende och de därjämte kunde ſe hushållningen något til godo. De hade en gemenſam preſent til 3000 Piaſters värde; men Kejſaren ville nödvändigt emottaga hvarje Conſul ſärſkildt, gifva enſkilde Audiencer, och preſenterne måſte undergå Rikets öde. De delades under ſtora ſtridigheter, upköpte för gemenſam räkning, til ſtörſta delen af de Franſke Emigranterne från Spanien. Kejſaren påſtod utaf Danſke och Venetianſke Conſulerne den för 3:ne år inneſtående årlige ſumma penningar,

 och

och utaf de öfrige Consulerne de vanlige så kallade frivillige presenter, och ifrån Sverige en Ambassadeur därjämte. Consulerne ursäktade sig med Kejsarens egen belägenhet, som hittils icke varit så viss och stadgad, som de i anseende til en stor och ädelmodig Sultan önskade. De hoppades at Sultan SOLIMAN snart skulle segra öfver sina fiender och medtäflare då han i rolig besittning af sit Rike och urgamle gränsor skulle se sine Europeiske Bundsförvandter med förnöjelse bära honom fullgode och ojäfaktige bevis af aktning och vänskap. SOLIMAN upförde sig verkeligen med mera foglighet än man kunnat förmoda, då han så länge förgäfves begärt och väntat, och onekeligen var i tryckande behof. Men då SOLIMAN lofvade i allmänhet fred och vänskap med Europa, gaf han nya, och påskyndade gamla ordres om et skyndsamt utrustande af någre Fregatter och Galerer. De förre sades det, skulle afgå til Constantinopel, de senare på krysning at öfva Moriska sjöfolket. Man trodde likväl helt annat, och at SOLIMAN med väpnade krigsskepp ville göra sine fordringar gällande. Kejsaren skref flere bref til Consul WYK; och än hotade med et omedelbart fredsbrott, då Consuln borde vara gifslan för Svenska Nationen, än lofvade fortsättning af gammal vänskap och at i tålamod afbida verkställigheten af försäkringar om Ambassadeur och presenter ifrån

Sverige,

Sverige, alt ſom Hr Wyk med penningar kunde upväga et motparti, ſom af neutralitetens fiender formerades. Några Kaparefartyg voro verkligen utruſtade och i ſjön uti början af år 1795; och då Soliman en gång med onåd och fängelſe ſtraffade en Reis, ſom ifrån kryſsning hemkom, med berättelſe at han prejat et Svenſkt handelsſkepp, hvilket då alla papper och documenter funnos rigtige, han låtit obehindradt fortſätta reſan, hade han en annan gång belönt en Reis för ſamma upförande, och uti bref til Hr Wyk mycket omtalt ſin Moriſke ära och vänſkap för Sverige. Det är troligt, och man hade mycken anledning at miſstänka viſſa af de Europeiſke allierade Magters Ombud i Maroco at därſtädes upväcka ſtridigheter emot de neutrale Nordiſke Magter, för at göra deras flaggor, de endaſte ſom i allmänhet voro reſpecterade, oſäkre och i handelsvägen onyttige. Svenſke och Danſke Conſulerne viſade de olycklige och flygtige Fransmänner i Tangier den hjelp och det förſvar, ſom et hederligt hjerta och mänſkligheten anſtår, utan affeende på politiſk fiendſkap eller neutralité, hvilket ganſka mycket blef af andre miſstydt, och bemälte Conſuler ledo därföre månge ledſamheter. De mäſt behöfvande af deſſe olycklige hade en viſs dagspenning at påräkna, ſom genom Franſke Conſuln ordenteligen betaltes; och den Moriſke Regeringen gaf dem i

allmänhet beskydd och försvar, hvartil de genom et stilla och beskedligt upförande gjorde sig förtjente.

I början af innevarande år 1795 blef på et Danskt handelsskepp et antal af 67 Fransmän, qvinfolk och barn inberäknade, i Tangier embarquerade för at til Toulon eller Marseille affändas; men månge och de förmögnare blefvo qvar at afvakta en lycklig fred i Europa, då de i Spanien ville återtaga sin förre handel och vanlige rörelse.

Soliman stadgade imedlertid sit välde i det norra Maroco och begynte äfven at få et slags inflytande i det södra, i samma mån som Ischem därstädes genom liderlige utsväfningar förlorade sit lilla anseende. Det var mera omständigheter än et visst förtroende som gifvit honom en slags magt i och omkring Marocos stad, där den ofta bemälte Zuin nu sökte at hämnas sin faders mord och upäggade alla emot honom. Följderne däraf blefvo, at Ischem måste lämna sin Hufvudstad och räddade sit eget hufvud i en helgedom. Soliman blef därpå ärkänd för Kejsare i Maroco stad, och de näst gränsande och fjärmare Landskaper följde detta efterdöme. Consulerne kunde icke längre undandraga sig årlige och vanlige presenter, utan efter hand upfylde sine skyldigheter för de förflutne åren, och Soliman gjorde nu en rik skörd. Han hotade Sverige med krig, om

om den lofvade Ambassadeuren med presenter icke så tidigt ankomme, som climatet i Norden kunde tillåta; och SOLIMAN får ifrån Sverige ingen krigsorsak, då en Fregatt i sådant affeende nu i Maji månad til Tangier afgår.

REGISTER

Öfver de förnämsta i dessa Bref förekommande ämnen.

Brånvin

til

Vat-

Rättelse.

Sid. 464, rad. 5 nedifrån, står: *Bauterej;* läs: *Bunterei.*

